Naša majka

NAPISAO SVEĆENIK ANTUN PILEPIĆ

GOSPA OD FATIMA

„Ja sam Gospa od Ružarija. Došla sam nagovoriti vjernike, da promjene svoj opaki život te da ne žaloste više griehom Našega Gospodina, koji je već toliko uvrieđen, da mole Ružarije i da čine pokoru za svoje griehe".

SVEĆ. ANTUN PILEPIĆ

NAŠA MAJKA

Trideset i dva života - Jedna Misao

ZA MJESEC SVIBANJ

s predgovorom prepošt. o. PETRA DRA GRABIĆA provinciala franjevačke redodržave presv. Odkupitelja

SPLIT
1942-XXI

Br. 2384/42

IMPRIMATUR

Ab Ordinariatu Episcopali

Spalati, 25. XI. 1942.

Episcopus:
† Quirinus Clemens m. p.

IZJAVA

U smislu dekreta Urbana VIII. i sv. Zbora Obreda pisac izjavljuje, da ne misli pridati stvarima, koje se u ovoj knjizi pripoviedaju, bilo kakvo značenje, koje bi prelazilo vriednost običnih ljudskih svjedočanstava. Ne će u nijednom slučaju pretеći sud Apostolske Stolice.

Neokaljanom
Marijinu Srdcu
Kojemu je Papa
Pio dvanaesti
posvetio ljudski rod
prikazuju se
ove sinovske stranice
uz vruću molbu da
Neoskvrnjena
uskori ostvarenje
Kristova Kraljevstva
u hrvatskom narodu

SVA PRAVA PRIDRŽANA

Tisak Leonove Tiskare u Splitu

UVODNO PISMO

PREČASNI GOSPODINE,

Pročitao sam Vašu lijepu knjigu: »Naša Majka«. Sam naslov kaže, u čiju je čast napisana: na čast Majke Krista - Gospodina Boga - Čovjeka ujedno i naše nebeske Majke Bezgrješne Djevice Marije. Bog Vas, prečasni, po zagovoru Djevice nagradio, što ste mi dali prigodu, da je pročitam i da se s njom duhovno okoristim. Budući želite saznati i moje dojmove o knjizi, evo Vam ih poneke i napisane u jedinom cilju, da budu na slavu naše Nebeske Majke i na duhovnu pobudu čitateljima, da se i oni još bolje s njom okoriste.

Mi vjerujemo u Boga i Njegovu Providnost. Isto tako u jedinoga Spasitelja i Otkupitelja svijeta Isusa Krista. Jednako nam je vrhunaravna, čvrsta i slatka vjera u Majku Božju i Majku našu: pomoćnicu svih ljudi uopće, kršćana napose, Posrednicu svih milosti i našu nebesku Kraljicu. Ove osnovne istine cijelog našeg kršćanskog i kulturnog života u Vašoj su knjizi osvijetljene na poseban način, koji nam je uvjerljiv i drag; jer ste ih u životima Svetaca, Blaženika i kršćanskih Heroja svim pobožnim ljudima učinili očevidnim i pristupačnim; a pod vidom moćne i opće zaštite naše nebeske Kraljice i Majke.

Velika je snaga nevjere, grijeha, mržnje i nepravde u životu cijelog čovječanstva, svih naroda i svih država i svih ljudskih institucija. Svi smo rođeni u istočnom grijehu; a još više smo se našim ličnim grijesima okaljali. Svak osim Krista i Njegove Majke dužan je da se pokajnički bije u prsa i govori: »Moj grijeh, moj preveliki grijeh«. Snaga Vjere u Krista Otkupitelja, u pomoć Majke Božje, na prvi pogled čini se slaba i nemoćna pred nevjerom i ljudskom zloćom; ali Vama je, prečasni, uspjelo u 32 života kršćanskih Svetaca i Svetica i pravih kršćanskih Duša iznieti na vidjelo neizrecivu zaštitu Majke Božje, s kojom se Bog služi, da i u najmračnijim vremenima naše kulturne povijesti podiže velikane kršćanskog uma i srca, u čijem životu i radu jasno se vidi snaga naše Vjere i pomoći Božje i Majke Božje na sreću i na spasenje ne samo nas vjernika nego i samih nezahvalnih nevjernika, koji i samim sebi svojim zatornim radom grob kopaju.

U Vašoj knjizi niste izostavili nijednu važniju epohu kulturne i kršćanske povijesti kao i nijedan kontinent naše zemlje, a da to niste — barem letimično — osvijetlili u životu koga Gospina Oda-

branika ili Odabranice, iznikli iz odnosne sredine: mnogih naroda i mnogih staleža. Prema Vašoj osnovi bilo je očekivati, da će i naš hrvatski narod biti dolično zastupan. I tu ste zadaću sretno ispunili.

Mi smo Hrvati zastupani sa šestoricom naših velikih, zaslužnih i svetih Sinova: Fra Petrom Kneževićem — »Gospin Pjesnik«, biskupom dr. Josipom Langom — »Odgojitelj duša«, osnivačem katoličkog pokreta biskupom dr. Antunom Mahnićem — »Vitez Neokaljane«, franjevcem-kapucinom, o. Bernardinom Škrivanićem — »Graditelj Marijinih Svetišta«, gojencem otaca Isusovaca Petrom Barbarićem — »Sin dviju Marijinih obitelji« i dr. Ivanom Merzom — »Ideal suvremenog katolika«. Svoj šestorici ovih naših Gospinih Ljudi Vi ste u samom naslovu označili glavnu crtu njihovog životnog zadatka. No, to ste tako učinili, da su nam ovi izabrani Gospini Ljudi kao iznikli i odrasli u našoj hrvatskoj sredini s njezinim svijetlim i tamnim crtama, da se pod zaštitom Majke Božje duhovno visoko i visoko dignu nad našu prosječnost: Bogu i Majci Božjoj na slavu, sebi na spasenje, Hrvatskom narodu i svim nama Hrvatima i na korist i za uzor.

Vašu knjigu, prečasni, svesrdno preporučujem svim svećenicima i redovnicima, jer će u njoj naći obilje duhovnog gradiva za se i za vjernike u širenju Marijine slave. Ona će vrlo dobro doći svim naobraženim ljudima: kršćanima i onima, koji su dobre volje.

Bit ću posebno veseo, ako nastavite s ovakvim radom na slavu Božju i Neokaljanog Srca Marijina, na korist svih nas bijednih u ovom najgroznijem ratu čovječanstva, koji jedinom zaštitom Blažene Djevice možemo da očekujemo kršćanski mir: ljubavi i pravde. — Gospa Vam i u buduće blagoslivala pero!

Split - Dobri, 19. studenoga 1942.

U Kristu Gospodinu i u našoj Nebeskoj Majci

odani

Fr. Petar Grabić, franjevac

ČITATELJU,

Ova knjiga nastala je ovako:

Imao sam propóviedati u svibanjskim nedjeljama i blagdanima u jednoj splitskoj crkvi. Pomislio sam, da će biti korisno govoriti svaki put o jednom svetcu, koji je posebno častio blaženu Djevicu Mariju. Da ne budem jednoličan, uzeo sam već proglašene svetce i blaženike ili ljude, koji su umrli na glasu svetosti, iz raznih doba i raznih naroda. Samo po sebi došlo je do toga, da kod svakoga opišem uglavnom prilike u kojima je živio i djelovao. Porodila se zatim želja, da nastavim sa životopisima tako, da bi se dnevno, kroz cieli svibanj, mogao uzeti po jedan. Tada se pokazala mogućnost, da izabirem takve štovatelje Bogorodice, koji su izraz jedne posebne sredine ili uztuk kakvim zlima, koja su bila Crkvu u nekom razdoblju njezina života. Nanizao sam tako 32 životopisa, koji daju letimični pregled crkvene poviesti od Gospodina Isusa Krista do danas i koji su u vezi s raznim vjerskim, moralnim, asketskim, organizatornim pa i družtvovnim problemima, koji zanimaju suvremenog čovjeka. Knjiga može dakle — držim — koristiti svakom intelektualcu; svećenicima pak, koji bi je htjeli upotrebiti za svibanjsku pobožnost pruža gotov materijal za govore, a oni će ga moći preraditi prema razpoloživom vremenu i prema potrebama svojih slušatelja. Životopisi se mogu naprosto i čitati, ali u tom slučaju moći će se kod nekih od njih skratiti ili podpuno izostaviti povjestni dio. Redovničkim pak zajednicama poslužit će ova štiva i kroz svibanj i inače.

Na kraju svakog životopisa preporučuju se dobra djela i predlažu se zgodni uzdasi, koji se sliedećeg dana mogu vršiti odnosno ponavljati.

Prije nego sam rukopis dao u tisak zamolio sam prepoštovanog provinciala Franjevačke provincije presvetog Odkupitelja fra Petra dra Grabića, poznatoga teološkog pisca i bivšeg urednika »Nove Revije«, da ga pročita i da mi kaže svoje mnienje. Pismo, što mi ga je upravio, uvrštavam kao uvod, zahvaljujući prepoštovanom otcu dru Grabiću na njegovoj ljubežljivosti i toploj preporuci.

Zahvaljujem također vlč. Don Ivanu Mikiću, koji me je, cenzurirajući rukopis po službenoj dužnosti, upozorio uzput na neke netačnosti ili manjkavosti, koje sam tako mogao na vrieme izpraviti.

Neka je sve na slavu Božju i Marijinu i na korist duša hrvatskih vjernika!

Sastavljač

MARIJIN POSINAK

Prvo mjesto medju svetcima, koji se ističu u ljubavi prema Blaženoj Djevici i u djelima na Njezinu čast ide, i po vremenskom redu i po moralnoj veličini, Apostola i Evandjelista sv. Ivana. Ivan je bio sin pobožnih židovskih roditelja, što se vidi po tomu, da dva njihova sina, Ivan i Jakov, zaslužiše biti Isusovi apostoli. Posebno dokazuje Ivanovu pobožnost činjenica, da se, premda nevini mladić, priključio strogomu sv. Ivanu Krstitelju, koji je propoviedao pokoru. Osjećao je već tada ljepotu i veliku vriednost te kreposti, koja očeličuje značajeve, otvara put idealima, omogućuje djelovanje Božjega Duha u nama.

U Krstiteljevoj školi sazreo je Ivan za Isusova učenika. Kad se Mesija, nakon četrdesetdnevnog posta u pustinji, svratio k mjestu, gdje je primio krštenje, pokazao Ga je Preteča narodu: »Evo Janje Božje, koje oduzima griehe svietu, a ovo je Onaj za koga sam rekao: Za mnom dolazi čovjek, koji me je pretekao, jer je bio prije mene«. Možda mladi Ivan ne bijaše tada kod svoga Proroka, ili se možda nije još usudio prići Isusu. Ali sutradan opet Spasitelj prolazi onim mjestom. Kao da nekoga traži. Uz Krstitelja nalaze se Ivan i Andrija, Petrov brat, njegovi učenici. Preteča promatra Isusa zadivljenim pogledom i žarkim srdcem. »Evo, kaže ponovno, Janje Božje!« Ne govori dugo, kao prvi dan. Ništa ne tumači svojim prijateljima: ta već su sve čuli o Mesiji. Nego ih nuka svojim ganutim glasom i raširenim rukama, koje drhću od uzbudjenja, neka idu za Njima. »I podjoše za Isusom«. Divan će se sada dogadjaj odigrati! Prvi susret Isusov s onima, koji će biti propovjednici Njegove ljubavi i Njegova Križa. Oni idu za Njim, ali ne osudjuju se progovoriti s Njime. Htjeli bi čuti jednu Njegovu rieč, uroniti svoje poglede u Njegove blage božanske oči.

Ali kako će se približiti Mesiji, Onomu koji je očekivanje naroda? Usuđuju se ipak pitati Ga: »Učitelju, gdje stanuješ?« I Isusovo će ih Srdce osloboditi od neprilike: »Obazrevši se i vidjevši ih, gdje idu za Njim, On im reče: Dodjite i vidite! Otidoše i ostaše u Njega onaj dan, a bijaše oko desete ure«. Deseta ura, to znači dva sata prije zalaza sunca. Ona su blažena dvojica ostala kod Isusa do večeri a, čini se, ondje i prenoćila. »Kako je bio blažen onaj dan i ona noć, što su ga proveli skupa, kliče sv. Augustin. Tko će nam kazati, što su čuli od Gospodina?« Zastalno, bio je prijateljski i sladak razgovor, kojim je Spasitelj privezao Sebi prvu dvojicu, a ti će odmah zatim oduševiti i druge, da sve ostave i da Mu se priključe, kad ih Isus bude konačno pozvao. Odtada će Ivan, kao i drugi apostoli, biti vjeran pratilac Spasiteljev sve do Njegove smrti.

Dvie se velike odlike ističu u Ivanovu životu: njegova čistoća i njegova ljubav prema dragom Isusu. Jedini je on od svih apostola neoženjen. Onaj, koji pase medju ljiljanima, ubrao je ovaj ljiljan u pustinji i postavio ga je blizu svoga Srdca. Zato nijedan Apostol ne će ljubiti Gospodina tako žarko, odano i predano kao Ivan. To Apostoli i znadu. Na posljednjoj večeri, kad Isus drži onaj potresni govor svojim učenicima, najednom ražalosti se u duhu i duboko ganut reče: »Zaista, zaista vam kažem, jedan će me izmedju vas izdati.« Apostoli se zgledaju medju sobom, ne znajući, za koga govori. Petar osobito radoznalo želi čuti, tko je taj: možda je kanio onemogućiti zločin. Ali Isus je tako preobražen bolju i ljubavlju, da se Petar ne usudjuje upraviti rieč Njemu. Kod Isusa je Ivan. Po iztočnjačkom običaju, on napola leži na divanu, naslonjen na lievi lakat, a glava mu se nalazi pred Isusovim prsima. »Namigne mu tada Petar i kaže mu: Upitaj, tko je, za koga govori!« I Ivan, kao što diete čini, kad govori svojoj majci, položi glavu na grudi Isusove i kaže Mu: »Tko je, Gospodine?« A Isus mu je dao odgovor, ali tiho, tako da nije nijedan drugi čuo, što mu je kazao. O divnog li prizora! O Ivane blaženi.

koji si mogao nasloniti glavu na Isusovo Srdce u najsvečanijem času Njegova života, kad se spremao da ustanovi Sakramenat ljubavi i da podje na Kalvariju!

Ove dvie Ivanove odlike: čistoća i ljubav, zaslužile su svetom Apostolu milost, da je duboko upoznao tajne Božjega života i Božje providnosti. Izpunilo se na njemu savršenije nego u bilo kojemu drugomu šesto blaženstvo: »Blaženi čista srdca, jer će oni Boga vidjeti«. Ivan je bio po sebi neznalica, kao i ostali apostoli, jednostavni ribar. Ali kad je uzeo u ruke pero, da napiše svoje Evandjelje, vinuo se kao orao u nebeske visine, gdje promatra tajanstveno zbivanje Božjega života: »U početku bijaše Rieč, i Rieč bijaše kod Boga, i Bog bijaše Rieč. Sve je po njoj postalo, i bez Nje nije ništa postalo, što je postalo. U njoj bijaše život i život bijaše svietlo ljudima«. Tako glasi uvod u veličanstvenu pjesmu Njegova pripoviedanja Isusova života. Najljepše stranice svjetske poviesti, najuvjerljiviji dokazi Isusova božanstva, najganutljiviji prizori Njegove ljubavi i Njegova milosrdja, najuzvišeniji govori, što ih je ljudsko uho ikada čulo, nalaze se baš u onim malobrojnim stranicama. O kako je bio dobar Isus, kad nam je dao Ivana!

Nije ga dao samo nama. Darovao ga je u prvom redu osobi, koju je povrh svega ljubio i štovao: svojoj Majci. Pogledajmo prizor na Kalvariji! Na Križu visi okrvavljeno Janje Božje. Pod Križem stoji, okamenjena od boli, Marija. Na drugoj je strani Ivan, koji grli drvo te je na nj položio i svoju glavu, da tako još jedan put bolje čuje kucaje Srdca, koje umire. Sladki glas Božanskog Mučenika prekine tada sumornu šutnju. Kao jecaj. »Ženo, evo Ti sina!« Ivan je podigao glavu. Začudjene njegove oči željno gledaju u zamračene oči Propetoga. Tko je taj sin, koji će kod Marije uzeti Isusovo mjesto? Umirući ne daje mu mnogo vremena da traži. Okrvavljene trepavice, koje su se za čas digle prema nebu, kao uzdah, opet su se spustile. Ovog puta Isus gleda ravno u Ivana. »Evo ti Matere!« Njemu, Ivanu, po-

vjerava Svoju Majku! Njega, Ivana, ostavlja kao Svoga zamjenika kod Nje!

»I od onog časa uze Je učenik k sebi« — piše sam Ivan veličanstvenom jednostavnošću. Nekoliko sati kasnije apostol, vodeći prežalosnu Majku kući, iza kako je Njezino milo Blago zakopano, započeo je svoju novu, častnu ulogu.

Sv. Ivan ostaje nekoliko godina u Jerusalemu. God. 49. prisustvuje tu apostolskom Saboru, a Pavao kaže, da se Jakov, gradski biskup, Petar i Ivan broje kao »stupovi« Crkve (Gal. 3, 9). Kako je morao biti liep onaj život apostola s njihovom Pomajkom! Razgovor se njihov neprestano kretao oko događaja Isusova života i oko razvoja Crkve, što ga je Marija pratila svom ljubavi Svog Majčina Srdca. Gotovo su se dnevno uzpinjali na Kalvariju, zaustavljajući se na postajama Križnog puta, koje su pobudjivale u njima uviek nova čuvstva divljenja, zahvalnosti i ljubavi. I tu su molili, da se plodovi Isusove Krvi razliju na čovječanstvo i da ga spase.

Napokon dodje i za našu dragu Gospu čas, kad se imala rastati sa zemljom, da se preseli Svome Sinu. Umrla je, prema kršćanskoj predaji, na brežuljku Sionu, u blizini dvorane posljednje Večere, ondje, gdje se danas diže veličanstvena bazilika »Preminuća Blažene Djevice«.[1]) Njezina se duša razstavila od tiela ne zbog bolesti, nego od silne želje, da se sjedini s Isusom. Umrla je u Ivanovu naručaju.

Poslije Bogorodičine smrti Ivan se preseli u Efez, tada bogatu metropolu Male Azije, odakle će ravnati crkvama velikog poluotoka. U tom je gradu prvi propoviedao vjeru sv. Pavao god. 52. Tu je isti kasnije postavio za biskupa sv. Timoteja, koji je umro mučeničkom smrću. Sada se nastani u njemu Apostol sv. Ivan, a možda je već on i dao sagraditi malu crkvicu na čast Blažene Djevice, prvu na svietu, koje se ruševine još i danas vide.

Okrutni rimski car Domicijan započne drugo strašno progonstvo kršćana, koje je trajalo od god. 94. do 96. (Prvo je bilo za Nerona g. 64.) Sveti efezki

biskup bio je poveden u Rim i ondje, kako svjedoči Tertulijan, bačen u kotao vrelog ulja. Ali Božja svemogućnost oslobodi ga muke, te on izadje iz kotla jači i zdraviji. Tada ga car progna na otok Patmos. Dok je ondje živio, imao je ono veliko vidjenje, koje je kasnije prenio na pergamenu, a u njemu mu je Gospodin pokazao tadašnje stanje kršćanskoga svieta, budući razvoj Crkve i svršetak svieta. To je Apokalipsa ili Odkrivenje, posljednja knjiga Novoga Zavjeta, koja je napisana oko god. 95. U tom vidjenju pokaza se Ivanu i »žena obučena u sunce, i mjesec pod nogama njezinim, i na glavi njezinoj vienac od dvanaest zviezda«. Ta žena, protiv koje se bori »veliki ridji zmaj«, označuje Crkvu, ali i Blaženu Djevicu, koju Sotona kroz vjekove progoni, ne bi li uništio Njezino štovanje i Njezino Ime na zemlji.

S Patmosa vrati se sv. Ivan u Efez za vladanja blagoga cara Nerve. Sv. Jeronim pripovieda, kad je Svecu bilo preko 90 godina, da nije više mogao hodati do crkve. Tada su ga njegovi učenici do nje nosili, da ga vjernici mogu vidjeti i čuti njegovu rieč. A častni starac, nemoćan od godina, trudan od tolikog apostolskog rada, izmučen od vremena progonstva, nije više mogao dulje govoriti, te bi samo uviek ponavljao: »Sinci moji, ljubite se medju sobom!« Učenicima je jednom dosadilo slušati uviek iste rieči, pa mu rekoše: »Učitelju, zašto nam vazda jedno isto opetuješ?« A Ivan blago odgovori: »Jer je ovo glavno, i ako ovo izvršite, izvršili ste sav zakon«. Poviest Crkve i svieta dokazala je, i dokazuje, da je bila istinita tvrdnja Apostola ljubavi. Kad bi ljubav vladala medju ljudima, ne bi bilo ni zavisti, ni svadja, ni nepravda, ni mržnje, ni ubistava, ni bludnosti, ni nasilja, ni ratova: uživali bismo raj na zemlji.

Za svoga dugog boravka u Maloj Aziji napisao je sv. Ivan svoje Evandjelje, četvrto po redu i posljednje, i još tri kratke poslanice, u kojima pobija razne krivovjerce, što su se pojavljivali, da zavedu kršćane, a u svima propovieda osobito ljubav.

Napokon dodje i Apostolu ljubavi čas, da se odieli od zemlje. Bilo mu je blizu sto godina. Učenici su plakali oko smrtnoga kreveta, ali on ih je tješio svojim milim pogledom, dok je rukom pokazivao nebo, gdje mu je Isus, prema obećanju, već pripravio mjesto. »Sa suzama u očima prenesoše učenici i svi efezki kršćani mrtvo tielo svoga velikog učitelja izvan zidina gradskih, na mali humak, koji danas Turci zovu Ajaselčuk. Izkopaše duboko u zemlji grob, i odmah nad grobom sagradiše malu crkvicu... Iza kako je Crkva dobila posvemašnju slobodu, car Justinijan naredi, god. 540., da se tu podigne monumentalna bazilika, jednaka onoj, koju je on nešto prije dao sagraditi u Carigradu na čast svih svetih Apostola, sadašnjoj Sv. Sofiji«.[2]) Sada od te veličanstvene crkve postoje samo ruševine. Grob sv. Ivana Apostola zapušten je i predan zaboravi. Do godine 1922., kad su kršćani protjerani iz Turske, katolici, pa i grčko-iztočnjaci, onamo su hodočastili u velikom broju. Do tada je bilo u mjestu do 36 što crkava što malih svetišta. Sada u Efezu nema više ni kršćana ni crkava, a ako koji strani svećenik tamo dodje, ne može ni misiti, jer turski zakoni zabranjuju vršenje bilo kakvoga vjerskog obreda na otvorenom. Evo do čega je dovela nesloga medju kršćanskim narodima i ljudska oholost! Zapušten grob Učenika i Učitelja ljubavi, pokriven dračom, trnjem i divljom travom, neka je opomena svima nama.

31. IV. Pohodimo Isusa u Svetohraništu i molimo Ga, neka nam udieli pravu ljubav — Mila naša Gospo od presv. Sakramenta, moli za nas (300 dana oprosta).

[1]) O. Petar Vlašić, »U gradovima Apokalipse«, Požega, 1938., strana 51.

[2]) Vlašić, spom. knj. str. 56—57.

NA IZLAZU IZ KATAKOMBA

Zašto se sviet digao protiv kršćanstva i evandjeoske ljubavi, protiv religije mira i milosrdja? Zašto se najprije židovska svećenička vlast, a zatim moćna vlast Rimskog carstva sa svom silom i okrutnošću bacile na Kristovu jagnjad, koja nije drugo tražila, nego da živi u čistoći, u radu i molitvi, vršeći zakone svjetovnih gospodara, u koliko nisu dirali u njezinu savjest, klanjajući se ne više kumirima i izmišljenim božanstvima, nego Bogu Stvoritelju? Odgovor na ovo pitanje može biti samo jedan: Sotona i njegovi sljedbenici na zemlji, koji ne vole svietlo već tamu, niti istinu već laž, niti krepost već opačinu, mislili su u svojoj ludosti, da će uništiti Božje sjeme i satrti Kristovo Ime. Težko je bilo ovo doba, poznato u poviesti kao doba krvavih proganjanja Crkve i kršćana, a trajalo je oko dvjestapedeset godina. Kršćani su se tada sklanjali u podzemna groblja, u katakombe. Katakomba je bilo osobito u Rimu, pa u velikim gradovima Italije i u Aleksandriji u Egiptu. U njima su na grobovima mučenika svećenici prikazivali žrtvu sv. Mise, dielili sakramente i propoviedali. U težim danima, pred biesom progonitelja, kršćani su u katakombama skrivajući se i obitavali. Ne smijemo iz toga zaključiti, da su se tadašnji kršćani bojali smrti; dapače, njima je smrt bila, kao i sv. Pavlu, »dobitak«. No oni su opreznim i razboritim skrivanjem vršili Gospodinovu zapovied: »Kad vas budu proganjali u jednom gradu, bježite u drugi«. Ali zato su nastojali tako živjeti, da su bili uviek na smrt spremni. Komu su se pak u svojim borbama i nevoljama utjecali? Isusu i Mariji. Marija je svietu dala Spasitelja: Ona će ga svojim vjernima dati i u slavi nebeskoj. Zato već od početka drugoga vieka pa sve do četvrtoga[3]) nalazimo u katakombama slike i reliefe, koji pri-

kazuju Bogojavljenje. Taj se blagdan, istina, svetkovao u ono doba, pored Uzkrsa, kao najveći, jer se s njime spajalo i svetkovanje Isusova rodjenja, ali sjećanje na čin, kojim Blažena Djeviça prikazuje Božansko Djetešce hodočasnicima iz dalekih poganskih krajeva, užigao je u vjernika živu nadu, da će im ga Ona prikazati i kad budu, iza dugog i mučnog putovanja na zemlji, stigli u nebesku slavu.

Osim tih slika, nadjene su u katakombama i slike, koje prikazuju Blaženu Gospu samu ili s Djetetom. Najznamenitija je ona na Domitilinu groblju: Božanska Majka sjedi veličanstveno s Isusom u naručaju, a nad njom se sjaji zviezda, što podsjeća na Balaamovo proročanstvo »Izaći će zviezda iz Jakova« i na Izajino »Evo će Djevica začeti i poroditi Sina, i bit će ime Njegovo Emanuel«. Pred Bogorodicom stoji, s velikim poštovanjem, čovjek, prorok, koji naviešta Gospi Njezinu slavu. Slika je iz drugoga vieka, te je mio i dragocien dokaz bogoljubnosti prvih kršćana prema Božjoj Majci. U katakombama u Aleksandriji nalazi se medju ostalim i liepa slika Marije, koja gazi dvie zmije, a oko nje se čita grčki nadpis, koji znači: Nada kršćana.[4])

Svete su slike u katakombama, naslikane prema dogadjajima u knjigama Svetoga Pisma, neprestano i zgodno propoviedale vjernicima vjeru u Boga i nadu u vječno blaženstvo. One su svojim niemim ali toplim govorom pomogle mnogim mučenicima, da lakše žrtvuju svoj život za Krista Spasitelja. Te su slike bile i škola kreposti i poznavanja Boga i njegovih odlika. Lako je shvatiti, da za tadašnjih progonstava vjerska znanost nije mogla napredovati. Propoviedanje biskupa i svećenika ograničavalo se na najnužnije, a primjer tolikih mučenika bio je najbolji i neprestani poticaj vjernicima, da sveto žive. No u isto doba Božja je Providnost pripravljala u Crkvi velike umove, koji su, obasjani obilnim svietlom Duha Svetoga i obogaćeni Njegovim darovima, imali izgraditi velebne temelje kršćanske znanosti za sve viekove. To su bili sveti Otci četvrtoga i petoga vieka, Atanazij, Basilije, Grgur iz Nazianza i Grgur iz Nise, Ivan Zlatousti, sv. Augustin, sv. Jeronim i drugi. I tako, netom je Konstantinovom odredbom Crkva dobila slobodu djelovanja, te je izašla iz katakomba, veliki umovi, u pobijanju raznih krivovjerja i sekta, koje su u ono doba prve nestalnosti bile česte, stvoriše bogoslovsku znanost pod vodstvom rimskih Papa. Taj su posao sveti Otci vršili predano i svetim oduševljenjem, bilježeći i tumačeći sve, što je crkvena predaja kroz vrieme progona čuvala, tako, te je ona sada dobila onu stalnost, koja je bila potrebita, da uz Sveto Pismo bude izvor kršćanske nauke.

Jedan od prvih svetih Otaca jest sv. Efrem Sirac. Rodjen je oko god. 306. u Nizibu u Mezopotamiji od kršćanskih roditelja. U svojoj oporuci sam veli, da su ga u mladim godinama spopadale težke sumnje u Božju Providnost. Izliečio ga je dobri Bog jednim čudesnim dogadjajem. Za jednog putovanja Mezopotamijom dogodi se, da Efrem bude, bez njegove krivnje, uhapšen i utamničen s nekoliko drugih mladića. Jedne je noći u tamnici imao san, u kojem je bio poučen, da postoji »oko koje sve vidi i sa svim upravlja«. Razumio je, da mora mirno, premda nevin, podnositi dane tamnovanja, a to kao kaznu za jedan grieh iz djetinjstva: u djetinjstvu je naime jednog dana potjerao kravu nekog siromašnog stranca iz jedne ogradjene livade, a životinju su uslied toga zvieri raztrgale. Sada je mladom Efremu bilo jasno, da postoji Božja Providnost, koja o svemu vodi točnog računa, koja kažnjava ili nagradjuje i ono, čemu ljudi obično ne pridavaju važnosti.

Efrem se posvetio nauci i savršenom životu pod vodstvom učitelja i dvojice svetih pustinjaka. Osobito je proučavao i promatrao Sveto Pismo. Primio je sveti red djakonata od svog biskupa Jakova, kojega je pratio i na prvi obćeniti sabor u Niceji, god. 325. Zarana se počeo izticati velikim znanjem i vatrenim, oduševljenim i po iztočnjačku kićenim govorima, kojima je vjernike poticao na kršćansko življenje i često ih do suza ganuo. Budući da su neki

krivovjerci nastojali sticati pristaše pomoću pjesama, i Efrem je počeo sastavljati pjesme i himne. On je sam te pjesme i himne i uglazbio. Po tom je uztrojio djevojački pjevački sbor pod imenom K ć e r i Z â v j e t a, koji je nastupao na crkvenim svečanostima. Time je Efrem osujećivao promičbeno sredstvo krivih učitelja.

Medjutim su kraljevi Perzije navaljivali na Nizib, dok carigradski vladar Jovijan ne bi prisiljen, da im taj grad prepusti g. 363. Tad Efrem u družtvu mnogih kršćana ostavi svoje rodno mjesto i preseli se u Edesu, središte kršćanske znanosti i mjesto gdje su se čuvale svete moći Apostola Tome. Ondje je djelovao desetak godina, sve do svoje smrti, koja je usliedila god. 373. Papa Benedikt XV. proglasio ga je god. 1920. naučiteljem svete Crkve, a njegovu svetu uspomenu slavimo 9. lipnja.

Sveti Efrem, zbog svojega velikog znanja i kao najbliži svjedok apostolskim Otcima, uživa velik ugled ne samo medju Sircima, koji ga zovu svojim Suncem i Citarom Duha Svetoga, nego i u cieloj Crkvi. Zato su mu dani i nazivi: Stup Crkve i Učitelj svieta. On je krasno pisao o svim istinama vjere. U govoru na Bogojavljenje n. pr. kaže: »Adam je svojim griehom primio sve bolove, a sviet, idući njegovim stopama, sve dugove. Kao da mu je bilo ugodno, što je pao, nije mislio, kako da plati svoj dug. Slava Onomu, koji je došao, da ga povrati na prvotno mjesto«. Tako je svetac izrekao nauku o iztočnom griehu. O krštenju i izpoviedi kaže: »Isus je dao svojim učenicima vlast, da samo jedan put vodom očiste griehe ljudske naravi; ali im je dao i vlast da razrieše ili da svežu, da onaj, koji je vezan, moli pred Onim, koji sve prašta, jer Onaj, koji sve prašta, prašta ako se pokajemo«. O presv. Euharistiji kaže, kao da navodi rieči Isusove: »Što sam vam sada dao (naime na posljednjoj večeri), nemojte smatrati kruhom: primite, jedite, i ne bacite mrvice; dio jedne same mrvice (toga svetoga Kruha) može posvetiti tisuće tisuća i dovoljan je, da pruži život svima,

koji ga jedu«. Govoreći o dušama kreposnih pokojnika veli: »Oni su otišli od nas i sada su od nas daleko, ali s nama razgovaraju, te nas uče, premda spavaju. Razpala se samo njihova odjeća, to jest njihovo tielo, koje bolesti raztočiše, ali je duša živa i ne može iztrunuti... Ona živi i misli, a Stvoritelj je čuva u raju. Tjelesa čuva zemlja, kao da je dužna, da ih vrati«. U svojoj pak oporuci preporučuje: »Na trideseti dan od moje smrti sjetite se, braćo, mene. Jer koristi mrtvima žrtva, koju prikazuju živi«. Sve su to istine, koje i mi znamo i vjerujemo, ali nije li liepo i utješno, kad vidimo, da su bile tako jasne i našim kršćanskim predjima, koji su bili istom izašli iz katakomba?

Vrlo su važne i pouke sv. Efrema o Petrovu primatu, to jest o Petrovoj vlasti nad ostalim apostolima i nad svim vjernicima u Crkvi. Ako je pak Petar imao vlast, jasno je, da je imaju i njegovi nasljednici na rimskoj biskupskoj stolici: Pape. U govorima na veliki četvrtak čitamo ove rieči, kao da ih Isus upravlja Petru: »O Šimune, moj učeniče, ja sam tebe postavio temeljem moje svete Crkve. Nazvao sam te još prije kamenom - temeljcem, da držiš cielu zgradu... Ti si nadzornik onih, koji grade za me Crkvu na zemlji, pa ih ukori, budu li kada htjeli uvući u zgradu što pokudno. Ti si gospodar izvora, odakle izvire moja nauka. Ti si poglavica mojih učenika, i po tebi ću utažiti žedju svih naroda. Tebe sam izabrao za svoga prvorodjenca. Tebe sam postavio za upravitelja mojega blaga, a da budeš nasljednik moga bogatstva, dao sam ti ključeve mojega kraljevstva«.

I na mnogim drugim mjestima govori ovaj sveti Otac o istom predmetu. Budući da je sirska Crkva u ono vrieme bila posve slobodna od zapadnog upliva — osim, naravno, što je priznavala vrhovnu vlast sv. Otca Pape — Efremovo svjedočanstvo imade naročitu vriednost protiv onih, koji nieču Papin primat.

Ali je sirski Svetac i važan svjedok, kako je primitivna Crkva, koja je živjela u katakombama ili iz njih jedva izašla, ljubila i štovala Blaženu Djevicu Mariju. U brojnim i krasnim govorima on ističe Njezinu čast i Njezine kreposti, te u pjesmama slavi Njezine odlike. Zanimljiv je slučaj, što se dogodio u Beču, a iz kojega je očita i posebna milost Gospe, pa i, barem posredno, zagovor sv. Efrema. Prof. Gustav Bickel, u drugoj polovici prošlog stoljeća slavan orientalista na bečkom sveučilištu, gojio je, kao protestant, sve predrasude svojih suvjernika prema katoličkoj Crkvi i nauci. Kad je god. 1854. Papa Pio IX. proglasio kao istinu objavljenu — što je inače Crkva uviek vjerovala — da je Blažena Djevica začeta bez iztočnoga grieha, Bickel je mislio, da je to proglašenje očiti dokaz, kako katolička Crkva zastranjuje, jer — prema njemu — uvadja nove dogme, koje se protive i pravoj vjeri i znanosti. God. 1862. Bickel se nadje u Londonu, te je u British Museumu proučavao spise sv. Efrema. I upravo, kako je sam kasnije pripoviedao, dok je prepisivao Efremove »Nizibenske spjeve«, do tada nepoznate, dodje mu na pamet ova misao: nadje li u tim spjevima jasan dokaz, da se u Efremovo doba vjerovalo u Bezgrješno Začeće, to će biti za nj dokaz istinitosti ne samo te dogme, nego i katoličke Crkve. »Ova misao, piše dalje, navela me je, da molim iz sveg srdca Boga, da mi se udostoji ovim putem dati razumjeti, da li je katolička Crkva doista jedina prava, te da li se mora, pod kaznom vječne propasti, vjerovati njezina nauka. Istodobno, prvi put u mojem životu u sličnoj prigodi, preporučio sam se zagovoru Majke Božje. I nadjoh, u istinu, zaželjeno svjedočanstvo«. To svjedočanstvo bili su ovi Efremovi stihovi: »Zaista Ti, Gospodine, i Majka Tvoja jeste jedini — koji ste u svakom pogledu podpuno liepi — jer niti je u Tebi kakve ljage — niti u Matere Tvoje kakva poroka«. Učenjak je u tim riečima vidio jasno priznanje, da je Marija slična Isusu u tome, što nema u Nje nikakva grieha. Proučio je dalje ovo i ostala pitanja, i kad se uvjerio o istinitosti katoličke nauke, njegova izpravna savjest naložila mu je, da prihvati istinu. Tri godine iza dogadjaja u Londonu bio je primljen u katoličku Crkvu, a god. 1867. postade svećenikom.[5]) Kasnije je bio profesor orientalnih jezika na sveučilištu u Innsbrucku. Umro je godine 1906. blizu 80. godine života.

Kad bi vjernici raznih protestantskih sljedbi i pravoslavnih crkava izkrenom namjerom i pravom željom za istinom proučili spise sv. Efrema i ostalih svetih Otaca prvih vjekova, uvjerili bi se, kao i učenjak prof. Bickel, a i mnogi i mnogi drugi, uz pomoć Božje milosti, da je katolička Crkva jedina prava, Kristova Crkva, i da je najbolja i najstalnija voditeljica k istini Blažena Djevica Marija.

1. V. Svladajmo se u nečemu tri puta na čast Mariji za obraćenje svieta — Sladko Srdce Marijino, pomozi čovječanstvu!

[5]) Značajni su sarkofazi nađeni prigodom najnovijih izkopina u podzemlju bazilike Sv. Petra u Rimu.

[4]) Wetzer und Welte's Kirchenlexicon, Herder, Freiburg i. B. 1891., »Katakomben«.

[5]) V. »L'Unité de l'Eglise«, Paris, Bonne Presse, Janv. — Février 1936.

BRANITELJ SVETIH SLIKA

Medju pobornicima kršćanske istine u prvim vjekovima ističe se učeni crkveni pisac sv. Ivan iz Damaska, posljednji od svetih Otaca Iztočne Crkve. Rodio se oko god. 675. u glavnom gradu Sirije. Sirija, kao i susjedne zemlje, bila je tada u rukama Arapa, koji su došli s juga pod kalifatom Abu-Bekre, prvog nasljednika Muhameda. U glavnom gradu Damasku stolovao je sam Kalif, vrhovni poglavar muslimanske vjere. Ivanov otac zvao se Sergij; a djed mu je od osvajača dobio naziv »Mansur«, što arapski znači pobjednik. U obitelji je, još od vremena grčke vlade, bila nasljedna služba poreznog nadzornika. Takvu je službu imao i Sergije, koji je i inače bio bogat posjednik, ali, što je glavno, i revan kršćanin.

Mali je Ivan bio odgojen i poučen u vjeri od kršćanskih svećenika. Možda je i za neko vrieme zauzimao mjesto, koje je bio nasljedio iza otčeve smrti, ali njegovo se srdce nije moglo smiriti u svietu. Drago mu čitanje i učenje svetih knjiga, razmatranje o Božjim stvarima, žarka ljubav prema Spasitelju Isusu i Njegovoj Majci, sve ga je zamamnim glasom pozivalo, da ostavi sviet i da se skloni u samostan. I tako, god. 706., on pokuca na vrata »laure« sv. Save kod Jerusalema, jednog od najglasovitijih samostana na čitavom Iztoku. Sada se mogao podpuno posvetiti molitvi, kontemplaciji i svetim naukama. God. 725. bude zaredjen za svećenika.

One iste godine strašan vihor digao se u iztočnoj Crkvi, a imao ju je pustošiti kroz više od jednoga vieka. Lav III. Izaurijski, prije trgovac marvom, kasnije sretan vojnik, bio je izabran carem god. 716. U carstvu je vladala anarhija. Lav je čvrstom rukom uveo red, ali se time nije zadovoljio.

Htio je zapoviedati i u Crkvi. Dodje mu na pamet, da zabrani štovanje kipova, moći i slika svetaca. Mnogi biskupi, na čelu im carigradski patrijarha sv. German, i sam narod tomu se uzprotiviše. Ali car ne popusti, te se tako nastavi za njegova vladanja i za vrieme njegovih nasljednika strašna borba protiv svetih slika, nazvana kipoborstvo. Kipovi i slike budu svuda uništavani, vjerno svećenstvo, osobito monasi, progonjeni i ubijeni, a sam patrijarha prisiljen da se odrekne svoga položaja. Najjače se bies izpoljio protiv redovnika, jer su se svete slike pravile u samostanima. Čupali su im bradu, mučili ih i ubijali, a samostane rušili.

Dok su tako neljudski postupali kršćani, koji su bili uz barbarskog cara, Božja je Providnost dala, da Ivan, koji je živio u muslimanskoj državi, daleko od careve moći, postane glavnim braniteljem slika i moći svetaca. Ivan je bio filosof, bogoslov i sjajan govornik, a istodobno i pjesnik i glasbenik, tako te je, kao i njegov domorodac sv. Efrem, sastavio krasnih liturgijskih spjevi, koje je sam uglasbio. Njegova su djela vrlo važna, jer je u njima sakupio i pobio sva krivovjerja, koja su se do kipoborstva pojavila u Crkvi. Na dugo i znanstveno pobija i muslimansku nauku. Napisao je i »Dijalektiku«, djelo, u kojemu je prikupio sve najbolje, što je dala poganska filosofija. Ivan iz Damaska glavni je prsten, koji veže Iztok sa Zapadom, staro i novo kršćansko doba, doba predaje i doba naučnog iztraživanja. On se diže i protiv presizanja cara u vjerske poslove: »Bog«, piše, »prema nauci sv. Pavla, postavio je u Crkvi najprije Apostole, zatim proroke i na trećem mjestu pastire i naučitelje za njezino usavršavanje, a l i c a r e v a n e s p o m i n j e«. U propoviedima sv. Ivana nalazimo mnogo dokaza za prvenstvo sv. Petra i njegovu vlast nad ostalim apostolima. Petra zove, među ostalim, »nepomični temelj« Crkve i »kamen, koji se ne može razmrskati«, »vođu apostola«, »obrambeni zid Crkve«, »sigurnu luku«, »nepobjedivu kulu«.

Glavu sv. Ivana resi još jedna velika vrlina: on je propovjednik Marijine veličine i svetosti. Kao što sv. Efrem u četvrtom vieku, tako je i sv. Ivan Damašćanin u osmom napisao ili izrekao divna svjedočanstva o onom, što su prvi viekovi vjerovali o Blaženoj Djevici.

Predajmo se nekoliko časova uživanju, da slušamo pjesme Ivana iz Damaska, koje već dvanaest stotina godina milozvučno odzvanjaju u kršćanskoj zajednici.

Marijino je narodjenje dan veličanstvene radosti.

»O dvoje prečiste i umne grladi, Joahime i Ana!« kliče Ivan. »Vi ste pobožno i sveto živjeli u prirodi ljudskoj, a rodili kćer višu od andjela. Kćeri prekrasna i presladka! Liere medju trnjem, Ti niče iz najplemenitijeg kraljevskog koriena Davidova! Ružo, Ti poraste iz trnja židovskoga i sve napuni mirisom Božanskim! Klikni Gospodu, sva zemljo, zapjevaj, raduj se, poj slavu! Dignite glas svoj, dignite, ne bojte se! Poskočite brda, prirodo umna, koja se diže u visinu duhovnoga gledanja! Najsjajnije se brdo radja, koje se propinje i nadvisuje svaki brežuljak i svako brdo, visinu andjeosku i ljudsku, brdo od koga ugaoni kamen, Krist, dade bez ičije ruke kao tielo sebe iztesati«.[6])

Marija se rodila bez iztočnoga grieha.

»O Božanska Sliko živa, kojoj se obradova Bog Tvorac, a priklanja se samo Bogu, Ti poznaješ srdžbu samo na grieh i na roditelja njegova... Srdce čisto, bez ljage, gleda Boga bez ljage i izgara za Njim!«

Marija je Majka Božja.

»Mi tvrdimo, da je sveta Djevica u istinu i u pravom smislu Mati Božja... Ne kao da je Božanstvo Rieči imalo u Njoj početak svoga bivstva, nego jer Rieč, koja je prije vjekova, izvan svakog vremena rodjena od Otca, koja je bez početka i vječna, Jedna

s Otcem i Duhom Svetim, nastani se u posljednje vrieme zbog našeg spasenja u Marijinoj utrobi, od Nje uze tielo i rodi se, a da se nije nikako promienila. Ne rodi dakle Djevica jednostavnog čovjeka, nego pravoga Boga.«[7])

Marija Majka je uviek djevica.

»Isus, koji je bio začet, kao što je sačuvao djevičanstvo One, koja ga je začela, tako, rodivši se, sačuvao ju je netaknutu, sam prolazeći kroza nju i ostavljajući je nedirnutu. Niti Mu je to bilo nemoguće«.[8])

Marija je uznesena na nebo.

Sv. Ivan donosi u svom govoru »Kako je Marija usnula«, staru i posve istinitu predaju o smrti Blažene Djevice, kojoj su prisustvovali svi apostoli, osim Tome, i o njezinu uznesenju na nebo. Na ovoj svečanosti ovako kliče: »Divne li su Tvoje tajne, Bogorodice! Ti se, Gospodjo, pokaza, da si priestolje Svevišnjega i sad se preseli sa zemlje na nebo; slava Tvoja, koja Bogu priliči, sjaje čudesima, koja Bogu priliče! Podignite se, djevojke, u visine, s Majkom Carevom! Vrata nebeska, otvorite se videći Vrata Svevišnjega! Gle, sa slavom idu k Sinu i k Otcu!«[9])

Sv. Ivan Damašćanski dokazuje i hvali sve ostale odlike Bogorodice, koje sv. Crkva časti: Ona je Suspasiteljica ljudskoga roda, Ona je Kraljica svih stvorova, Posrednica izmedju ljudi i Boga, Majka milosti. »Marija je, kaže, grad utočišta svima onima, koji se Njoj utječu«. »Ona je, uistinu i pravo Roditeljica Boga i Gospodja, koja zapovieda svim stvorovima, jer je u isto vrieme postala i službenicom i Majkom Stvoriteljevom!« »Kojim ćemo Te imenima, Gospodjo, nazvati«, kliče Svetac na blagdan Marijina Uznesenja, »kojim ćemo se riečima Tebi obratiti? Kojim ćemo pohvalama resiti Tvoju svetu i sjajnu glavu? Kako ćemo upraviti svoj govor Tebi, koja si djeliteljica dobara, darovateljica bogatstva, ures ljudskoga roda, čast svakoga čovjeka, koji je po Tebi

postao uistinu blažen? Jer onaj, koji prije nije mogao razumjeti Boga, sada Ga je po Tebi primio; onaj, koji Ga nije prije mogao gledati, sada Ga po Tebi može promatrati«.

Čovjek, koji je tako liepo govorio o nebeskoj Majci i tako žarko ljubio Mariju; svetac, koji je tako žarko branio Njezinu veličinu i Njezino dostojanstvo, koji je neumorno propoviedao štovanje Njezinih svetih slika, koji je pjevao u Njezinu slavu, nije mogao biti poćudan neprijateljima prave svete vjere. Ali ga njihova mržnja nije mogla doseći, jer ga je — kako su nedokučivi Božji putovi! — štitio Muhamedov Polumjesec! I tako je Ivan mogao nastaviti svoj apostolat do svoje smrti, koja ga je zatekla god. 748. ili 749. Nekoliko godina kasnije, naime 753., održao se u carskoj palači Hierije u Carigradu, pod pokroviteljstvom cara Konstantina Kopronima, sastanak nekoliko biskupa, koji su bili protiv štovanja svetih slika. Oni su izrazili svoje veselje, što su tada već bili umrli Ivan iz Damaska, German carigradski i biskup Cipra Georgios, koji je takodjer bio neustrašivi borac protiv skrvenitelja kipova. Svojoj radosti dadoše izražaj ovim svetogrdnim uzklikom »Trojstvo (naime Presveto) je uklonilo trojicu!« Ali Bog ne zapušta Svoje Crkve. Umre Kopronim, umre njegov nasljednik Lav IV., takodjer progonitelj svetih slika, te god. 780. zavlada pobožna carica Irena, njegova udova, jer im je sin Konstantin Porfirogenet bio još malodoban. Ireninim nastojanjem bi god. 787. sazvan sedmi obći crkveni Sabor, koji pohvali krasnim riečima djelo sv. Ivana Damašćanina, proglasi, da se »njegova uspomena mora vječno častiti« te izreče: »Trojstvo je proslavilo trojicu«.

Ime Konstantina Porfirogeneta uzko je povezano s hrvatskom povješću, jer nam je taj car ostavio vrlo važne podatke o dolazku Hrvata na Jadran, o tome, kako im je car Heraklije (610.—641.) predao Dalmaciju, o uzpostavljenju prvih veza Hrvata sa Svetom Stolicom i o njihovu pokrštenju.

Svetost sv. Ivana iz Damaska i njegova sinovska pobožnost prema Blaženoj Djevici učiniše, da su na Iztoku nastale liepe legende o njemu. Najviše se ističe ona, koja pripovieda,[10]) kako mu je Kalif u Damasku dao odsjeći desnu ruku, jer je carigradski car Ivana potvorio, da je kanio izdati svojega vladara. Na toplu molitvu Ivana, koji je od Kalifa bio dobio natrag odsječenu ruku, i moleći pred Gospinom slikom, položio ju je blizu bataljka, Bogorodica učini, da je on upao u sladki san, nasmješi mu se i obe dielove ruke priljubi tako, da je Ivan ozdravio i mogao dalje pisati i braniti kršćansku istinu. U vezi s tom legendom jest i slavna ikona nazvana Damašćanska ili »s tri ruke«, koja se nalazi u manastiru Hilandaru na Atosu. Svetac, iz zahvalnosti prema Djevici, bio bi dao napraviti srebrnu ruku i objesio je uz čudotvornu sliku, pred kojom je molio Gospu, da ga Ona ozdravi. Ovu sliku donese sobom Sava, brat Stjepana Nemanje, s jednog hodočašća u Svetu Zemlju, a kasnije, poslije propasti Nemanjićeve kuće, ona bi odnesena na Atos. »Djevicu s tri ruke« vrlo časte na čitavom Iztoku.

2. V. Počastimo Gospu moleći pred Njezinom slikom tri puta »Zdravo Kraljice« — Veliča duša moja Gospodina!

---

[6]) Rac-Lasman, Izbor iz stare književnosti kršćanske. Zagreb, 1917.

[7]) Rouet de Journel, Enchiridion Patristicum, str. 929.

[8]) Rouet de Journel, nav. mj.

[9]) U paremiji (štivu) na povečerju Velike Gospe u iztočnom obredu, v. Lovrić Bruno, Heortologija, Niš, 1927.

[10]) La Revue des Saints, Bonne Presse, Paris, Mars 1930.

JUNAČKI PATRIARH

Pobožnost prema Bogorodici je u prvim trim vjekovima kršćanstva združena s čašćenjem Spasitelja. Prvi kršćani nisu u bogoštovlju dielili Majku od Sina. To nam dokažuju propoviedi i pjesni, koje su se sačuvale iz onoga doba. Osobito su Rodjenje Isusovo i Njegovo Prikazanje u hramu bili zajednički blagdani Isusa i Marije, što se vidi i u današnjim misnim obrascima i u svećeničkom časoslovu tih svetčanosti.

Prvi Svetci, koji su se počeli posebno častiti u Crkvi, bili su mučenici. To je bivalo tako, da bi se na god njihove smrti, a to se zvalo njihov »rodjendan«, jer su se onog dana rodili nebu, vjernici sastajali kod njihova groba i ondje se služila sveta Misa. Svetkovina bi se dakle vršila samo na jednom mjestu. Kasnije se služba na čast mučenika počela vršiti i drugdje, a počeli su se častiti i drugi pokojnici, koji su se izticali u krepostima. Budući da je Blažena Djevica uzkrsla i bila uznesena na nebo, njezin je grob bio prazan, te nije u početku, prema tadašnjem mišljenju, bilo razloga, da se slavi dan Njezina preminuća. Ali već u IV. vieku slavi se na Iztoku, i u grčkim krajevima i u Egiptu, »Uspomena u čast Gospodji Djevici Mariji«. U isto doba slave se u Palestini, na mjestima, gdje su se dogadjaji zbili, već četiri Bogorodičine svetkovine: Marijino Rodjenje, Blagoviest, Usnuće to jest dan Njezine smrti, u koji se svetkuje i Njezino Uznesenje, te Očišćenje, koje Grci zovu Susret, jer se tog dana susretoše Isus i Marija sa Šimunom. Iz Palestine se običaj slavljenja tih blagdana širi po Iztoku. Mjesec kolovoz, u kojemu se slavi Usnuće Marijino, biva kasnije sav Njoj posvećen, kao što na Zapadu mjesec svibanj. Vatreni govori i pjesničke pohvale sv. Efrema, sv. Ivana iz Damaska i drugih svetih Otaca

prvih vjekova, osobito sv. Ćirila Aleksandrijskoga, branitelja Marijina Božanskog Materinstva na efezkom Saboru (431.), očit su dokaz kako su revno vjernici štovali nebesku Majku. Zato iztočna razstavljena Crkva, koja je svjedok častne davnine, pjeva u takozvanu »Nedjelju pravoslavlja«: »One, koji ne cjelivaju Tvoje svete ikone, djevice Bogomati, zgrabi kao bezbožnike i predaj ih vječnome plamenu!«[11]) Ova čudna molitva ne odgovara doduše pojmu, koji mi katolici imamo o Marijinoj majčinskoj ulozi, ali svojom strogošću očituje uvjerenje Iztoka, da se ne može spasiti onaj, koji ne štuje Blaženu Djevicu.

Kako se onda moglo desiti, da se Iztok i Zapad, tako uzko povezani u vjeri i štovanju Isusa Krista i nebeske Majke te svetaca, nadjoše jednog dana odieljeni, kao da nisu više braća nego krvni neprijatelji? Kako se mogla dogoditi velika nesreća, »iztočnog crkvenog razkola«, čije se žalostne i težke posliedice za kršćanstvo, za kulturni i politički život Europe, bližih kontinenata i posebice naše mile Hrvatske još i danas bolno osjećaju? Život jednog uzornog čovjeka i crkovnjaka, kremen-značaja, kojega i katolička i pravoslavna Crkva slave kao svetca, pokazat će nam, kako su ništetni dogadjaji i strasti nekolicine ljudi mogle zapaliti veliku razornu vatru, koja poslije jedanaest stoljeća još gori. Taj je čovjek sv. Ignacije, carigradski patrijarh.

Naš je svetac bio sin cara Mihovila, ali kad je Lav Armenski zbacio njegova otca s priestolja, da sam zasjedne na njegovo mjesto, a to bijaše god. 813., nametnik dade zatvoriti njegovu djecu Teofilakta i Nicetu u samostan. Niceta, kojemu je onda bilo 14 godina, uze redovničko ime Ignacije. Mladić, premda silom poslan u samostan, osjećaše veliku sklonost k monaškom životu, te se predao svom dušom učenju Svetog Pisma i svetih Otaca. Osobito mu je pak bilo drago moliti i razmatrati. Koliko li je liepih časova doživljavao pred svetim slikama, nadasve kad je molio pred likom ozbiljne i blage Bogorodice, koji se izticao u zlatnoj pozadini ikono-

stasa! Borba protiv svetih slika se još tu i tamo vodila, ali to je bilo za pravovjernike jak razlog, da ih to vjernije štuju.

Po smrti opata samostana na otoku Terebintu (Principi), gdje je Ignacije živio, izabraše monasi njega za svoga poglavara, premda još ne bijaše zaredjen. Podieli mu tada više redove biskup Basilije iz Parosa, koji je bio mnogo pretrpio na obranu svetih slika. Po smrti carevoj zavlada udovica Teodora, koja je branila svete slike, a kad je umro patriarh Metodije, predloži carica svećenstvu, da na njegovo mjesto izabere Ignacija. Svećenstvo ga jednoglasno izabra, a novi crkveni poglavar, ne samo što je nastojao što bolje voditi svoje stado, nego je nastavio monaški sveti i pokornički život. Sin Teodore bio je Mihajlo III. Doskora se caru nametnu kao skrbnik njegov ujak Barda, koji je išao zatim, da što više pokvari svog nećaka, ne bi li ga učinio nesposobnim za vladu i tada sam postao car. Barda je živio u nedozvoljenim odnošajima sa svojom snahom. Radi toga ga je patriarh više puta ukorio, a kad nije pomoglo, na sam blagdan Bogojavljenja godine 857. uzkrati mu javno svetu pričest. Osramoćeni namjesnik tražio je sada priliku, da se Ignaciju osveti. I prilika se doskora pružila. Barda je počeo nagovarati malodobnog cara Mihajla, da zatvori u samostanu vlastitu majku Teodoru i dvie sestre, da mu ne bi smetale u njegovu razkalašenom životu. No patriarh odbi, da ih zakaludjeri. »Nikada«, reče, »ne ću to učiniti, jer sam se zakleo, preuzimajući svoju službu, da ne ću ništa učiniti protiv dobra carstva«. Barda proglasi tada da je njegov stav veleizdajnički, te ga dade zatočiti u samostanu na otoku Terebintu. Onamo podjoše više puta izaslanici carevi, da nagovore patriarha na odreku, ali ovaj ne htjede nikako popustiti.

Oporbu protiv Ignacija vodio je s crkvene strane nadbiskup Sirakuze u Siciliji — jer je taj otok onda bio vlasništvo grčkog carstva — Grgur Azbesta, koga je u ono doba sv. Otac Papa suspendirao

od njegove službe a on se bio sklonuo u Carigrad. Zato je Grgur bio u opoziciji protiv pape. Oslanjajući se na njega, Barda izabra na mjesto Ignacija svjetovnjaka, dvorskog činovnika, Focija, čovjeka odlična roda, učena, vrlo sposobna i bogata, ali neobično častohlepna. Niceta, Ignacijev životopisac, veli o Fociju, da nije bio ponizan te da »se nije htio preko mrtvenja združiti s Kristom i postaviti svoj nerazorivi temelj vjere na Njemu, niti pobožnim djelima postati stanom mudrosti«. Grgur Azbesta podieli u nekoliko dana Fociju sve redove i posveti ga patriarhom. Tada je bio papom sv. Nikola I., onaj isti, koji je god. 867. pozvao u Rim svetu braću Ćirila i Metoda, apostole Slavena, da izpita izpravnost njihova propoviedanja.[12]) Focije zatraži od sv. Otca pape potvrdu, a Ignacije se prizva na njega, da ne prizna nezakoniti izbor. Nitko nije dakle tada u Carigradu mislio, da može bez Papina odobrenja upravljati tamošnjom crkvom, makar je bila patriarhatska. Papa Nikola je naravno dao pravo Ignaciju, ali Barda nije htio priznati njegovu odluku, već je naredio, da Ignacije bude na svake načine mučen. Premjestiše ga na otok Hieriju, gdje ga zatvoriše u toru, zatim na otok Prometi, gdje je bio okovan i tučen, napokon na Mitilenu i opet na Terebint. Ondje doživi provalu Rusa, koji su sa sjevernih obala Crnog mora navalili na Bospor i razorili samostane na otocima Principi. Tada dvorski biskupi, misleći, da će Ignacije iza tolikih progonstava i mučenja biti mekši, pozvaše ga na svoju sinodu u nadi, da će se odreći patriarhata. Ali on ne popusti. Tada bi ponovno tučen, zatvoren petnaest dana u tamnici, a da mu gotovo nisu davali hrane, te napokon jedne večeri vojnici opkoliše kuću, gdje se nalazio, s nakanom, da ga ubiju. Patriarh se tada preobuče u prosjaka, te u družtvu jednog druga pobježe, preporučujući se zaštiti Krista i Blažene Djevice. Tada mu dragi Bog htjede pokazati, kako ga prati na njegovu mučeničkom putu. Jedva se bio malo odalečio kad susretne čovjeka, koji je išao ka Gospinoj crkvi u Vlaherniji.[13]) Nadahnut od Duha Svetoga, ako nije

sam bio nebeski poslanik, putnik reče bjeguncu: »Bog i Njegova presveta Mati, presveti Gospodine, neka čuvaju tebe i tvoju pratnju!« Ignacije osjeti kao da ga je neka nadnaravna sila ojačala, te odlučno nastavi svoj put, prebaci se na otoke, gdje se dugo sakrivao pred progoniteljima.

U to se dogodi, da je potres počeo često drmati Carigradom. Narod, prestrašen, prosudi, da je to kazna Božja zbog postupka s Ignacijem. Tada Barda dade javiti, da se patriarh može povratiti, a nikakvo mu se zlo ne će učiniti. Ignacije se povrati — bila je godina 861. — u svoj samostan na otok Terebint i ondje ponovno podigne bogomolju Blaženoj Djevici, koju su Rusi bili razorili. Uz njega dade sagraditi crkvicu na čast Četrdeset vojnika mučenika iz Sebaste u Armeniji. Napokon je sveti mučenik za pravdu mogao ponovno mirno moliti svoju nebesku Majku. Kako je zanosno mogao iza tolikih kušnja pjevati čuveni akatist,[34]) za velikog posta god. 866., kao da je slutio, da se približava vrieme ponovnog slobodnog rada za Boga i duše: »Bedem si djevicama, Bogorodice Djevo, i svima što se k Tebi utječu. Stvoritelj neba i zemlje takvu te stvori, Bezgrješnu, nastanivši se u Tebi, i sve nas pouči hvaliti Tebe govoreći: Zdravo, podpornju djevičanstva; zdravo, vrata spasenja; zdravo, jer si Ti preporodila one, koji su sramotno začeti; zdravo, koja uništavaš kvaritelja duha; zdravo, stane zaruka bez sjemena; zdravo, vezo vjernika s Gospodinom; zdravo, svetih duša Ljubimice!«

Nije prošlo mnogo vremena, te car Mihajlo III. nazvan Pijanica, dade po Basiliju Macedoncu ubiti svoga »štitnika« i zloduha Bardu. Ali malo zatim (23. IX. 867.) Basilije ubi i Mihajla, te sam zavlada. Da udovolji narodu, posla sliedeći dan Focija u samostan i pozva ponovno Ignacija na patriarhijsko priestolje. Ignacije htjede, da crkveni Sabor izpita dogadjaje, te da ga on pozove. Na 23. studenoga 867. bude od oduševljenog naroda, od cara i od vlasti svečano primljen u crkvi sv. Sofije. Točno deset go-

dina prije bio je od Barde izagnan. Dvie godine kasnije sastade se njegovim nastojanjem osmi obći Sabor (četvrti carigradski). Ignacije je sada upro svim silama, da ozdravi svoju crkvu od teških rana, da odgoji uzorno svećenstvo, da u narodu utvrdi kršćanski život. U svojim propoviedima je uporno naglašavao nauke svetih Sabora o Isusu Bogu i o Mariji Bogorodici. Njegovo je vladanje opet trajalo deset godina. Razboli se. Dok je ležao na samrtnoj postelji zamoli jedan od prisutnih svećenika njegov blagoslov. Sied mučenik diže polako ruku i izgovori rieči blagoslova. Tada upita: »Koji se danas svetac slavi?« Odgovoriše mu: »Jakov, brat Gospodinov, tvoj prijatelj«. »Da, moj prijatelj«, reče skrušenim glasom. »Ali, braćo, sbogom. Blagoslovljen Bog naš u svako vrieme, i sada i vazda i u vieke vjekova. Amen.« Izrekavši te rieči predao je dušu Bogu. Bilo je 23. listopada. Njegovo tielo pokriše plaštem sv. Jakova, koji mu je bio poslao na dar Teodozije, patriarh jerusalemski. Zakopaše ga uz velike svetčanosti, a Bog proslavi njegov grob raznim čudesima.[15])

Sada se Focij, koji je medjutim bio ušao caru u volju, povrati na priestolje, a car zamoli Papu Ivana VIII., neka bi ga potvrdio. Papa prista, za volju mira, ali pod pogodbom, da Focij popravi učinjeno zlo. Uz to je tražio, da carigradska Crkva povrati rimskoj jurisdikciju nad Bugarima, koja je bila sporna. Focij sazva crkveni sabor, ali ne izvrši pogodbe. Što više, dade pročitati tobožnju Papinu poslanicu, u kojoj se Papa opravdava, što je prije s njime slabo postupao, jer da ga nije pravo razumio. Kad je Papa saznao njegov postupak, izopći njega i njegove pristaše. Novi car Lav VI. svrgne Focija i zatoči ga u samostanu, te ponovno uzpostavi veze s Rimom. Te su trajale bez vanjskih poremećenja još oko 150 godina, dok patriarh Mihajlo Cerularij nije konačno prekinuo sa Svetom Rimskom Stolicom godine 1054.

*

Tako se žalosno završila borba, koja je vukla svoju klicu od vremena stvaranja Iztočnog carstva, koje je po svojoj naravi bilo takmac Zapadnog. Takmičenje se zaoštrilo, kad je Papa Lav III. godine 800. uzpostavio Zapadno carstvo okrunivši Karla Velikoga za cara. Ovu političku stranu razdora pojačao je spekulativni i cjepidlačarski duh iztočnjaka, koji je neprestano stvarao nova krivovjerja, a Papa ih je po svojoj dužnosti osudjivao. To je pojačavalo zlu krv. Nadošla i želja nekih patriarha, da Carigrad bude »novim Rimom«, da bi oni bili jednaki patriarhu »starog Rima«, od njega nezavisni. Dogmatskih razlika, u početku, kako smo vidjeli, nije bilo. Focij je doduše, dok je bio na vlasti prije smrti cara Mihajla, poslao biskupima Iztoka pismo, u kojem je tužio Zapadnu Crkvu, što je uvela u Vjerovanje izraz, da Duh Sveti izlazi od Otca i od Sina (Filioque). Ali to je bio samo pokušaj, da ličnu borbu prebaci na vjersko polje. Činjenica, da je Carigrad i poslije toga bio 187 godina sjedinjen s Rimom, te da su na Fiorentinskom Saboru godine 1439. iztočnjaci priznali opravdanost zapadnjačke nauke o izlazku Duha Svetoga od Otca i od Sina, dokazuje, da je korak Focijev i njegovih nasljednika bio bezrazložan. Nisu u žalosnom razkolu bili bez krivnje ni neki Papini predstavnici, koji su dolazili u Carigrad ne poznavajući ni ćud Bizantinaca, ni prilike ni shvaćanje one sredine, a koji su se dali koji put i prevariti i navesti na čine, koji nisu nikako pomogli, da se svrha postigne. Ali stoji činjenica, da je uslied neprestanih dogmatskih borba, uplitanja careva u crkvene i vjerske poslove i častohleplja Grka kršćanski život na Iztoku bio usahnuo i poprimio uglavnom neke formalne vanjske oblike, pod kojima nije više živo kolala krv Evandjelja. Djelovanje se evandjeoske vatre nije više osjećalo. Ne dokazuje li nam to i ono strašno prokletstvo, na blagdan Pravoslavlja, napried navedeno? Kao da je cjelivanje slika važnije od kršćanskog života!

Kad je ovako utvrdjen put razkola, jasno nam je označen i put ponovnog sjedinjenja.

Taj je u pravom i uzornom životu nas katolika, u poznavanju odjeljene braće i njihovih nastranih nauka, u ljubavi prema njima, u molitvi, osobito svetcima, koje obe Crkve štuju, u prvom redu dragoj Bogorodici, da izprose od Duha Svetoga svima poniznost i svietlost, a Crkvi jedinstvo.

3. V. Prikažimo tri žrtvice za povratak Iztočnjaka u kat. Crkvu — Kućo zlatna, moli za nas!

---

[11]) Lovrić, Heortologija, Niš, 1927. str. 37.

[12]) Dok su braća stigla u Rim, početkom 868., Nikola je već bio preminuo, a Hadrijan II. odobri staroslovenski jezik u liturgiji.

[13]) Vlahernije sa zvalo predgradje Carigrada na obali Crnoga Mora. Ondje sagradi glasovita carica sv. Pulherija (oko g. 450.) hram u čast Bogorodici, u kojem je bila sahranjena riza (haljina Blažene Djevice), koju su iz Palestine doniela dva patricija, braća Galvi i Kandit. Taj je hram postao glasovit na Iztoku, te su se mnoge Bogorodičine crkve ondje tako nazivale. V. Lovrić, Heortologija, str. 107, 108. Sv. Pulheriju časti i iztočna i zapadna Crkva.

[14]) Grčki izraz, koji znači, da se pjeva »stojećke«. Ova pjesma presvetoj Bogorodici pjeva se i u pravoslavnoj Crkvi, svake subote za Velikog posta prije Uzkrsa po jedna stavka, a ciela pjesma u petoj suboti. Pjesma, koja potiče iz šestoga ili iz početka sedmoga vieka, svjedoči, da je Iztočna Crkva uviek vjerovala ne samo u vječno djevičanstvo nego i u Bezgrješno Začeće Blažene Djevice Marije. Lovrić (nav. dj. str. 151 i sl.) donosi cieli akatist.

[15]) Bolland. Acta Sanctorum.

SAVJETNIK KRALJEVA

Velika Britanija duguje svoje ime Britoncima ili Bretoncima, koji su bili njezini gospodari u pradavno doba. Još prije njih su ondje vladali Pikti i Škoti. Rimljani je osvojiše u trećem vieku, a kad je kršćanstvo dobilo slobodu, ono je brzo prodrlo i proširilo se na onom velikom otoku, pa je kasnije odanle liepi broj misionara prešao i u Galiju, da propoviedaju Evandjelje. Za vrieme seobe naroda rimska vojska bila je pozvana natrag na kontinent. Tada su nastale borbe izmedju starijih stanovnika i Bretonaca. Ovi su pozvali u pomoć Sakse, koji su živjeli na obali Sjevernog Mora. Saksi dodjoše a za njim njihovi prijatelji Angli, osvojiše dio otoka i prozvaše ga Anglijom. Bretonci se povukoše na zapadne poluotoke ili preko kanala u Galiju. Novi gospodari bili su pogani, te je kršćanstva posve nestalo iz Englezke, a jedini njegovi tragovi bile su ruševine crkava i samostana. Koncem šestoga vieka posla Papa sv. Grgur Veliki četrdeset misionara u Englezku pod vodstvom benediktinca sv. Augustina. Bog blagoslovi njihovo pripoviedanje, te je pedeset godina kasnije čitava Englezka bila kršćanska. Veliki Apostol Germana, sv. Winfrid ili latinskim nazivom Bonifacije, došao je njima u osmom vieku iz Englezke. Ova zemlja bila je bogata samostanima, knjižnicama i školama, a zato bio je vrlo zaslužan pobožni kralj Alfred Veliki, koji je umro god. 900. U ono je doba Englezka bila jedina država, gdje se znanost i književnost gojila i izvan samostana, dok su u ostaloj Europi, zbog težkih prilika, bile više manje ograničene na samostanske zidine. Edvard I. sin Alfredov, prvi je preuzeo kraljevski naslov. Upravo u isto doba kad i Tomislav, prvi naš kralj. Za vrieme vladanja njegovih nasljednika igrao je veliku ulogu i proveo zaslužno djelovanje za vjeru i narod jedan od najvećih Engleza, sveti Dunstan, osobiti štovatelj Blažene Djevice.

Dunstan[16]) se rodio početkom desetoga vieka, oko god. 920., u Glastonbury-u, južno od sadašnjega

velikog grada Bristola. Sretna majka odmah je posvetila svoje diete Bogu i Njegovoj Bezgrješnoj Majci. Pobožnost Dunstanove majke prema Mariji dala je povod jednoj ljubkoj legendi, koja se stvorila oko novorodjenčeta. Još prije njegova rodjenja podje njegova majka Cenetryth na Svjećnicu u crkvu sv. Marije, da sluša svetu Misu i prisustvuje liepom obredu. Kad su vjernici poslije blagoslova zapalili svjeće za ophod, najednom, kao da je zapuhao jaki vjetar, ugasiše se sve svieće osim svieće Cenetrythe. Zatim zasja od njezine svieće bliesak kao munje, koji ponovno zapali svieće ostalih vjernika. To je imao biti znak, da će jednog dana njezin sin biti sjajno i žarko svietlo u Crkvi Božjoj, od kojega će se plamen proširiti na ostale vjernike.

U blizini Glastonburya nalazio se benediktinski samostan, u kojemu su živjeli Irski redovnici. Njima su Dunstanovi roditelji povjerili svoje diete, da ga odgajaju. Dječak je imao silnu želju za nauku, a i vrlo liepih sposobnosti, tako te je ne samo naučio latinski, pjesništvo, čitao Sveto Pismo i svete Otce, nego takodjer naučio glazbu, slikarstvo i umjetničko obradjivanje željeza, bakra i zlata. Kad je navršivao bogoslovske nauke, nagovoren od prijatelja, počeo je misliti na ženidbu. Biskup ga je naprotiv nagovarao, da primi svete redove, te bojeći se, da ne uspije u svom nastojanju, preporučivao ga je toplo Gospodinu i Njegovoj preblaženoj Majci. Bog tada posjeti mladog čovjeka bolešću, koja mu pokaže taštinu svieta. Kad ozdravi, odluči, da će se posvetiti Bogu i Gospi te prihvati ovu odluku: »Sin Marije Djevice sačuvao me djevcem: Kraljica Djeva imat će me uviek djevca u Svojoj službi«. Zaredjen je tada za svećenika i neko je vrieme služio kod župske crkve rodnoga grada.

U to doba nalazio se na nadbiskupskoj stolici u Canterbury-u jedan Dunstanov stric. Doznavši za vrline mladog nećaka, on ga pozva k sebi i izposluje, da ga pobožan kralj Athelstan primi medju svoje dvorjanike, da im služi kao učitelj i uzor. Zavoli kralj Dunstana i posluži se više puta njegovim mud-

rim savjetima, ali to izazva zavist drugih dvorjanika, koji ga proganjahu, te ga napokon obtužiše vladaru, da voli poganske pjesme te da je čarobnjak, koji ima veze sa Sotonom. Kad ga kralj pozva k sebi, sveti svećenik ne htjede ni otvoriti usta, da se obrani od takvih bezsmislenih podvala. Spletke su uspjele, te Dunstan bi prisiljen ostaviti Dvor. Tada ga njegovi neprijatelji htjedoše ubiti. Dadoše ga svezati kao lupeža i baciti u neku močvaru, u kojoj se morao udaviti. Ali, uz Božju pomoć, Dunstanu uspije, da se odanle izvuče te, blatan i iznemogao, jedva dodje do kuće nekoga prijatelja. Psi čuvari, vidjevši toga čovjeka, počeše lajati i htjedoše skočiti na njega. Tada ih on pozva imenom i umiri prijatnim riečima. Unidje zatim prijatelju te mu plačući reče: »Evo, tvojim psima sam blago govorio, i oni su me poslušali: učinio sam dobročinstva mnogim ljudima na kraljevskom Dvoru, a oni su me izdali«.

Tako je Dunstan već kao mlad čovjek okusio gorki kruh poniženja i progonstva, ali on se tješio znajući, da su neprijatelji Isusovi i samoga Spasitelja ocrnjivali, da je bio u vezi s Beelzebubom. Udarac, koji je primio, potaknuo ga je na još veće savršenstvo, te sada odluči, da će se posvetiti Bogu u redovništvu: vrati se u Glastonbury i poče živjeti kao pustinjak. Posvetio se osobito molitvi, proučavanju Svetoga Pisma, a zabava i odmor bilo mu je udaranje u harfu, i to je, kako predaja kaziva, upravo umjetnički izvodio.

Nasljednik Athelstana, kralj Edmund, htjede, da Dunstan preuzme vodstvo opatije u Glastonbury-u. Taj je samostan glasovit u čitavoj Englezkoj, a predaja veli, da je u vezi s dolazkom prvog vjerovjesnika u Britaniju: taj bi bio Josip iz Arimateje, onaj, koji je u svom vrtu pokopao Tielo Isusovo. Zato su to mjesto nazvali »englezkim Jerusalemom«. Dunstan je preuzeo tu službu, a sam ga je kralj ustoličio. Pod njegovim otčinskim ali i strogim vodstvom Glanstonbury postade oaza molitve, rada i svetosti. Ali novi kralj, Edred, pozva ponovno Dunstana na Dvor, imenova ga svojim duhovnim vodjem i

rizničarom kraljevstva. Edredov sin Edwig bio je čovjek posve različit od svoga otca: nečista strast, koja je uviek naniela tolikih zala ljudima i kraljevstvima, vladala je njime. Kad mu umre otac, godine 955., on ga nasliedi. Ali na sam dan krunjenja, dok se nalazio okružen velikašima kraljevstva, ostavi najednom družtvo, da se u susjednoj sobi nepristojno pozabavi dvjema propalim ženskima, nekom Elfigom i njezinom kćerkom. Osupnuti i uvriedjeni velikaši zamoliše tada Dunstana, da ide do kralja, i da ga, ako ne zbog drugo, a ono zbog časti kraljevstva, dovede natrag u dvoranu, gdje su se nalazili. Svetac nije se ustručavao, te kao jednom sv. Ivan Krstitelj, ode do Edwiga, težkim ga riečima ukori radi njegova sramotnog vladanja, pozove ga u ime velikaša, da se vrati, i kad je ovaj, zadržan od nesretnih ženskinja, još oklievao, sam ga iztrgne iz njihovih ruku i dovede u dvoranu. Kako samo može putena strast poniziti čovjeka i uništiti njegovo dostojanstvo!

Pobjedjena Elfiga plane od srdžbe proti Dunstanu. I ako nije mogla, kao Herodijada, dati mu odsjeći glavu, uspije, da on bude odtjeran iz Dvora i da kralj iz osvete dade razpustiti opatiju u Glastonbury-u i još jednu drugu. Dunstan je morao pobjeći preko mora i skloniti se u Gand u Flandriji. Ali razpušteni kralj, koji je i narod tlačio, nije dugo vladao. Plemstvo i narod digoše se protiv njega, svrgnuše ga i pozvaše na priestolje njegova brata Edgarda. Sada se Dunstan mogao povratiti u rodni kraj, a kralj ga učini biskupom u Worcesteru. Kasnije je kralj postigao od Pape, da Dunstana imenuje nadbiskupom u Canterbury-u i Primasom Englezke.

U Crkvi je bio propis, da svaki novi nadbiskup mora poći u Rim, te iz Papinih ruku primiti palij, znak njegove časti. Palij ima oblik štole, sastavljen je od vunene vrvce, biele boje, sa šest utkanih crnih križeva, a vuna se uzima od bielih janjaca, koje Sv. Otac blagosliva na dan sv. Janje. Nije u ono doba bilo lako putovati do Rima. Ali ne samo biskupi i svećenici, već i mnogi vjernici dragovoljno bi pre-

uzeli sve tegobe dugoga i težkoga puta, samo da mogu poljubiti grobove svetih apostola Petra i Pavla i pokloniti se Kristovu Namjesniku na zemlji. I za Dunstana ovo hodočašće bilo je hodočašće ljubavi i odanosti Bogu i svetom Otcu. Osobito je dielio na svom putu milostinju siromasima. Kad su mu njegovi pratioci savjetovali, neka ne bude tako darežljiv, jer će mu novaca nestati, odgovarao bi: »Mi moramo imati pouzdanje u Našega Gospodina Isusa Krista«. Napokon prispije sveti dostojanstvenik u Vječni grad i tu s dubokom pobožnošću posjeti svete grobove i lateransku baziliku, »Majku svih crkava«. Od Pape Ivana XII. primi blagoslovljeni palij te se vrati u Englezku, da nastavi svoj rad. Stavio je svoje djelovanje pod zaštitu sv. Andrije, ljubitelja križa, sv. Petra i Pavla, ali u prvom je redu povjerio sebe i svoja nastojanja nebeskoj Kraljici apostola. Svuda je širio Njezino štovanje, svakomu preporučivao, neka se stavi pod Njezino okrilje, Nju je svakomu davao kao zaštitnicu. Kao pravi apostol on je velikom duhovnom žedjom tražio svuda duše, propoviedao i nagovarao svećenike, da siju rieč Božju, otvarao škole i bolnice, bio zaštitnik udovica i siromaha.

Nedaleko Canterbury-a stršile su ruševine neke stare crkve, koja je bila posvećena Mariji. U toj crkvi nalazio se grob sv. mučenika Hadrijana. Jednog dana prikaže se Hadrijan nekom svom štovatelju te mu u ime Gospe naredi, neka ide nadbiskupu i neka mu kaže: »Ti imaš liepu kuću a preblažena Djevica i njezini svetci leže nečastno medju kamenjem. Sjeti se dakle nas i časti Gospe i ponovno podigni crkvu!« Jako je taj ukor zabolio našega svetca, koji, misleći na druga mjesta, nije pazio na ono što mu je bilo najbliže. Smjesta dao je ukloniti ruševine i sagraditi crkvu, koja mu je odsada postala najmilije mjesto za molitvu i razmatranje. U njoj mu se jednom ukaza nebeska Majka, okružena andjelima, svetim mučenicima i djevicama, koji su pjevali slavu Bogu. Tko će opisati blažene osjećaje svetoga nadbiskupa, dok je uživao to nebesko vidjenje? A nije

li to vidjenje bilo predznakom vječne radosti, koje je doskora imao biti dionikom u nebu?

U prvoj polovici god. 988. Dunstan osjeti, da mu se približava posljednji dan na zemlji. Možda mu je blažena Gospa sama javila taj dan. Na Gospodinovo Uzašašće, a to je bilo one godine 17. svibnja, sveti biskup održi u stolnoj crkvi tri propoviedi narodu, koji ga je slušao gladan njegove rieči. Kod treće navjesti otvoreno vjernicima, da će doskora umrieti i preporuči se njihovim molitvama. Gorki plač nasta medju narodom, a dobri pastir blagoslovi svoje stado i podje. Tad se nadbiskup zaputi prema mjestu, gdje je imao biti pokopan i točno ga odredi. Okruživala ga svibanjska priroda, ptice su pjevale, zrak je bio pun mirisa, a njemu se činilo, da mu se već otvaraju rajska vrata. U petak osjeti, da ga sile ostavljaju. Upade u sveti zanos, a kad se povrati k sebi, preporuči svima, da hodaju Gospodinovim stopama. U subotu podje u crkvu, da moli oficij i služi svetu Misu. Poslije toga zatraži svetu Popudbinu, primi je s dubokom radošću i velikom pobožnošću i napokon izdahnu, izgovorivši rieči psalma 110: »Uspomenu nam je ostavio svojih čudesa milostivi i milosrdni Gospodin: hranu daje onima, koji ga štuju«.

Tako je završio svoj zemaljski život onaj velikan, učenjak i teolog, radnik i umjetnik, propovjednik i svetac, ljubitelj presvete Euharistije i ljubimac Marijin. Njegova sveta pojava vlada vjerskim i političkim životom Englezke u desetom vieku. Ona i očito kaže, što znači sveta katolička vjera za pravi narodni život.

4. V. Slušajmo sv. Misu na čast Majke Božje za naše državne poglavare — Kraljice Hrvata, moli za nas!

---

[16]) Podatci su uzeti iz Routledge, St. Dunstan, London, Cath. Truth Society, 1926. — Berchialla, Mese di Maria, Torino, Marietti, 1894. str. 280 i sl. — Courval, Histoire du Moyen-age, Paris, Poussielgue, 1896.

BORAC ZA SLOBODU CRKVE

Jedva je dovršen crkveni razkol, koji je od Kristove Crkve odkinuo kršćanski Iztok, upravo one krajeve, gdje su apostoli djelovali i osnivali prve kršćanske obćine, krajeve, koji su jedini mogli zadržati navale Polumjeseca, kad se novi težki udarac spremao na Crkvu sa sjevera.

Prenos sjedišta rimskog carstva s obala Tibera na obale Bospora, što ga je 325. god. izveo Konstantin Veliki, bio je početak propasti onog diela carstva, koji se nalazio na zapadu, a imao je još neke vladare podredjene caru u Carigradu. Medjutim novi mladi narodi, koji su dolazili sa sjevera i s iztoka, a pripadali su velikoj germanskoj obitelji, prodirali su u pokrajine nemoćnog zapadnog rimskog carstva te napokon zauzeše sam Rim (410). Posljednji rimski car, Romul Augustul, bi izbačen godine 476. od Odoakra, kralja Herula. Kroz više od 300 godina vladaju odtada Italijom razni germanski narodi, koji, u koliko bi primili kršćanstvo, bili su redom krivovjerci arijevci. Prvi germanski narod, koji je primio rimokatoličku vjeru (496. za Klodviga), bili su Franci. Franci su, pod Karlom Martelom g. 732. potukli kod Poitiers-a Saracene muslimane, koji su iz Afrike bili prešli na Iberski poluotok, osvojili Španjolsku i provalili u južnu Francusku. U isto doba navaljivali su Longobardi u Italiji i na Papine posjede: Pipin Mali, sin Karla Martela, svlada ih te prizna papinsku vlast nad Rimom, Ravenom i još nekoliko gradova na Jadranu. God. 800. Papa Lav III. proglasi i okruni u bazilici sv. Petra Karla Velikoga, Pipinova sina, Carem Zapadnog Rimskog Carstva. Time mu nije dao nikakvih zemaljskih posjeda, nego samo čast. Car je pak preuzeo na sebe dužnost, da bude zaštitnikom i braniteljem Crkve, to znači da brani vjeru i javno ćudoredje, udovice,

siročad i potlačene uobće, da brani prava crkvenih ustanova i da radi oko širenja kršćanske vjere medju poganskim narodima. Ovim prevažnim činom u crkvenoj povjesti Papa, kao duhovni poglavar Europe, i car, kao njezin vremeniti poglavar, priznati su kao dvie njezine glave, uzko povezane probitcima istoga tiela: čovječanstva.

Stvar je bila izvrstno zamišljena ali je imala u sebi istu klicu bolesti, koja je prije pet vjekova zarazila zaštitničtvo prvog kršćanskog cara, Konstantina, nad Kristovim organiziranim stadom. Uzka veza izmedju cara i Papa učinila je, da nije mogla biti izabrana za carsku čast osoba nepogodna Papi, a isto tako je došlo u običaj, da izbor Vrhovnog Svećenika bude potvrdjen od cara. Sličan odnošaj malo po malo proširio se i na biskupe, koji su imali posjede i radi njih podpadali pod vladarevu vlast. Car ili kralj predavao je kao vidljivi znak vlasti svojim velikašima mač, ali zato se uveo običaj, da su im predavali i biskupski prsten i štap, koji su bili znakovi duhovne moći. To se zvalo latinski investitura, mi bismo kazali uvedenje u vlast. Osim toga, kao što su hrvatski knezovi i kraljevi imali za kancelare biskupe pa čak i splitske nadbiskupe, tako su i drugi vladari, a to smo vidjeli i pišući o sv. Dunstanu, imali biskupe u svojoj službi. I tako je došlo do toga, da su oni imenovali biskupe često bez obzira, da li su vriedni ili ne, pače, ako je vladar bio opak, imenovao je na tu visoku čast ljude bez zvanja i nedoličnog života, samo ako je znao, da će njemu biti privrženi. Od nevriednih i nedostojnih biskupa i opata velikih samostana zlo je prešlo na svećenike i na redovnike, tako te je stanje u većem dielu svećenstva u pogledu materialnog imanja i ćudorednog života napokon bilo očajno. Tako je bilo uglavnom u Njemačkoj ali i u Francuskoj i u Italiji. Svuda je bilo revnih i zdušnih pastira i svetih ljudi, ali oni su bili u manjini. Reforma redovnika sv. Benedikta započela je već početkom desetoga vieka (909.) osnutkom opatije u Clugny-u, u srednjoiztočnoj Francuskoj, nastojanjem akvitanskog voj-

vode Vilima i opata Berna. Hrvatski samostani, kojima je u desetom vieku Dalmacija bila upravo posuta,[17]) sačuvali su srećom prvotni duh, jer su bili povezani s maticom benediktinskog reda, Montecassinom, a, i to je glavno, bili su većinom bez velikih posjeda. Ali drugdje nije ni reforma svuda uspjela.

Dok su na njemačkom carskom priestolju bili ljudi, koji su kršćanski živjeli (car Henrik II. koji je umro god. 1024. proglašen je dapače svetcem), zle posljedice ovoga stanja niesu se u najvećoj mjeri osjećale. Ali kad se god. 1056. popeo na priestolje Henrik IV. koji je pomagao sve zlo u Crkvi i u crkvenim ljudima, samo ako je to koristilo njegovoj moći i njegovoj volji, težko je i upravo zagušljivo stanje došlo do vrhunca. Izgledalo je, da će Crkvu i vjeru zadaviti njezini vlastiti službenici. Sjetimo li se pak, da se je dvie godine prije nastupa Henrika IV. zbio konačni prelom izmedju Iztočne i Zapadne Crkve, moći ćemo uočiti svu težinu položaja. Ali Bog ne ostavlja nikad Svoje Crkve, iako dopušta, da Petrova ladja bude svako toliko izvrgnuta razbješnjelim valovima najopasnijih oluja. Ladjar, koji ju je sada imao izvući iz pogibelji, bio je sveti benediktinac Hildebrand.

Siromašni roditelji povjerili su dječaka, koji se rodio, ne zna se točno koje godine, negdje u blizini Rima, a i pravo je mjesto nepoznato, jednom stricu, koji je bio opat samostana Naše Gospe na Aventinu. Tu se je Hildebrand posvetio nauci, a kasnije slušao predavanja glasovitog pravnika Gracijana, koji je god. 1049. postao Papom pod imenom Grgura VI. Grgur se dvie godine kasnie odrekao papinske časti te pošao u gorespomenuti samostan u Clugny-u, a poveo je sobom svog učenika, koji je ondje postao redovnikom. Francuski biskup Bruno iz Toul-a, koji je god. 1049. izabran Papom, uzeo je k sebi, kao pomagača i savjetnika, monaha Hildebranda, a ovaj je zadržao taj položaj i za sliedećih vrhovnih Poglavara Crkve, dok nije god. 1073. jednoglasno od svećenstva i od naroda, koji je u ono doba sudjelovao

kod izbora crkvenih starješina, izabran Papom. Uzeo je ime Grgur VII. i bio je jedan od najvećih Papa. Vladao je samo dvanaest godina, a Papa Pavao V. temeljito izpitavši njegov život i čudesa, koja je učinio prije i poslije smrti, proglasi ga god. 1606. svetcem.

Grgur VII. preuzeo je nacrte Pape sv. Lava III., krunitelja Karla Velikoga. Ali ih je usavršio vidjevši, kako je svjetovna vlast izrabila i zlorabila u svoju korist ono, što je bilo tako liepo zamišljeno. Crkva treba da bude podpuno slobodna, u svojoj hierarhiji i u svojem djelovanju, od bilo kakvog upliva državne vlasti. Svećenstvo treba da služi jedino Bogu, dušama i Crkvi. Crkvena vlast, jer u ime Božje sudi o pravu i o krivici, podložna je jedino Bogu, a uzdignuta je nad vlast svjetovnu. Budući, da je Crkva samo jedna, treba stvoriti jedinstvo u Europi. Crkvena i državna vlast da mogu lakše postignuti svoj cilj, treba da rade složno. Toj slozi pomaže mir. Cilj nastojanja novoga Pape bio je doći do tog mira i do te sloge.

Grgur je bio sviestan težine svoje zadaće. Zato se nije pouzdavao u sebe: »Žarko sam i plačući često molio Isusa«, pisao je svom prijatelju opatu Clugny-a Brunu, »da ovako uredi: ili da me uzme s ovoga života ili da mi dozvoli, da se mogu poslužiti pomoći naše zajedničke Majke Marije. Jer mi je težka bol vidjeti, kako je Iztočna Crkva odpala od katoličke vjere; pogledam li pak na biskupe... jedva mogu naći one, koje vodi Kristova ljubav; medju svjetovnim knezovima ne nalazim nijednoga, koji bi predpostavio Božju čast i pravednost vlastitim probitcima; narodi, medju kojima živim, Rimljani, Lombardi i Normani, gori su od Židova i od pogana; pogledam li napokon na sebe samoga, osjećam se tako obterećenim teretom svojih djela, da ne vidim nikakve nade u spasenje, osim da se prepustim milosrdju Krista«.[18])

Tako je ponizno mislio o sebi ovaj velikan, i pravo: jer napokon, sve sposobnosti, koje čovjek ima,

nije ih stekao svojom vriednošću, nego su dar Božji. Ali upravo ovo istinito poznavanje sebe, kad je prosvjetljeno vjerom, nuka kršćanina, da stavi sve svoje ufanje u Boga i da od njega očekuje uspjeh svojih nastojanja, ako se Bogu taj uspjeh svidi. Tako je mislio sv. Pavao: »Sve mogu u Onomu, koji me jača, ali nije važan onaj, koji sije, ni onaj, koji zalieva, nego onaj, koji dade da uzraste, Bog«. Tako i Grgur, u jednom svom pismu grofici Matildi, vojvodkinji Toscane, koja je bila vjerna svetoj Stolici, veli: »Dva su sredstva, koja pomažu čovjeku do luke spasa: presveta Euharistija, koju primamo, i Marija, u koju se pouzdajemo«. Njegova je pobožnost prema nebeskoj Majci bila upravo djetinjska. Još prije nego je postao Papom, najmilije mu je bilo, kad je mogao u crkvi sv. Petra pokleknuti pred Gospinom slikom i tu u samoći i tišini, kadgod i padnuvši ničice na zemlju, hvaliti dobru Majku, izpitivati svoje mane, razmišljati o velikim zlima, koja su mučila Crkvu te roneći vrele suze tražiti utjehu i pomoć.

Jednom je naš Svetac bio obtužen, da je zbog mita pustio bez kazne jednog biskupa, kojega su obtuživali, da je za novac prodavao crkvene službe. Hildebrand podje tada svojoj Gospi te plačući moli od Marije zaštitu. I dobra Majka učini čudo: iz Njezinih očiju proteku takodjer suze. Digne se pobožni monah te utješen podje k Svetom Otcu, da mu kaže, kako stvar stoji. Dokazala se nevinost onoga biskupa, a kad se Hildebrand vrati u crkvu, da zahvali na milosti, Gospa mu se sa slike nasmješila, kao da je htjela sudjelovati u njegovoj sreći.

Predugo bi bilo navesti težke borbe, koje je Papa Grgur VII. morao podnositi i voditi, da bi ostvario svoj veliki cilj: povratiti crkvene ljude slobodi i svetosti Kristovoj. U početku je zamolio samoga cara i svjetovne velikaše, da mu pomognu. Svuda je slao legate, a biskupe i svećenstvo na sve načine nastojao privući crkvenoj stezi. Ali car ne samo što nije htio popustiti, nego se latio i oružja. Na saboru održanom u Wormsu biskupi, koji su bili na carevoj

strani, sabrani pod vodstvom cara, osudiše Grgura kao nevriedna i proglasiše, da je svrgnut s papinske Stolice, što naravno nije imalo nikakve vriednosti. Tada Henrik upravi Papi pismo, koje ovako svršava: »Ja, Henrik, po Božjoj milosti kralj, i svi naši biskupi dovikujemo Ti: sidji dolje, sidji dolje s priestolja!« Papa izopći tada drskog cara, a ovaj pošalje vojsku na Rim. Kad njemačka vojska zauze Vječni grad, Grgur pobježe u tvrdjavu Sant'Angelo i u njoj ostade obkoljen tri godine. Tada, pozvan od njega, dodje u Rim iz Južne Italije Robert Gviskard na čelu svojih Normana te oslobodi Papu i uvede ga u crkvu sv. Ivana Lateranskoga. Ali Grgur nije se osjećao sigurnim, te preko Montecassina skloni se u Salerno, u zemlju tada normansku. Tu doskora uvidi, da mu je došao zadnji čas. Oprostio je svojim neprijateljima i odriešio sve, osim cara i protupape Wiberta iz Ravene, dao se prenieti u crkvu, gdje je održao ganutljivi govor o svojoj vjeri u presvetu Euharistiju. Isti dan, 25. svibnja 1085. umre izgovarajući ove rieči: »Ljubio sam pravdu i mrzio nepravdu, zato umirem u progonstvu«, a na to mu odgovori jedan od prisutnih častnih biskupa: »Gospodine, ti ne možeš umrieti u progonstvu, jer si od Krista i Apostola primio u baštinu sve narode zemlje, a granice tvojih posjeda obuhvaćaju cielu zemlju«.

Sv. Grgur Papa nije dakle za života postigao, što je htio. Ali služio je vjerno Božjoj Providnosti, koja je imala doskora dovršiti njegovo djelo. Sinovi Henrika IV. pobuniše se protiv otca, koji je bio digao svoje ruke na duhovnog otca, Papu. Sin Henrik, u dogovoru s majkom, izdade otca i zauzme priestolje. Bivši car umre u dobi od 53 godine. Henrik V. koga poviest naziva »ocoubicom«, nastavi borbu protiv Pape Kalista II. ali napokon popusti njegovim molbama i nagovaranjima. Tako dodje do pomirenja u Wormsu god. 1122. Borba za investiture potrajala je 50 godina, no konačno pobjedi stanovište sv. Grgura VII.: novim biskupima Papa će dati duhovnu

vlast predajom štapa i prstena. Tri godine kasnije umre Henrik i s njime izumre kuća Frankonije.

Ime velikoga Pape sv. Grgura VII. uzko je vezano i s hrvatskom poviesti. Htijući ujediniti Europu, nije trpio nereda u svojoj blizini. U Hrvatskoj iza smrti kralja Slavca (1075.) bili su izbili neredi. Neki normanski vojvoda izkoristio je priliku i zauzeo primorske gradove Split, Trogir, Biograd, Zadar i Nin, a njemu ih je oteo mletački dužd. Papa je uložio svoj upliv, da spomenuti gradovi budu vraćeni Hrvatskoj, i zauzeo se za izbor novoga kralja. Izboru u stolnoj crkvi Gospina Uznesenja u Splitu prisustvovali su papini legati Gebizon i Fulkoin, a bio je izabran kraljem ban Panonske Hrvatske Dimitrije Zvonimir. Kralju Zvonimiru predao je Gebizon u ime Svetoga Otca žezlo i mač i, kao posebni znak naklonosti, zastavu sv. Petra. Novi kralj prisegao je vjernost Svetoj Stolici i svom narodu, a shvatio je podpuno namjere Grgura VII., koji je htio jedinstvo katoličkog obćinstva.[19]) Papa je namjenjivao Hrvatima veliku ulogu na obranu Zapada.[20]) Ali dogadjaji, koji su sliedili Zvonimirovu smrt osujetili su te nacrte. Naklonost ovog velikog Marijina ljubitelja opravdava pak mnienje, da je on već tada stavio našu domovinu pod moćnu zaštitu nebeske Majke.

5. V. Pohodimo Svetotajstvo i izmolimo 5 Očenaša za slobodu Crkve — Majko Kristova, moli za nas!

[17]) Ostojić dr. Ivan, Katalog benediktinskih samóstana na dalmatínskom primorju, Split, Leonova Tiskara, 1941.

[18]) Wetzer und Welte's Kirchenlexikon, Freiburg, 1889., Gregor VII.

[19]) Vidi tekst prisege u »Documenta« dra Račkoga, str. 101-102.

[20]) V. Gfrörer, Byzantinische Geschichten, II, str. 252 sl.

GRADITELJ KRŠĆANSKE EUROPE

Sveta Crkva, zajednica svih vjernika na zemlji, jest otajstveno Isusovo Tielo, nastavak prebivanja Spasitelja na zemlji. Iz ove činjenice proizlazi položaj, što ga Majka Isusova ima prema Crkvi. Ona je i njezina Majka. Tu ulogu Majke i Odvjetnice Crkve Ona je vršila dok je živjela na zemlji. Nastavila je tu ulogu i kasnije a nastavlja je i sada. Zato, kadgod je prietila Crkvi kakva velika nevolja, očitovalo se Marijino zaštitničtvo nad njom. Tako je bilo u prvim vjekovima, kad su krive nauke o Isusovoj ličnosti uzbunjivale i razdirale kršćansku zajednicu. Tako je bilo kad je kipoborstvo prietilo, da će srušiti djelo, koje se već osam vjekova razgranjivalo svietom. Tako je bilo, kad je državna vlast, utjelovljena tada u njemačkom caru, htjela zagospodariti Crkvom. Medjutim već u vrieme kipoborstva pojavljivala se na iztoku nova sila, koja će Crkvi zadati strašnih udaraca, od kojih je možda najteže pretrpio upravo hrvatski narod: Islam. Istodobno, svadje i ratovi medju kršćanskim vladarima slabili su povezanost i snagu zajednice vjernika protiv vanjskog silnog napadača. I u to odsudno razdoblje Blažena Djevica šalje svoje velike sinove i žarke štovatelje, da pobiju nevjernike i spase Crkvu. Time ne ćemo naravno kazati, da bi Crkva bez njih propala, jer ona po Kristovoj volji neće propasti do konca svieta. Ali sredstva, koja Krist Bog odredjuje, različita su, a moglo bi se reći, da On prepušta izbor Svojoj Majci. Jedan od velikih boraca protiv zala u Crkvi i posebice protiv muslimanske nevjere a ujedno od najvećih Gospinih ljubitelja bijaše sv. Bernard.

Ovaj gorostas svetosti i rada rodio se god. 1091. u jednom dvorcu kod Dijona (Dižona) u zapadnoj Francuskoj. Od otca viteza i ratnika dobio je živi i vatreni duh, ali istodobno je osjećao i veliku sklo-

nost k samoći. U kući je bilo sedmero djece; on je bio treći. Dadoše ga na nauke, a mladići, njegovi vršnjaci, koji su voljeli svjetovne zabave, htjedoše ga povesti u svoje kolo. Bernard uvidi, kamo bi ga to dovelo, pogotovo obzirom na njegove sklonosti, pa se, osobito iza majčine smrti, povuče od njihova družtva, te se još više posveti nauci, a najviše učenju filosofije. Jednom podje posjetiti svoju braću, koja su bila u vojsci, te se nekom prigodom živo sjeti svoje pokojne majke. Podje u crkvu, da se pomoli i ovdje odluči, da će postati redovnik. Preporuči se tada Bogu i Gospi, da mu čuvaju to zvanje.

Nedaleko Dijona postojao je već nekoliko godina jedan benediktinski samostan pod nazivom Cisteaux[21]) (Cistercij). Osnovao ga je god. 1089. bl. Robert. U Bernardovo doba bio je opatom toga samostana Englez Stjepan Harding, koji je bio vrlo strog, osobito u obsluživanju siromaštva. To je imalo za posljedicu, da novih redovnika nije više pridolazilo. Osim toga neka je pošast bila proriedila redove samostanaca, tako te je njihov broj bio vrlo malen, pa je izgledalo, da će samostan propasti. U ovoj nevolji obrati se pobožni opat Bogu moleći pomoć. I eto jednog dana god. 1112. osvanu pred vratima samostana skupina od trideset kandidata, koje je predvodio Bernard. Oni su ponizno molili, da budu primljeni u red. Što se bilo dogodilo? Kad Bernard odluči, da će prigrliti redovnički stalež, on izabra najstroži samostan, što ga je poznavao, a to bijaše Cisteaux. Ali njegova žarka ljubav prema Bogu nije mu dala, da ide sam. Prvi, koga je predobio, bio je jedan njegov stric, zatim je osvojio za svoj naum petero svoje braće. Kad su braća ostavljala otčinski dvorac, pozovu najmladjega, Nivarda, koji je još bio diete, te mu najstariji reče: »Eto, sva baština je sada tvoja«. »Što?« odgovori Nivard, »vi uzimate nebo, a meni ostavljate zemlju? Nije to nikakva pravedna dioba«. I kad naraste, dodje i on k svojoj braći. Bernard predobi još prijatelje i znance i svojom vatrenom riečju i svojim primjerom odu-

ševi ih za sveti život u samoći. Najprije ih povede sa sobom u jednu kuću, gdje su vodili zajednički život i istodobno uredjivali svoje poslove sa svietom. Ondje im se pridružiše još drugi kandidati. Iza šest mjeseci, Bernardu bijaše tada 21 godina, prikaza se četa opatu Hardingu. Tko će opisati njegovu radost i tople suze zahvalnice, kad je vidio, da je Bog uslišao njegove ponizne molbe?

Glavno benediktinsko pravilo: »Ora et labora - Moli i radi« upravo je odgovaralo Bernardovoj težnji. Razgovor s Bogom i Marijom u samoći bila mu je najmilija zabava. Nimalo manje nije mu ipak bio drag rad u polju ili u šumi. Dapače, budući da je red tražio šutnju i kod posla, naš svetac je upravo u prirodi najljepše molio i razmišljao o Bogu. I sam jednom izjavi, da što znade tumačiti Sveto Pismo i što razumije o Božjim stvarima, da je sve naučio razmatrajući na njivama i u šumama, nemajući drugih učitelja osim knjiga i hrastova.[22])

Uz molitvu i rad glavno je bilo Bernardu napredovati u krepostima, osobito u poniznosti. Njegove su rieči, koje je Toma Kempenac kasnije uzeo u »Nasljeduj Krista«: »Voli biti nepoznat«. Kad ne bi zbog slabog zdravlja mogao raditi težačke poslove ili sjeći drva ili nositi terete, premda je bio vrlo učen, te se mogao baviti knjigom, plakao bi od žalosti i molio Djevicu, neka mu izprosi dovoljno snage.

Medjutim broj redovnika u Cisteaux bio je tako narastao, da je opat odredio, da se osnuje novi samostan. Posao je bio povjeren Bernardu, koji tako, tri godine iza dolazka u red, postade već opatom. Izbor je mjesta pao na sunčanu ali zapuštenu dolinu, koju redovnici pretvoriše u mali prirodni raj, te nazvaše Clairvaux (Klervo), što znači »Svietli dol«. Nova redovnička naseobina bila je sama slika siromaštva. Dvie kućice za redovnike, groblje, jednostavna kapelica. Oltari su u njoj bili prosti s drvenim križem. Blagovalište tamno, bez poda. U spa-

vališta nekoliko kreveta sličnih seljačkim mrtvačkim sanducima. Mjesto jastuka redovnici su imali dašćicu pokrivenu s malo slame. Hranili su se korienjem i hrastovim lišćem, a kruh im je bio mješavina žita, prosa i grahora. Bernardova je soba bila tako nizka, da je morao sjediti zgrbljen, jer bi inače udario glavom o gredu. Najsvečanija tišina vladala bi samostanom, a prekinuo bi je žamor rada ili pak pjevanje redovnika slavi Božjoj.[23])

U početku je Bernard upravljao novim samostanom veoma strogo, ali je kasnije popustio, i bio je izvanredno blag. To ne znači, da je popustila stega, nego da je ljubežljivo tražio od svojih redovnika vršenje dužnosti. Time je pribavio ljubav i odanost svojih podložnika, a svima je prednjačio svojim primjerom.

Čitamo u njegovu životopisu značajan primjer njegove strogosti. Jedina njegova sestra bila je ostala u svietu, te se bila udala i živjela je razkošno. Jednom dodje sva načičkana i napirlitana u samostan, da posjeti braću. Kad ova doznaše, kako je obučena, ne htjedoše se ni pokazati na vrata. Bernard joj poruči, da ne želi vidjeti »urešenog smetišta«, jer, reče, »što je drugo tielo nego smetište«. Ove oštre rieči i vladanje braće probudiše savjest posjetiteljice. Ona zaplače i izjavi se pripravnom učiniti sve, štogod joj Bernard naredi, samo da je ne odbije. Tada dodje opat s braćom, prekori sestru, što se bila predala svjetskoj taštini, podsjeti je na to, da sve brzo prolazi i da samo dobra djela ostaju, te je nagovori, da sliedi primjer pokojne majke. Vatrene Bernardove rieči ganu ženu, te ona promieni način života. Njezino novo vladanje i njezine molitve uplivaše na njezina muža, pa se on dvie godine kasnije odrekne svieta i podje u samostan: tad i Bernardova sestra prihvati redovnički život.

No djelovanje svetog opata nije se ograničilo na samostan i na duše vjernika, koji su dolazili u samostansku crkvu. Božja Providnost bila je namje-

nila Bernardu veliku ulogu, a samoća i kontemplativni život u Clairvaux-u imali su mu biti izvorom kreposti, znanja, odlučnosti u borbi protiv zla i odmorom iza dugih putovanja i neumornog propovjedanja po raznim krajevima Europe.

Razna zla pritiskivala su katoličku Crkvu u ono pretežko doba. Kad je god. 1130. izabran za Papu Inocencije II. suprotivio mu se neki protupapa Anaklet, koji je imao jaku stranku u Rimu, a pomagali su mu i neki svjetovni vladari. Zamoljen od Pape, Bernard je dva puta došao u Italiju, da brani pravednu stvar i uvjeri buntovnike o potrebi, da budu podložni pravom Vrhovnom Svećeniku. Gospodin je raznim čudesima podupirao Bernardovo djelovanje, a narod mu je bio sklon. Jedan od najvećih protivnika Inocencija II. bio je Akvitanski vojvoda Wilhelm. Jednom, dok je Bernard služio svetu Misu, a Wilhelm prisustvovao obredu, okrenu se Svetac držeći svetu Hostiju u ruci te poče stupati prema njemu. Na to, kao da je udaren od groma, padne Wilhelm polumrtav na zemlju. Svetac mu naloži, da ustane, ali to je bilo dovoljno, da se okorjeli grješnik obrati i pretvori u gorljiva pokornika. Napokon, kad umre Adalbert, prestane razkol, jer se njegov nasljednik Viktor, na Bernardov nagovor, odrekne svog, inače nezakonitog, položaja. Svi su tada slavili opata iz Clairvauxa kao začetnika mira te ga svečano primali, kamogod je dolazio.

Mnogo puta i svjetovni knezovi i kraljevi pozvaše Bernarda, neka nastupi kao pomiritelj u njihovim svadjama. On je neumorno putovao, onako slab i boležljiv, te svuda gorljivo propoviedao mir i ljubav, a i protiv mnogih krivovjeraca branio je katoličke istine. Uz to je napisao mnogo crkvenih i bogoslovnih djela, u kojima se očito vidi ne samo njegova učenost, nego i nadahnuće Duha Svetoga. U tim se djelima osobito očituje Svetčeva ljubav i blagost, zato je Bernard nazvan »Doctor mellifluus-Medeni Naučitelj«. Inocencije ga nazva »Zidom Crkve Božje«, sv. Toma Akvinski »zlatnom posudom

svetosti«,« a kardinal Baronij »nebeskom trubom«. Veliki Fénelon naziva ga »patriarh samotnika i apostol naroda«. On je savjetovao Papi, neka imenuje kardinale iz raznih naroda, da se jače izpoljuje obći značaj Crkve.

Medjutim, dok su razkoli, svadje i krivovjerja razdirali Crkvu u njezinu nutarnjem životu, Saraceni su navaljivali na nju s iztoka i s juga i prietili njezinu obstanku. Kršćani su već god. 1095. bili priredili prvu križarsku vojnu, kojom su bili oslobodili Jerusalem od Turaka. Ali su Turci opet navaljivali, te je svetom gradu prietila propast. Tada papa Eugen III., koji je prije bio redovnik cistercita pod opatom Bernardom, zamoli svoga bivšeg starješinu, da propovieda drugu križarsku vojnu. Bernard skloni najodličnije knezove na sudjelovanje. Narod se odazva odasvud. »Gradovi i samostani se izpražnjuju«, pisao je on Papi. Velika vojska krenu (1146.) pod vodstvom njemačkog cara Konrada III. i francuskoga kralja Ljudevita VII. Ali vojna svrši s neuspjehom, jer se grčki car ponio neprijateljski prema križarima, koji su u Aziji mnogo stradali od gladi, kuge i turskih navala. Oba se vladara s neznatnim ostatcima svoje vojske vratiše u domovinu.

Sveti Bernard, koji se odlikovao kao čovjek molitve i rada, kao strogi samostanac i sjajan propovjednik, kao mironosac u Crkvi i medju zavadjenim vladarima, kao crkveni učitelj i kao muž koji je narode oduševljavao za jedinstvo i za probitke svete Crkve, kao pravi graditelj kršćanske Europe nosi još jedan krasan naslov: nazvan je »Gospinim Vitezom«. Njegova pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji još danas napunja mirisom svetu Crkvu i, dok bude svieta, ne će se dolično moći govoriti o Božjoj Majci, a da se ne spomene ovog slavnog Cistercitu. Životopisci pričaju, da se već mladom Bernardu jednom ukazala Bl. Djevica s Isusom u Božićnoj noći, te mu objavila otajstvo rodjenja Njezina Sina. Odtada je Bernard gojio prema Djevici takva sinovska i odana čuvstva, da mu je težko u tome

naći premca. Uviek se on pouzdavao i preporučivao nebeskoj Majci, a Ona mu je uviek uzvraćala Svojom vidljivom zaštitom. Jednom ga je i čudesno ozdravila od težke bolesti. Zato je Bernard i mogao sastaviti onu krasnu molitvu, koju kroz vjekove ponavljaju kršćani: »Spomeni se, premilostiva Djevice Marijo, da se nije nikada čulo, da je ikoji od onih, koji su se utjecali Tvojoj zaštiti i zamolili Tvoju pomoć, bio zapušten«.

Zaključimo ove redke ovim pohvalama Mariji iz pera našega velikoga svetca:

»Kad je Djevica bila posvećena, Otac Joj je dao svjetlost, Sin poniznost, Duh Sveti ljubav. Otac Joj je udielio svietlo razuma, Sin pepeo poniženja, Duh Sveti ulje ljubavi. Otac Ju je obogatio moću, Sin mudrošću, Duh Sveti milošću svih kreposti. Otac Joj je darovao moć protiv grieha, Sin mudrost protiv svieta, Duh Sveti ljubav prema Bogu i prema iskrnjemu. Otac Ju je naučio promatrati nebeske tajne, Sin činiti nebeske stvari, Duh Sveti ljubiti i biti ljubljenom. Otac Je časti, Sin Je čisti, Duh Sveti Joj daje mir.«[24]) Slavimo Mariju!

Sv. Bernard je umro u Clairvaux-u 20. kolovoza 1153. Bilo mu je 63 godine.

6. V. Pričestimo se za pobjedu kršćanske misli u Europi — Priestolje mudrosti, moli za nas!

---

[21]) Neki izvode to ime od mnogih bunara, »cisternes«, koji su se ondje nalazili. Isp. Wetzer und Welte's Kirchenlexikon, Herder, ad »Bernard«.

[22]) V. Kirchenlexikon.

[23]) V. »Život s Crkvom«, Hvar, god. II. br. 38, i g. III. br. 39.

[24]) »Raccolta di mille elogi della Beata Vergine Maria«, Genova, Buona stampa, 1934.

SVETAC SA ZVIEZDOM NA ČELU

Dvadeset i sedam godina poslije smrti sv. Bernarda rodi se u Calarogi, selu u Kastilji u Španjolskoj, od otca Srećka Guzmana i od majke Ivanke diete, komu nadjenuše ime Dominik ili Dinko. Stanje medju katoličkim narodima i u katoličkoj Crkvi nije se popravilo nego u doba, kada Dominik stupa kao mladić u život, ono je postalo još teže. Turci su poslije treće nesretno svršene križarske vojne (1181.) uviek moćniji na iztoku, a četvrti kršćanski oružani pohod (1202.—1204.) lukavošću Mlečana, koji su upotriebili križare ne protiv Turaka, nego da otrgnu Zadar Hrvatima i Carigrad Grcima, još je više unio zabune u kršćanske redove. Nije bila uspješnija ni peta vojna (1217.), u kojoj su sudjelovali i Hrvati. Malo zatim umre naš Svetac.

Ali osim dalekog neprijatelja drugi se pojavi u srdcu kršćanske Europe. To su bili krivovjerci, koji su u raznim krajevima nosili različita imena, ali im bijaše zajednička nauka i mržnja protiv katoličke Crkve: to su u Bosni bili Bogumili, u sjevernoj Italiji zvali su se Patareni a u južnoj Francuskoj Albigezi, jer su imali svoje središte u gradu Albi. Učili su, da je Bog stvorio duhove, a njegov prvorodjeni sin, Satanael, da se odmetnuo od njega i stvorio sve, što je vidljivo, pa i čovjeka. Satanael je zatvorio andjele u ljudska tjelesa, a Isus je došao, da ih oslobodi. Ali Isus nije imao pravo nego prividno tielo, tako da niti je bio razapet niti je umro. Prema ovoj nauci nema Odkupljenja, tvar je zlo, nema ni Crkve ni svećenstva ni sakramente. Ovi krivovjerci, podpomognuti od nekih vladara, palili su crkve te proganjali i ubijali svećenike i vjernike. U Francuskoj je u ovo doba bio na čelu Albigeza moćni grof Rajmund iz Toulouse. Albigezima se pridruži novi neprijatelj Crkve, Petar Valdes iz Lyona. Valdes se

osobito obarao na bogatstvo crkvenih ljudi, a i na nedostojan život mnogih medju njima. Zato je imao i velikog uspjeha. Vremena su bila težka, gotovo očajna. Ratovalo se, ubijalo i palilo. Na Petrovoj stolici sjedio je tada Papa Inocencije III. uzornog života i odlučne volje, ali nije mogao ni on doći na kraj svim zlima i nevoljama, koje su mučile Crkvu. Pomoć, od neba odredjena, našao je, kako će se kasnije vidjeti, u Dominika Guzmana.

Kada je diete, budući svetac, bilo doneseno u crkvu na krštenje, njegova kuma opazi najednom sjajnu zviezdu na čelu krštenika. To je bio znak velike uloge, koju će Dominik imati u naučavanju i u svetosti. Životopisci pričaju, da je za cielog njegova života neka posebna svjetlost obasjavala njegovo lice i privlačila k njemu srdce onih, koji ga gledahu.[35]) To da je bio kao neki trag onoga čuda kod krštenja.

Iz života djeteta i mladića znademo vrlo malo. Nije volio sviet, ljubio je Boga i molitvu, osjećao je žarku želju, da pomogne dušama i Crkvi u velikim nevoljama, koje je trpjela. Dok je učio na sveučilištu u Palenci, a bilo mu je već 25 godina, posjeti ga jedan svećenik, kanonik, a iz razgovora s njime porodi se u Dominikovu srdcu želja, da bude svećenikom. Kanonici u Osmi, biskupiji kojoj je pripadao Dominik, življahu zajedničkim životom, kao redovnici, prema pravilu sastavljenu koncem IV. vieka od velikog obraćenika i Svetca Augustina. U tu zajednicu stupi Dominik, postane svećenikom i propovjednikom rieči Božje. U Osmi ostade devet godina: tada se uputi sa svojim biskupom mons. Diegom de Azevedo u Rim, da posjete grobove Apostola, a to je i u ono doba, kao u vrieme sv. Dunstana, svaki dobar vjernik nastojao učiniti barem jedan put u životu, makar morao i pješačiti preko Alapa. Na povratku svratiše se hodočasnici u Cisteaux, u kojem još lebdjaše duh sv. Bernarda. Zatim odoše u Montpellier, gdje su se nalazila tri redovnika cistercita, kojima je Sveti Otac bio povjerio, da poduzmu sve, što smatraju potrebitim, da bi se krivovjerje ugušilo. Bi-

skup Osme i Dominik sastadoše se s njima. U dugoj razpravi uzkrse pred očima mladoga kanonika ova misao: krivovjerje ćemo pobijati najbolje ne oružjem već svetim životom, osobito siromaštvom, pravom pobožnošću i molitvom. To su sve sredstva, koja su imala pomoći propoviedima, jer propoviedanje bez dobrog izgleda i molitve ne dostaje. I evo, tek sada, kad je Dominiku bilo već 35 godina, biva mu jasno, što od njega Bog traži: on će biti siromašni redovnik svetog života, koji će riečju i molitvom širiti kraljevstvo Kristovo i Kristovu ljubav.

Zato će on ustanoviti jedan novi Red, koji se ne će zadovoljiti kontemplacijom i radom unutar zidina samostana, nego koji će raditi medju narodom. Ali stvar nije išla tako lako. Vjersko i političko stanje bijaše tako slabo, da je bilo težko naći i ljude, koji bi se tom poslu htjeli posvetiti, i mjesto, gdje bi se mogao otvoriti prvi samostan. Sve bijaše u plamenu: razaralo se, pljačkalo i ubijalo. To su činili krivovjerci, a to su činili i mnogi od katoličkih ratnika, jer divljaštvo prati svaki rat.

Božja Providnost je tu posegla na svoj način. Osjećala se potreba da se otvore zavodi, u koje bi mogle biti primljene djevojke, koje su u to ratno doba u svietu bile u pogibli, da izgube svoje poštenje. Dominik, koji je uviek tražio način, kako će spasiti duše, prihvati se posla. On baci oko na jednu crkvu Blažene Gospe, nazvanu Naša Gospa od Prouille, na obroncima Pireneja. Od biskupa je dobi za svoju plemenitu svrhu, te u blizini sagradi kuću i otvori prvi samostan, i to ženski, kojim je iz daleka upravljao. I Gospa je čuvala svoju djecu jer, dok je sve naokolo harao rat i sve razarao, siromašne redovnice od Prouille, ničim zaštićene, mirno su molile Boga u sjeni svoje mile crkve.

Nego, što je Dominik radio, dok su drugi ratovali? On je propoviedao, vodio javne razprave s krivovjercima, i molio. I u ovo doba pada rad oko širenja svetoga Ružarija, kao moćne, možda najmoćnije, molitve. Odkada je Arhandjeo Gabrijel upravio svoj odani pozdrav pobožnoj djevici i čistoj Mariji u

Nazaretu onim otajstvenim riečima: »Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin je s Tobom, blagoslovljena si Ti medju ženama«, kršćanska usta nisu nikada prestala, da ga ponavljaju. Pa kako bi to moglo biti, da djeca ne vole i tisuću puta kazati one sladke rieči, kojima je njihovoj nebeskoj Majci bilo objavljeno Njezino dostojanstvo, bila navještena Njezina čast, bila prorokovana Njezina vječna slava? Pa kad još sebi predstavimo, kako je Njoj drago čuti, da mi na zemlji ponavljamo onu pjesmu Njezine slave! »Kada ju je ona prvi put začula iz usta Gabriela«, piše Lacordaire, »zače se u Njezinoj utrobi Rieč Božja; a sada svaki put, kad ljudska usta ponavljaju pozdrav, koji je bio znakom Njezina Božanskog Materinstva, srdce se Njezino uzigra na spomen onoga časa, kojemu slična nije bilo ni na nebu ni na zemlji, i sama vječnost osjeti blaženstvo, kojim je u onom času ispunjena Djevica«.[26])

Albigezi su pogrdjivali Blaženu Djevicu i Njezina Božanskoga Sina. Sveti je Dominik mislio, da tu nema boljega protulieka, nego hvaliti i moliti Isusa i Mariju. »Oče naš«, koji nas je sam Spasitelj naučio, i »Zdravo Marijo«, bile su zato najpodesnije molitve. Andjeoski pozdrav se tada molio, kako ga je izgovorio sam andjeo, uz dodatak sv. Elizabete. Drugi dio: »Sveta Marijo« i ostale rieči, uveden je tek u petnaestom vieku. Molitva bi se ponavljala 50, 100, 150 pa i do 1000 puta. U tu se svrhu upotrebljavala čisla ili brojanice, a taj je običaj došao s iztoka. Sv. Dominik nije dakle uveo nešto nova, nego ove opetovane molitve umetao je u pouku, pa ju je time zasladjivao. Napokon je vjernicima preporučivao, da dok mole, neka razmatraju otajstva života Isusa i Marije. Neki životopisci kažu, da mu je ovakav način moljenja preporučila sama Bl. Djevica Marija, kao moćno sredstvo protiv krivovjerja. Ružarije se počeo nazivati »Psaltirom Bl. Djevice« jer psaltir Davidov broji 150 psalama, a i u Ružarju se 150 puta molilo »Zdravo Marijo«.

Djelovanje sv. Dominika pratio je Bog raznim čudesima i darom proročanstva, tako te je narod

uviek više pristajao uz Svetca, a odalečivao se od krivovjeraca. Medju raznim čudesima spomenut ćemo ovo: God. 1211. prolazili su mimo grada Toulouse neki englezki hodočastnici, koji su išli u Španjolsku, da posjete grob sv. Jakova apostola u Compostelli. Kada su se htjeli ladjom prevesti preko rieke Garonne, koja je poznata zbog jakih struja i virova, prevrnu se ladja. Na zapomaganje putnika, a bilo ih je četrdeset, Dominik, koji se nalazio u blizini, izadje iz neke crkve, baci se ničice na zemlju s rukama raširenim u obliku križa i stade zazivati Boga utopljenicima u pomoć. Tada se uzpravi i reče jakim glasom: »Nalažem vam u ime Isusa Krista, da svi dodjete na obalu!« Utopljenici se odmah pokazaše nad vodom i uz pomoć dugih motaka, što su im pružali neki vojnici, koji su bili svjedoci dogadjaja, dočepaše se kraja.[27])

Gospodin Bog udieli svome slugi takodjer i proročki dar. Tako god. 1213. dok je propoviedao korizmu u Carcassone-u, upita ga neki redovnik iz Citeaux-a, kako će svršiti rat. Dominik odgovori: »Ove nevolje će se svršiti, ali ne tako brzo; još će se mnogo krvi proliti i jedan će kralj u bitci poginuti. Ali ne bojte se: to neće biti francuski kralj«. Malo poslije pogine u bitci kod Mureta aragonski kralj. Rat završi dvie godine kasnije, kad je zauzet glavni grad albigezke stranke, Toulouse. I druge razne buduće dogadjaje prorokovao je Svetac.

Napokon kucne čas za Dominika, da prikupi prve svoje redovnike i udari temelje svojega Reda. To bijaše iste godine, u samom gradu Toulouse, mogli bismo reći na ruševinama krivovjerja. U jeseni iste godine držao se u Rimu obći crkveni Sabor, poznat kao četvrti lateranski (dvanaesti obći), koji je izmedju ostalih stvari osudio krivovjerja Albigeza i Valdeza. Tom prilikom i Dominik putuje u Rim, jer je htio zamoliti Sv. Otca Papu Inocencija III. da potvrdi njegov red. Ondje se sastane i sa sv. Franjom Asižkim, koji je tražio odobrenje svoga Reda. Sprijateljiše se kao braća. Papa nije bio sklon udovoljiti molbi, jer su u ono doba nicala

razna družtva i bratovštine, koje su pod vidom pobožnog života često unosile veći nered u Crkvu. Zato je i obći Sabor u Lateranu (1215.) bio zabranio ustanovljenje novih redovničkih udruga. Ali jedne noći doživio je Inocencije jedan san: vidje u snu, kako se ruši bazilika sv. Ivana Lateranskoga, koja je poznata kao matica svih crkava, i prema tomu predstavlja cielu katoličku Crkvu, i vidje Dominika i Franju, koji svojim ramenima podupiraju padajuće zidove. Papa razumi, da Bog odredjuje ovoj dvojici posebnu ulogu u spasenju vjere i odluči, da će barem privremeno odobriti nove Redove. Dade pozvati Dominika te mu naloži, da sastavi pravila. To je svetac učinio sa svojom braćom u samostanu u Prouille. Medjutim umre Inocencije, a pravila odobri Honorije III. sliedeće godine. Budući da su se novi redovnici osobito posvetili propoviedanju, Honorije ih nazva »propovjednicima«. To je ime, koje im je ostalo sve do danas. Red se imao doskora razširiti po čitavoj Europi, da kasnije predje i izvan njezinih granica. Jedno vidjenje, što ga je Svetac imao u crkvi sv. Petra u Rimu, gdje je molio za svoj Red, još ga više utvrdi u njegovoj želji. Prikazaše mu se sveti apostoli Petar i Pavao. Petar mu pruži štap, a Pavao knjigu, i začuje glas, koji mu je govorio: »Idi i propoviedaj, za to si izabran!« U isto vrieme bi odobren i franjevački Red.

Red Braće Propovjednika diči se još jednim naslovom: on se naziva »vlasništvom i baštinom Marijinom«. Taj naslov preuzeo je zbog glasovitog vidjenja, što ga je sv. Dominik imao u samostanu sv. Sabine u Rimu. Jedne noći, kad se vraćao iz crkve i polazio na počinak, susrete u hodniku samostana tri krasne žene, od kojih je ona u sredini bila izvanredno liepa i dostojanstvena. Stupala je u sobe braće, koja su spavala, i škropila bi ih vodom. Tada se Dominik baci pred njezine noge, i, premda Ju je već prepoznao, umoli Je ponizno, da mu kaže, tko je ona. I žena odgovori: »Ja sam Ona, koju vi svaku večer zazivate« — redovnici su naime kao zaključak dana molili Zdravo Kraljice — »a dok izgovarate

rieči: Svrni dakle, Odvjetnice naša, poklonim se Svomu Sinu i molim Ga, da čuva vaš Red«. Poslije toga izčeznu Bl. Gospa, Dominik se vrati u crkvu, gdje ga je Bog odlikovao drugim vidjenjem: vidio je Božanskog Spasitelja, a na desnu Mu preblaženu Djevicu zaogrnutu krasnim modrim plaštem. Na rieči Isusove: »Tvoj Red sam povjerio Mojoj Majci« raztvori Gospa plašt, a blaženi Dominik pod njim ugleda veliko mnoštvo svoje braće. Tad se on baci na zemlju i zahvali Bogu i Njegovoj presv. Majci.[28])

Sveti Dominik je umro 6. kolovoza 1221. u Bologni. Njegova je zadnja želja bila, da bude pokopan »pod nogama svoje braće«, t. j. ondje, gdje su u crkvi redovnici uviek prolazili. Prije smrti reče s velikim pouzdanjem Bogu: »Otče sveti, ja sam izpunio Tvoju volju i one, koje si mi predao, ja sam čuvao i branio; sad ih preporučam Tebi, čuvaj ih i brani Ti!«

Dominikovci se vrlo brzo pojavljuju u Hrvatskoj. Pet godina prije smrti sv. Dominika već imaju svoj samostan u Dubrovniku. Odanle prelaze u srednju Hrvatsku, te iz svojih samostana u Zagrebu i Dubici polaze redovnici u Bosnu, gdje pobijaju bogumilstvo. Šestorica je redovnika Reda propovjednika postalo biskupima u Bosni. Najslavniji medju njima jest Ivan, Niemac po narodnosti, koji je kasnije postao generalom Reda i primio u nj sv. Tomu Akvinskoga. Za dominikovcima dodjoše u hrvatske zemlje i Franjevci.

Velika čudesa, koja su se zbila njegovim zagovorom poslije njegove sveti smrti, potaknuše Papu Grgura IX. da Dominika proglasi svetcem god. 1234.

7. V. Izmolimo večeras Krunicu u obitelji za sv. Otca Papu — Kraljice presv. Ružarija, m.z.n.

---

[25]) Lacordaire, Sv. Dominik, Dubrovnik 1921. str. 21.
[26]) Lacordaire, Sv. Dominik, str. 97.
[27]) Lacordaire, nav. knj. str. 94—95.
[28]) Drane, Duh dominikanskog Reda, Naklada Istine, Zagreb, 1932., str. 200—202.

POUZDANIK MILOSRDNE MAJKE

U doba sv. Dominika živio je drugi veliki svetac, žarki Marijin ljubitelj i velik Njezin ljubimac: Englez Šimun Stock. I kao što je Blažena Djevica povjerila Dominiku Guzmanu zadaću da širi pobožnost sv. Ružarija kao uztuk velikim zlima, što su ih ljudi trpjeli na zemlji, tako je sv. Šimunu predala dar, koji je obrana i pomoć dušama u ovom životu i zalog vječnoga blaženstva. Taj je dar karmelski škapular.

Sada, dozvolom sv. Crkve, mnogi nose mjesto karmelskoga škapulara medaljicu. Da medaljica može nadomjestiti škapular, treba da ima na jednoj strani sliku Presv. Srdca Isusova a na drugoj sliku Majke Božje Karmelske. Škapular pak treba svakako primiti iz ruku svećenika, koji je ovlašten da ga daje, i koji mora upisati onoga, što ga prima, u posebnu knjigu, jer time ovaj postane subratom ili susestrom redovnika Karmelićana i dionikom njihovih dobrih djela. Škapularu dolazi ime od latinske rieči »scapulae«, što znači ramena. Neki redovnici kao Karmelićani, Benediktinci i Dominikovci nose poviše obične haljine jedan vuneni prutak, koji im pada niz prsa i ramena, a dug je kao sama haljina. To se zove škapular, a u početku bio je to plašt s kukuljicom. Onaj, što ga prima tko se upiše u Bratovštinu Gospe od Karmela, mnogo je jednostavniji, a kad ga je jednom primio, može ga makar i odmah zamieniti s medaljicom.

Sveti Šimun Stock rodio se god. 1164. u grofoviji Kent u Englezkoj. Već od mladih nogu osjećao je veliku sklonost k pobožnom životu i samoći, a videći, da u otčinskoj kući ne može služiti Bogu onako, kako želi, ostavi u dvanaestoj godini otčinski dom i ode u šumu, da ondje živi kao pustinjak. Tražeći mjesto da se skloni, opazi veliki šuplji hrast

te odredi, da će ondje stanovati. Kao nekoć Ivan Krstitelj u pustinji tako se sveti dječak sada hranio onim, što je mogao naći u šumi, a dane i noći provodio je u molitvi. Posebnu pobožnost gojio je prema svojemu Andjelu čuvaru i prema nebeskoj Majci, kojoj se bio u najmladjim godinama posvetio. Njegovi životopisci kažu, da su mu se često ukazivali sv. Andjeo i Bogorodica, da ga nagrade za pokornički i sveti život, što ga je provodio. I kad znamo, da je Šimun ondje živio preko trideset i pet godina, moramo se zaista diviti njegovoj kreposti i uztrajnosti, to više kad pomislimo, da englezko podneblje nije palestinsko, te da je Svetac trpio od studeni i od sniega. Ali česti razgovori s nebeskim stanovnicima činili su, da je ondje uživao život više nebeski nego zemaljski.

Početkom dvanaestoga vieka dodjoše na britanski otok prvi redovnici Karmelićani. Neki vele, da su ih onamo doveli englezki lordovi, koji su se vratili s puta u Palestinu. Jedan od tih redovnika osnova pustinjačku naseobinu u Aylesfordu u Kentu.

Karmelićani su dotada živjeli na brdu Karmelu u Palestini. Ime brdu dolazi od nekog krivog božanstva, koje se ondje častilo, kojemu je nekom prigodom i rimski car Vespazijan žrtvovao. Karmel je u Svetom Pismu glasovit, jer se na njemu odigrao onaj prizor, kad je Gospodin Bog na molbu proroka Ilije poslao s neba vatru, koja proždrije junca na oltaru, a zatim obilnu kišu, iza tri godine i po strašne suše. Time je Bog potvrdio pred krivim prorocima i pred kraljem Ahabom Ilijino poslanstvo. Ilija je na istom brdu s nekim učenicima živio pustinjačkim životom u pećinama, a po njihovu primjeru bilo je ondje i u kršćansko doba pobožnih pustinjaka. God. 1156. neki Berchtold, koji je u Palestinu došao kao križar, nastani se na Karmelu, vršeći zavjet, što ga je bio učenio u bitci kod Antiohije. Njemu se pridružiše drugi pustinjaci, koji su živjeli po posebnim pravilima. Ovaj je početak Reda nazvana »Blažene Djevice Marije od brda Karmela«. Taj je

Red vrlo zaslužan i slavan, a njegovom ženskom ogranku pripadaju medju ostalim sv. Terezija Avilska i Mali Cviet iz Lisieux-a.

Kad su se prvi Karmelićani nastanili u Englezkoj, sama se Bogorodica ukaza pustinjaku Šimunu, javi mu njihov dolazak i uputi ga, neka im se pridruži i čini sve, što mu budu zapoviedali. Kad mu je ovako naredila, izčezne sladka prikaza, a Šimun odmah ostavi svoju šumu, da potraži novu braću.

Primiše ga pustinjaci velikom radošću, a kad položi redovničke zavjete, posla ga starješina na bogoslovske nauke na Oxfordsko sveučilište, premda mu je već bilo pedeset godina. Kad ih završi, bude Šimun zaredjen za svećenika. Doskora bi naš Svetac imenovan pomoćnikom vrhovnog starješine karmelićanskog Reda.

U to vrieme mnogi su se u Europi digli protiv Karmelićana, koji su došli s iztoka s iztočnjačkim običajima. Oni su zaista tvrdili, da potječu od Ilije proroka, ali njihova pravila nisu bila odobrena od Sv. Stolice. Nosili su neki plašt na crne i biele pruge, koji im je davao čudan izgled. Prije im je plašt bio posve biele boje ali Sultani su im bili zabranili, da ga nose. Tada su prihvatili prugasti, pa im se prigovaralo zbog njega. Šimun podje u Rim i izposlova od Sv. Otca Honorija III. odobrenje svojega Reda. Odjeću su Karmelićani sami god. 1287. promienili te ponovno preuzeli bieli plašt.

Iza toga je Šimun pošao u Svetu Zemlju, kamo ga je vukla neodoljiva želja, da posjeti sveta mjesta, gdje je živio i umro Božanski Spasitelj. Poglavari mu dapače dopustiše, da se nastani na Karmelu. Ondje osta šest godina, provodeći život u molitvi, u postu i u promatranju nebeskih stvari. Medjutim turska se sila uviek više osjećala na iztoku, nastadoše progonstva, te vrhovni poglavar Reda, blaženi Alan, pozva u Europu Karmelićane, koji su još živi. S njima dodje i Šimun, a kad se Alan zahvali na

svom položaju, redovnički kapitul u Oxfordu izabra jednoglasno O. Šimuna Stocka na njegovo mjesto.

Sada se našemu Svetcu otvorilo široko polje rada i to dvostruko: širenje Reda na Zapadu, a preko njegovih redovnika širenje pobožnosti prema Blaženoj Djevici Mariji. Njoj je on svečano i posvetio svoj Red, priznajući u Njoj Ustanoviteljicu i prvu Zaštitnicu njegovu. Bogorodica je pak obasula Karmelićane svojim milostima, a najveća je ona, koju ćemo sada propoviedati.

Jednog dana, a bilo je to upravo 16. srpnja 1261., Šimun je žarko molio nebesku Majku, da bi se udostojila dati njegovu Redu kakav znak Svoje naklonosti i kakav zalog spasenja redovnicima. Tada mu se ukaza sveta Gospa u sjajnom i preliepom obliku, okružena andjelima i svetcima koji su slavili svoju Kraljicu. Marija se približi Svetcu, te mu reče: »Čula sam u nebu, dragi Šimune, tvoje molitve. Ja sam bila uz moje Karmelićane u njihovim pogibeljima, od njih sam ih oslobodila. Sve vas ja smatram za predrage sinove, a da vam ovo dokažem, evo ti naplećnika, što sam ti ga doniela s neba. Primi, preljubljeni sinko, škapular tvoga Reda, on je znak, da ste moja braća, povlastica, koju dajem svim Karmelićanima. Tko bude nosio ovaj naplećnik i s njim umre, taj ne će trpjeti vječnoga ognja. Ovaj je naplećnik znak spasenja, obrana u pogiblima, znamenje savezničtva i vječnog ugovora«. Po tom Gospe nestane.

Tko bi mogao opisati čuvstva divne miline, koja su obuzela pobožnog redovnika! Dobra nebeska Majka udovoljila je njegovoj najvrućoj želji: svaki Karmelićanin, koji bude vjeran svome zvanju, imat će u naplećniku zalog vječnog spasenja! I Marija je bila tako dobra, da nije redovnicima dala nešto nova, nego je upravo odjeću, koju su oni nosili, uzdigla do takve moći. Odmah sakupi Šimun svoju braću, te im saopći nečuvenu milost, koju je čas prije dobio. I požuri se da javi svim karmelskim samostanima, što mu se Blažena Gospa udostojala kazati, te ih

pozva, da se vesele velikom daru, da slave predobru Majku i da šire sveti škapular medju bogoljubnim pukom. Valja naime napomenuti, da je Blažena Djevica obećala milosti vezane uz naplećnik svima onima, koji ga budu nosili. Ali osim Karmelićana, koji žive u samostanima prema svojim pravilima, postoji bratovština onih, koji ostaju u svietu, a ipak su dionici molitava i zasluga redovnika. Svaki poglavar Reda može ovakve bratovštine ustanoviti, ali treba da su dozvoljene od Svete Stolice. Tako je i s Bratovštinom karmelskog škapulara. Svaki vjernik može dakle biti dionikom obećanja Blažene Djevice. Tko neće prihvatiti ruku, koju nebeska Majka pruža svakomu od nas, u želji da nam zajamči vječno spasenje?

Ali krivo bi mislio onaj, koji bi kazao: »Evo, nosim sveti naplećnik, pa mi je od Majke Božje zajamčeno, da ne ću upasti u pakao«. Ili, još gore, kad bi kazao: »Mogu živjeti, kako hoću, Gospa će se pobrinuti, da ne umrem u nemilosti Božjoj«. Treba da imamo na pameti, da nas rieči Blažene Djevice sv. Šimunu nikako ne ovlašćuju na takve krive i opasne zaključke. Ona daje naplećnik Karmelićanima, koje »smatra kao predrage sinove«. Može li se usuditi onaj, koji živi u smrtnom griehu kazati: ja sam diete Božje Majke?« Škapular je, prema riečima nebeske Darovateljice, ne samo »znak spasenja« nego i »obrana u pogiblima, znamenje savezničtva i vječnog ugovora«. To znači, da se moramo sami kloniti pogibli i boriti se protiv napasti, a Marija će nam tek onda biti u pomoći. Znači, da je Ona naša saveznica i da je s nama, predajom škapulara, napravila ugovor. A u čemu je taj savez i taj ugovor, ako ne u tomu, da mrzimo grieh, ne samo smrtni nego i oprostni, što ga se obično zove lakim, ali nijedna pa ni najmanja uvreda Božja ne može biti laka stvar. Treba da mrzimo grieh kako ga Ona mrzi; da ljubimo Isusa, kako Ga Ona ljubi; da nastojimo biti kreposni, čisti, pobožni, ustrpljivi, pravedni, milosrdni po uzoru, što nam ga je Ona ostavila. To nam kazuju i rieči, kojima se Karmelićanima predaje kod

oblačenja naplećnik: »Neka ti ovo odjeće isprosi zdravlje duše i tiela; neka drži daleko od tebe striele naših vidljivih i nevidljivih neprijatelja. Po zaslugama Blažene Djevice neka ti bude dano, da uviek nosiš neporočnu ovu haljinu, da ti ona bude obrana u svakoj protivštini i neka te vodi u vječni život. Molimo Gospu, u čije si družtvo ovom odjećom ušao, da na čas smrti satre glavu paklene zmije, koja ti je neprijatelj, da uzmogneš zadobiti palmu pobjede te biti ovjenčan krunom vječne baštine«.

Škapular nas dakle ne oslobadja dužnosti, da se borimo protiv napasti, strasti i grieha i da kršćanski živimo, nego nam jamči posebnu pomoć i zaštitu, u životu i na smrti, od nebeske Majke. Svatko, tko hoće živjeti u duhu Evandjelja i koji znade, koliko težkoća požude, sotona i sviet stavljaju tom životu, shvatit će neizmjernu vriednost Marijinih obećanja, koja su nam dana preko sv. Šimuna. Tko pak ne mari za pravo kršćansko življenje, neka se sjeti rieči Pape Pia XI. u okružnici izdanoj god. 1922.: »Tko ne nastoji, da Blaženoj Djevici ugodi, uzdržavajući se od grieha i nastojeći da vrši kakvo djelo Njoj na čast, ne može se nadati, da će mu Ona biti pomoćnica ni u životu ni na smrti«.

Sveti Šimun Stock umro je 16. svibnja 1265. u Bordeaux, u Francuskoj, dok je obavljao kanonski pohod karmelićanskog samostana. Bilo mu je preko sto godina. Njegovo je tielo pokopano u stolnoj crkvi onoga grada. Sav je život proveo u odanoj službi svome Bogu i nebeskoj Majci, a oni su uzveličali Svojega ljubimca mnogim čudesima. Papa Nikola III. podiže ga na čast oltara.[29])

8. V. Izmolimo 10 puta Zdravo Marijo i Pokoj vječni za duše od čistilišta — Kraljice, urese Karmela, moli za nas (300 dana).

---

[29]) Izradjeno prema: »Kirchenlexicon« ad »Carmel«, »Scapulier«, »Simon Stock«; »O karmelskom Skapularu«, izdanje Zbora duh. mladeži djakovačke, Djakovo, 1911.; Berchialla, »Mese di Maria«, Torino, 1894. i prema člancima o Karmelu i Škapularu u »Osservatore Romano«, 15. i 16. srpnja 1942.

ZAŠTITNICA KUĆNIH POMOĆNICA

Prva je zaštitnica kućnih pomoćnica Blažena Djevica Marija. Ta, ne samo što je sebe proglasila službenicom Gospodnjom, već je, netom je čula, da će njezina rodica Elizabeta u starosti dobiti sina, k njoj požurila preko brda i dolina, da joj pomaže i služi kroz šest mjeseci. Kasnije, u siromašnoj svetoj obitelji, Ona je bila i gospodarica i službenica Svoga Sina i Svoga zaručnika sv. Josipa.

Ali kršćanski su vjekovi dali službenicama posebnu zaštitnicu, koja je kroz gotovo sav svoj viek provodila upravo njihov život rada i samozataje, da imadu pred očima uzor, koji mogu bez težkoća sliediti. Ta je sv. Zita.

Zita u talijanskom jeziku onog vremena značilo je djevica: rieč je ostala do danas u obliku z i t e l l a, što znači neudata ženska. Hrvati, koji su uviek bili narod istinskih demokratskih čuvstava, nazivali su službenice kroz vjekove djevicama ili djevojkama, kao pripadnice obitelji. I Niemci je zovu Magd, što dolazi od Mädchen, djevojka. Francuzi i Talijani zovu ih domestiques, domestiche, domaćicama, dok je u nas domaćica gospodarica ali i osoba, koja vodi tudje kućanstvo. Svakako, kršćanska je misao uviek smatrala službenicu ne kao tudjinku, koja radi u nekoj obitelji za plaću, već kao članicu iste obitelji, s kojom imade jednake probitke; kao kćerku, kojoj se mogu povjeravati i imovina i odgovorni poslovi, pa i, barem djelomično, odgoj djece.[30]) Nekršćanski kapitalizam (glavničarstvo), koji je na temelju nauke slobodarstva ili liberalizma, koju je Crkva osudila, postavio načelo slobodnog izkorišćavanja radnika, nije mnogo prodro u obiteljske prilike, jer su umne domaćice, — o bezumnim ne govo-

rimo — bile sviestne, da trebaju djevojku isto toliko, ako ne i više, koliko djevojka njih treba. Kao reakcija na glavničarstvenu nauku i praksu, socializam, a za njim komunizam, htjeli su prekinuti svaku duhovnu i ćudorednu vezu izmedju poslodavca i posloprimca, te su proglasili, da je radnik, kao pripadnik svoje klase, uviek u borbi protiv gospodara, od kojega imade tražiti uviek bolju plaću i manje posla. Ovo načelo nije nikada moglo biti posve primjenjeno na odnose izmedju službenice i obitelji, jer prva živi s drugom, a sudjeluje u njihovim radostima i žalostima, kao što često i oni sudjeluju u njezinima. Ali ipak želja za slobodnim životom, koja gori u mnogim djevojkama, osobito medju onima, koje iz sela dodju u grad, noćne zabave, plesovi i kina, koji ih svojim zamamnim glasovima pozivaju van kuće, pomogli su kidanju veza izmedju djevojki i obitelji, u kojoj rade. Da se pak bolje označuje njihova nezavisnost od obitelji svojih gospodara, stvorio se za njih nov naziv: kućna pomoćnica. Djevojka je u duhu toga naziva osoba, koja pomaže vršiti kućne poslove, a kad ih obavi, slobodna je ići kamo hoće. Kršćanin neće nikada prihvatiti ovaj pojam, i ako može prihvatiti naziv, i to iz vjerskih, ćudorednih i družtvovnih razloga. Njemu će uviek biti uzorom službenica sveta Zita.

Zita se rodila god. 1218. u nekom selu kod grada Lucca u Toskani. Otac joj je Ivan bio siromašan seljak doseljenik, dok je majka, imenom Buonissima, što znači predobra, bila sestra sveta pustinjaka Gracijana. Zita je imala, što se znade, jednu sestru, Margaritu, koja je kasnije stupila u samostan cistercitkinja. Ne treba ni kazati, da se je u ovakvoj kući odgoj temeljio na zasadama sv. Evandjelja. Ali u njoj je uz pobožnost vladalo i siromaštvo. Zato Zita, kad joj je bilo dvadeset godina, odluči poći služiti. Otac je težkim srdcem pristao. Da ne bi djevojku prepustio neizvjesnosti, sam je pošao u Luccu i našao joj posao u bogatoj kući Fatinelli, koja se bavila trgovanjem svile.

Premda su gospodari bili dobri kršćani, te pazili na mladu djevojku, ipak život Zite nije bio lak u novom domu. Ne zato, što bi imala previše posla. Ona je bila poslu naučena, a i voljela je raditi, jer je znala na pameti rieči sv. Pavla »tko ne radi neka i ne jede«, i ganutljivu izjavu Božanskog Spasitelja: nisam došao da mi služe, nego da služim. U Fatinellievoj je kući bilo mnogo služinčadi, jer se pod tim imenom razumievali ne samo obavljači kućnih poslova, nego i šegrti i pomoćnici u trgovini i radnici, pa i vojnici. Bila su naime onda vremena, kad su se gradovi borili protiv susjednih gradova, a u istim gradovima obitelj protiv obitelji ili stranka protiv stranke. Tada su svi oni, koji su bili u službi jednoga gospodara, bili njegovi vojnici, a gospodar njihov zapovjednik. Naravno, ti su ljudi bili svakakvi, a ni ženske nisu zaostajale, premda su odjeljeno živjele od muških. Ženske su bile sklone surovosti, svadji a kadkad i nećudoredju. Koliko je u toj sredini trpjela siromašna Zita znali su to samo ona i Gospodin Bog. Bila je čedna, ponizna, poslušna, a to je za ostale bilo ili predmet poruge ili tihi ukor. Ali nju nisu plašile ni poruge ni progonstva; sve je primala iz ljubavi prema Spasitelju. Kad bi pak čula kakav nepristojni razgovor, zacrvenila bi se, ukorila bezobrazna mladića ili objesnu ženskinju, a kadkad bijaše dovoljno, da ih ošine pogledom. Jednom je takvom prigodom pokazala junačku odvažnost. Neki od slugu, koji joj je bio u rodu, počeo je obilaziti oko nje s nečistom namjerom. Zita, kako je bila nevina, nije odmah opazila njegovu ružnu nakanu, niti je shvaćala dvoumne izraze, koje joj je upravljao. Ahi jednog dana mladić pokuša, da je zagrli i poljubi. Skoknu djevojka kao ranjena tigrica na obranu svoje čistoće, te, premda je bila slabunjava i nizka stasa, zarine svoje nokte u lice drska mladića, te ga odtjera od sebe. Kad je gospodar izpitivao, odakle mu ogrebotine, Zita nije očitovala, ali sluga, u nemogućnosti da navede kakav drugi razlog, morade, na svoju sramotu, priznati istinu.

Ova velika Zitina ljubav prema andjeoskoj kreposti nije bila puki formalizam, nego plod njezina uvjerenja, da Bog vidi svaki čin i da čita svaku, pa i najtajniju misao; te da treba izbjegavati sve, što Ga vriedja. Svoju je pak krepost čuvala i jačala mrtvenjem tiela i kroćenjem sjetila, osobito očiju, jer je znala, da se samo ljiljan, koji zalieva rosa s trnja, može sačuvati.

Glavno sredstvo, koje je Zita upotrebljavala u čuvanju čistoće, bila je njezina pobožnost prema Blaženoj Djevici. Nije moguće, da tko ljubi i časti Onu, koja je bez ljage i začeta bez grieha, a da ne nastoji svim silama biti čist. Kako može inače stati blizu nebeskoj Majci? Kako može klečati pred bielom Gospom, ako tielo predaje nizkoj strasti? Kako može i pomisliti na Kraljicu djevica, ako njegove misli kalja blato nečistoće? Zitina je pobožnost prema Božjoj Majci bila zaista iskrena i duboka. Zita je tako častila Marijino Ime, da je cienila iznad svih ostalih jednu svoju drugaricu samo zato, što se zvala Marija, i htjela je, da ona ima uviek i u svemu prednost pred njom. Sveta je krunica bila njezina najmilija molitva: to nam svjedoči jedna vrlo stara slika, koja prikazuje sv. Zitu s krunicom u ruci. Zita je živjela u doba neposredno iza sv. Dominika, koji je umro tri godine poslije njezina rodjenja, te možemo držati, da je i ona bila jedna od širiteljica pobožnosti presv. Ružarija.

Premda je Zita imala uviek ruke pune posla, nije zanemarivala molitvu. Ustala bi prije zore i pošla u obližnju crkvu sv. Frediana, gdje bi prisustvovala sv. Misi, a često bi se i pričestila. Mjesto, koje je najviše voljela, bijaše pred jednim velikim propelom, iztesanim iz drva, koje nije imalo umjetničkih odlika, ali je pogled na umirućeg Isusa, koji preporuča Svoju Majku apostolu Ivanu, znao tako ganuti poniznu djevicu, da bi ondje dugo molila. I plakala bi razmatrajući Isusove boli i često bi je ondje zahvatio sladki zanos. Predaja tvrdi, da joj je Isus s onog propela jednom progovorio. To se propelo još

danas čuva kao dragocjena uspomena, te se nalazi na oltaru, posvećenu sv. Ziti. Malo vremena iza svetičine smrti bi podignuta Bratovština pod njezinim imenom, koja ima svoje središte kod toga oltara.

Zita bi s dozvolom svojih gospodara pošla kadkada i na duža hodočašća. I upravo jednom takvom prigodom dogodio se slučaj, koji zaslužuje, da se pripovieda. Pošla je posjetiti crkvu sv. Jakova, nedaleko Pize, zatim svetište sv. Petra apostola, koje je bilo cilj mnogim hodočasnicima u ono doba. U to vrieme vladaše medju Luccom i Pizom ratno stanje, ali to nije smetalo nevojničkim osobama, da obave svoje poslove i da putuju ratnim područjem. Zita je do Pize imala pratilicu, ali, kad je htjela proslieditи do sv. Petra, drugarica je ostavi. Sveticu to ne smete, ona ode do svoga cilja, dugo se zadrži u molitvi, te se uputi natrag kad je već padala večer, a da nije cieli dan ništa okusila. Putem su je neki pozivali, neka se skloni u njihovu kuću, ali ne htjede. Napokon, gladna i smrtno umorna, kad je stigla do crkve Prikazanja Bl. Gospe u mjestu San Lorenzo in Vaccoli, sjedne do neke česme. Dalje nije mogla. Tada pruži ruku, da prihvati malo vode i primakne užarenim usnama. U taj čas stvori se blizu nje jedna gospodja, koja joj reče: »Hoćete li se povratiti u Luccu? Poći ćemo skupa«. Zita osjeti, kako joj se vraćaju sile, kako izčezava umor. »Drage volje«, odgovori ljubežljivoj gospodji, »evo me, idemo zajedno!« I uputiše se. Hodočasnica je lako hodala, a osjećala je u srdcu sladak mir. Kad stigoše do mosta preko rieke Ozzori, nazvana Pontetetto, jer je bio pokriven i uredjen kao tvrdjava, koju su čuvali dobro oboružani vojnici, vrata su mosta bila zatvorena. Bila je ponoć. Čuvari bijahu mirni, kao da nikoga nisu opazili. Vrata se sama otvoriše, da drugarice uzmognu proći, te se za njima zatvoriše. Isto se dogodi, kad malo kasnije stigoše do gradskih vrata. Kad je napokon Zita stigla do kuće Fatinelli, a vratarica na njezin poziv gundajući otvorila vrata, izčeznu njezina pratilica. Prestraši se ponizna dje-

vica, te razmišljajući o dogadjajima one večeri i one noći, te o onoj sladkoći, koju je uživala putem, zaključi, da je osoba, koja je s njom išla, morala biti nebeska pojava. Medjutim, nije mogla zatajiti ovaj dogadjaj, jer je svakomu bilo čudno, kako je mogla stići kući noću, kad je put na više mjesta bio zapriečen. I tako se dozna za tajanstvenu pratilicu, i svatko je bio uvjeren, da je sama blažena Gospa došla u pomoć Svojoj miloj kćeri.

Ljubav prema Bogu urodila je u Zite svojim najljepšim plodom: ljubavlju prema iskrnjemu. Ulagala bi sve svoje sile da obrati grješnike. Osobito joj bijaše milo biti kuma siromašne djece na krštenju, jer bi uživala u pomisli, da se u njezinim rukama dogadja duhovni preporod duše. Ali se ona ne bi ograničila samo na duhovna dobra, djelila je sve što je mogla siromasima. Njima je prepuštala svoju zaslužbu, i davala im dio svoje hrane. A kad je potreba bila naročito velika, za trajanja nekog rata, koji je opustošio polja, usudila se, kad nije više imala kruha da udieli, uzeti iz gospodareva spremišta sav bob što je u njemu našla, i malo po malo podielila ga gladnima. Bila je naime čula, da je u skrajnjoj potrebi, kad bi siromah inače umro od gladi, ovakav postupak dozvoljen. A smatrala je, da je slučaj skrajne potrebe bio upravo onda. Istodobno je molila Boga, da ublaži njezina gospodara, da se previše ne rasrdi. Dobri Bog je stvar drugačije uredio: kad je gospodar pošao uzeti bob unapried prodan nekom trgovcu, našao je sanduke pune sočiva. Drugom prigodom, kad Zita nije imala a ma baš ništa, da dade nekom prosjaku, povela ga je do bunara na trgu, te ga ponudila svježom vodom. Kad je pružila siromahu posudu, voda je bila postala vinom. Taj se bunar i danas zove »bunar sv. Zite«. Siromašne putnike i hodočasnike Zita je često primala na konak, a znala im je dati i svoj krevet. Ona bi tada noć provela ležeći na zemlji.

Četrdeset i osam godina služila je ovako Zita istim gospodarima, te siromasima, potrebnima, a u

prvom redu Gospodinu Bogu i Njegovoj presvetoj Majci. U šezdesetoj godini života, dne 27. travnja 1268., blaženo preminu, a iza njezine smrti, prigodom sprovoda i poslije, dogodilo se toliko čudesa, da je biskup već iduće godine dozvolio, da se svetkuje njezin god. Tielo svetice još je danas sačuvano, nerazpadnuto i gibljivo, pod njezinim oltarom u posebnoj kapeli u crkvi sv. Frediana. K poniznoj službenici hodočasti i onaj siromašni sviet, koji je ona toliko ljubila i pomagala, i učeni ljudi. Njoj hodočaste radnici, seljaci, svećenici i biskupi. Najviše se pak vesele toj slavi njihove svete drugarice službenice, kućne pomoćnice i dvorkinje širom svieta, koje uživaju njezinu nebesku zaštitu.[31])

9. V. Izvršimo tri dobra djela prema podložnima u kući ili u poslu — Evo Službenice Gospodnje!

[30]) Sv. Otac Papa Pio XII. prigodom primanja mladoženja, koji k Njemu dolaze svake sriede, da prime blagoslov nad novim ognjištem, održao je nekoliko krasnih govora »o pomoćnicima domaćeg ognjišta«, u kojima su otčinskom i majstorskom rukom izneseni odnošaji izmedju gospodara i onih koji im pomažu u kućanstvu. V. »L'Osservatore Romano« od 23. VII., 6. VIII. i 20. VIII. 1942.

[31]) Guerra, Vita di S. Zita, Monza, 1900.

NAJVEĆA MISTIČARKA XIII. VIEKA

Epohalni likovi sv. Dunstana i sv. Grgura VII. upoznali su nas s Redom sv. Benedikta. Djelo ovoga velikoga svetca, gorostasa u doba seobe naroda, jest crkveni Red, koji je stekao najveće zasluge za Europu u vrieme njezina prielaza s poganstva na kršćanstvo. Rimska uljudba propadala je pod udarcima mladih naroda, ali oni nisu bili u stanju da stvore novu. Bili su nomadi, navikli ratu i lovu, dok su im poljodjelstvo, graditeljstvo a pogotovo knjiga bile nepoznate stvari. U to doba, naime u šestom vieku, Gospodin je Bog podigao Benedikta, koji je svojim Redom donio čovječanstvu trostruko blago: v j e r s k o i d u h o v n o, jer su Benediktinci širili kršćanstvo u najrazličitijim krajevima, a strogošću i svetošću života stvorili svuda po Europi žarišta pravog kršćanskog i svetog življenja; u l j u d b e n o, jer su ti redovnici posvuda otvarali škole, prepisivali latinske i grčke rukopise, koji bi inače bili propali, i gojili svaku znanost, umjetnost i obrt, posebno graditeljstvo; d r u ž t v o v n o - g o s p o d a r s t v e n o, jer su sami izsušili bezbrojne močvarne krajeve, prokrčili šume, obradjivali zemlju i uputili u te radove nove kršćane, koji su se tako nastanjivali oko njihovih samostana i crkava, stvarali sela i gradove. Tako svuda, a medju Hrvatima u Dalmaciji, kod Duvna, u Vinkovcima, u Puli u Istri gdje se pojavljuje u VIII. i IX. vieku, benediktinski je Red kroz vjekove stvarao svetce, učenjake, umjetnike, poljodjelce, radnike, koji su bili temelj, što se na njemu mogao kasnije razviti sviet humanizma.

Pravilo i duh sv. Benedikta, koji je sadržan u dvie rieči: »Ora et labora — Moli i radi«, prihvatio je i ženski sviet. Poznato je, da je osnivač Reda poučavao u duhu svojih pravila i svoju rodjenu sestru, svetu Skolastiku, Bogu posvećenu djevicu. Ali se ne

da utvrditi, da bi sam ustanovio žensku granu svojega Reda. Prve redovnice benediktinke pojavljuju se oko god. 720. u Englezkoj, u doba sv. Winfrida. Medju njima ima vrlo izobraženih, kao Lioba, Walburga i Tekla, koje pomažu Svetcu u njegovu apostolatu medju Germanima. »One mu daju zanosa da ustraje; svojim bistrim duhom i ljubkim načinom zanašaju vjeru i kulturu u obitelji te podižu cielu vrstu samostana benediktinki«.[32])

Medju krasnim različitim cvjetovima, kojima miriše ženski dio benediktinske bašte, ističe se sv. Gertruda, koja je živjela u XIII. vieku.

Gertruda se rodila 6. siečnja 1256.[33]) u Hackebornu, u Saskoj, od plemićke obitelji. Kad joj je bilo pet godina, predali su je roditelji na odgoj Benediktinkama u obližnjem samostanu Helpede kod Eislebena. Učiteljicom joj je bila sv. Mehtilda, sestra druge sv. Gertrude, koja je u tom samostanu bila opaticom. Kršćanska misao nije, kao kasnije sviet, pravila razlike izmedju mužkarca i ženske u pogledu znanja i kulture. Već smo spomenuli učene redovnice, pratilice sv. Winfrida. Tko je čitao poslanice sv. Jeronima[34]) znade, kako su bile učene redovnice njegova vremena: sv. Pavla, sv. Marcela, Eustohija i druge. A već u IV. v. nalazimo u Aleksandriji učene djevojke sv. Katarinu, sv. Doroteju, filosofkinju Hypatiu. I u samostanu Helpede gojila se znanost. Redovnice su morale dobro znati latinski, poznavati sv. Pismo i svete Otce, baviti se filosofijom i teologijom. U filosofiju se, kao što još sada na našim sveučilištima, ubrajale i prirodne znanosti. Opatica Gertruda običavala je kazati: »Prestane li učenje znanosti, čovjek ne može više razumjeti Sveto Pismo: tada je kraj redovničkom životu«. Ovakva načela i ovakva djela dovoljno dokazuju, što je katolicizam značio za razvoj znanosti u srednjem vieku, koji mnogi protivnici posprdno zovu »mračnim«, i što je pridonio pravom feminizmu, naime dostojanstvu i kulturi žene.

U ovoj sredini Gertruda iz Hackeborna obogatila je svoj um širokim i dubokim znanjem, ali stekla je takodjer veliku spremu u duhovnom životu. Molitva i razmatranje bile su joj najmilije vježbe, a i kad je, po propisima pravila, obavljala ručne poslove, njezin je duh bio redovito uronjen u Bogu. Najdraža joj je pak krepost bila poniznost. O njezinu vanjskom životu vrlo nam je malo poznato, ali sam je dragi Isus htio ne samo obogatiti njezin nutarnji život nego i, od ruke nje same ili od ruke druge redovnice, taj život saopćiti drugima. Za uljudbenu je poviest vrlo važno, što je knjiga koja sadržaje taj život, a nosi naslov »Poruka Božanske dobrostivosti«, bila napisana na starom njemačkom jeziku, tako te je ona, kao i spis sv. Mehtilde »Knjiga posebne milosti«, prvo po redu djelo njemačke književnosti.

Kad je Gertrudi bilo 25 godina, to jest godine 1281., ukaza joj se prvi put Spasitelj i poče joj objavljivati tajnu mističnog sjedinjenja njezine duše s Njime. Od toga doba, ako izuzmemo kratku periodu duhovne tame, koja je svega trajala 11 dana, Gertruda je sve do svoje smrti uživala jasnu spoznaju o osobnoj prisutnosti Isusa Krista. Divne pouke, koje je Božanski Zaručnik dao ovoj svetoj djevici, i koje su nam sačuvane u gorespomenutoj knjizi, bile su temeljito izpitane od bogoslovnih učenjaka, koji nisu našli u Gertrudinim spisima ništa, što bi se protivilo katoličkoj nauci, pače su potvrdili, da su puni ljubke nauke, koja nam odkriva bogatstvo Kristove ljubavi. U nekim vidjenjima Spasitelj je sv. Gertrudi počeo objavljivati i otajstvo Svoga presvetog Srdca, koje je podpuno povjerio četiristotina godina kasnije Svetici u Paray-le-Monialu. Ali s Isusom se često puta ukazivala i Blažena Gospa, koju je svetica štovala i ljubila na način, koji prelazi sposobnost naših misli i osjećaja. Navest ćemo, na utjehu i pobožnost naših duša, nekoliko ovih ukazanja.

»Obilje Njezine blagosti«, piše Svetica o Bogorodici u drugoj knjizi,[85]) »pokazalo se na blagdan

presvetog Njezina rodjenja... Čitajući u Evandjelju one rieči: I rodi Svog prvorodjenog Sina, Tvoja Majka bez ljage (govori Isusu) pruži mi svojim rukama bez ljage Tebe, Djetešce Djevče, uruči Te meni, kao da to čini velikom težkoćom. Tada ja, premda prenevriedna, primih Tebe, nježno Djetešce, a Ti si me svojim mekim ručicama grlio, tako da, osjećajući miris Tvojeg preugodnog daha, koji je izlazio iz Tvojih ustiju, osjetih u svojoj nutrini takvu životnu okrepu, da Te je pravo blagoslovila moja duša, o Gospodine, Bože moj. I svaka stvar, koja je u meni, neka blagoslovi Tvoje sveto Ime!«

U četvrtoj knjizi, (pogl. IX.) redovnica druga priča, što se dogodilo Gertrudi na blagdan Očišćenja Bl. Djevice Marije, kad svetica, koja je već mnogo godina bolovala, nije mogla poći u kor, da izmoli oficij s ostalim sestrama. S kreveta je pobožno slušala pjevanje prve noćnice, i uto joj se ukaza Isus i odkri joj ljubav Svojega Srdca. Za druge noćnice, »dok se pjevao stih: P o r o d j e n j u S v o j e m u, na rieči: Z a g o v a r a j n a s, ona ugleda Blaženu Djevicu, koja »Svojim plaštem čisti sve mrlje iz srdaca i duša svih redovnica u njezinu samostanu, te kao da ih je metala u jedan kut, a Sebe postavila ispred njih, da Božanska pravda ne bi vidjela njihove pogreške«. Svetici je sada bilo dano, da vidi cieli dogadjaj Isusova Prikazanja u hramu: »Činilo joj se, da koraca prema jednim vratima na sjeveru i da ulazi u slavan neki hram, gdje ugleda blaženog starca Šimuna, koji je vrlo pobožno molio kod oltara govoreći: Kad će On doći? ili kad ću Ga vidjeti? Ili misliš, da mogu toliko živjeti, ili da će me On naći ovdje?« Dok je on ponavljao ove i slične rieči, Gertruda je osjećala u sebi veliku radost. Tad najednom, okrenuv pogled na drugu stranu, vidi Blaženu Djevicu pred oltarom, a držala je u naručaju Diete Isusa, koje je bilo liepo u ljepoti koja nadilazi ljepotu svih ljudskih sinova. Sveti Starac odmah bi prosvjetljen od Duha Svetoga i prepozna u onom Djetetu Odkupitelja svieta, primi Ga s velikom ra-

došću u svoje ruke, i kličući reče onu svoju pjesmu: Sad odpusti slugu Svojega, a dok je govorio jer su oči moje vidjele, sladko Ga ljubljaše; zatim dok je govorio što si pripravio, prikazivao Ga je Bogu Otcu za spasenje naroda. Tada korablja na oltaru postade svietla kao vrlo svietlo ogledalo, i u njemu se vidjela slika prenježnog i preljubežljivog Djeteta Isusa... Vidjevši ovo Šimun povika sa žarkim zanosom: Svietlo na prosvjetljenje naroda! Tada povrati Isusa presladkoj Majci i reče Joj ovo: »Tvoju će dušu probosti nož okrutnim udarcem«. Ona položi zatim Spasitelja na oltar i prikaza dvie prebiele golubice, a kraljevsko Diete kao da ih je Svojom mekom ručicom gurao napried na oltaru... Kasnije dok se pjevao stih osmog responsorija, koji veli: Moli za nas (Sveta Bogorodice), Kraljica djevica pošla je napried te je s velikim poštovanjem poklekla pred vječnim Otcem, prikazujući Sebe kao Posrednicu izmedju Njega i redovnica samostana, moleći pobožno za svaku od njih. Njezin carski Sin odmah Ju je s velikim poštovanjem podigao i sjeo blizu Sebe na priestolju Svoje slave, davši Joj slobodnu i široku moć, da može postići, štogod želi«.

U dvanaestom je poglavlju zabilježeno ono, što je jednoć Gertruda doživjela na blagdan Marijina Navještenja, kad je zvono pozvalo redovnice u zbornu dvoranu (kapitul). Ona vidje, kako Gospodin sa Svojom Majkom sjede na uzvišenijem mjestu »i ondje s velikim mirom čekahu redovnice, primajući one, koje dolažahu s takvom blagom vedrinom, da se ne može opisati. Kad se pak u kalendaru čitalo »Annuntiatio Dominica — Navještenje Gospodinovo« Isus se okrene prema Svojoj Majci te Ju prijaznim naklonom pozdravi, obnavljajući u Njoj na neki način onu neprocienivu milinu i onu veliku radost, što ih je Ona osjetila, kad se neshvatljiva Istina udostojila sjediniti s našom ljudskom naravi u Njezinu djevičansku krilu«. Kasnije sama Blažena Gospa udostojila se, na Gertrudin upit, poučiti je, kako će Joj

biti milo, ako izmoli na ovaj blagdan i kroz čitavu osminu dnevno 45 puta »Zdravo Marijo«, s pravom pobožnošću, da počasti uspomenu onog vremena, kad je Ona nosila Isusa pod Svojim Srdcem. A pouči je i to, na kakav način mora ove molitve izmoliti. »Kod Zdravo Marijo neka želi, da svim onima koji trpe, budu olakšane muke; kod milosti puna, da Bog dade pravi osjećaj onima, koji ne osjećaju ugodnost milosti; kod Gospodin s Tobom, da zaželi dar oprosta za sve grješnike; kod blagoslovljena Ti medju ženama, da svi početnici na putu kreposti postanu savršeni; kod blagoslovljen plod utrobe Tvoje, da svi izabranici postignu pravo savršenstvo. Svakoj Zdravo Mariji neka nadoda »Isus, sjaj Otčeve svjetlosti i slika bivstva Njegova proseći po »Isusu sjaju svjetlosti Otčeve« pravo poznavanje Otca, a po Njemu »slici Njegova Bivstva«, Božansku ljubav.

Mnogo je liepih vidjenja sv. Gertruda doživjela takodjer prigodom drugih Marijinih blagdana, osobito Njezina slavnog Uznesenja i Njezina blaženog Rodjenja. Kad bi netko pitao, na koji su se način Isus, Marija i svetci ukazivali sv. Gertrudi i kako su joj govorili, odgovara u predgovoru knjige ona redovnica, koja ju je, po kazivanju svetice, dielom sastavila a dielom uredila. To je bilo ili pomoću slika tjelesnih stvari, koje je Gospodin stvarao u njezinoj mašti, ili prispodobama, ili izravnim rasvjetljivanjem uma, ili ulievanjem novih spoznaja. Svetica je pak vidjenja napisala ili kazivala tako, da ih svaki čitatelj može razumjeti i njima se okoristiti. I redovnica spisateljica, koje nam je ime nepoznato, upozorava, da samo Sveto Pismo upotrebljava ovaj način prikazivanja misli, n. pr. kad se kaže, da zemlja rodi med i mlieko, ili kad se sklad nebeske radosti izrazuje pjevanjem ptica i ljudi. Pa i sv. Ivan u Odkrivenju gleda nebeski Jerusalem urešen zlatom, srebrom i dragim kamenjem, premda znamo, da u nebu tih stvari nema. I ovdje se izpunjuje ono,

što kaže sv. Pavao, da »nevidljive Božje stvari gledamo svojim umom pomoću stvorenih i vidljivih stvari«.

Krasna tumačenja nebeskih stvari, koja nam daje naša Svetica, ne mogu biti plod ma kako razvienog i bogatog uma; mirnoća i razboritost, kojom sve piše i razlaže, izključuju, da bi ovo djelo moglo biti plod kakve bolesne mašte; kreposti svetice, osobito njezina poniznost, jamče za njezinu iskrenost i istinitost; sve nam to očito dokazuje, da su objave dane sv. Gertrudi uistinu Božje. Velika Benediktinka je jedna od najiztaknutijih mističnih duša u Kristovoj Crkvi, jer je mistični život, život onih svetih osoba, kojima je Gospodin Bog dao dar, da mogu biti u izravnom dodiru s Njime, čija je duša dakle izravno, a ne samo po vjeri, ufanju i ljubavi, izkusila Božanstvo.

Gertruda je umrla god. 1301., a proglašena je sveticom godine 1677.

10. V. Pred slikom bl. Djevice izmolimo litanije za obraćenje grješnika — Vrata nebeska, moli za nas!

[32]) »Sv. Benedikt i njegovo djelo«, Hvar, izdanje »Zviezda Mora«, 1939. str. 145 i 88—89.

[33]) Wetzer u. Welte's Kirchenlexicon, Freiburg, 1888., ad »Gertrud«.

[34]) Preveo o. Ivan Marković, izdalo Hrv. Kat. Tiskovno društvo, Zagreb, 1908.

[35]) Gl. XVI. »La vita della Beata Vergine Gertruda«, od kartuzianskog redovnika Ivana Lansperg-a, na talijanski preveo liečnik Vincenzo Buondi, Venezia, 1690.

ŽRTVA UZVIŠENOG SAKRAMENTA

Neizmjeran je dar, koji nam je Spasitelj poklonio ustanovivši presvetu Euharistiju. Ali ne smijemo zaboraviti, da je iz Njegova Srdca protekao i drugi veliki dar: Krv presveta, koja pere naše griehe u svetoj izpoviedi. Darom presvete Euharistije Isus je započeo svoju žrtvu; darom Svoga oprosta grješnicima predao nam je plod te žrtve, koji omogućuje pokajanim grješnicima ulaz u život vječni. Ali sakramenat pokore ne znači samo sredstvo za oproštenje grieha, već on omogućuje duši da se često, kadgod uztreba, stavi u dodir s Božjim svećenikom, da preko njega dobije od Boga pouku i poticaj, utjehu i pomoć, koje su potrebite upravo njoj, u prilikama u kojima živi. Francuski je romanopisac René Bazin napisao u životu Dragutina de Foucaulda: »Svaka je duša više manje tajna za druge. Tajna je to veća, što su duše veće«. Zato obični kršćani, koji smatraju da je za njihovo kršćanstvo dovoljno, da su upisani u matice krštenih, da idu na svetu Misu blagdanom i da prime sakramente u uzkrsno doba, ne osjećaju ni potrebe ni ljepote svete ispoviedi. Onaj nasuprot kojega vode ideali, Božji i ljudski, nalazi u intimnosti ispovjedaonice prigodu, da rješava probleme svoga života, da nadje jasnije i bolje putove k visinama ka kojima teži. Dobro je zato J. J. Wagner rekao: »Sveta je ispovied bitno i naravno sredstvo da pojedinac može zahvatiti u svoje djelo i u svoj život«.[36]) Naravno, da je Blažena Djevica, koja je kao nitko drugi vodila s Isusom duhovne razgovore i primala od Njega upute za svet život, naša posrednica i zaštitnica takodjer u poslu vodstva naše duše po izabranu, učenu i kreposnu svećeniku.

Medju bezbrojnim »velikim dušama«, da upotrebimo Bazinov izraz, koje su u svetoj izpoviedi tražile

svietlo, utjehu i jakost, ističe se Ivanka, kraljica Češke i carica Njemačke. A svećenik, koji je od Boga izabran, da joj bude duhovni vodja, i koji je to duhovno vodstvo posvetio svojom mučeničkom krvlju, bio je kanonik Ivan iz Pomuka, bolje poznat kao Ivan Nepomuk. Kraljica, u pravom smislu kršćanski odgojena od svojih roditelja, bila je kreposna žena, što je pokazivala osobito uzornom strpljivošću sa svojim mužem Većeslavom, čovjekom silovite naravi, odanom pijanstvu i nečistoj strasti.

Svećenik je Ivan rodjen kao poklon Majke Božje. Majka mu je bila nerodkinja, pa pobožni roditelji, u želji da dobiju sina, zavjetovali se Gospi, koja se častila u cistercitskoj crkvi blizu njihova mjesta. Zagovorom Njezinim dragi je Bog uslišao njihovu poniznu molbu, te ih god. 1340. obdario sinom, koji će za sve vieke sjati poput krasne zviezde na nebu katoličke Crkve. Dali su mu ime Ivan, da počaste Gospu, kojoj je sv. Ivan Apostol postao posinkom. Ivan se kasnije na smrt razbolio, ali ga Gospa čudom ozdravi, te se Njoj iz zahvalnosti i ljubavi posveti i preporuči, da ga prati na svim putovima života. Dobra ga je Majka uslišala. Mnogi će pitati: »Kakvim ga je dobrima obasula? Častima? bogatstvom? uživanjem?« Ne, jer to ne bi bili darovi, već smetnje i prigode za grieh. Sve je to Ivan u svojem životu mogao imati, ali nije htio. Francuski duhovni pisac Mgr. Bougaud veli: »U ljudskom srdcu nalaze se dva stožera: stožer uživanja i stožer boli. Prvi nam je dan, da traje vječno, te će s nama doći u bezsmrtni život. Ali, tko bi vjerovao! U ovoj dolini suza mi ga možemo jedva upotrebljavati, jer je pogibeljan, a nema ni veličine ni plodnosti. Nije on stvoren za ovu zemlju«.[37]) Čovjek je zaista velik samo kad trpi, zato Sin Božji, kad postade čovjekom, postade istodobno čovjekom boli.

Ivan je ubrzo poslan u školu i prvo, što je naučio, bilo je služiti sv. Misu. To mu je postalo najsladji posao. Rano u jutro potrčao bi do cistercitske crkve Blažene Gospe, te bi ondje ministrirao kod

svih Misa. Humanističke nauke učio je u Zateču, a zatim ga poslaše na sveučilište, koje je kralj i car Karlo IV. god. 1348. osnovao u Pragu. Ondje je položio doktorat iz filosofije, bogoslovja i prava. Medjutim Gospodin progovori glasnije u njegovu srdcu, te se mladić odluči posvetiti se svećeničkom staležu. Prije redjenja obavio je duhovne vježbe od trideset dana, u molitvi i postu.

Netom primi sveti svećenički red nadbiskup, zbog njegove priznate pobožnosti i učenosti, imenova Ivana pastirom župe Naše Gospe od Teina u Pragu. Sada se mladu svećeniku otvori široko polje rada, osobito na propovjedaonici i u izpovjedaonici. Najdraže mu je bilo govoriti o krepostima i slavi svoje nebeske zaštitnice Marije, a kada bi napadao grieh i razvratnosti, ili kad bi pokajani grješnik došao k njemu, da se izpoviedi, on bi ga uputio, da se uteče nebeskoj Majci milosrdja.

Veliki uspjesi Nepomuka u obraćenju grješnika potaknuše nadbiskupa Ivana, da mu ponudi kanoničko mjesto u slavnoj stolnoj crkvi sv. Vida. I svi su kanonici bili zato, ali Ivan odbi. Tada kanonici rekoše: »On je to dostojniji, što manje traži čast«. Nadbiskup ga nato prisili, da primi kanonikat. Ivan posluša svoga nadbiskupa. Odsada će propoviedati u crkvi sv. Vida. Većeslav, čuvši za glasovita propovjednika, pozove ga na Dvor, da propovieda kroz Došašće. Propoviedi su se tako duboko dojmile kralja, da se je za neko vrieme okanio svoga razvratnog života, tražio Ivanove savjete, te mu napokon ponudio biskupiju Ljutomjerice. Ali pobožan svećenik odbi, te radje primi službu dvorskog milostinjara, koja mu je pružala sredstava, da pomaže siromasima.

Nu doskora povrati se kralj svojim opačinama, te k tome postade ljubomoran na svoju suprugu i poče je zlostavljati. Dobri Bog, kako joj je pružio ovaj križ, dao joj je odmah i liek: ona zamoli Ivana, da joj bude izpovjednikom, a sve pobožne osobe, koje bijahu na kraljevskom dvoru, zažele, da povjere svo-

je duše njegovu vodstvu. Ivan preuzme i službu ispovjednika duvni praškoga grada, koje odtada mnogo napredovaše u redovničkim krepostima. Uz to je i dalje propoviedao i ispoviedao u stolnoj crkvi.

Posljedci duhovnog vodjenja Ivanova opazili su se doskora na svima, osobito na kraljici. Postala je uzorom kreposti. Svoje je vrieme podielila na vrieme molitve i vrieme pohadjanja siromaha, koje je znala i sama posluživati. Narod bi vidjao, kako pohadja crkve, te u njima dugo boravi u najvećoj sabranosti pred oltarskim Sakramentom. Isusa je često primala, a netom bi opazila, da je kakvom malom neurednošću Boga uvriedila, namah bi potražila odrješenje u svetoj izpoviedi.

Sve su ove promjene u vladanju kreposne kraljice pojačale Većeslavovu zloću prema njoj. Pošto se često ispovjedala, počeo je misliti, da ima kakvu nedozvoljenu vezu, te smisli, kako će prisiliti ispovjednika, da mu oda, što kraljica ispovieda. Pozva dakle k sebi Ivana, te ga poče nagovarati, neka mu očituje kraljičine griehe, a on će ga za to bogato nadariti častima i zlatom. Zgrozi se Ivan čuvši kraljev svetogrdni zahtjev. Većeslav se rastade od njega neobavljenog posla, ali u misli, da će ga drugom prigodom umekšati.

U to se jednog dana dogodi na dvoru nešto grozno. Donesoše na stol kopuna, koji nije bio dobro izpečen. Pobjesni kralj - zvier, te naredi, da se kuhar stavi na ražanj te da se izpeče! Dvorjanici protrnuše od groze ali se nijedan ne usudi prigovoriti u strahu, da mu se što slično ne dogodi. Čovjek ne bi mogao držati mogućim, da kršćanin četrnaestoga vieka, k tomu na tako visoku položaju, može biti takav, gori od biesne zvieri. Ali tih Većeslava bilo je uviek: bilo ih je, koji su izkorišćavali vjerske borbe, da udovolje svojoj opakoj ćudi, a bilo ih je u najnovije doba: sjetimo se samo mučenja katolika i ostalog siromašnog svieta sa strane bezbožnih boljševika u Mehiku a navlastito u Španjolskoj

i u Rusiji, a i zvjerstva, koja su se i kod nas dogadjala za rata i na nevinim osobama. Do kojih li okrutnosti može doći protiv svome bratu čovjek, koji ne će da znade za Božji zakon ili popušta svojim ružnim strastima!

Kad je Nepomuk doznao, što je kralj naredio, potrča na Dvor, da ga odvrati od strašnog nauma. Većeslav ga primi osorno, a kad ga je kanonik počeo oštrije ukoriti, dade ga kralj baciti u tamnicu. Iz tamnice ga izvedoše nekoliko dana kasnije, da se opet prikaže vladaru. Ovaj ga primi prividno ljubezno, poče razgovor o neznatnim stvarima, ali na koncu priedje na to, da kralj ima pravo znati sve, što se dogadja u državi, a pogotovo na Dvoru: zato mu Ivan mora očitovati griehe kraljičine, inače će ga dati najstrašnije mučiti i ubiti. Očituje li pak, očekuju ga svakojake nagrade.

Sveti je izpovjednik već sada vidio, što ga čeka. Postupak Većeslavljev sa siromašnim kuharom uvjerio ga je, da kralj ne će prezati ni pred najokrutnijim postupkom, samo da postigne svoju svrhu. Medjutim ovo predvidjanje nije prestrašilo Ivana. On mirno ali odlučno odgovori, da ga najsvetiji zakoni obvezuju na šutnju, i da ga ništa na svietu ne može sklonuti, da izda svoju dužnost. Pun srdžbe, kralj pozove svoga »kuma«, — tako je zvao krvnika — koji odvede sveta svećenika u tamnicu. Ondje ga privežu na mučila, zatim ga stanu žeći gorućim bakljama te mu napokon peći živo meso. Ivan je u tim teškim mukama samo zazivao Isusa i Mariju i njima preporučivao svoj život i smrt. Kad su ga digli s mučila, izdahnjivaše, ali toga časa još nije bila Božja volja, da se njegova sveta duša odieli od tiela. U tamnici mu se prikaza Gospodin Isus, koji ga utješi. Kad je kraljica doznala, što se s njezinim svetim izpovjednikom dogadja, baci se pred noge Većeslavu, te ga riečima i suzama sklonu, da pusti na slobodu sveta mučenika. Iza nekoliko dana Ivan, očito uz posebnu Božju pomoć, pokaže se Pražanima izliečen od rana, te nanovo poče propo-

viedati i izpoviedati. Svatko je u tom brzom ozdravljenju vidio prst Božji, ali se nije umirilo bezbožno kraljevo srdce. Svetac je predvidio, a možda mu je i Gospodin objavio, da će njegov život doskora svršiti. Stoga se u jednoj propoviedi oprostio od vjernika. Tada se zaputio u narodno češko svetište Majke Božje u Staroj Boleslaviji (Alt-Bunzlau), gdje se častila Gospina slika, koju su po predaji onamo donieli sveti Apostoli Ćiril i Metod, a štovala se Marija ondje kao »Božanska Majka češkoga kraljevstva«. Tko znade Ivanovu pobožnost prema nebeskoj Majci, njegovo uvjerenje, da će doskora umrieti i svetost njegovu, koja je već bila zapečaćena mučeničtvom, može zamisliti, kakvim je čuvstvima molio pred onom slikom, kako je prosio Mariju, da može junački odoljeti i posljednjoj navali neprijatelja, i kako Joj je preporučivao svoj mili narod.

Dok se Ivan vraćao u Prag, opazi ga kralj s prozora svoje palače. Okrutnik pobjesni, te ga dade opet uhvatiti. »Slušaj pope, veli mu: ili ćeš mi potanko i po redu izpričati, što ti je moja žena kazala u izpoviedima ili ćeš se napiti vode!« Svetac na to nije odgovorio. Čemu? Ta svoj je odgovor bio davno dao. Tada naredi Većeslav, da ga bace u Vltavu.

Kralj je mislio, da će njegov zločin ostati nepoznat: ta Ivanovo će tielo netragom nestati! Ali u noći prikaže se na rieci sjajno svietlo, koje okruživaše mučenikovo tielo. Silan se narod skupio, da vidi čudo, a i pobožna kraljica ga je promatrala sa svojeg prozora. U jutro dodjoše kanonici stolne crkve sa svećenstvom i nadjoše sveto tielo na suhu mjestu. Uzeše ga s najvećim poštovanjem i prenesoše u crkvu sv. Križa, koja je bila blizu, da tu ostane, dok se ne uredi potrebito za svečani sprovod. Većeslav htjede zapriečiti svečanost i rastjerati narod, ali su vjera i ljubav svećenstva i naroda bile jače od svake prietnje. Svatko se htio dotaknuti sveta tiela, svetko se preporučivao zagovoru mučenika. Ivan bi nekoliko dana iza smrti pokopan u stolnoj crkvi sv. Vida pred oltarom Blažene Gospe,

a na njegovu grobu bi postavljena spomen-ploča s ovim nadpisom: »Ovdje leži pokopan časni gospodin magister Ivan Nepomuk, kanonik ove crkve, ispovjednik kraljice, koji je od Većeslava IV., Kralja Češke, sina Karla IV., bio okrutno mučen i bačen u rieku Vltavu, jer je do smrti bio vjeran čuvar pečata svete izpoviedi. Godine Gospodnje 1383.« Kanonici su ovim činom dali liep primjer odlučnosti i pokazali vjernicima, kako se ne treba bojati ni vladara, kad se radi o pravima neumrlih duša.

Okrutan je kralj, koji je proganjao i druge svećenike, a bio nemilosrdan i s podanicima, dolijao. Plemstvo podiže bunu protiv njega, te ga zarobi i zatvori u tamnicu. Oslobodi ga doduše njegov brat Ivan, ali njegova ponovna vlast potraje kratko vrieme. Nezadovoljni njegovim postupkom na štetu carstva, knezovi izbornici svrgnuše ga sa carske časti i izabraše na njegovo mjesto novog vladara, Roberta Palatinskog (1400.).

Preko tristotina godina kasnije grob je mučenika bio otvoren. Našao se kostur, na njemu znaci zlostavljanja, ali sveti jezik, koji je čuvao ispoviednu tajnu, podpuno netaknut. (15. IV. 1719.). Deset godina kasnije, naime 1729., proglasi Papa Benedikt XIII. Ivana Nepomuka svetcem. Mi ga slavimo 16. svibnja.[38])

11. V. Obavimo skrušeno sv. izpovied i pričestimo se za naše duhovne vođe — Posudo uzorne pobožnosti, moli za nas!

---

[36]) Deimel, Zitaten-Apologie, Herder, Freiburg im Breisgau, 1912.

[37]) Histoire de Ste Marguerite-Marie Alacoque, chap. XII.

[38]) Podatci uzeti od Bolandista, Acta Sanctorum, te iz Wetzer u. Welte' s Kirchenlexicon-a.

PAPA LEPANTA

Prošlo je već preko četiristotina godina, odkada je kršćanska Europa, sviesna pogibelji, koja joj je dolazila od Polumjeseca, počela sakupljati svoje sile protiv njega. Ali nije koristilo. Poviest nam kaže, da kršćani nisu nikada bili složni u borbi protiv neprijatelja vjere, dok su Muslimani, Židovi, Protestanti, makar razdieljeni u stotine sljedba, Slobodni Zidari i Marksisti uviek bili kao jedan čovjek, iako pripadali raznim narodima i nazorima i kulturama, kad je trebalo napadati katoličku Crkvu. To će biti zato, što katolicizam zastupa bezkompromisno kršćanstvo ali istodobno štuje slobodu pojedinca. Zbog njegove strogosti u nauci i u ćudoredju ima malo pravih privrženika, a zbog njegove blagosti prema grješnicima odpadnici se ne boje posljedica svojega odpadničtva, ako na obranu vjere ne zahvati državna vlast, koja onda primjenjuje svoje stroge zakone. Ali u toj činjenici možemo vidjeti, kao i svuda, prst Božje Providnosti, koja nam hoće dokazati, da ona uzdržava pravu Crkvu, makar je ljudi, bilo izvana bilo iznutri, nastoje srušiti.

Osmanlijska je sila kroz vjekovne borbe bila poplavila Balkan i Madžarsku, a već se jednom bila pojavila i pred Rimom (1464.)[39]) i pod Bečom (1529.). Našom Hrvatskom gazila su svuda turska konjska kopita. Još se držao junački Klis, a ne će proći dugo, pa će se i na njegovoj orlovskoj tvrdjavi vijati zelena zastava Kalifa. Turska mornarica se zaljeće i na Jadran. Godine 1539. admiral Hairadin Barbarossa provali u Boku Kotorsku s devedeset ladja i 30.000 momaka, osvoji Ercegnovi i Risan i pade pod Kotor. Malobrojnoj vojsci, koja je branila grad, pridruže se žitelji. Njihova je nada Blažena Gospa. I oni upravo na Veliku Gospoju pobjedjuju Turke, te Hairadin 17. kolovoza prekine obsadu i vrati se kući. Godine 1571. Turci su pod Korčulom. I tu ih suzbi mala posada i gradjani pod vodstvom kanonika Antuna Ružića i njegova brata, ali uz pomoć Marijinu, kako sami priznadoše, i to ponovno 15. kolovoza. Stanje je dakle bilo očajno. Prietila je ponovno pogibelj srdcu katoličanstva: Rimu.

Ali i drugo je još zlo navalilo na katoličku vjeru, i to sa sjevera: luteranstvo. Martin Luther, prije katolički redovnik, poče propoviedati novu nauku, prema kojoj je izvor vjere jedino sv. Pismo, tako te ne trebamo Crkve, da ga tumači; čovjek nema slobodne volje, prema tome nije kriv, ako grieši, a za oprost grieha dovoljno mu je vjerovati u spasenje po Kristu; sakramenti ne postoje, osim krštenja, a Misa je samo uspomena na posljednju Isusovu večeru; ne postoji dakle svećeničtvo, još manje vlast biskupa ili Pape. Tako je naučavao Luther. Istodobno su digli slične pokrete Zwingli i Kalvin u Švicarskoj; kalvinizam se brzo proširio u Francuzkoj, koja još nije bila ozdravila od rana Valdeza i Albigeza, i drugdje. I u Češkoj je pokret Jana Husa bio pripravio put novim naukama, dok u Englezkoj kralj Henrik VIII., koji je htio, da mu Papa odobri razvod braka s Katarinom Aragonskom i novu ženidbu s Anom Boylen, ne mogavši dobiti, što je htio, prihvati nove nauke i stvori takozvanu Anglikansku crkvu. Sve te pokrete nazivamo pod jednim imenom »Protestantizam«. I opet nastadoše ubijanja, pljačkanja, ratovi. I sam Rim bude god. 1527. zauzet od združenih vojski Španjolske i protestantskih Niemaca, te kroz devet dana pljačkan.

Evo, takav je bio strašan položaj u Europi kad je na papinsko priestolje stupio dominikovac fra Mihovil Ghisleri. Njegova je duhovna vlast faktično obuhvaćala jedva Apeninski i Iberski poluotok, dielove francuzkih i germanskih zemalja, dok je većio dio hrvatskih stenjao pod nevjernikom. U misijama vjera se tek počinjala širiti, u Južnoj Americi s velikim uspjehom. Katolički je sviet bio tako sužen, da se oku onoga, koji sa svrhunaravnim utjecajima ne računa, moglo činiti, da će ga u Europi nestati. Ali Bog ne zapušta Svoje Crkve, a Posrednica kod djela spasenja morala je biti Marija.

Novi Papa, koji je nasliedio Pija IV., rodi se godine 1504. u nekom selu nedaleko Alessandrije u Piemontu. Roditelji ga odgojiše kršćanski, a majka mu u najmladjim godinama uciepi u srdce pobožnost prema Blaženoj Gospi, tako te se diete već onda priuči, da Ju zaziva jutrom i večerom, i to nije nikada kasnije propustio u životu. Bilo mu je 12 godina, kad prodjoše njegovim selom dva redovnika dominikovca. Dječak potrča za njima, da ih vidi i pozdravi. Redovnici, opazivši njegovu čednost i milinu, zapitaše ga u šali, bi li došao k njima: oni bi ga dali na nauke i obukli ga njihovom odjećom, samo ako će biti dobar. Pristao je odmah dječak te liepim riečima malo po malo dobi od roditelja dozvolu, da podje u Vogheru, gdje je stupio kao kandidat u dominikovski samostan.

Kao svećenik iztakao se u pobožnosti i u znanosti. Bio je profesorom filosofije i teologije. Ali desila se jedna prigoda, gdje se iztakla i ona hrabrost, koja će kasnije doći do puna izražaja. U doba, kad se vodio rat izmedju francuzkoga kralja Franje I. i cara Karla V., jedna četa milanskih vojnika, koja se bila udaljila od svoje glavnine, navali na samostan dominikovki u Albi i htjede probiti vrata, da opljačka. Fra Mihovil, koji je bio prior mužkog samostana i vikar ženskog, uzprotivi se sam i nenaoružan četi od tri stotine vojnika. On ih ukori zbog njihovih opakih nakana i sjeti ih strašnih kazna Božjih, kojima bi se izložili svojim svetogrdnim činom, tako te se oni zasramiše i povukoše.

God. 1555. Ghisleri bi imenovan biskupom u Sutri i Nepi, a dvije godine kasnije Papa Pavao IV. imenova ga biskupom u Mondovì i stožernikom (kardinalom). Ponizni redovnik je molio i kumio Vrhovnog Svećenika, da mu ne daje takve visoke časti, koje se smatrao nedostojnim: držao je, da je sramota za biskupski red imati u svojoj sredini čovjeka nesposobna, kakvim je cienio samog sebe, i želio je ostati obični fratar. Ali Papa ga ne posluša.

God. 1564. stožernik se Ghisleri težko razboli. Nije bilo nikakve nade u ozdravljenje i vidjevši, da

mu se približuje smrt, sveti dostojanstvenik, u bojazni, da ne bi napisali kakav hvalospjev za njegovu nadgrobnu ploču, sastavi sam ovaj nadgrobni nadpi: »Na slavu Božju — fra Mihovil Ghisleri — iz Boska kod Aleksandrije — po Božjem milosrdju — stožernik svete Sabine — znajući, da mora vratiti zemlju zemlji — tvrdo se nadajući u uzkrsnuće — još dok je bio živ — odredio je ovo mjesto — u hramu Djevice Božje Majke želeći da mu Ona, Svetci i živi na zemlji pomognu svojim molitvama«.

Medjutim dobra nebeska Majka nije dala, da pobožni kardinal umre. Umro je iduće godine Papa, a drugovi izabraše fra Mihovila. Ovaj uze ime Pijo V.

Pio V. vladao je Crkvom samo šest godina. Ali njegova višestruka djelatnost ostavila je duboke tragove u crkvenoj poviesti. Možemo tu djelatnost razdieliti u tri područja. P r v o j e p o d r u č j e bilo ono kršćanskog života. Dvadesetak godina prije, 1545., bio je započeo u Tridentu veliki obći crkveni Sabor, koji je imao glavnu zadaću da zdravim reformama u Crkvi suzbije Protestantizam. On se završio dvije godine prije izbora Pia V. Zato je ovaj Papa uložio sve sile, da se vrše sve odredbe Sabora. Naložio je, da se izda katekizam koji je imao služiti župnicima u tumačenju vjeronauka, obnovio je Misal i Brevir, što ga je svaki svećenik dnevno dužan moliti, izdao je takodjer novi oficij ili službu Blažene Djevice Marije i obogatio je mnogim oprostima, izdao je stroge odredbe u pogledu života svećenika i biskupa, nastojao je da se otvore sjemeništa prema zaključcima Sabora, sve poduzeo za promicanje kršćanskog života u narodu. Svima je pak prednjačio svetošću vlastitog života. Zbog svoje revnosti u popravljanju stanja u Crkvi stekao je neprijatelje, pa su oni i kidisali na njegov život. Jednoć je sveti Papa žarko molio pred svojim propetim Spasiteljem te je, nakon svršene molitve, htio, po običaju, poljubiti Mu izranjene noge. Ali gle čuda! Isus nije mu dao. Pomaknuo je Svoje Božanske noge na stranu. Začudi se Pio, ali se doskora otkrije tajna. Njegovi su neprijatelji bili namazali Isusove

noge otrovom, računajući, da će se Papa otrovati, kad ih poljubi. No Gospodin ga očuva.

Drugo polje njegova rada bili su odnošaji prema zemljama i vladarima, koji su bili prihvatili luteranstvo ili druga protestantska krivovjerja. S englezkom kraljicom, krvoločnom Elizabetom, nije uspio. Vidjevši njezinu tvrdokornost, udari na nju crkvene kazne, čime je odpad englezkog naroda od katolicizma za tada zapečaćen. Pio V. bio je sretnije ruke u Njemačkoj, gdje je bodrio cara Maksimilijana II. u borbi protiv luteranstva. Poslao je tamo svoga legata, koji je predobio naklonost knezova, koji su ostali vjerni Rimu, te ih naveo, da u svojim državama provode reforme tridentinskoga Sabora. Isto je tako uspio utvrditi francuzkoga vladara Karla IX. i regenticu Katarinu u borbi protiv kalvinizma. Poljsku je zadržao u vjernosti Crkvi. Velikih je potežkoća imao u Španjolskoj, gdje je Filip II. htio zapoviedati i u Crkvi te bio uveo neopravdanu strogost u Inkviziciji i zato došao u sukob s Papom. Napokon velikom stožerniku i nadbiskupu u Milanu, sv. Karlu Boromejskom, dao je Papa nalog, koliko može da suzbije napredak krivovjerja u susjednoj Švicarskoj, te da pazi, da se ono ne bi uvuklo u Italiju. U Hrvatskoj su se upravo u to vrieme luteranstvo i kalvinizam iz Madžarske nastojali uvlačiti medju narod, ali uspjeh je bio vrlo slab. Pristao je uz nove nauke dio plemstva, dok je narod ostao vjeran vjeri otaca. Tomu je mnogo pridoniela činjenica, što se narodni jezik upotrebljavao u liturgiji: u Dalmaciji, premda je ona u ono doba djelomično bila pod tudjinskom vlasti, i u sjevernim slobodnim krajevima[40]) služila se Misa staroslavenski, upotrebljavao se hrvatski Obrednik, pjeva se hrvatski poslanice, Evandjelja i razne službe. Protestanti su širili narodni jezik u crkvenim službama, a to je u drugim krajevima pomoglo njihovom uspjehu. U Hrvatskoj to ih je promičbeno sredstvo izdalo. I u ovom se pokazala velika uvidjavnost svete Rimske Stolice, jer Papa Urban VIII., netom je izdao prvi latinski Obrednik, god. 1614., dao je prirediti hrvatski pre-

vod istoga za sve hrvatske zemlje, koji je tiskan u Rimu god. 1640., a uredio ga Isusovac O. Bartul Kašić, Pažanin. Prvi hrvatski glagoljaški Misal bio je tiskan 157 godina prije, naime god. 1483., u Mletcima (Veneciji), a prvi Evandjelistar isto u Mletcima god. 1495. Izdao ga je Bernardin Splićanin.

Kao najslavniji uspjeh svetoga Pape Pia V. poviest ističe njegovo nastojanje u suzbijanju turskih sila i pobjedu kršćanske mornarice nad turskom u zaljevu Lepanta, u Grčkoj. Sveti Otac bio je uspio združiti mletačku i španjolsku mornaricu, premda su se u ono vrieme Mletčani i Španjolci zbog političkih razloga gledali krivim okom. Vrhovno zapovjedničtvo imao je španjolski admiral Ivan Austrijski. Neka se nitko ne čudi, što se ovako Papa, i to svetac, zagrijavao i zauzimao za rat. Oružanu silu bilo tursku bilo protestantsku, kao i prije albigesku, katolici su morali silom suzbiti ili pak podleći. A podleći je značilo uništenje prave vjere i gubitak mnogih duša, koje se ne bi u krivovjerju ili u nevjeri mogle spasiti.[41]) Trebalo je dakle, nažalost, ratovati. Sveti Otac je bio naredio obće molitve u Crkvi a osobito je preporučivao vjernicima, da prose posredničtvo Majke Božje moleći sveto Ružarje. Neprijateljske se mornarice susretoše 7. listopada 1571. Kršćanska je brojila 210 ladja, osmanlijska 277. Katolički vodje su pak računali na zaštitu Neba. Zato je sv. Otac bio dao nalog, da se iz kršćanske vojske izbace svi oni, koji su bili razvratnog života ili koji su pošli u rat radi pljačke. Vrhovni zapoviednik Ivan Austrijski, kako je iztaknuto u Buli Grgura XIII. od 3. IX. 1575., sjetivši se prije bitke, da se onog dana svetkuje »Gospa od Pomoći« u istoimenom samostanu u Valenciji, »preporučio je svom pobožnošću svoga srdca istoj Djevici Mariji sebe, i svu mornaricu, koja je bila njemu povjerena«.[42]) Dok su se brodovlja približavala, na palubama kršćanskih ladja svećenici su izpoviedali vojnike. U početku je vjetar bio sklon Turcima, ali malo iza kako je bitka započela, promienio je smjer, tako te ne samo da su ga Turci imali protiv sebe,

nego ih je zasljepljivao silan dim, koji se dizao od pucnjave topova i od ladja, koje su počele gorjeti. Iza nekoliko sati žestoke bitke, turska je mornarica gotovo podpuno bila uništena.

U isto je vrieme Papa držao sa svojim kardinalima sastanak. Najednom ustane, podje k jednom prozoru, raztvori ga, i upre svoj pogled prema jednoj točci u nebu. Stožernici su ga gledali začudjeni. Iza kratkog vremena Pio se vrati k njima i reče: »Nije vrieme da razgovaramo o poslovima, već treba da zahvalimo Bogu za sjajnu pobjedu, koju je kršćanska mornarica izvojštila«. Ta se viest odmah razširila po čitavom Rimu, a malo kasnije potvrdila je nju viest, koja je došla s bojišta. Sveti Papa odmah je naredio svečane službe zahvalnice a htio je, da sva čast zbog ove pobjede, prve, koja je počela kršiti osmanlijsku vlast, ide Majci Božjoj, jer je pomoć bila izprošena moljenjem svetoga Ružarija. Zato je na dan pobjede, 7. listopada, ustanovio blagdan Gospe od Ružarija, a u litanije Blažene Djevice umetnuo je novi zaziv »Pomoćnice kršćana, moli za nas!« Dobro je spomenuti, da je Dalmacija sudjelovala u ovoj bitci s mnogo galija, na kojima je bio liepi broj hrvatskih mornara.

Početkom sliedeće godine 1572. razboli se Papa Pio V., a na 1. svibnja preda spokojno svoju dušu Bogu ljubeći pobožno sveto Propeće i zazivajući sladka imena Isusa i Marije.

12. V. Prikažimo tri žrtvice Mariji za obraćenje muslimana — Djevice moguća, moli za nas!

---

[39]) Tom je prilikom Papa Pavao II. priredio u Rimu procesiju sa slikom Blažene Gospe, koju je sam nosio, hodajući bosonog.

[40]) T. Tkalčić »Slavensko Bogoslužje u Hrvatskoj«, Zagreb, 1904., str. 75 i slied.

[41]) Značajno je prieteće pismo, koje je sultan Selim god. 1518. pisao iz Kaira papi Leonu X. (iznio ga prof. Petar Grgec u Hrv. Straži 6. IV. 1935.)

[42]) »Osservatore Romano« 25. X. 1914.

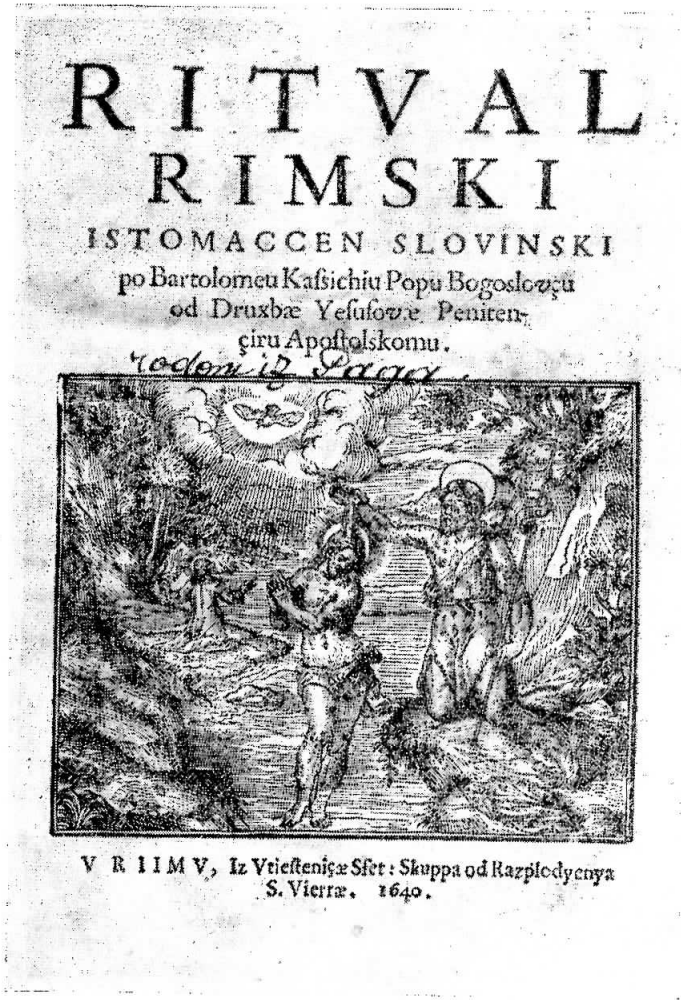
RITVAL
RIMSKI
ISTOMACCEN SLOVINSKI
po Bartolomeu Kaſsichiu Popu Bogoslovçu
od Druxbæ Yeſuſovæ Peniten-
çiru Apoſtolskomu.
rodom iz Paga.
V R I I M V, Iz Vtieſteniçæ Sſet: Skuppa od Razplodyenya
S. Vierræ. 1640.

NASLOVNI LIST
PRVOG HRVATSKOG OBREDNIKA

izdanog u Rimu „iz tiskare sv. Zbora za širenje vjere", god. 1640. Preveden je iz latinskoga od o. Bartula Kašića, a prievod je bio dovršen već 15 kolovoza 1636. O. Kašić, Isusovac, izdao je prije toga Kršćanski nauk; Živote Isusa, preblažene Djevice Marije, sv. Ignacija, sv. Franje Saverskoga; poviest Loretskoga svetišta, prievod pjesni iz časoslova, pedeset pjesama pod naslovom „Hvale Božje" i neke male molitvenike.

DRUGI APOSTOL NJEMAČKE

Šestnaesti viek ima mnogo sličnosti s četvrtim i petim viekom poslije Krista. U prvo doba, kad se kršćanstvo počelo slobodno širiti, poganstvo, ne mogavši više navaljivati oružjem, navaljivalo je na Kristovu vjeru razpojasnošću svoga nećudoredja i svojom dekadentnom filosofijom umnog cjepidlačarenja; šestnaesti viek potencira nećudoredje humanizma bogatstvom, što dolazi od novoobretenih prekooceanskih zemalja, a borbu protiv Kristove Crkve vodi opet u ime »razuma«, samo što se Luther ne poziva na filosofiju nego na slobodu ljudskog razuma u tumačenju Biblije i vjerskih istina. Time je on otvorio širom vrata slobodarstvu ili liberalizmu, koji će postepeno voditi Europu k propasti. Ali, kao što je Božja providnost u doba prvih opasnih krivovjerja podigla velike učenjake i svetce na obranu istine i morala, tako ona i sada podiže svetce, mistike i učenjake, koji će zaustaviti navalu protivnika i započeti nutarnji preporod Crkve. Smjernice za taj preporod davati će Tridentinski Sabor. Ovo je doba svetog Pape Pia V., pa sv. Franje Saleškoga i sv. Ivane Chantal u Francuzkoj, sv. Gaetana Tiene, sv. Filipa Nerija, sv. Karla Boromeja i kard. Baronija u Italiji, sv. Ivana od Križa, velike sv. Terezije i kard. Ximenesa u Španjolskoj, kard. Hozija u Poljskoj. Mala Hrvatska je tada krvarila pod udarcima turskog jatagana, ali djelo Marka Marulića možemo bez dvojbe uvrstiti u obće nastojanje svih dobrih katolika oko duhovnog preporoda naroda. Treba ovdje iztaknuti, što se tiče hrvatskih prilika, i nastojanja zadarskoga nadbiskupa Calina, kojemu je uz bok stajao njegov kancelar Hrvat Šime Budinić, oko provedenja zaključaka Tridentinskoga Sabora u Dalmaciji.[48]) No onaj koji je najviše dao u organiziranoj borbi protiv protestantizma jest veliki Španjolac sv. Ignacije Lojolski, utemeljitelj Družbe Isusove. Njemu uz bok stoji medju prvima sv. Petar

Kanis, bolje poznat kao Kanizije, koji je zaslužio častan naslov »drugi apostol Njemačke«. Prvi, englezki redovnik Winfrid, propoviedao je kršćanstvo medju Germanima u IX. vieku, a drugi, Petar Kanis, vodjen Božjom rukom, spasio ga je u XVI. vieku, da ne izčezne pod silnim valom luteranstva.

Kanizije se rodio 8. V. 1521. u Nimegi, u Holandiji. Njegov otac, vrlo ugledan službom, poslao je mladog Petra na nauke u Köln, gdje je na sveučilištu učio govorničtvo i filosofiju. Vidjevši pokvarenost studentske sredine, plemeniti je mladić živio što je mogao dalje od nje, primao je češće sakramente, te god. 1540., na dan kad je završavao 19 godina, položi u ruke svoga duhovnog vodje zavjet savršene i vječne čistoće. Te je godine položio izpite magistra filosofije i nastavio učenjem prava i bogoslovlja.

U to je doba luteranstvo već haralo Njemačkom. Luthera, mladoga redovnika Reda sv. Augustina, mučile su razne napasti, koje ga navedoše na uvjerenje, da se čovjek, iako popusti strasti te grieši, može spasiti i to time, što vjeruje u Isusa Krista i pouzdaje se u njegovu milost. Dok je ovakvu krivu nauku razvijao s katedre, počeše dominikovski redovnici sakupljati u Saskoj, gdje je Luther živio i djelovao, milostinju za gradnju veličanstvene bazilike sv. Petra u Rimu. Tko bi štogod priložio, izpovjedio se i pričestio, mogao je, po odredbi sv. Otca pape Lava X., dobiti podpuni oprost kazni, zasluženih svojim griesima. Taj oprost nije bio nikakva novost u Crkvi, već se u raznim prilikama i inače podieljivao. Ali Martinu Lutheru dodje ta naredba kao naručena, da izstupi protiv crkvene nauke o oprostima, o vjeri, o milosti, o oprostu grieha i kazni. Prvi javni iztup zbio se god. 1517. Lutherova se nauka počela velikom brzinom širiti po cielom carstvu, a pomagali su njezinu širenju mnogi knezovi. Papa tada pozva Luthera, da se odreče svoga naučavanja, ali ovaj se ne pokori. Tada Papa god. 1520. osudi njegovu nauku. Kad je pak Luther, ostajući tvrdokorno pri svojim mislima, počeo niekati i vriednost nekih sakramenata, izopći ga sv. Otac

sliedeće godine 1521. iz Crkve. Luther tada navali na redovničke zavjete i na svećenički celibat, izadje iz Reda i oženi se s jednom odpalom redovnicom. Na državnom saboru u Wormsu i kasnije na onom u Speyeru, bude od svjetovne vlasti zabranjeno daljnje širenje nove nauke. Luterovci prosvjedovaše protiv ovog zaključka. Odatle im naziv »prosvjeditelji« ili »protestanti«. Sjetimo li se, da je u to doba Polumjesec najsilnije navaljivao na Srednju Europu, da god. 1514. Turčin osvaja Dalmaciju, da 1520. Berislavić pada na bojnom polju kod Dreznika, da je god. 1521. zauzet Beograd, god. 1527. osvojena Lika i Krbava, te da god. 1529., upravo kad se držao sabor u Speyeru, Turci osvojiše Budu i stadoše obsjedati Beč, tada ćemo bolje uočiti strahotu položaja za katolicizam u iztočnoj i srednjoj Europi. Ali i ovdje Božja je Providnost bdjela.

God. 1543. dodje u Mainz švicarski Isusovac O. Petar Faber, prvi drug svetoga Ignacija. To je bio i prvi redovnik Družbe Isusove, koji je stupio na njemačko tlo. Odmah poče svoj misionarski posao na najtiši način: držanjem duhovnih vježba. Uspjeh je bio vanredan: vjerski je život oživljavao, mnogi krivovjerci, i medju odličnima, vraćali su se u krilo prave Crkve. Petar Kanizije, čuvši o tom propoviedanju, pohiti u Mainz, da i sam obavi duhovne vježbe. Već duže vremena osjećao je poziv, da se Bogu posveti u jednom Redu, ali nije znao u kojemu. Sada su mu se otvorile duhovne oči: bit će Isusovac. O. Faber, izpitavši mladića, primi ga kao novaka. God. 1545. položio je Petar prve zavjete i bio zaredjen za svećenika. Bio je prvi njemački Isusovac. Njegovo ime doskora zasja kao zviezda na njemačkom katoličkom nebu. O. Kanizije propovieda i drži duhovne vježbe u Kölnu i u Lüttichu, biskup Augsburga uzima ga sa sobom kao teologa na Sabor u Tridentu, a kad se ovaj prekinu, Petar ide u Rim, da se upozna s utemeljiteljem Reda. Sv. Ignacije ga zadrži kod sebe nekoliko mjeseci, da mu bude duhovnim vodjom. Možemo promisliti, koliko je taj mladi Isusovac imao koristi od tog vodstva. Iz Rima

ga poslaše u Messinu, na Siciliji, gdje osta dvie godine, a god. 1549. položi svečanu profesiju u Rimu, u crkvi sv. Marije od Puta, koja je ondje bila prva isusovačka crkva, u ruke samog sv. Ignacija. Tu je bio i prvi samostan Družbe Isusove. Prigodom polaganja svetčanih zavjeta obdario je dragi Bog otca Petra krasnim vidjenjem. Na dan 8. svibnja, kad se naš Svetac rodio, slavi sv. Crkva Ukazanje sv. Mihovila. Zato je Petar uviek bio posebno pobožan prema Andjelima. Njegova pak pobožnost prema Bl. Djevici bila je upravo djetinjska, a još se više ojačala, odkad su Luteranci, pobijajući štovanje svetaca, nastojali, da i s glave presvete Bogorodice skinu krunu djevičanstva i Božjega Materinstva. Dok je dakle Petar jednog dana molio u bazilici sv. Petra, preporučujući Petru i Pavlu svoje apostolsko djelovanje, ukaza mu se Andjeo čuvar, kako Isusu pokazuje njegovu biedu i nesposobnost. Tada je dobri Gospodin pozvao Petra, da mu se približi te mu pokazujući Svoje presveto Srdce, naredi, neka iz njega srče vodu spasenja. Svetac posluša i osjeti nebesku utjehu. Na dan pak profesije ukaza mu se preko svete Mise nebeska Majka, koja mu zagovorom Andjela izkaza Svoju milost i Svoju zaštitu. Dok je pak izgovarao rieči zavietovanja, osjeti u sebi mnogo vjere i pouzdanja, te je bio pripravan primiti se tereta, koji mu je Bog odredio. »Velika je bila snaga, koju sam osjećao poslije profesije«, pisao je: »jače pouzdanje, stalniji mir, veću opreznost, i neku posebnu milost i slobodu, da mogu opominjati. A sve ovo je Tvoj dar, Gospodine!«

Toga je dara upravo trebao! Kroz četrdeset godina o. Petar proputovao je Njemačku, Poljsku i Švicarsku i osnivao kolegije. Svuda je propoviedao, držao duhovne vježbe, osnivao Marijine Kongregacije za djake i gradjane, vodio rasprave s krivovjercima, dizao duhove katolika, koji su u općoj pokvarenosti, pred navalom protestantizma i uslied ratova, malaksali. Kao starješina njemačke provincije pohadjao je više puta njezine kuće i zavode, i

svuda se iz petnih žila trudio, da ne samo njegovi redovnici nego i svjetovni svećenici budu učeni i krepostni: znao je naime predobro, da su krepost i znanje dva temelja, na kojima treba da počiva život svećenika, ako hoće da vrše u narodu onu ulogu, koju im je Gospodin povjerio. Vrlo cienjen i na najvišim mjestima, Kanizije je više puta bio pozivan kao savjetnik od Papa Pavla IV., sv. Pia V. i Grgura XIII., te od cara Ferdinanda, onoga istog, koga su hrvatski velikaši god. 1527. izabrali hrvatskim kraljem, kao i od njegova nasljednika Maksimilijana. Na Ferdinandovu zamolbu pozva sv. Ignacije o. Petra Kanizija, da sastavi katolički katekizam. On ostvari želju svoga starješine. Djelo izadje prvi put god. 1554. Ovaj je katekizam ostao do danas glasovit u Crkvi. Na hrvatski ga jezik prevede kancelar zadarskoga nadbiskupa Budinić, koga smo prije spomenuli. Budući da je Istranin Matija Vlačić iz Labina, koji je kao mladi čovjek prišao Lutheru, počeo izdavati u Magdeburgu crkvenu poviest u protestantskom duhu, povjeri Papa Pio V. Kaniziju zadaću, da pobije Vlačića. Ali učeni Isusovac nije dospio, zbog silnog posla a kasnije i zbog bolesti, da izda više od dva svezka. Njegovo djelo završi učeni stožernik Barronio.

Silan posao nije ipak priečio o. Petra, da se posveti molitvi i razmatranju, te da se vježba u najljepšim krepostima, osobito u poniznosti i u posluhu. Ali njegovo je ime ostalo zabilježeno u crkvenoj poviesti i zato, što je primio u Isusovački Red andjeoskog mladića iz Poljske, sv. Stanka Kostku. Ovom svetcu, kako je poznato,[44]) ukazala se jednom u težkoj bolesti Blažena Gospa, koja ga je ozdravila i naredila mu, neka stupi u Družbu Isusovu. I on dodje u Dillingen, da zamoli otca provinciala, da ga primi. Kad je O. Kanizije saslušao Stanka, duboko je bio ganut njegovom uztrajnošću u zvanju i posebnom milošću, kojom ga Blažena Djevica odlikovala, te ga, poslije nekoliko tjedana kušnje, pošlje u Rim, gdje je sveto živio i preminuo godine 1568.

Putujući Italijom O. je Petar Kanizije više puta posjetio Gospino svetište u Loretu. Njegovo pobožno srdce nije moglo proći mimo kuće nebeske Majke, a da se k Njoj ne svrati. Od Nje je Svetac primao i mnogo milosti: posebno je zabilježeno u njegovu životopisu, kako je god. 1568. moleći pred onom čudotvornom slikom bio uzhićen i proživio nekoliko satova u mističnoj kontemplaciji.

Svoju veliku ljubav prema Mariji izkazao je naš Svetac takodjer u veliku djelu, koje je napisao na obranu Njezinih odlika protiv navala luteranaca. Naslov je knjizi: »O Mariji, Djevici kojoj nema para, i presvetoj Bogorodici«. U prvom djelu knjige razpravlja pisac o Marijinu životu i o njezinim krepostima; u drugom govori o Njezinu netaknutom djevičanstvu; u trećem tumači molitvu Zdravo Marijo i uzput pobija razna krivovjerja; u četvrtom tumači tekstove Evandjelja, kojima su protestanti nastojali pobijati dostojanstvo i odlike Marijine; u petom napokon piše o slavnoj smrti Blažene Djevice, o Njezinu uznesenju na nebo i o Njezinu štovanju u Crkvi već u prvim vjekovima kršćanstva.

Otac se Petar nije zadovoljio samim pisanjem. Pobožnost prema Gospi neprestano je preporučivao ne samo u samostanima i kongregacijama nego i na duhovnim vježbama i u propoviedima narodu. Osobito je širio pobožnost sv. Ružarija. Kad je kao starac prolazio ulicama Friburga, majke bi s djecom pristupale k njemu pitajući blagoslov. Svetac bi, smješeći se i stavljajući ruke na dječje glave odgovorio: »Drage vas volje blagoslivljam, samo mi obećajte, da ćete biti pobožni prema Mariji i da ćete moliti sv. Ružarije«. Kadgod je mogao, svraćao se je na svojim putovanjima Marijinim svetištima, a u posljednjim godinama života hodočastio je više puta u glasovito svetište Naše Gospe od Einsiedeln.

Blažena je Gospa htjela pokazati već na ovom svietu, koliko je ljubila vriedna redovnika. Bijaše godina 1596. kad se on ozbiljno razboli. Bilo mu je tada 75 godina. Posljednji put progovori narodu u Friburgu na blagdan Gospe od Sniega, 5. kolovoza.

Zatim legne, a da se gotovo nije više digao do svoje smrti, na dan sv. Tome apostola, 21. prosinca 1597. Malo prije izdahnuća smogao je još toliko snage, da pročita neke molitve iz jednog svog molitvenika. Tad ponovi više puta rieči sv. Pavla: »Želim se razpasti i biti s Kristom«. Onda upre pogled u sliku Blažene Gospe, koja mu je visjela pred krevetom. U to blaženi mu se smješak preli ustima, te spuštajući glavu u znak poštovanja više puta ponovi uzhićeno: »O gledajte, gledajte! Ave Maria! Ave Maria!« Zatim padne u agoniju, te sladko preminu držeći u ruci sveto Propelo.[45])

*

Nekoliko godina prije smrti sv. Petra rodio se u Križevcima naš blaženik, kanonik Marko Krizin, koji je od Isusovaca bio odgojen u Kanizijevu duhu, a postao je revan propovjednik i velik pobornik katoličke vjere protiv navala protestantizma. Madžarski ga primas i nadbiskup Grana Pázmány zato pozva kao misionara u svoju nadbiskupiju, gdje su ga krivovjerci god. 1619. na zvjerski način mučili i ubili u slovačkim Košicama. Ovaj naš mučenik misionar stoji uz bok šibenčaninu bl. Nikoli Taviliću, braniocu sv. vjere protiv bogumila u Bosni, koga su kasnije Turci ubili u Jerusalemu god. 1391. Ova dva naša slavna misionara, obojica veliki poklonici bl. Djevice Marije, hrvatski narod časti i zaziva kao posebne zaštitnike njegove svete vjere i njega samoga te svojim molitvama hoće uskoriti dan, kad budu proglašeni svetcima.

13. V. Prikažimo tri žrtvice Mariji za obraćenje protestanata — Majko dobroga savjeta, m. z. n.

---

[43]) V. bilježku prof. Vj. Štefanića o Budiniću u zagreb. »Nastavnom Vjesniku« br. 5, šk. god. 1941.—1942.

[44]) Isp. Život sv. Stanislava Kostke, priredio Dr. Janko Oberški, Zagreb, 1925. Narodna Prosvjeta.

[45]) Boero, Vita del P. Pietro Canisio.

ZAŠTITNIK SVETOG SJEDINJENJA

Ogromna zemlja, koja se prostire iztočno od njemačke nizine i od Karpata do Urala, bogata je ne samo prirodnim dobrima nego i poviešću poprskanom slavenskom krvlju. Kršćanstvo je onamo prodrlo već u drugom stoljeću. Goti, koji su bili gospodari južnih krajeva od II. do IV. vieka bili su kršćani. Kristova se vjera slobodno propoviedala u Danaperstadtu, kako se onda zvao Kiev.[46]) Na obalama Crnoga Mora bile su pak grčke naseobine, u kojima je živjelo takodjer mnogo kršćana. I medju Rusima bilo je kršćana, kako se vidi iz nekih ugovora izmedju njih i Bizanta te takodjer iz činjenice da je sv. Ćiril našao medju njima odlomke sv. Pisma prevedene na ruski. Bilo je i normanskih i skandinavskih kršćanskih naseobina. Drugi razni slavenski narodi, koji su tamo živjeli ili su onamo nadošli, bili su pogani. No bizantinski misionari nastojali su da ih privedu kršćanstvu, te je ruska kraljica Olga god. 955. primila sveto krštenje u Carigradu i zamolila njemačkog cara Otona, neka joj pošalje misionare, da propoviedaju njezinu narodu i da ga pokrste. Car je poslao nekoliko svećenika, a na čelu im Adalberta, benediktinca iz glasovitog samostana sv. Maksimina kod Triera, koji je god. 961. bio posvećen za biskupa. Za kralja Vladimira narod je većim dielom pokršten. Uzima se, da je to bilo godine 988. Utjecaj kršćanskog zapada, u prvom redu njemačkog naroda, bio je vrlo velik u Kievu. Država je mnogo napredovala u prosvjeti i u blagostanju. Francuzki biskup Gauthier Saveyr, koji je posjetio Kiev u prvoj polovici XI. stoljeća piše, da je ona zemlja »bogatija, sretnija, moćnija i kulturnija nego Francuzka«. Rusi su održavali veze s Papom sve do XII. stoljeća, kasnije se jače osjeća upliv Bizanta. Napokon se medju njima uvrieži razkol.

Osim Rusa, slavenskog naroda, koje zovu i Malorusi, razvila se na iztoku država Velikih Rusa, mješavina Slavena, Mongola i Finaca, koji su se do

XVII. stoljeća nazivali Moskoviti, jer im je Moskva bila središte, dok se u to vrieme na zapadu razvijala Poljska država. Poljsko kraljevstvo vremenom se razširilo prema iztoku te je koncem XVI. stoljeća sezalo do Dnjepra a na sjeveru gotovo do Rige: Kiev i Viljno njemu su pripadali, a prema tomu i Rusi, bili oni katolici ili pravoslavci. U to doba izdao je poljski Isusovac glasoviti o. Petar Škarga knjigu »O jedinstvu katoličke Crkve«, koja je mnoge uvjerila, gdje je prava Kristova Crkva: sedmorica pravoslavnih biskupa sa svojim metropolitom Rahozom odluče na saboru u Brestu, god. 1595., da će se sjediniti, zajedno sa svojim vjernicima, s katoličkom Crkvom. U tu svrhu poslaše u Rim dvojicu svojih punomoćnika, i papa Klement VIII. veselim srdcem primi te biskupe i vjernike u katoličku Crkvu. Tom zgodom sv. Otac dozvoli svim sjedinjenima da zadrže svoj iztočni obred i crkvene običaje, da služe službu Božju staroslavenskim jezikom, da primaju sv. pričest pod obadvie prilike, da se njihovi bogoslovi mogu ženiti prije redjenja. Sliedeće god. 1596. sastade se ponovno sabor u Brestu, pa se tada sjedinjenje svečano proglasi pred biskupima, mnogobrojnim svećenstvom i narodom. Oni, koji pristupiše u katoličku Crkvu, budu prozvani »sjedinjeni« ili unijati, od latinske rieči u n i r e, što znači sjediniti.[47]) Kasnije su dobili i naziv »grkokatolici«, jer vrše svoje obrede prema običajima grčke, to znači iztočne Crkve, a time se razlikuju od rimokatolika, koji obrede vrše prema običajima rimske Crkve.

Sjedinjenje je imalo dva protivnika: jedan je bio izravan, a to su bili nesjedinjeni Rusi; iza njih je stajao Carigrad, a protiv katoličkog Zapada pomagali su ih i Turci, gospodari južnih krajeva do Crnog Mora; drugi je protivnik bila, iz političkih razloga, poljska vlast, iako ne uviek. Ona je naime nastojala da Ruse, kasnije nazvane Rusince i Ukrajince, učini Poljacima, te je zato bila neprijateljski raspoložena prema iztočnom obredu i staroslavenskom jeziku a nastojala je sjedinjene privesti latinskom obredu. To je pak sve služilo nesjedinjenima

u njihovoj borbi protiv sjedinjenih, jer su neprestano ponavljali, da katolici hoće polatiniti Ruse.

Treći se još neprijatelj združio s razkolnicima: taj je bio luteranstvo i kalvinizam, koji su se širili medju velikašima u Poljskoj, a pružali su ruku svima onima, koji su se borili protiv katolicizma. Središte tih borba bili su krajevi na iztočnoj poljskoj granici, a jedan od onih, koji su se najviše trudili za uspjeh sjedinjenja i koji je napokon za nj i položio svoj život, bio je sv. Jozafat Kuncević.

Naš svetac rodio se od siromašne obitelji, koja je kao kmetska obitelj živjela na imanju kneza Ostroškoga u Wladimiru u Voliniji. Na krštenju dobio je ime Ivan. Roditelji su bili nesjedinjeni, ali samo iz neznanja, jer su u svojoj duši bili katolici i živjeli su pobožno po propisima katoličke Crkve. Pobožna majka ulila je u srdce svoga sinčića dvie velike ljubavi: prema propetomu Isusu i prema Božjoj Majci, koju svi Rusi izvanredno časte. Sam je Jozafat kasnije propoviedao svojemu izpovjedniku, da ga je jednom, dok je bio malo diete, majka odvela u crkvu i raztumačila mu sliku Razpetoga. Mališan je u taj čas osjetio veliku žalost zbog ljudskih grieha i veliku ljubav prema Isusu na križu. Tada iz boka Spasiteljeva izskoči na Ivanove grudi iskra. Od toga doba gorjelo je njegovo srdce žarkom ljubavlju prema Razpetome. »Na djetetu se odmah opazila silna promjena: kad je samo moglo, povuklo bi se na osamljeno mjesto ili u koju bližnju crkvu, gdje bi se klečeći ili ničice vruće Bogu molilo. Iz njega je već sada progovarao budući redovnik«.[48])

Kad je Ivan navršio pučku školu, poslaše ga roditelji u Viljno, glavni grad Litve, da ondje izuči trgovački zanat. U tom je gradu stanje bilo vrlo težko. U ćudorednom pogledu mjesto je stajalo vrlo nizko, dok su se u vjerskom pogledu vodile strastvene borbe nesjedinjenih protiv sjedinjenih. Ovi prvi u tim borbama oduzeli su ovim drugima sve crkve osim crkve presv. Trojstva, a pomagali su im u borbi i luteranci. Mladi trgovački pomoćnik nije mogao razumjeti toliko mržnje i otimanja. Kad je

pak čuo, da su carigradski patriarh i moskovski metropolita udarili prokletstvom sve sjedinjene, potresla se njegova duša. No nije imao nikoga, koji bi ga mogao prosvietliti i savjetovati u borbi, koja je nastala u njegovoj duši: na čijoj je strani pravo? U velikoj tjeskobi obrati se Ivan Bogu i Njegovoj dobroj Majci, kojoj je u ono doba i zavjetovao djevičanstvo.[49]) I Bog mu priskoči izravno u pomoć: nakon žarke molitve izčezne iz njegove duše svaka vjerska sumnja. On spozna, da je istina na strani katoličke Crkve. i od tog doba osjećao je prema razkolu odvratnost. Odsada je crkva presv. Trojstva postala središte njegove pobožnosti.

U toj se crkvi častila slika presvete Bogorodice, a čuvale su se i moći mnogih svetih mučenika. Ivan je osobito rado molio pred slikom nebeske Majke: od Nje je prosio ljubav i mir medju kršćanskom braćom, Njoj je preporučivao svoje roditelje i sebe. Mladićeva pobožnost privukla je pažnju svećenika, koji su služili u toj crkvi, a medju njima bili su učeni Grk Petar Arkadije, dva Isusovca i Ivan Rutski, koji će kasnije postati metropolitom u Viljnu. Oni su ga stali poučavati u naukama i voditi ga u duhovnom životu.

Ivanu je sad postalo jasno, da ga Gospodin Bog zove u redovnički život. U Viljnu je uz crkvu presv. Trojstva postojao samostan Reda sv. Basilija.[50]) Zbog popuštanja vjerskog života i težkih borba samostan je opustio, te je u njemu živio jedino starješina, arhimandrit. Ali kad je Ivan u nj stupio kao da je došao andjeo, koji će ga probuditi na nov život. Već nekoliko dana iza njegova dolazka dozvoli mu metropolit da primi redovničko odielo, pa tada uzme novo ime Jozafat i položi tri redovnička zavjeta. Mladi se redovnik sav posvetio molitvi, razmatranju, nauci i pokorničkom životu. Glas o njegovim krepostima doskora se proširio medju narodom, pa su nesjedinjeni zato odlučili, da će ga milom ili silom predobiti za sebe. Stali su i sudbeno tjerati katolike, nastojeći da od njih dobiju i posljednju njihovu crkvu. Državni sabor, god. 1609.,

pristao je na njihovo nepravedno traženje, jer su pravoslavci samo pod tim uvjetom obećali pomoć u ratu protiv Moskovaca. Kralj Sigismund potvrdi uvjetno tu odluku sabora, ali na prosvjed metropolite kraljevski sud prizna pravo sjedinjenih. Zato su pak borbe postale još žešće. Nesjedinjeni navale i oružjem na metropolitu, ali Bog dade da je izmaknuo udarcu, te mu je sablja ubojice odkinula samo tri prsta s lieve ruke. Starac zahvali Bogu, što je prvi prolio nešto svoje krvi za sv. sjedinjenje, a Ivan Rutski i Jozafat uzeše odsječene prste, položiše ih na oltar i prikazaše ih Bogu kao prvine prolivene krvi uz zahvalnu pjesmu. U to vrieme Jozafat se pripravljao da primi svete redove. I u 30. godini svoga života bude zaredjen za svećenika. Sada se njegovo apostolsko srdce moglo posvetiti dušama, za kojima je žedjalo. Propoviedao je i izpoviedao neumorno, sv. Misu je služio takvom pobožnošću, da su mu se vjernici divili, za siromahe se brinuo kao za svoju braću. Počela su obraćenja, medju kojima i vrlo vidjenih osoba, kao što su bili na primjer patriarh iz Moskve Ignatije i mladi Grk Emanuel Kantakuzen, koji je bio iz carskoga roda Paleologa. Mladi ljudi počeli su se javljati za redovnički život: samostan je opet oživio, i doskora nije u njemu bilo dovoljno mjesta. Tada neki bogati obraćenik imenom Mileško darova Jozafatu svoje imanje Žirovice. Isto se nalazilo nedaleko od Smolenska. Na tom je imanju bila crkvica, u kojoj se častila čudotvorna slika presvete Bogorodice. Jozafatu se srdce širilo od radosti, što će sada njegova braća moći živjeti pod okriljem slavne nebeske Majke. On proširi crkvu, sagradi samostan i preuzme njegovo vodstvo, jer je htio ostati u blizini čudotvorne slike. Tom su svetištu mnogi, pa i sami kraljevi, hodočastili, a mnogo godina kasnije Papa Benedikt XIII. posla zlatnu krunu, kojom je Gospa bila ovjenčana.

Jozafatovi uspjesi silno su ljutili razkolnike. Njega su nazivali »hvatalom duša«, nagovarali narod, neka bježi od njega, da ih ne bi on upleo u svoje katoličke mreže. Medjutim umre stari metropolita

Potije, na njegovo mjesto bi imenovan Ivan Rutski, a Jofazatu bi povjereno vodstvo samostana presv. Trojstva u Viljnu. Samostan je brojio sada ništa manje nego 60 gorljivih redovnika. Rutski, premda je prebivao u glavnom gradu Litve, nosio je ipak naslov Kievskog metropolite. Zato podje u Kiev, da se ondje ustoliči, a pratio ga je i Jozafat: to je bio njegov prvi posjet ruskom glavnom gradu. Taj posjet nije prošao bez obraćenja nekoliko nesjedinjenih, a medju njima bijahu i dvojica svećenika.

Jozafat je kao arhimandrit neumorno djelovao kroz nekoliko godina. U Viljnu i njegovoj okolici ostade tek nekolicina pravoslavnih: sve je drugo, hvala radu gorljivih svećenika, pristupilo u katoličku Crkvu. Bog je pak našem svetom apostolu pripravljao novo polje rada. Godine 1617. Papa Pavao V. imenova ga pomoćnikom nadbiskupa u Polocku, a po smrti metropolite sam zauze njegovo mjesto.

Novi pastir Polocke nadbiskupije dade se velikom revnošću na vršenje svojih pastirskih dužnosti. Bio je neumoran u propoviedanju a trošio je sve svoje dohodke za pomaganje siromaha i za ures crkava: htio je da one budu dostojan stan Gospodinu i da što više privlače vjernike. Poticao je osim toga katolike, da se posvete Bogu u mužkoj i ženskoj grani Basilijanskog Reda. Svoje neumorno djelovanje podupirao je dugim molitvama i trapljenjem. I Bog ga je uslišao i blagoslovio: Jozafat je gotovo posve izagnao razkol iz Polocke nadbiskupije.

Dok je bio u Polocku, desio se sliedeći dogadjaj, što ga propoviedaju njegovi životopisci. Jednom dvie sluge nadbiskupove opaziše, kako njihov gospodar izlazi po noći iz palače i podjoše za njim da vide, kamo polazi. Sveti nadbiskup zaustavi se kod crkvenih vrata, na kojima se nalazila slika Majke Božje, spusti se na koljena i počne svoju molitvu. U taj čas dvie svietle zrake probiju iz slike i zaokruže nadbiskupa. Kao suncem zaodjenut molio se on dalje, a uz to uzdignut nad zemljom.

Što je sveti nadbiskup bolje radio i uspievao, to su ga više nesjedinjeni mrzili. Napokon odlučiše,

da će ga ubiti, i to prilikom njegova pastirskog pohoda gradu Vitepsku. Domaći u Polocku nagovarali su ga, neka ne ide onamo, ali on ne htjede propustiti svoju pastirsku dužnost. I kad je stigao u Vitepsk, održao je u crkvi sv. Dimitrija propovied, u kojoj je pokazao, da znade, što neprijatelji snuju protiv njega. »Vi Vitepšćani«, reče, »tražite moju smrt; po riekama, mostovima, putevima, ulicama zasjedate na moj život. Ali gledajte, ja sam dobrovoljno k vama dolazim, da znadete, da sam vaš pastir. Dao Bog, da ja za vas, za sveto sjedinjenje, za priesto sv. Petra i njegovih nasljednika, Rimskih papa, svoj život žrtvujem!«

Urotnici su bili stvorili nacrt, da će tako dugo izazivati nadbiskupa, dok ga ne prisile na neke protumjere, pa da ga tada mogu okriviti, da je on odgovoran za ono, što će se poslije toga dogoditi. Napokon odlučiše, da će ga pošto poto čim prije maknuti. To se zbilo 12. studenoga. Ujutro je nadbiskup pošao u crkvu, da izmoli jutrenju. Zatim se povratio kući, da se pripravi za svečanu Misu. Urotnici su bili skupili pred njegovim stanom mnoštvo svieta, koji je razjaren vikao: »Smrt hvatalu duša! Ubijmo ga!« Malo kasnije ubojice provališe u kuću i raniše one, koji su bili u nadbiskupskom predsoblju. Jozafat se medjutim bio bacio ničice na zemlju i vruće je molim, pripravljajući se na smrt. Kad je rulja imala provaliti u njegovu sobu, on otvori vrata i pokaže se na njima. »Bog s vama, djeco moja«, reče, »zašto ubijate moju služinčad? Ako što imate protiv mene, eto me, pustite u miru moje svećenike!« Tada provale dva najokorjelija zločinca vičući: »Ubijte Latinca, ubijte papistu!« Jedan od njih udari mučenika toljagom po glavi, a drugi mu je sjekirom razkoli s lieve strane. Budući da je biskup još disao, jedan mu od razbojnika još prostrieli glavu s dva taneta. Zatim je rulja opljačkala biskupov dom. No ubojice nisu time bili zadovoljni. Oni baciše sveto tielo na dvorište, a krvoždna svjetina, i ne pazeći niti na prirodni stid, svuče s njega odielo. Napokon odlučiše, da će ga baciti u Dvinu. Zato mu svezaše

noge užetom i počeše ga potezati po gradskim ulicama, koje su tako bile poškropljene krvlju svetog mučenika. Kad je rulja stigla do rieke privezaše kamenje uz Jozafatovo tielo i baciše ga u vodu.

Mučeničtvo svetoga polockog nadbiskupa ima neke sličnosti sa Spasiteljevim mučeničtvom. Bog je htio, da se i po njegovoj smrti dogodi nešto, što će povećati ovu sličnost: pošto je tielo bilo bačeno u rieku, spustila se na Vitepsk gusta magla, i, dok je tielo počivalo u vodi, sunce se nije pokazalo. Sad stane narod hvatati strah za njegovo užasno djelo. Gradsko poglavarstvo, da narod umiri, dade potražiti nadbiskupove ostatke. Nadju ih istom šesti dan iza ubistva, pa sluge tada dolično obuku svoga gospodara. Tek se sada počeše kidati oblaci, a sunce se po prvi put iza ubistva pokaza nad gradom i okolicom. Silni se narod skupio na obalama i plakao je i molio. Sveto tielo bilo je posve sačuvano, a lice mu se sjalo kao u andjela. Mnogi priznaše svoje zlodjelo, mnogi se obratiše na katoličku vjeru, a medju tima i Jozafatove ubojice. Sprovod svetoga nadbiskupa mučenika, koji se obavio u Polocku istom 14 mjeseci po njegovoj smrti, 18. I. 1625., bio je pravi triumf.[51]:

Tako Bog nagradjuje već na ovoj zemlji svoje vjerne sluge. Što će tek biti u nebeskoj slavi?

14. V. Pristupimo sv. pričesti za sveto sjedinjenje — Spomeni se, Marijo, naroda svoga!

---

[46]) Vidi u »Osservatore Romano« od 12. IX. 1941. članak: Ricerche sul cristianesimo nell'Europa orientale.

[47]) Dr. Dionizije Njaradi, »Sjedinjena Crkva medju Slavenima i sv. Jozafat«, Zagreb, Kat. tiskovno družtvo, 1912., str. 11.

[48]) Dr. Njaradi, nav. djelo, str. 13.

[49]) Prema Rimskom časoslovu, na dan 14. studenoga.

[50]) O tom Redu napisao je jeromonah o. Ivan Višošević članak u »Spomenici kalendaru grkokatoličke križevačke biskupije« za g. 1932. Vidi takodjer članak »Basilianer« u Kirchenlexicon-u.

[51]) Kakav je odjek mučeničtvo sv. Jozafata imalo u katoličkom svietu možemo naslutiti iz izprava sadržanih u djelu Ignacija Kulczynskoga »Specimen Ecclesiae Ruthenicae«, Romae. 1773., II dio, str. 60 i dalje.

LJILJAN IROKEZA

Dok se je katolička Europa grčila pod udarcima sile Polumjeseca i zlobe odmetničkih sinova, Kristovu su blagu Viest prenosili ne samo u nepreglednim predielima Azije i Afrike nego i u novoodkrivenim krajevima Amerike misionari Franjevci, Dominikovci, Kapucini, osobito Isusovci. Na novim kršćanskim njivama nicali su već i prvi cvjetovi svetosti i mučeničtva. Medju tim zauzima posebno mjesto jedna mala Indijanka Sjeverne Amerike, čiji je život imao odlike i znakove, koji se ne nalaze u nijednom dosadašnjem svetcu.

Katarina Tekakwitha ugledala je sviet godine 1656. u jednom selu okrutnih i neukroćenih Mohawksa, jednog od pet plemena Irokeza. Otac je njezin mrzio kršćanstvo, jer su ga propoviedali Francuzi, neprijatelji njegova roda. Majka je naprotiv bila kršćanka, pripadnica plemena Algonkina, koja je dospjela u zemlju kao zarobljenica. Kolikogod je željela, nije smjela krstiti svoje milo diete iz straha pred mužem i gospodarom.

Kad je maloj Kwithi, kako su je od milja zvali, bilo četiri godine, bukne u kraju pošast crnih kozica, koja joj u nekoliko dana oduze otca, majku i malog brata. Nju je Bog odredio za velike stvari, pa ozdravi, premda je i nju uhvatila smrtonosna bolest. Ali ospice ostaviše tragove na njezinu licu, osobito oko očiju. Malu siroticu uze k sebi jedan stric, koji je bio i seoski glavar.

Prvi misionari dodjoše u one krajeve početkom XVII. vieka s organizatorom Kanade Samuelom Champlain. Prvi, koji urediše misiju medju Huronima, bijaše osam Isusovaca, koji svi padoše mučeničkom smrću od ruku Irokeza izmedju god. 1642. i 1649.[92]) Kad se francuzka vojna sila dala na planski i bezobzirni rat protiv Irokeza, ovi, pobjedjeni, odlučiše, da se pokore, a kao posrednike zahtjevaše misionare. I tako prvi Isusovci, koji su dobro primljeni u zemlju Mohawksa, dolaze kao vjestnici mira. Misionari dodjoše upravo u selo, gdje je živjela mala Kwitha, a gosti su glavara, naime njezina strica. Tako ona, kojoj je sada 11 godina, ima priliku, da prvi put vidi »crnu odjeću« tih »bliedih lica« i da čuje govoriti o jedinom, pravom Bogu, koji ljubi sve ljude jednako; koji je dao Svoga Sina, da ih cienom Svoje Krvi spasi. Djevojčica je zanesena, te jednog dana, iza odlazka misionara, otišavši u gustu šumu, poklekne na podnožju jednog velikog stabla i tresući se diže svoje krasne oči k nebu. Ona bi htjela govoriti s Bogom »bliedih lica«, vidjeti Ga, čuti Njegov glas. Šuma odgovara njezinim željama šumorom svojega lišća. Jest, Bog veličanstveni se nalazi u toj moćnoj prirodi, ali mala poganka ne čuje Njegov glas. Tada se iz njezinih grudi uzvine žarki vapaj: »Bože c r n i h o d j e ć a, Bože moje dobre kršćanske majke, moje sladke pokojne mame, govori mi u ovoj dubravi i reci mi, da me ljubiš, kao što mi rekoše Tvoji vjestnici«.

Njezinu vapaju odgovorio je samo šum vjetra ali kao da je u dubini srdca čula tajnoviti glas, koji joj reče: »Kwitho, iznad malog neba tvoje kolibe ima jedna bjelina, jedno svietlo, jedna goruća vatra koji ti vele: Uzpni se ... uzpni se ...«

Prva stepenica u tom uzponu imalo je biti njezino djevičanstvo.

Stric, a osobito dvie strine, imali su samo jedno na pameti, da naime nadju vrsnog lovca, koji će uzeti djevojku za ženu. Kad su joj strine prvi put napomenule, da će se trebati udati, nešto je Kwithu stislo u srdcu. Ona je u svojoj naravi osjećala neku odurnost na ženidbeni život, koju, u jednoj poganki, koja je živjela medju razkalašenim ljudima, ne možemo tumačiti ako ne kao posebnu milost Duha Svetoga. Dala je razumjeti, da se ne će udati. Tada su je strine jednog dana htjele uhvatiti u stupicu, te pripravivši sve i pozvavši goste, uvedoše u »kolibu kornjače«, kako se zvao stan glavara, odredjenog

mladića. Kad djevojka shvati o čemu se radi, pobjegne i ne htjede se vratiti u kolibu, dok svi uzvanici nisu izašli. Strine su zbog ove njezine nepopustljivosti, koja se njima činila glupa i prkosna, počele proganjati Kwithu: silile su je, da obavlja najteže poslove, premda je uviek bila slabog tjelesnog sustava, te su je obasipale ružnim nazivima i uvredama; osobito su joj predbacivale, da je neprijateljica Mohawksa, jer je njezina majka bila robkinja, a k tomu kršćanka.

Mala je Indijanka trpjela i sve mirno podnosila, ali nije popustila. No, ako je takva bila kao poganka, što će istom biti, kad bude doznala, kako kršćanstvo uzvisuje svetu čistoću! Nego, kako će ona postati kršćankom? Misionar, znajući kako njezin stric mrzi vjeru, donesenu iz Europe, ne zalazi k njemu. A Kwitha se opet boji, da mu se približi, to više, što je onaj prvi otišao, a sad malu misijsku postaju vodi jedan drugi. God. 1674. umre i taj, O. Boniface. Iz Francuzke dodje tada novi, O. Jakov de Lamberville, kojemu je Providnost odredila, da odgoji mali cviet Sjeverne Amerike.

Jednog proljetnog dana, dok su Indijanci bili u polju, O. de Lamberville pošao je selom, da pohodi bolestnike. Prolazeći mimo kolibe seoskog glavara, opazi u njoj Kwithu, gdje radi. Misionar se zaustavi, a ona uhvati priliku, da mu otvori svoje srdce. Ganutim, ali odlučnim glasom, ona mu izpriča svoj mali život, svoju želju, da se ne uda, progonstva, koja podnosi radi toga i žarku želju, da primi sveto krštenje. Misionar nije ni sanjao, da bi mogao medju onim divljacima naći takovu dušu. On odmah upozna djelovanje Duha Svetoga u njoj. Utješi je, izpita njezinu volju, da vidi, hoće li ostati čvrsta u svojoj odluci, te joj napokon reče: »Dodji u crkvu, slušaj tumačenje iz katekizma kao pripravu na krštenje, pa ćemo vidjeti«.

Odsada, a bilo joj je onda 19 godina, Kwitha polazi dnevno u crkvu, naime u kolibu, koja je služila kao stan Gospodaru neba. Ona sluša s udivljenjem što misionar govori o Bogu, o Isusu, o duši. Ona je

tako mala znala o tome! Ali pravo odkrivenje joj bijaše postojanje nebeske Majke Marije. Dakle, ne samo da još živi duša njezine tjelesne drage mame, nego ona ima u nebu i drugu Mamu, Onu istu, koja je rodila Isusa! Nije dakle sama, i odsada će i draga Gospa braniti njezinu netaknutu čistoću! Sada priča o Mariji i svojim prijateljicama, a kad je naučila moliti krunicu, ova joj molitva postane najdražom. Svetu krunicu drži uviek oko vrata, kao najljepši nakit. Kadgod joj Irokezi, pa i francuzki kolonisti, koji znaju, kako je dobra i plemenita, stavljaju pitanja o Bogu, o vječnosti, o kreposti, Kwitha odgovara naivno i liepo, te im vatreno razlaže, što znade. Kad se pak povede razgovor o kreposti, koja je bjelina duše i miris neba, ona ne navodi razloge, već stišće na grudi sv. krunicu i andjeoskim smješkom vapi: »Marijo! ... sladka Gospo! ... Djevice, Isusova Majko! ... Najčišća, najljepša, najsvetija Marijo, Kraljice bez ljage!«

Dodje napokon dan, kad će Kwitha primiti sv. krštenje. Otac je misionar izabrao najsvečaniji dan u crkvenoj godini: Uzkrs. Bijaše 18. travnja 1676., kad je sveta voda preporodila onu dušu, koju je dobri Bog Sebi izabrao kao liep ljiljan. Primila je ime Katarina. Po krštenju Duh je Sveti podpuno preuzeo vlast nad njom, pa će je pripraviti, da što prije dodje u nebo. Medjutim, dani na zemlji bit će joj odsada teži. Stric je i strine proganjaju više nego prije; a pošto kao kršćanka, ne će da radi nedjeljom i blagdanom, oni joj tih dana uzkraćuju hranu. Blagdani su dakle bili za nju dani posta, a ona je i ovaj križ prikazivala Isusu. Progonstva su se medjutim pogoršala. Stric je nagovorio seosku djecu, neka bace blato i kamenje na Katicu, kad izlazi iz crkve. Jednom je stric poslao nekog mladića sa sjekirom koji joj je zaprietio, da će je ubiti. Ona prirodjenim junaštvom odgovori: »Evo me spremne! Možeš mi oduzeti život, ali vjeru ne ćeš!« Napokon starija strina izmisli najcrniju klevetu protiv nevina jaganjca: ona tuži djevojku, i to nikomu drugomu nego misionaru, da živi u nedozvoljenim od-

nošajima sa starim stricem! Misionar, da izvrši što mu je savjest naredjivala, izpita Katicu, premda je bio uvjeren, da ju je strina iz mržnje oklevetala, ali je i razumio, da ona ne može dalje boraviti medju njima, a da ne izlaže najvećoj pogibelji svoje poštenje i sam život.

Bilo je već više kršćanskih obitelji, koje su se iz onog kraja bile preselile u Kanadu, u čisto katoličke naseobine, da mogu ondje mirno kršćanski živjeti. O. de Lamberville savjetova i svojoj župljanki, da ostavi negostoljubljivi krov svoje rodbine i da se skloni u Salt Saint Louis, u naseobinu, koju su zvali »selo molitve«, jer je život tamošnjih kršćana bio vrlo revan. Pomogne joj jedan Indijanac obraćenik, kojega su zbog njegove eksplozivne naravi zvali »vrući prah«, naime puščani prah. Stric je doduše pošao u potjeru za svojom nećakinjom, ali ju Bog spasi. Na obali rieke sv. Lovre, koja veličanstveno teče prema Atlantskom oceanu, Katica je našla prijateljicu i drugaricu prvih godina, Anastaziju, koja se bila prije nje onamo sklonila. Sada je bjegunka mogla napokon živjeti podpunim kršćanskim životom. Sveta Misa i ostali obredi u liepoj župskoj crkvi uznosili su je u više sfere. Ali još, premda joj je bilo 21 godina, nije primila sv. pričesti. Kolikim je žarom žudila za onim sretnim časom, kad će prvi put primiti u svoje srdce nebeskog Zaručnika, Onoga, kojemu je i neznajući bila već u djetinjstvu posvetila svoje djevičanstvo! Taj sretan čas bude na Božić god. 1677. O. Cholenec, koji je vodio njezinu dušu, ovako je napisao o tom danu: »Njezin žar se razsplamsao na dan prve pričesti. Katarina se približi, ili bolje, se zaleti u onu peć ljubavi i izadje goreći od Božanske vatre. Ja mogu reći, da se od onoga dana činilo, da medju nama živi nebesko a ne zemaljsko stvorenje. Tako je bila puna Boga i Njegove ljubavi«.

Pobožan život nije priečio, da se Katica posveti kućnim i poljskim poslovima, jer je bila marljiva, a htjela je, što je više mogla, pomagati obitelji, kod koje je živjela. Tako, kad se sve obitelji, odmah po

Božiću, uputiše u šumu na običajan veliki zimski lov, i Katica ode sa svojima. Bilo joj težko i radi zime i osobito radi toga, što je morala živjeti daleko od Isusa u presv. Sakramentu. Ali, dužnost iznad svega. Prije Uzkrsa Indijanci su se vratili. Sada je Katica mogla proživjeti ljepotu Velikog Tjedna, prvi put čuti podpuno, što je sve Isus trpio za spasenje duša. Na Uzkrs pak ona ga ponovno primi u svoje srdce: to je bila njezina druga sveta pričest.

Ni u ovoj katoličkoj naseobini žalac boli nije mimoišao ovu bielu golubicu. I ovdje se našla žena, koja ju je oklevetala zbog nedozvoljenih odnošaja s mužkarcima; i ovdje se našla prijateljica, koju je Katica jako voljela, a koja ju je uporno nagovarala, da se uda, te tako osigura svoju materijalnu budućnost. Ali njezina se andjeoska duša nije dala smesti. »Bog je moja pomoć i moja snaga«, odgovarala bi. »Onaj, koji hrani ptice u zraku i oblači poljske ljiljane, ne će me zapustiti.« A da bolje potvrdi svoju odluku, izrazi misionaru želju, da položi zavjet vječne čistoće. Stvar je bila nečuvena u onim krajevima. Katica nije imala nakanu, da time postane redovnica, ta redovnica onuda uobće nije bilo; htjela je samo, da i njezino tielo, poput njezine duše, pripada jedino i vječno Bogu. Njemu ga je pak htjela prikazati kroz ruke nebeske Majke. O. Cholenec, koji je poznavao sjaj njezine duše, pristane na njezinu želju.

Na dan Marijina Navještenja god. 1679. župna crkva u Saint Louisu bijaše puna pobožnog svieta, koji je slušao sv. Misu. Kad se svećenik okrenuo kod pričesti prema narodu držeći u ruci svetu Hostiju, pristupi Katarina Tekakwitha, te klečeći izgovori serafinskim žarom rieči posvete: »Isuse, ja sam Tvoja vjerenica za uviek, za života i za smrti do zadnje kapi krvi! Jao onome, koji uzhtjedne, da me dirne! Marijo, sladka moja Kraljice, Tvoja sam. Primi me pod Tvoj majčinski plašt!«

Katica je priniela Bogu savršenu žrtvu same sebe. Sada hoće da ono tielo, koje pripada jedino Isusu, bude slično Njegovu u mrtvenju i pokori.

»Poslije njezina zavjeta«, napisao je O. Cholenec, »ona nije više dirala zemlju. Svaka njezina misao i svaka njezina želja bila je u nebu, dok se njezino slabo tielo prigibalo pod udarcima stroge pokore«. Post, kostriet i bičevanje bili su najobičniji načini, kojima je izražavala svoju ljubav prema Križu. Prava je ljubav uviek takva, da traži trpljenje. Ali od ljubavi i trpljenja život na zemlji izgara. Jednog zimskog dana godine 1680. Katica nije mogla ustati iz kreveta. Bolest ju je velikim koracima približavala vječnosti. Dva mjeseca kasnije, u jutro velikog utorka, misionar joj naviesti, da je blizu vrieme velikog prielaza. Isus će ju po posljednji put posjetiti u njezinoj siromašnoj kolibici. Tada bolestnica izrazi svojoj prijateljici posljednju želju: neka joj donese liepu opravu od biele svile. Katičina vjenčana oprava! Dok je svećenik držao bielu Hostiju, prisutni su plakali. Katica nije plakala. Imala je raj u srdcu.

U večer velike sriede, dok se narod skupljao u crkvi na žalobni obred, Katica preda svoju dušu Zaručniku. Stišćući propelo na svoje srdce zavapila je: »Isuse, ja Te ljubim«. To je bio njezin posljednji uzdah.

Mali brodić s bielim jedrom bio je prispio u luku.

Iza mnogih čudesa učinjenih njezinim zagovorom, sprema se uzdignuće Katarine Tekakwithe na čast oltara.[52])

15. V. Udielimo milostinju za misije — Svrni, Majko milosrđa, svoje oči na poganski sviet!

[52]) Svu osmoricu proglasio je svetcima sv. Otac Pio XI. 29. VI. 1930. godine.

[53]) Životopis buduće blaženice napisao je amerikanski franjevac-konventualac O. Dal. Gal: »Il giglio degli Irochesi«, Roma, biblioteca Ferrari.

MARIJIN ROB

Njemački pisac Franz Herwig napisao je djelce »Sankt Sebastian von Wedding«, suvremenu legendu, kako ga sam nazvao, u kojem prikazuje život nekog redovnika. Taj je redovnik pošao u sviet da, sliedeći stope Isusa Krista, živeći u skrajnom siromaštvu, te izložen progonstvima, propovieda Isusovu ljubav prema siromasima i zapuštenima. Napokon, prilikom neke radničke bune, biva ubijen od radnika, za koje on sve žrtvova; ali, njegova prolivena krv za mnoge je od njih postala izvor spasenja. Knjiga je izašla u hrvatskom prievodu pod naslovom »Čudovište iz predgradja«.[54])

Ako je sadržaj ove knjige legenda, nije legenda život sv. Alojzija Grigniona iz Montforta, koji je na krizmi uzeo još ime Marija. Taj je svetac početkom XVIII. vieka proorao svojom užarenom riečju pokrajine zapadne Francuzke. Pobožnost, koju je poglavito širio, bila je ona k Majci Božjoj, Posrednici milosti, kojoj se on posvetio kao rob. »Kroz deset godina svoga propoviedanja«, piše dominikovac Garrigou-Lagrange,[55]) »on je tako duboko potresao Vandeju, Poitou i Bretagne, da su se unuci njegovih slušatelja pod vladom Strave (Terora, za francuzke revolucije) digli na obranu vjere. I prolili su svoju krv noseći na prsima sliku presv. Srdca, a u ruci krunicu, pjevajući Zdravo Kraljice, Veliča i Marijine pjesme, koje je njihove predje bio naučio O. Montfort. Sila njihove vjere bila je tolika, da je Napoleon, premda su Chouani (Šuani) i Vandeenci bili pobjedjeni, sklopio konkordat s Vatikanom jer, kako sam prizna, »ne bi lako bio zagospodario onim pokrajinama, da nije uzpostavio slobodu vjere«. A Mons. Freppel u svom govoru o Svetcu dne 8. VI. 1888. ovako se izrazio u vezi s njegovim djelovanjem

medju Vandeencima: »Možemo kazati, da je odpor Vandee sotonskom djelu revolucije spasio čast Francuzke ... Ako su oltari ponovno dignuti, ako su se svećenici mogli povratiti iz progonstva, ako je crkva Francuzka uzkrsla, to je zato, što je krv pravednika zaslužila ovu obnovu«.

Tko je bio Alojzije Marija iz Montforta?

Jednostavan svećenik, koji si postavi polaznom točkom svoga djelovanja podpuno siromaštvo. Rodio se u Montfortu, utvrdjenu gradu, kako mu i samo ime kaže, u Bretagni, 31. siečnja 1673. Završivši srednju školu u Rennesu podje u Pariz, da uči bogoslovske nauke kod Sulpicijanaca, koji su uzorno vodili sjemenište. Kako su mu roditelji bili siromašni, trošak za njegovo uzdržavanje preuzme na sebe neka dobra osoba. Mladić odluči da će prevaliti put do Pariza kao siromah, pješke. Dadoše mu, premda se protivio, novo odielo i 10 študa. Ali novac pokloni prvom siromahu, koga susretne, a s drugim zamieni svoje odielo, te pokleknuvši na zemlju u žaru se ljubavi zavjetuje, da ne će nikada ništa svojega posjedovati. I tako, u odjeći siromaha, stigne u Pariz. Kao jedino bogatstvo nosio je sa sobom svetu krunicu. Odrekao se i svojega obiteljskog imena, Grigniona, da bude »samo Božji«, te se kasnije naziva po rodnom mjestu »iz Montforta«.

Dok je bio na naukama, osoba, koja ga je uzdržavala, u nemogućnosti, da dalje troši, odkaže mu podporu. Što će sada mladić? On preuzme na sebe dužnost, da preko noći čuva ljesove u mrtvačnici župe sv. Sulpicija, da bi imao od čega živjeti. Blizina ljesova pružala mu obilan predmet za razmatranje o izpraznosti svieta i života na zemlji, ako taj život nije Bogu posvećen. Montfort je kasnije sastavio pjesmu na temelju svojih doživljaja i misli u mrtvačnici, a tom se je pjesmom služio kod propoviedanja.

Godine 1706., početkom korizme, uputi se naš svetac iz Poitiers-a u Rim, opet pješke. Sa sobom je nosio bibliju, časoslov, razpelo i jednu Marijinu

sliku. To je bila njegova prtljaga. Putem susretne nekog siromašnog španjolskog studenta, koji je takodjer putovao u Vječni Grad. Ovaj je zaželio, da se pridruži Alojziju. Montfort pristane, ali uz uvjet, da mladić razdieli siromasima sve što ima — a imao je svega 30 sua — i da živi kao on prepustivši se Božjoj Providnosti. Student je pristao, pa su nastavili putovanje u oskudici i u poniženjima. No sve je to sveti svećenik smatrao dobitkom, dragocjenim novcem, kojim je, kako je govorio, nabavljao dragocjenu mudrost. I u Rimu i na povratku u Francuzku živio je od milostinje.

Jednom se Svetac povukao s dvojicom sliedbenika, fra Maturinom i fra Ivanom, u samoću blizu jedne zapuštene kapele, koju je brižno uredio, a na oltaru postavio sliku Blažene Djevice, kojoj je dao naslov »Gospa od Mudrosti«. Nebesku je Majku on stalno molio, neka mu da onu mudrost, koju je u Evandjelju propoviedao Isus. Tu obnovi obećanje, da će sva trojica živjeti od same milostinje i da će računati jedino na Providnost Božju. Jednog dana pustinjaci nisu imali što bi jeli. Alojzije Marija savjetova, da se pročita nekoliko stranica iz jedne nabožne knjige. Fra Maturin i njegov drug voljeli su zaista duhovno štivo, ali ih ono nije nasitilo. Montfortu se lice sjalo od veselja nad tolikim siromaštvom, no drugovi počeše mrmljati. Tada dodje neki seljak, koji im donese hrane. Uvjeriše se s toga, da Providnost bdije nad svojima. Ne čini li nam se, da čitamo sličice iz života asiskoga Svetca?

Ali Alojzije Marija, ako je toliko volio biti siromah zbog Krista, još je više volio radi Krista spasiti duše. Postavši svećenikom, a to je bilo početkom lipnja 1700. godine, zaželi biti misionarom, koji će obilaziti sela i gradove, te propoviedati pravu mudrost, Evandjelje. A narod je i trebao takvih misionara. Šestnaesti se viek u Francuzkoj proveo sav u ratovima, u krvi i pljačkanju. Najprije raztrgaše nesretnu zemlju politički, a zatim vjerski ratovi izmedju katolika i protestanata. Vladari onoga do-

ba, dobrim dielom lakoumni i skloni nemoralnom životu, zavedoše svojim primjerom i podanike, a ratno stanje još više pogorša nećudoredje. Uz to, stega je u svećenstvu bila dobrim dielom popustila, odgoj mladog klera spustio se nizko, mnoge su crkve bile zapuštene ili porušene. Početkom sedamnaestoga vieka Bog posla svete ljude, stožernika de Berulle-a, koji osnova Oratorij, svećenika Oliera, osnivača sjemeništa sv. Sulpicija, sv. Vinka Paulskoga, koji je osim sestara Milosrdnica utemeljio i misionare Lazariste, sv. Ivana Krstitelja de la Salle, osnivača Udruge Školske Braće za kršćanski odgoj djece. Svi se ovi dadoše na posao oko obnove svećenstva i naroda. Sada će se naporima njihovih sinova pridružiti i Montfort, koji će dati Crkvi novu Udrugu, nazvanu »Misionari Družbe Marijine«. Utemeljio je takodjer žensku Udrugu »Kćeri Mudrosti«, koje su se imale brinuti osobito za bolestnike i za odgoj mladeži. U početku svoga svećeničkog djelovanja bio se primio mjesta duhovnika bolnice u Poitiers-u. Siromašni su ga bolesnici voljeli kao brata, a on je blagim načinom uveo red i uspio, da se poboljša hrana. Medjutim se drugi, koji su voljeli nered i nećudoredni život, urotiše protiv njega. Upraviteljica, koja nije bila redovnica, i neki drugi gospodin pridružiše se nezadovoljnicima, te započe žestoko proganjanje Božjega sluge. Ali Montfort ponizno se povuče u se prigibajući glavu pod olujom. Morade napokon ostaviti bolnicu. Novi biskup ga kasnije natrag pozva, ali se svetac, kad nastaše nove težkoće, ponovno udalji. No dvie bolničarke budu kasnije prve njegove redovnice.

U svom misionarskom djelovanju Montfort će se sukobiti s moćnim neprijateljem: Jansenistima. Jansenizam bio je neka reakcija, ali pretjerana i nezdrava, obćem popuštanju u kršćanskom životu. Pregnuo je uvesti nečuvenu strogost i zato odstranjivao Božje milosrdje. Jansenisti tvrdili su, da ima nekih Božjih zapoviedi, koje svi ne mogu vršiti, jer Bog ne daje svakomu dovoljno milosti. Po njima,

Krist nije umro za sve ljude. Za odpuštenje grieha u sv. izpoviedi tražili su savršeno pokajanje, naime ono, koje izlazi iz čiste ljubavi napram Bogu. Da bi nadalje čovjek mogao primiti svetu pričest potrebito je, govorili su, da bude savršen; pošto pak čovjek redovito nije savršen, bolje je, da se ne pričesti. Napokon njihovo je pravilo, da se život mora provoditi u najvećoj pokori. Jansenisti, da odstrane izkaze Božjega milosrdja, odstranjivali su liepa raspela, s kojih Spasitelj milosrdno gleda ljude i drži razširene ruke, da primi grješnike, a na mjesto njih širili su male križeve, na kojima Isus gleda prema nebu, a ruke drži okomito nad glavom. Najveće je središte Jansenizma bilo, u ono doba, ženski cistercitski samostan Port Royal u Francuzkoj, s opaticom Angelicom Arnauld, kojoj su uz bok stajali njezina rodjena braća, sestre i rodbina. Uz jansenističke stroge nazore pristajali su mnogi svećenici i biskupi, neki očito, a mnogi potajno, jer je Crkva bila osudila ovo krivovjerje.

Alojzije Marija bio je naprotiv propovjednik Božje ljubavi i Isusova milosrdja. Svuda, gdje bi održao misije, podigao bi križeve i kalvarije. Zato su ga proganjali, tužakali pa i napadali. Mnogi mu župnici ne bi htjeli dati stan, kad bi stigao u njihove župe. Tada bi on prebivao u kolibama. Biskupi i generalni vikari, pošto bi mu dali dozvolu, da naviesti rieč Božju, zavedeni od ocrnjivača i klevetnika, znali su mu je oduzeti, te ga tjerati iz biskupije. Nato bi sluga Božji ponizno pitao oproštenje, činio pokoru za tudje griehe, te se pokupio i pošao u drugi kraj. Evo jednoga takvog dogadjaja. Dok je držao misije u svom rodnom mjestu, dodje onamo biskup iz Saint Maloa, koji ga na temelju primljenih krivih izvještaja oštro ukori te mu oduze vlast izpoviedanja. Svetac je mučao te stajao na pragu vrata, kao da je kriv. Jansenisti, koji su bili prisutni, sjali se od radosti. U to dodje jedan župnik, kojega je biskup mnogo cienio, te zamoli Montforta, da dodje držati misije u njegovoj župi. Biskup, kojega je već

bilo kosnulo ponizno držanje misionara, vidjevši, što misli njegov vriedni župnik, pokaje se zbog svoje nagle odluke, te povrati Alojziju vlast propoviedanja i izpoviedanja.

Najgore je bilo u Pontchateau-u u biskupiji Nantes. Ondje svetac uspije, da se podigne krasna kalvarija, a Bog mu je pomogao time, što je njegovim posredstvom učinio nekoliko čudesa. Uto biskup zabrani blagoslov kalvarije a Montfortu svako djelovanja; državna pak vlast, nagovorena od Jansenista, naredi srušenje kalvarije, da ne bi ono mjesto postalo središte hodočašća i tobože izvor trajnih nereda i pogibelji za javni mir. Ipak svetac ostade miran, jer je znao, da će dobra stvar pobieditì. I doista, kalvarija bi poslije ponovno uredjena, ljepša nego prije, a Pontchateau stadoše posjećivati velika i brojna hodočašća.

Kako je već spomenuto, Bog je potvrdjivao čudesima i darom proročanstva napore svoga sluge oko širenja vjere i obraćenja duša. Ali sve milosti, koje je primao za sebe i za druge, naš je svetac pripisivao moćnom Marijinu posredništvu, jer Marija je Ona, koja nas ima voditi k Isusu, izvoru mudrosti, kojemu pripadamo. On je o toj miloj istini napisao dva krasna djelca: »Razlaganje o pravoj pobožnosti prema Gospi« i »Marijina tajna«, u kojima je bogoslovski učeno a ipak načinom jednostavnim i svakomu pristupačnim razvio ovu nauku: u svim našim dobrim djelima, ako ih vršimo u stanju milosti, imade pred Bogom zasluga, koje su naše, te kojih se ne možemo odreći, jer nam ta djela po Božjoj odredbi daju pravo na povećanje milosti i na vječni život. Pravedni Sudac, kaže sv. Pavao, dat će nam krunu pravde. Ali osim tih zasluga, koje su naše, mi možemo svojim krepostima, svojom pobožnošću, svojim žrtvama i trpljenjem z a s l u ž i t i, da dragi Bog milosrdno i dobrostivo gleda na našu obitelj, na naše bližnje, na osobe, s kojima upravljamo, koje odgajamo, kojima smo radi čega zahvalni. Osim toga, mi izričito m o l i m o za te ili za druge osobe, pa i

nepoznate, n. pr. za grješnike, za domorodce, za svećenike i misionare, za utamničenike, za one, koji su u pogibeljima. Mi možemo za sve te ljude i zbog njihovih grieha davati Bogu z a d o v o l j š t i n u, ili, kako je Marija učinila podno križa, a mnogi je svetci nasliedovali, primiti na se dio bolova i patnja, što su za druge odredjene. Napokon mi molimo i za m r t v e, da im dobri Bog milostivo skrati ili oprosti njihove kazne, te da dobijemo za njih o p r o s t e. Na temelju tih istina Montfort ovako umuje: dok raspolažemo svim tim dobrima, mi vrlo često ne znamo, niti komu da ih udjelimo, niti kako i koliko će drugima koristiti. Možemo doduše sve prepustiti Božjoj volji, ali nije li još ljepše predati Mariji, koja je i tako od Boga odredjena posrednica, sve dobro i sve zasluge, kojih se možemo odreći, pa da se Ona njima služi i da ih razdieli, kako hoće? Sva će ta dobra djela dobiti u Njezinim rukama mnogo više vriednosti, a mi, odričući se svih onih duhovnih dobara, kojih se možemo odreći na tudju korist, bit ćemo, istina, siromašniji, no djelo izvanredne ljubavi prema drugima stostruko će nas obogatiti. Sa svojim dobrim djelima i zaslugama predat ćemo Mariji i svoje tielo, i svoje duhovne moći, i svoj život. Tako ćemo biti podpuno Njezini, kao da smo Njezini robovi.

Stranice, na kojima svetac razlaže svoju krasnu nauku, sjećaju nas sv. Augustina i sv. Alberta Velikoga. Izkusni bogoslovi misle, da ih je Montfort napisao u svjetlosti kontemplacije. One su tako tople i meke, kao da ih je napisala ruka, koju je sama Gospa vodila. Zato su Montfortova djela o Mariji, kao i njegova »Okružnica prijateljima Križa«, pravi biseri katoličke književnosti. U njima se jasno vidi, što je svetac htio reći, kad je dobrim dušama savjetovao, da se posvete Mariji i da budu Njezini robovi. »Pobožnost je prema Gospi«, veli Svetac, »najkraći put, da nadjemo Isusa Krista, bilo zato, što na tom putu ne možemo zalutati, bilo zato, što hodamo većom lakoćom i radošću. Mnogo više

možemo, i to u kratko vrieme napredovati, ako smo Mariji podložni i od Nje ovisni, nego što bismo napredovali u mnogo godina, ako radimo po svojoj volji, te se na se naslanjamo«. Sve, što je Montfort napisao, dobilo je potvrdu od Pape Pia IX. g. 1853.

Alojzije Marija je umro 8. travnja 1716., na uzkrsni utorak, iztrošen od posta, rada i ljubavi, dok je propoviedao u Saint-Laurent-sur-Sèvre. Malo prije smrti pretrpio je težu napast od Sotone, koja ga jako uznemiri. Ali se svetac brzo umiri govoreći: »Zaludu me napastuješ, ja stojim izmedju Isusa i Marije. Moja je trka završena, odsada ne ću više griešiti!« Proglašen je blaženikom god. 1888. a pri kraju je postupak da bude proglašen Svetcem.

16. V. Obavimo put Križa i prikažimo ga za sve Marijine štovatelje — Posudo duhovna, moli za nas!

[54]) Izdao Zbor Duhovne Mladeži u Senju, Zagreb, 1936.
[55]) »Osservatore Romano«, 22. IV. 1942.

GOSPIN PJESNIK

Gotovo u svakom hrvatskom kraju ima po neko svetište, gdje se pod raznim naslovima štuje Gospa, koja je vjernicima dotičnog kraja priskočila u pomoć u raznim duhovnim i tjelesnim potrebama. Medju tim svetištima tri su najglasovitija: Marija Bistrica kod Zagreba, gdje se štuje kip Blažene Djevice, koji potječe iz XVI. vieka, i koji je svečano bio krunisan g. 1935., kad je Majka Božja Bistrička proglašena Kraljicom Hrvata; Trsat, kamo je god. 1291. bila od andjela iz Svete Zemlje prenesena kuća svete Obitelji, a odanle, oko četiri godine kasnije, u Loret u Italiji;[56]) i napokon Sinj, liepa varoš u Dalmaciji, gdje je nekada bilo središte cetinske županije. Svako je od tih svetišta milo hrvatskom srdcu, no sinjsko je uzko povezano s vremenima turskog gospodstva u Bosni i Dalmaciji, sa stradanjima tisuća i tisuća i s mučeništvom nebrojenih kršćana i njihovih duhovnih pastira, sinova sv. Frane. Zato se knjižica, u kojoj fra Stanko Petrov opisuje poviest Gospina svetišta u Sinju čita, ne kao povjesničko djelo već kao roman,[57]) gdje se najpotresniji dogadjaji izpripliću s mnogim čudesima, kojim je nebeska Majka štitila svoje sinove, kad su s Njezinom slikom kao s jedinim bogatstvom bježali iz Sinja u Ramu, iz Rame na Klis i u Split, i opet se vratili u Sinj. Gospa je sinjska pak pokazala na izvanredan način Svoju zaštitu god. 1715., kad je uz Njezinu vidljivu čudotvornu pomoć četa od samih 700 cetinskih junaka natjerala u bieg silnu vojsku od 60.000 Turaka, koji ostaviše na polju 10.000 mrtvih, dok s kršćanske strane pade tek 39 boraca! Ta pobjeda, koja se ljudski ne može nikako tumačiti, dogodila se upravo u oči Velike Gospe, a na sam blagdan sva je Cetina bila slobodna od dušmana. Sinjani već preko dviesta godina slave Njezinu uspomenu hodočastima, pobožnostima i igranjem junačke Alke. Poviest Gospe Sinjske dovoljna je, da u svakom srdcu pobudi neizmjerno ufanje u Marijinu pomoć

— pouzdanje koje, naravno, ne izključuje ni patnje ni vremenitu smrt — a bila bi dovoljna da i po kojega bezvjerca, koji iskreno traži istinu, uvjeri o postojanju nadnaravnog svieta.

Čudotvorna slika Gospe Sinjske potječe iz XV. vieka, dok je prvi samostan s crkvom, koji je u Sinju bio sagradjen, barem sto godina stariji. Čuvari su svetišta sinovi onoga Svetca, Franje iz Asiza, čiji se Red rodio pod materinskim okom Majke nebeske u maloj crkvici Gospe od Andjela. Pod istim materinskim okom živjelo je i radilo u Sinju kroz vjekove tisuće franjevaca, od kojih su se mnogi izticali svojim svetim životom, a mnogi podnieli i mučeničku smrt. Medju redovnicima svetoga života posebno mjesto zauzima blage uspomene Fra Petar Knežević, koji zaslužuje naziv »Gospina pjesnika«.

Pavao Knežević, u redovničkom životu fra Petar, rodio se u Biskupiji kod Knina 5. ožujka 1701. od otca Tome i majke Lucije, a bio je kršten na blagdan sv. Josipa.[58]) Nadareno diete bi zapaženo, po svoj prilici od kninskoga opata ili pak od kojega drugoga svećenika, i poslano u Split, gdje je učio škole. Ondje je često pohadjao svetište Gospe od Pojišana, koja je toliko puta pokazala svoju čudotvornu moć naročito zaštitujući pomorce u olujama i nesrećama. Daleko od zemaljske majke, mali se Pavao predao podpuno nebeskoj. Može biti da je i živio kod svećenika čuvara svetišta i pomagao mu u službi, jer u pjesmi, koju je kasnije izpjevao Njoj na čast, i u kojoj kaže, da je sam vidio Njezina čudesa, veli:

Majku, koju dvorio sam
Osam lita zasobice;
Majku, koju štovao sam
Većkrat prostrt i ničice.

pa obraćajući se gradu, gdje je živio, ovako pjeva:

Splite slavni, blago tebi,
Kad ovaku imaš Mati;
Veseli se sam u sebi,
I ne pristaj Nju štovati.
Na glasu si vazda bio

U življenja obilnosti,
I prid svima stjeg nosio
U nauku i mudrosti.
Ovo znadem po kušanju
Jer s' i mene uzdigao,
I mom, premda malom znanju
Ono što znam, ti si dao.

Ovi nam stihovi pokazuju ljepotu one mladenačke duše: pobožnost, učenost i poniznost, evo odlika, koje su je resile. Ništa naravnije nego da je ta liepa duša pozvana od Boga, da se preda Njegovoj posebnoj službi, te da je izabrala ponizni Red sinova sv. Franja.

A i njegova pobožnost prema Gospi ga je na to nukala. Pavao je bez dvojbe bio u Splitu znamenite god. 1715. Ta bilo mu je tada 13 godina, doba kad je učio. Tada se je svuda molilo, iz straha pred vojskom velikog vezira Damada Ali-paše, koja, da je osvojila Sinj, bila bi se probila do Klisa i do mora, pa je i dječak vruće molio pred svojom dragom Gospom, Pomoćnicom kršćana. Kad je pak dopro glas o velikoj kršćanskoj pobjedi pod Sinjem, u kojoj je Bogorodica tako očito sudjelovala, i kad je sutradan pobožni nadbiskup Cupilli odpjevao u crkvi sv. Duje svetu Misu zahvalnicu i izrekao divan govor u slavu Marije, kako je moralo plivati u sreći srdce mladog Kneževića, koje Ju je toliko ljubilo!

Ovi su dogadjaji očito uplivali na izbor zvanja našega mladića. On hoće da služi Mariji, a gdje će Joj bolje služiti nego u onom Redu, koji je ustanovio žarki ljubitelj Marije, sv. Franjo, u Redu koji je tako razširen u svim hrvatskim zemljama i toliko je zaslužan, u Redu koji čuva Njezinu čudotvornu sliku? Pavao odluči postati franjevac. God. 1720. primljen je u novicijat na Visovcu, otočiću u divnu položaju usred rieke Krke. Pod vrstnim vodstvom O. Stjepana Medvidovića, mlad redovnik proživi u onom tihom mjestu, okružen brzim vodama i zelenim brežuljcima, jednu od najljepših godina svoga života. Kako mu je bilo milo promatrati krasnu sliku sv. Otca Frane, kako moli svetu krunicu držeći glavu

lagano naslonjenu na Križ, u položaju, koji odaje nebesku smirenost! I koliko je suza prolio promatrajući glasovito Propelo, koje mu je govorilo o neizmjernoj Isusovoj ljubavi prema ljudima! Ondje, pred onim svetim likom, stvarao je mladi fra Petar — tako se sada zvao — žarke odluke, da će živjeti životom pokorničkim i apostolskim, žrtvujući sve svoje sile za duše.

Iza položenih prvih zavjeta poslan je mladi redovnik u Šibenik. Tu je svršio filosofske i bogoslovske nauke. Nije nam sačuvana uspomena o njegovu svećeničkom redjenju niti o njegovoj mladoj Misi, ali možemo zamisliti, što su ovi svečani dogadjaji značili u njegovu životu! Budući da je imao krasan glas i glasbeni dar, poslaše ga starješine na glasbene nauke u Italiji, jer u Dalmaciji nije bilo glasbenih škola. Nakon povratka u domovinu vršio je fra Petar razne službe u svojoj provinciji. Bio je propovjednik, profesor, tajnik provincijala, definitor provincije i napokon gvardijan samostana u Sinju. Poslije toga se više ne spominje, da je obnašao kakvu službu. Znamo, da je redovito boravio u sinjskom samostanu i da je bio slaba zdravlja. Ali fra Petar nije zato prestao raditi. Živeći pokorničkim životom posvetio se prosvjetno-religioznom djelovanju. Bio je Kačićev savremenik pa dok je veliki Makaranin opievao pretežno narodne junake i njihova vitežka djela, Knežević pjeva svetce i njihova kreposna djela. I tako su nastale one brojne pobožne pjesme, u kojima je opjevao Muku Gospodinovu, živote sv. Franje, sv. Ante i drugih svetaca i pouke iz duhovnog života. Ipak je najčešće i najradije pjevao na čast Blažene Djevice i otajstvima Njezina života, te na slavu Njezinih svetišta u Sjevernoj i Srednjoj Dalmaciji. Njegova je i ona poznata dirljiva pjesma »Muka Gospodina Našega Isukrsta i Plač Matere Njegove«, koja se još i danas pjeva na veliki petak u mnogim dalmatinskim crkvama. Neki pripisuju njemu takodjer svuda poznatu božićnu pjesmu »Veseli se, Majko Božja«. Ako ju nije izpjevao, svakako mnogo ju je širio. Gospi Sinjskoj posvetio

je čitavu knjižicu. Nju je najviše častio ne samo zato, što je živio pod Njezinim okriljem, nego i zato, što mu je na čudesan način povratila vid. To se dogodilo ovako:

Negdje koncem godine 1761. izgubio je fra Petar vid lievog oka. On je medjutim nastavio raditi i pisati. Dvie godine kasnije, početkom prosinca god. 1763., kako cieni O. dr. Crnica, počeo je pjevati pjesmu »Tebe vazda, o Mario, hoću štovati«. Kad je dovršio petu kiticu, najednom je osliepio i na desno oko. Ta je kitica ovako glasila:

Jer Andjeo buduć k Tebi s neba sašao
I da Majka Božja bit ćeš, glas Ti kazao,
Iz srca se ponizivaš — I raba se Ti nazivaš
Majko primila.

Dalje nije mogao, jer mu nestalo vida. Svet redovnik pokorno primi ovu novu kušnju. Nije prestao hvaliti Mariju a bit će Ju žarko i molio, da mu povrati vid bar toliko, da može dalje pisati na Njezinu slavu i na duhovnu korist naroda. I jednog dana, poslije nekoliko mjeseci, vid mu se najednom povratio. Odsad je vidio na oba oka. Zahvalnim srdcem nastavi fra Petar odmah pjevati Gospi ovako:

Ovu pismu još ne svrših
Kad viditi posve svrših,
Ne mogući ni nazriti
Slova, kamo l' pismo štiti.
Al' ne žalim što ne mogu
Nego dajem hvale Bogu.
Kad sam pišuć oslipio
Pismu Tvoju, o Mario.
Vid buduć mi povratila
Majka sladka i primila,
Sad Joj veću dužnost imam
Zato pismu priuzimam.
Jur su sada dva godišta
Da ne vidjah s livim ništa,
A u desnom vid pristade
Kad Prišašća post nastâde.
A sad vidim, fala Bogu
Vidim pisat i štit mogu,

Ti buduć me ozdravila
I vid meni povratila.

Poslije ozdravljenja nastavio je pjevati, a sastavio je takodjer prievod ulomaka Poslanica i Evandjelja, što se pjevaju u crkvi preko godine na nedjelje i crkvene blagdane. To je onaj tako zvani »Pištular« ili »Šćavet«, koji je bio tiskan u Mletcima poslije Kneževićeve smrti troškom grofa Pavla Kamenarovića iz Dobrote u Boki Kotorskoj.

Doba je fra Petrova i doba budjenja narodne sviesti. Premda su tada Mletčani vladali jednim dielom Dalmacije, pa i Sinjem, god. 1749., kad je fra Petar bio i definitorom i tajnikom provincije, provincijalna je skupština odredila, da otci učitelji imaju svoje učenike učiti pisati u materinskom jeziku, a koji ne znaju materinski jezik ne smiju biti zaredjeni u svećenike, niti biti pripušteni u novicijat. Nema dvojbe, da je O. Knežević i zbog svoga položaja i zbog svoje književne djelatnosti, imao velik, ako ne i glavni udio u ovoj odluci.

O posljednjim godinama i o svetoj smrti fra Petrovoj ovako piše učen povjesničar fra Ivan Marković u svojoj knjizi »Sinj i njegovo slavlje«:

»Tri godine poslije njega (to jest fra Jerolima Filipovića) preminu u ovom manastiru O. fra Petar Knežević, rodom iz Knina. Krotak i ponizan, on bješe svakomu zrcalo dobrote, svetinje i svih redovničkih kreposti. Sve njegovo življenje bilo je prava, neprestana molitva; a gdje bi u koru prignuo glavu, da promišlja Muku Isusovu, od mnogih suza, što bi mu niz lice ronile, pod bi tako pokvašen bio, te bi se bilo reklo, da je tko bukarom tu vodu prolio. Mnoge mu milosti Bog učini po utočištu Blažene Gospe, i on iz harnosti liepo ih opjevao u svojim duhovnim pjesmama.

»U Sinju bio je učitelj crkvenog pjevanja i upravitelj crkvenog kora ter je prepisao čitave korale (knjige za pjevanje) i sastavio liepe napjeve pa i jednu hrvatsku Misu u tri glasa. Bilo mu je 68 godina, a već je više vremena bio bolestan. Na 18. lipnja 1768., poslije podne, zamoli gvardijana, da bi

ostao s njime u sobi i ne išao u kor na Večernju. Gvardijan mu rekne: »Vi niste slabo, i ne treba da budem s Vama«. Dobri fra Petar opet moli, te gvardijan ostade kod njega, samo da mu nažao ne uradi.

»Bila je subota. Po večernji fratri iz kora, po ondašnjem običaju, podju svi pred Gospin oltar da ispjevaju letanije. Naš nemoćnik htio, da mu vrata od sobe budu otvorena, kako bi čuo i pratio letanije, pa će sklopljenih ruku odgovarati: moli za nas. Kada dva pjevača iza letanija pred Gospom pjevahu: »Sva si liepa, o Marijo!« i glas fratara, ponavljajućih odnosne stihove, po crkvi se i po manastiru razliegaše, bolestnik zajedno s njima pripievaše Marijinu pohvalu. I kad pripjevka dodje na onaj ganutljivi i sladki uzdah: »O Marijo!« bolesnik tronutim glasom odpjeva: »O Marijo!« i s ovom rieči izpusti liepi svoj duh, koji odletje u raj, da s andjelima pjeva hvale Božje i Marijine. Poslije njegove smrti nadjoše mu tielo opasano gvozdenim c i l i c i o m (kostrietom t. j. širokim pojasom od žice s bodljikama okrenutim k tielu).«

Kako liepo umiru oni, koji u životu ljube i časte Majku Božju! Preporučimo se u svojim potrebama zagovoru fra Petra Kneževića!

17. V. Prikažimo sva današnja dobra djela zato, da Hrvati budu iskreno pobožni Gospi — Moli za nas, sveta Bogorodice!

---

[56]) Dragan Dujmušić, Kritična Povijest Svete Kuće Marijine u Loretu, Rijeka, Tiskara Miriam, 1912.

[57]) Dr. Fra Stanko Petrov, »Gospa Sinjska«, Zagreb, 1928., izdalo Družtvo sv. Jeronima.

[58]) Ovaj je podatak saopćio piscu mngp. O. dr. Petrov, koji ga je našao u župskim maticama u Kninu. Time su postala bezpredmetna nagadjanja raznih pisaca o datumu Kneževićeva rodjenja. O ovom znamenitom franjevcu pišu O. Ante dr. Crnica u djelu »Naša Gospa od Zdravlja«, Šibenik 1939., str. 121, O. dr. fra Karlo Balić u knjizi »Kroz Marijin perivoj«, Šibenik, 1931., Božitković fra Jure u »Gradji za poviest književnosti hrvatske«, Zagreb, i drugi.

[59]) V. u mjesečniku »Gospa Sinjska«, Sinj, veljača 1928.

PRVI MUČENIK OCEANIJE

Veliku ulogu, koju ima kao zaštitnica Crkve, pokazala je Blažena Djevica Marija ne samo u krajevima starije kulture nego i na ostalim djelovima svieta. Misionari su Nju uviek smatrali kao posebnu pomoćnicu u predobivanju duša za Krista. Jedan od slučajeva, gdje se neposredni zahvat neoskvrnjene Djevice očito pokazuje u misionarskom radu, jest slučaj O. Petra Chanela, francuzkog vjerovjestnika, koga je Papa Lav XIII. 17. studenoga 1889. podigao na čast oltara.

Petar se rodio god. 1803. u nekom seocu biskupije Belleya, one iste biskupije, u kojoj je nekoliko godina ranije djelovao sveti Arski župnik Ivan Vianney. I Petar je kao Ivan pripadao seljačkoj obitelji, te mu je otac u njegovoj sedmoj godini povjerio da čuva malo obiteljsko stado. Majka je bila prava i pobožna kršćanka, koja je još prije Petrova rodjenja posvetila svoje čedo Blaženoj Djevici. Kako je ona odgajala svojega sinčića pokazuje nam sliedeća zgoda: u osmoj godini života Petar je bio pripušten prvoj sv. izpoviedi. Diete je dobro izpitalo svoju savjest, ali se ipak bojalo, da nije štogod zaboravilo. Tada dodje svojoj dobroj majci, izpripoviedi joj sve svoje griehe te reče: »Evo sve, što sam mogao naći. Ali Vi znate bolje nego ja, što sam učinio, pa Vas molim, da mi pomognete«. Kako je dobra žena bila ganuta videći prostodušnost i pouzdanje svog djeteta, ali i sretna, što je njezino nastojanje urodilo takvim dobrim plodovima! Prvu svetu pričest, prema običaju onog vremena, Petar je primio nekoliko godina kasnije.

Pobožnost maloga Chanela privukla je pažnju župnika, koji ga je počeo poučavati i pozvao ga k sebi. Živeći u župskom dvoru porodi se u djetetu

svećeničko zvanje. I kad bi župnik premješten u veće mjesto, on uzme sa sobom Petra. Ovaj je pod njegovim vodstvom napredovao u kreposti i u znanju, ali, kad mu bijaše petnaest godina, navali najednom na njega neprijatelj duša. Učenje mu omrznu tako, te je pomislio, da ne će moći dalje nastaviti. Dječak pogrješi, što ne odkri svome dobročinitelju napast, već se jednog dana odluči na ružan korak: ostavit će župnikovu kuću, a da župniku ništa ne reče, te će se vratiti kući. No nebeska je Majka bdjela nad svojim djetetom. Netom ono izadje iz dvorišta, susretne dobru učiteljicu, koju je vrlo štovao, i Ona ga upita, kamo ide sa svežnjem robe. »Vraćam se roditeljima«, odgovori Petar. I izpriča, zašto, se na to odlučio. »A jesi li se savjetovao s gospodinom župnikom? Jesi li barem molio dragu Gospu? Poslušaj me, Petre: idi najprije moliti presvetu Mariju i pitaj Njezin savjet«. Dječak posluša, te nakon kratkog vremena izadje iz crkve radostan u licu: »Znate — reče učiteljici — ostajem!« Kasnije, kad bi se sjetio ovog dogadjaja, govorio bi: »Neznam uistinu, što se onda zbivalo sa mnom. Malo je trebalo, da me Sotona ne prevari. Mariji dugujem, što sam našao mir i srčanost, da sam nastavio započeto djelo«.

Sliedeće je godine Petar bio primljen u sjemenište. Ondje je njegova pobožnost prema Mariji rasla i procvala. Odmah se upisao u Marijinu Kongregaciju, a drugovi su ga doskora izabrali njezinim nadstojnikom. Na prvoj stranici svih svojih knjiga i pisanka pisao bi svoje geslo: »Auspice Dei Genitrice Maria — Pod zaštitom Bogorodice Marije«. On je prvi počeo obavljati poslije objeda pohod Svetotajstvu i Blaženoj Gospi, drugovi su sliedili dobar primjer, i tako se u sjemeništu uveo taj običaj. Jednog dana porezao se slučajno na lievoj ruci; svatko bi u takvom slučaju gledao, kako će povezati ranu, ali Petrova je misao bila druga: brzo je umočio pero u vlastitu krv i napisao na slici čudotvorne Bezgrješne odluku, koja mu je uviek bila u srdcu: »Ljubit ću presvetu Djevicu i nastojat ću, da Je i drugi

ljube«. Na dan redjenja sastavio je pravilo svoga svećeničkog života, u kojemu je medju ostalima napisao ove krasne rieči: »Odlučujem, da ću neumorno raditi, da postanem svetim svećenikom, te se p o d p u n o p o s v e ć u j e m s l u ž b i p r e s v e t e D j e v i c e«. Na blagdan sv. Ivana Krstitelja god. 1826. mladi je Chanel odslužio prvu svetu Misu. Jedna ga je misao pratila kod svetoga čina: popeo se na oltar, da u zajednici s Gospom prikaže Božansku Žrtvu.

Svećenička je služba najuzvišenija i najsvetija, koju smrtni čovjek može vršiti na zemlji. Svećenik je posrednik izmedju Boga i čovjeka, izabran, kako kaže sv. Pavao, »od ljudi, a postavljen za ljude, da prinosi darove i žrtve za griehe«. Kad ne bi bilo svećenika na svietu, jedan bi nepremostivi jaz zievao izmedju neba i zemlje. Kako je dakle velika milost, koju Bog čini onomu, kojega zove u svoj sveti šator, ali i ostalim vjernicima, kojima će svećenik biti posrednikom i duhovnim otcem. No postoji još jedan posrednik osim samoga Isusa, Čovjeka - Boga: to je Ona, koja je posredovala u davanju Isusa svietu i sudjelovala u prinošenju Isusove žrtve na Križu. Zato Kristov svećenik, kako je radio naš blaženik, uzko će se u svojoj službi sjediniti s nebeskom Gospom. U svojim propoviedima, u izpoviedaonici, u dnevnom dodiru s vjernicima duhovni pomoćnik Chanel je uviek svraćao govor na milu Majku. Uveo je u župu, s dozvolom župnika, pobožnost mjeseca svibnja. Biskup, vidjevši njegovu revnost, odredi ga za župnika u Crozet-u. Župa se nalazila u najtežem stanju. Posljedci težkih godina francuzke bezbožne revolucije i blizina protestantske Švicarske osjećale se u velikoj mjeri: nitko se nije izpoviedao, crkva je blagdanom bila prazna, nedjelja se oskvrnjivala težačkim poslovima i svakojakim zabavama. Što je mogao novi župnik, kad nitko nije mario za njegovu službu? Posvetio je župu Bl. Djevici i sv. Franju Saleskomu, koji je u pobožnosti prema Gospi bio pronašao tajnu, kako će obratiti grješnike. Kroz devet dana neprestano je molio Gospu i više puta

hodočastio na svečev grob u Annecy. Uz molitve je postio i preporučivao drugima, da mole. Tada je započeo uvodjenjem sv. Ružarija, tog moćnog duhovnog oružja protiv krivovjerja. I malo je po malo uspio: narod se povratio vršenju katoličkih dužnosti, i vjerski je život procvao u Crozetu.

Svećenik Petar Chanel nije ipak bio zadovoljan. Neki tajanstveni glas govorio mu je, da njegovo pravo polje rada jesu misije u poganskim krajevima. Kad bi čitao »Ljetopis Družtva za širenje vjere« on bi zastao i pitao sebe: »Što radim ovdje? Zašto nisam s tim vjerovjestnicima? Kad će doći dan, da mogu i ja trpjeti, pa, uztreba li, i umrieti za Krista?« I od želje da postane misionarom porodila se druga: da udje u koju misionarsku Udrugu, pa će to olakšati, da mu se ispune njegove sanje. Izabrao je udrugu, koju je upravo u ono doba osnovao Ivan Klaudije Colin, svećenik iz susjedne lionske biskupije. Colin je bio izvanredni ljubitelj Marije. U svojoj djetinjoj pobožnosti on bi Joj znao govoriti: »O presveta Djevice, molim Vas, nemojte mi se prikazati, jer ja bih zagrlio Vaše noge takvom silom, da biste morala ostati sa mnom ili me ponieti sobom!« Ustanovio je Družbu, koja je imala kao glavnu svrhu, da širi štovanje prema sladkoj nebeskoj Majci u svim krajevima svieta. Nazvao ju je zato: D r u ž b a M a r i j i n a. Sveti Otac Papa Pio IX. doskora je povjerio Colinu propoviedanje evandjelja u Oceaniji. Vlč. Chanel je mogao u njegovoj Udruzi naći sve ono, što je želilo njegovo srdce: Mariju i misije! Colin ga je drage volje primio a kad je stigla dozvola od biskupa, odielio se Chanel od svojih župljana, koji su za njim plakali, te ih povjerio skrbi nebeske Majke. Tad je poletio u krilo svoje nove braće te sveto i revno izpunjao je svoje dužnosti, bilo u novicijatu, bilo kasnije, u sjemeništu. Ali najveće mu je veselje priuštilo nebo, kad je od svojih starješina dobio poziv, da se spremi za daleki put u novo misijsko područje. Sada će se još življe truditi oko toga, da se izvrši njegova žarka želja: »Neka po

Tebi, o Marijo, Ime Spasitelja čovječanstva bude poznato i slavljeno po čitavoj zemlji!« S nekoliko drugova odputova naš blaženik iz Le Havre u prosincu godine 1836., pjevajući krasnu Marijinu pjesmu: Zdravo, Zviezdo mora! Putem su misionari propoviedali putnicima i momčadi i obavljali svake večeri službe s pjevanjem Litanija i pohvala na čast Gospe. Njihova su nastojanja imala takav uspjeh, da su, kad je brod preko Magellanskih vrata stigao u Valparaiso, u Chile-u, svi mornari primili sv. pričest a neki od njih i krizmu od tamošnjega biskupa. Isti se slučaj dogodio i s momčadi broda »Europa«, kojim su misionari iz Chilea prosliedili za Oceaniju.

Kad se brod približavao otoku Vavau, koji pripada otočju Tonga, digla se silna oluja, koja je priečila da se spusti sidro i umalo da nije brod bacila na koralne hridine. Tada misionari padoše ničice na palubu, te glasom punim tjeskobe zavapiše: »Gospodine, spasi nas, izgibosmo! Marijo, pogledaj svoju djecu!« U taj čas protivan udarac vjetra odaleči »Europu« od neizbježive propasti.

O. Chanelu bio je odredjen, kao polje njegova djelovanja, otok Fatuma, najjužniji od Novih Hebrida. On i njegov pratilac, br. Mario Nizier, izkrcaše se na nj 12. studenoga 1837., iza gotovo jedanaest mjeseci putovanja. Prvo, što su obojica učinili, bilo je da su poklekli zazvavši Božju pomoć. O. Chanel je zatim posvetio svoju misiju Bogorodici, a kao vidljivi znak te posvete objesio je o granu jednog stabla čudotvornu medalju Bezgrješno Začete, koja se u ono doba mnogo širila u Francuzkoj.

Otok Fatuma, kao i svi otoci Srednje Oceanije u ono doba, nalazio se u najtežem stanju. Otočani su bili pravi divljaci. U vjerskom pogledu vjerovali su u razna božanstva, kojih je dužnost u njihovim mislima bila, da kazne one ljude, koji su ma što na žao učinili onima, koje su ta božanstva štitila. Zato i je sve bogoštovlje bilo u tome, da ih žrtvama umire i da od sebe uklone nesreće. Ti bogovi, po njihovu

vjerovanju, uzimali su ljudsko obličje u osobama nekih obitelji, koje su zato vršile službu poglavica, a najmoćniji je duh bio u vrhovnom poglavici. Te su poglavice mogle učiniti, štogod su htjele, jer su sami bogovi, tobože, u njima govorili i radili. U ćudorednom pogledu, obitelj nije imala nikakve čvrstoće, ženidba se mogla razvrgnuti iz najizpraznijih razloga, a majke su bez ikakva obzira ubijale vlastitu djecu. Misionar O. Chevron je iznio slučaj jedne majke, koja je ovako uništila šestero života! Najveći je pak zločin onih otočana bilo ljudožderstvo. Jeli bi ne samo neprijatelje, nego i domorodce i samu rodbinu. Jednom je veliki Poglavica priredio gozbu svojim prijateljima te ih dao poslužiti mesom od petnaest ljudskih tjelesa! Ljudsko meso su nazivali »hranom bogova«. Zato se jedino poglavici davala čitava tjelesa. Drugi bi imali pravo samo na djelove. Bilo je sinova, koji su ubijali stare roditelje, da ih mogu pojesti, a i majki, koje su ubijale i pekle vlastitu djecu. Bies ljudoždera bio je tolik, da je stanovništvo otoka, koje je početkom XIX. vieka brojilo oko 4000 duša, u 37 godina spalo na 800 njih, tako te je napokon, upravo u vrieme, kad je O. Chanel onamo došao, kralj Niuliki pod najstrašnijim kaznama zabranio ljudožderstvo.

Što je mogao u takvim groznim prilikama raditi misionar, koji je došao propoviedati uzvišenu Kristovu nauku i ljubav prema Bogu i iskrnjemu? Mogao je samo moliti. Tako je radio O. Chanel. I milost je Božja počela djelovati. Neki su urodjenici, posebno prosvietljeni Duhom Svetim, prišli k misionaru, slušali njegove rieči i napokon primili sveto krštenje. Pod moćnom Marijinom zaštitom skupilo se prvo maleno Kristovo stado. Ali mala je stabljika, da se ojača, trebala, kao uviek u Božjim stvarima, krvi mučeničke. O. Chanel ju je imao dati. Uzkipiše na njega mržnjom poglavice otoka. Počelo je proganjanje kršćana, i jednog dana, 28. travnja 1841., navali na misionara poglavica Musumusu s ruljom pogana. Oni ga u njegovoj kolibi udariše to-

ljagama i kopljem te napokon Musumusu razkoli mu glavu sjekirom. Malo je prije misionar bio odslužio svetu Misu i prikazao Isusa za žrtvu, sat kasnije Marija je mogla Svom Božanskom Sinu prikazati svoje milo diete kao prvog mučenika Oceanije. Dok su ga ubijali O. Petar je ponavljao: »Ovo je dobro za me, ovo je dobro za me«.

Krv mučenika blaženog Petra Chanela, doskora je urodila obraćenjem većeg diela pučanstva. Otok Fatuma počeo je uživati glas kao jedan od najmirnijih u onom bezkonačnom otočju usred Tihog Oceana. Stanovnici su malo po malo primali kršćansku uljudbu te su tako postigli, da nisu više predmet zgražanja i straha već poštovanja i ljubavi. I katolička je Crkva još jednom mučeničkom krvlju napisala jednu gotovo nepoznatu ali liepu svoju stranicu u ljudskoj poviesti.[60])

18. V. Slušajmo sv. Misu za misionare i za sve njihove pomagače — Kraljice misija, moli za nas!

[60]) V. L. Falletti, Il beato Chanel, Casale Monf. 1929. i »Profili Mariani contemporanei«, Torino, Marietti, 1914.

KROZ TRNOVITE KLANCE U SVJETLOST

Nakon prvoga svjetskog rata izdali su Slovenci Dr. Stelè i Terseglav knjigu posvećenu zbliženju ruske i katoličke Crkve. Naslov je knjizi »Sveta Rusija«.[61]) Pisci, koji su više godina boravili u uralskim predjelima kao ratni zarobljenici, a Terseglav kasnije i kao bieloarmijski častnik, proučavali su na terenu vjerske prilike i mogućnosti zbliženja s katoličkog stanovišta. Svjetovnjak Terseglav, poznat publicista, održao je pred ruskom publikom i pred svećenicima dva javna predavanja u ovom pitanju. Dok je u Rusiji bio, već su boljševici bili prigrabili vlast u jednom dielu ogromne zemlje, te su neki pravoslavni crkveni krugovi, pa i neki biskupi, željeli da se pravoslavna i katolička Crkva zbliže u obrani vjere od bezvjerske nemani. Proširenje vlasti crvene Moskve nad čitavom zemljom ne samo da je onemogućilo svaki daljni rad, nego je satrlo i pravoslavno i katoličko svećenstvo. Na tisuće svećenika a na milijune vjernika prolilo je svoju mučeničku krv, koja će, nadajmo se, jednom donieti Rusiji spas. No taj spas može joj doći samo posredstvom moćne nebeske Majke, koju su Rusi uviek častili velikom pobožnošću i čije su svete ikone, uz one Krista Spasitelja, čuvali u svojim izbama i u vremenima najkrvavijih progona. To je i nada sv. Otca Pia XII. Po toj pobožnosti Isusu i Mariji, a sada i po svom mučeničtvu, Rusija se može uistinu nazvati »svetom«.

Promatrajući život sv. Jozafata Kuncevića vidjeli smo, da je područje oko Dnjepra, posebice oko glavnog ukrajinskog grada Kieva, bilo ono, koje je u srednjem vieku prvo primilo kršćanstvo. Odanle se kršćanstvo razširilo ruskim zemljama u europskom dielu, dok u azijatskom dielu muslimani i po-

gani sačinjavaju još i danas gotovo sve pučanstvo. Svakako, vodeći dio Rusije uviek je bio kršćanski. Samo je neprilika u tome, što se to kršćanstvo radije izpoljavalo u obavljanju vjerskih obreda nego u vjerovanju u jasne vjerske istine i u radu za Krista. Ta se religioznost, veli Terseglav, javljala i kod intelektualaca, u koliko niesu prema vjeri bili ravnodušni ili pak protivni, i kod naroda, u nekom misticizmu, podpuno pasivnu, kontemplativnu i tudju svietu. Zato su se i s ruske strane čula spočitavanja katolicima radi njihove »svjetovnosti«, njihova borbena duha i njihova nastojanja, da prilagode nauku i život suvremenom strujanju. Kod intelektualaca taj se misticizam izpoljavao u »bogotraženju«, naime u težnji za nekim prilično maglovitim idealom dobra, ljubavi, svečovještva; kod puka pak u raznim sektama. Uz to većina je Rusa živjela materijalistički a svoje su vjerske potrebe zadovoljavali vanjskim, čisto zakonskim i stoga praznim obavljanjem obreda. Vjera na taj način imala je na njih i na javni život slaba ili nikakva ćudorednog utjecaja.[62])

Ruski intelektualci, u želji da konkretiziraju svoje težnje, dolazili su na zapad, da prouče njegove prilike. Ali oni nisu mogli shvatiti taj zapad, koji je imao svoje središte u katolicizmu; vidjeli su samo njegove naopake strane. Odatle se stvorila rieč »truli Zapad« i uvjerenje, da su i katolički Rim i pravoslavni Carigrad bezuspješno odigrali svoju ulogu, te da je Moskva, koju su nazvali »treći Rim«, pozvana da unese u bolestnu zapadnu Europu pravi Kristov duh. To je bila nauka »slavjanofila«. Drugi su pak Rusi stekli uvjerenje, da je polje njihova mesianskog rada Azija, te su svoju zemlju zato nazvali »Eurazijom«. Medjunarodni i nenarodni boljševizam je sjedinio oba smjera, dajući svom mesijanstvu podpuno bezbožnički značaj. Od onih pak, koji su bili došli u Europu, mnogi su prihvatili indiferentizam nekih njezinih protestantskih i katoličkih krugova, dok su drugi kroz duže ili kraće traženje istine našli napokon svoj duševni mir u katoličkoj Crkvi. Medju

ovima se ističe Grgur Šuvalov, glasoviti obraćenik, koji svojim mučnim traženjem istine, na koju ga je neprestano poticala patnja, kao da simbolizira mukotrpni duhovni put svoga naroda.

Šuvalov se rodio u Petrogradu god. 1804., pet godina prije nego se na drugom kraju Europe rodio Donoso Cortes, koji mu je u tolikim crtama sličan. Obitelj je bila grofovska, a mužki su se članovi većinom izticali u vojničkoj službi. Kad mu je bilo 12 godina, poslaše ga u Švicarsku, gdje je bio pitomac jednog protestantskog zavoda u Bernu. Jedna njegova sestra, koja se odgajala u Rimu, bila je prihvatila katoličku vjeru. Ona umrie kad Grguru bijaše 17 godina. I njegova se majka nešto prije smrti pokatoliči. Osamnaestgodišnjega mladića pozva car Aleksandar I. u domovinu, te ga imenova kapetanom husara. Ondje se u dvadesetoj godini oženi sa Sofijom Soltikov, kojoj je u svojim uspomenama posvetio krasne stranice. Grgur je Sofiju ljubio nježnom i silnom ljubavlju. Od nje je dobio dva sina, ali mladjega rano izgubi. To je bio prvi udarac. Počelo ga mučiti pitanje: postoji li ono, što zovu Providnost Božju? Ako Bog postoji, zašto dozvoljava smrt, koja nam otima draga bića? Odgovor mu je došao na neočekivani način. Grgur je došao u Pariz. Supruga je žarko željela drugog sina. I došla je na misao, da se zavjetuje: preuzet će brigu oko odgoja kojeg siromašnog djeteta, samo da joj Bog izpuni želju. Nije pak odmah izvršila svoje obećanje, te se ponovno predala boli. Iza godine dana sjeti se zavjeta, te se pobrine za jednu siromašnu četverogodišnju djevojčicu. Na koncu istog mjeseca mogla je javiti mužu da ju je Bog uslišio, a nakon odredjenog vremena rodila je kćerku.

Primljena milost nije priečila Šuvalova, da se preda proučavanju protukršćanske filosofije, koja je u ono vrieme obsjenjivala duhove, i da živi kao bezvjerac. On se sam kasnije čudio, kako je mogao tako često osjećati blizinu Boga, a ipak ne misliti na Njega. No zato je Gospodin Bog mislio na zalu-

talu ovcu. Težko se Grguru razboli na nozi sin, kad je bio u 11. godini. Bolest je bila čudnovata, najbolji parižki liečnici nisu joj mogli pronaći lieka. Napokon savjetovaše amputaciju noge, ali izjaviše, da će i amputacija težko spriečiti smrt. U toj velikoj nevolji jedna kućna prijateljica, ruska obraćenica, doniela je Šuvalovima čudotvornu medalju Bezgrješno Začete, nagovarajući ih, da se pouzdaju u Onu, koja je Zdravlje bolestnika. Siromašna je majka prihvatila ovu nadu, ali je držala, da za spasenje sina treba pridonieti koju veću žrtvu. Majčino joj srdce tada savjetova, neka prikaže Bogu svoj vlastiti život za zdravlje djeteta. To je bilo 29. travnja. Par dana iza toga posjeti bolestnika neki strani liečnik, koji je bio u Parizu na prolazu. On izjavi, da bolestniku treba hrane i ništa drugo. Diete je zaista počelo dobro jesti, a polovicom kolovoza i hodati: bilo je zdravo.

Ni ova velika milost, ako ne ćemo, da je nazovemo čudom, nije otvorila oči grofu Šuvalovu, ali će ga zato novi težki udarac privesti tome. Razbolila mu se supruga. Bog je bio primio njezinu junačku žrtvu. Bolest je trajala više od četiri godine. Grofica, upravo sveta duša, kako razabiremo iz onoga, što je o njoj muž napisao, odlučila je prieći na katolicizam. Ali, nešto u nadi, da će i njezin suprug skupa s njom ostaviti razkol, nešto jer ju je on nagovarao, neka čeka, nešto pak radi bolesti i putovanja u blaže podneblje, ona umre u Mletcima 10. veljače 1841., a da nije izvršila svoj naum. I ako nije bila formalno prešla u katoličku Crkvu, ona je bila katolikinja u srdcu, molila je žarko, govorila svom mužu o Bogu i o prelazu na katolicizam. Nije li dakle, bez svoje krivnje, pripadala, kako se bogoslovskim izrazom kaže, tielu Crkve, pripadala je svakako njezinoj duši: bila je katolikinja duhom.

Smrt drage supruge silno se kosnula Grgura Šuvalova. Zato ga je ona uvela u novi red misli. »Od prvog časa po onoj tako liepoj smrti«, pisao je kasnije, »nova utješljiva misao mješala se s mojom

boli: činilo mi se nemogućim, da moja žena ne postoji više. Stvar mi je bila jasna, no ipak nisam mogao u to vjerovati«. Nekoliko sati poslije smrti upitao je liečnika Dra. Fassettu, koji ga je posjetio, da li on vjeruje u bezsmrtnost duše. »Ja bih htio biti uvjeren«, reče, »da njezina duša postoji«. Liečnik je odgovorio da vjeruje, a na večer mu je donio Evandjelje sv. Ivana, da ga pročita. U njemu je Šuvalov našao prekrasnu stranicu o uzkrsnuću i o vječnom životu, koja je bila zaniela i Dostojevskoga.

Bio je to prvi ozbiljni korak k obraćenju. Ali grof će se još dugo boriti, jer, premda je njegovo srdce iskreno, previše ima neznanja i predrasuda u njegovu umu. Pomagat će mu neki prijatelji i znanci, koji su bili ostavili pravoslavlje i prigrlili podpunu istinu. Pomogla mu je i njegova majka, koja je živjela u Parizu, i koja ga je preporučila molitvama bratovštine »Naše Gospe od Pobjede«. »O, hvala Njoj«, pisao je poslije svog obraćenja, »hvala neporočnom Srdcu Marijinu! Ti znaš, Gospodine Isuse, koliko Joj zahvalnosti dugujem; Ti znaš, dok se nalazim u Parizu, da je Njezino svetište mjesto moga odmora i utočište moga srdca«. Pomognut milošću i zaštitom neba Šuvalovov duh hoće da razjasni svaku težkoću, da produbi svako pitanje. Kroz dvie pune godine on će s učenim ljudima, pa i s pravoslavnim svećenicima i s protestantskim pastorima, te sa samim sobom razpravljati o svemu, što bezvjerca ili pak pravoslavca dieli od katoličke Crkve: o sv. izpoviedi, o ustanovi papinstva, o Bogu i o presvetom Trojstvu, o andjelima, o čistilištu i o paklu. Više je puta tražio razloge protiv crkvene nauke, no tad je nalazio dokaze o njezinoj istinitosti. Mnogo je slušao propoviedi Isusovca o. Ravignana u parižkoj katedrali Naše Gospe. »Sladke i svete večeri kod Naše Gospe od Pobjede«, ponavljao je, »ne ću vas nikada zaboraviti!« S tim glasovitim redovnikom on se je i upoznao, od njega dobio mnogo pouka, i napokon na Bogojavljenje god. 1843. o. Ravignan primi Šuvalova u krilo katoličke Crkve. Na taj svečani dan obraćenik je okusio težku kušnju. On, koji je par

dana prije grlio svoje prijatelje kličući: »Kako sam ponosan, kako sam sretan, pripadam pravoj Crkvi!« bio je sada hladan, apatičan, ravnodušan prema svemu. Medjutim to je stanje kratko trajalo: njegovim je srdcem doskora zavladala neopisiva sreća, spojena sa žarom i oduševljenjem. On hoće da bude apostol medju svojim Rusima. Kasnije će priznati, da je tek kao katolik pravo zavolio domovinu. I molit će za obraćenje svojih zemljaka u prvom redu dragu Gospu: »Marijo, utočište grješnika, Nado beznadnih, moli za njih!« »O da«, pisao je, »povratit će se ona moja braća istini; moraju se povratiti. Nije bez razloga, što su sačuvali štovanje Marije, što Nju zazivaju, što vjeruju u Njezino Bezgrješno Začeće, makar možda to ne znaju, i što slave svečanu uspomenu toga otajstva.«

Godine je 1845. ruski carski par posjetio Italiju. Grof Šuvalov bi pozvan, da sa sinom Petrom i kćerkom Jelenom prati dvor na putu. Kasnije je pošao sam u Petrograd, odakle se povratio na zapad. Život na Dvoru ili s prijateljima po Europi, sjajan, udoban i zabavan, nije mu ugadjao. Šuvalov je osjećao potrebu, da moli i da radi. Posvećivao je svoje vrieme omladini i djelima ljubavi. Nova se želja nečujno javljala u njegovu srdcu: da bude redovnikom i da kao redovnik posveti svoje sile obraćenju Rusije. Naišao je na mnoge potežkoće na putu ostvarenja svoga zvanja. O. de Ravignan je smatrao, da će biti bolje ako obraćenik postane svjetovnim svećenikom. Tako Šuvalov poče učiti bogoslovne nauke u Parizu. Nego, želja za redovničkim životom nije mu davala mira, dok je s druge strane dvojio, da li je pozvan ili ne. U toj borbi utekao se pobožni Grgur nebeskoj Majci. Bio je jednom u Milanu, u zavodu Otaca Barnabita. I evo, što je kasnije pripoviedao: »Na dan Marijina Rodjenja, 8. rujna, bio sam po običaju u kapelici. Molio sam pred slikom Žalostne Majke. Bijah sam i obraćah se Njoj velikim pouzdanjem. Dan prije, jedan mladić, koji se pripravljao, da pristupi Barnabitima, bio mi je povjerio, da duguje svoje zvanje Blaženoj Djevici. Dok sam molio, obu-

hvatilo me najednom veliko ganuće. Sada ne bih nikako mogao ponavljati rieči, koje sam u suzama upravljao Gospi. Govorio sam Joj s pouzdanjem, s ljubavlju. Ponavljao sam: Ti si moja Majka, i bio sam uvjeren, da je to Ona u istinu. Nikada još nisam Joj tako govorio«. Kad je došao čas sv. pričesti, primjetio je blizu sebe onog mladića, koji mu je prije onako oduševljeno govorio o svom zvanju. Tada mu bljesnula glavom ova misao: ovaj mladić sve ostavlja radi Boga, a ja, komu je već 50 godina, oklievam? Imao je utisak, da mu je ova misao došla od same Majke Božje. I u taj čas stvorio je odluku. Sada je draga Gospa uklonila sve zaprjeke, Grgur je bio primljen u Udrugu Barnabita koncem prosinca pod redovničkim imenom Augustin. Tri godine kasnije primio je s neopisivom radošću sveti svećenički red. Šuvalov sada posvećuje svoj rad dušama, a svoj život prikazuje za povratak Rusije u Petrov ovčinjak. Ne će proći ni dvie godine, o. Augustin će već ostaviti ovaj sviet. Već bolestan, propoviedao je u Parizu na dan Marijina Navještenja. Kad je sišao s propoviedaonice, sav oznojen, zaustavi ga neki čovjek, pa mu reče: »Oče, ja sam velik grješnik«. »I ja sam velik grješnik«, odgovori mu propovjednik, i razkriliv ruke odvede toga čovjeka u hladnu sakristiju, gdje primi njegovu izpovied. To je pogoršalo njegovo stanje. Sliedeći dan putuje u Amiens, da održi jednu propovied. Ali se mora odmah vratiti u Pariz, gdje umre 2. travnja 1859., u subotu.[62])

19. V. Prikažimo tri žrtvice za povratak svih zalutalih Kristu Spasitelju — Zdravo, Zvijezdo mora!

---

[61]) Znanstvena Knjižnica Narodne Prosvjete, sv. 4., Zagreb, 1920. godine.

[62]) Nav. djelo, str. 50—52.

[63]) Sr. P. A. Schouvaloff, »Ma conversion et ma vocation«, Paris, 1859. — Baunard, »La fede e i suoi trionfi«, prijevod iz francuzkoga, Torino, Libreria del Sacro Cuore.

POUZDANICA BEZGRJEŠNO ZAČETE

Na početku Marijina mjeseca, 2. svibnja 1806., rodi se u malom mjestancu Fains-les-Moutiers, u okrugu Cotes-d'Or u Francuzkoj, deveto žensko diete seljačkoj obitelji Labouré. Sliedeći se dan diete preporodi u svetom krštenju, i primi ime Katica. Odgoj u obitelji Labouré bio je strogo kršćanski, a mala Katica rasla je kao cviet u bašći, urešena krepostima, medju kojima se izticala nevinost, jednostavnost i odana pobožnost prema Blaženoj Djevici. Kad je u devetoj godini izgubila dobru zemaljsku majku, promisli, da će biti najbolje ako se preda nebeskoj. U očevoj sobi bio je liep Marijin kip. Katica se popne na stolicu i počne ga grliti i cielivati govoreći: »Budi mi Ti Majkom i daj, da Ti budem vjernom kćerkom!« Upravo u taj čas ušao je u sobu otac. Ovaj ga je ganutljiv prizor potresao, ali i utješio.

Starija sestra, Marija Luiza, gojila je želju, da postane redovnicom, ali poslije majčine smrti morala se žrtvovati i odgoditi izpunjenje svoje nakane, jer joj se trebalo brinuti za vodjenje kućanstva. Katica je primila prvu svetu pričest, po običaju onog vremena, u dobi od 12 godina. Tog je dana osjetila u svom srdcu toliko sladkoće i neki tajni poziv, da je odlučila provoditi, kao prava Gospina kćerka, savršeni kršćanski život. Program je toga života bio: rad, pokora, molitva. Toliko se je uozbiljila, te je otac prosudio, da joj može povjeriti vodstvo domaćinstva a Mariju Luizu pustiti u samostan. Starija sestra udje u Udrugu Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga. Kad se kasnije obavljalo izpitivanje o Katičinu životu, prigodom njezine beatifikacije, svjedoci su se još živo sjećali neobične pojave djevojčice, koja je uzorno vodila kućanstvo, u kojem je osim otca bilo nekoliko braće i jedna mladja sestra, Tonica. Ova i još jedna djevojka pomagale su Katici. Ali bio je neki posao, koji Katica nije prepuštala nikomu. To je bilo hranjenje golubova. Gospodarstvo Labouréovih brojilo je medju ostalim preko 700 golubova, koje je Katica sama hranila. Mile ptice dobro

su poznavale svoju gospodaricu. Kako je bio ljubak prizor, kad bi se ona pojavila. Golubovi bi doletjeli i svaki bi nastojao, da se spusti na njezine ruke, ili na rame ili na krilo, da mogu primiti zrnje. Sestra Marija o tom je prizoru govorila: Bila je to nevinost, koja je privlačila golubice, simbol nevinosti.

Jedne je noći Katica snila tajanstveni san. Činilo joj se, da je u župskoj crkvi. Neki strani stari svećenik stvorio se u kapeli duša od čistilišta, u kojoj se ona nalazila, obučen u sveto ruho, i odslužio svetu Misu, kojoj je djevojka pribivala s velikim poštovanjem. Kad je dovršio Misu, svećenik joj dade znak, neka se približi. Ali ona, prestrašena, poče naprotiv hodati natrag prema vratima, upirući pogled u njega. Kad je izašla iz crkve, podje posjetiti neku bolestnicu. I eno opet onoga svećenika, koji joj se približi i reče: »Kćerko, dobro je dvoriti bolestnike; sada bježiš od mene, ali doći će dan, kad ćeš biti sretna da dodješ k meni. Gospodin ima s tobom velikih nacrta: nemoj to zaboraviti«. Djevojčica, začudjena i zastrašena, povrati se kući. Tad se probudi i bude sviestna, da je sve bilo samo san. Ipak to izpripoviedi župniku, koji joj reče: »Moja kćerko, držim, da je onaj starac bio sv. Vinko Paulski, koji te zove u Milosrdnice«. Nekoliko vremena kasnije posjeti Katica sa svojom snahom samostan u Chatillonu. U govornici opazi sliku, koja je prikazivala onoga svećenika. Na njezin upit odgovoriše joj, da je to sv. Vinko. Sad nije bilo više dvojbe: sam svetac zvao ju je u svoj Red. Srdce joj je jako kucalo u nevinim grudima: ona će biti redovnica! Otac je doduše pravio potežkoće, ali napokon dao je Bogu i svoju drugu kćerku. Ušla je u samostan u Chatillon-u, gdje je boravila četiri mjeseca kao postulantica. Tada ju je starješinstvo poslalo u Pariz, u kuću maticu. Ondje je Katica imala godinu dana boraviti u seminaru, kako je sv. Vinko nazvao novicijat. Duhovni vodja novakinja bio je g. Aladel, član Družbe misionara, koju je takodjer bio osnovao sv. Vinko. Katica se nije u ničemu izticala. Najvjernije je vršila svoje dužnosti; posluh, poniznost i molitva bili

su najdraži cvjetovi one mirisne kitice, koja je resila njezino djevičansko srdce. Doskora će to srdce i taj um primiti velikih darova, ali nitko ne će o sveti miris. Katica je stigla u Pariz 21. travnja 1830.

Katica je stigla u Pariz 21. travnja 1830.

Četiri dana kasnije obavio se prenos dragocjenih ostataka sv. Vinka u crkvu matične kuće njegovih misionara. Redovnice i novakinje su svaki dan polazile u tu crkvu, gdje se obavljala devetnica u zahvalu poslije prenosa. Na povratku iz crkve pohodile bi neke od njih Isusa u njihovoj kapeli, u kojoj su se čuvale neke moći svetca u srebrenoj žari. Tom je prilikom Katica tri dana uzastopce vidjela usred velikog svietla iznad žare srdce sv. Vinka. Po nalogu izpovjednikovu napisala je kratak izvještaj o tome: »Prvi dan srdce se pokazalo u običnoj boji mesa, kao da je navještalo mir, pokoj, nevinost, zajednicu s Bogom; drugi dan u vatrenoj boji, kao da označuje ljubav, koja ima obnavljati cielu zajednicu i razširiti se do kraja svieta; napokon evo ga trećeg puta u tamnoj crvenoj boji, a to me je jako žalostilo te ne znam, što me je tištilo, kao da je toj promjeni kriva promjena u vladi i velike nesreće, koje će zadesiti Francuzku«. Mlada novakinja nije pratila političke dogadjaje, a izpovjednik joj je naredio, neka o tome ne misli. Ali kako se začudio, kad je koncem srpnja revolucija zbacila s priestolja Burbonca Karla X. Neredi, koji su usliedili, trajali su nekoliko godina, mnogi su redovnici od njih trpjeli, ali redovnicima i redovnicama sv. Vinka Paulskoga se nije ništa dogodilo.

Sretnu novakinju dragi je Isus obdario još jednom velikom milošću: »uviek sam vidjala Našega Gospodina u presvetom Sakramentu«, piše, »osim u dane, kad bi mi kakva znatiželja ili nestalnost zaokupila srdce: tada ne bih ništa vidjela«.

Sva ova vidjenja pripravljala su svetu redovnicu na veliku zadaću, koju je imala primiti od Blažene Djevice. Gospa joj se tri puta ukazala u vremenu od nekoliko mjeseci. Prvi put bijaše u noći prije blagdana sv. Vinka. Katica je s velikom bezazlenošću opisala dogadjaj. U jedanaest sati i po probudio ju je neki glas, koji je zvao: »Sestro, sestro!« Povukla je zavjesu, koja dieli krevete u zajedničkom spavalištu, i vidjela diete, koje je moglo imati 4 do 5 godina. Ono joj reče: »Dodji u kapelu, Gospa te čeka«. Ona se brzo obukla i sašla u crkvu, a pratilo ju je diete. Ona je uviek držala, da je to bio njezin andjeo čuvar. Najednom se Gospa prikazala i sjedjela na mjestu, gdje je običavao sjediti duhovnik, kad je govorio. »To je bio najsladji čas mojega života«, napisala je. »Nemoguće mi je kazati, što sam osjetila«. Blažena Djevica joj javi, da će joj povjeriti važnu dužnost. Imat će velikih protivština, ali neka se ne boji. Velike nesreće će se spustiti na Francuzku; priestolje će se srušiti; sav će sviet biti poremećen, ali redovnice neka se ne boje. Neka dodju k oltaru u kapeli; ondje će se milosti izlievati na one, koje ih budu pitale s pouzdanjem i žarom. Gospodin i sv. Vinko branit će njezinu zajednicu. »I ja ću biti s vama«, reče nebeska Majka. »Ali drugim udrugama će se zlo dogoditi. Bit će mnogo žrtava medju parižkim svećenstvom. Nadbiskup će umrieti. Križ će biti oskvrnjen. Ulicama će grada teći krv«. I dok je Katica mislila u sebi, kad bi se to moglo dogoditi, čula je neki nutarnji glas, koji joj reče: »Godina četrdeset i godina deset i zatim mir«.

Četrdeset godina kasnije, naime 1870., Prusi su potukli Francuze. U siečju 1871. pao je Pariz, 18. ožujka bila je proglašena komunistička vlada, nadbiskup i drugi taoci bili su ustrieljeni, mnogi svećenici, redovnice i svjetovnjaci ubijeni. U travnju su komunisti provalili u samostan Milosrdnica, koje su morale pobjeći, ali ih je sestra Katarina, tada već starica, uvjeravala, da ne će nikomu biti zlo, te da će se povratiti prije kraja svibnja. I zaista, 30. svibnja sve su se žive i zdrave povratile u kuću, i mogle su u svojoj kapelici završiti Marijin mjesec.

Nekoliko mjeseci iza prvog vidjenja, Blažena Gospa ponovno se ukaza svetoj novakinji, koja sada dozna zadaću koja će joj biti povjerena.

Na 21. studenoga, na blagdan Prikazanja Blažene Gospe u hramu, koji se u Dalmaciji slavi pod imenom Gospe od Zdravlja, bilo je to one godine u subotu, sestra je Katarina bila s ostalim redovnicama u kapeli na zajedničkoj molitvi. Bilo je pet i po sati poslije podne. Nakon čitanja predmeta za sutrašnje razmatranje, novakinja čuje šum, kao one noći, kad je vidjela Gospu. Podiže oči: Gospa je na oltaru. Stoji na polukugli, iz ruku joj se šire sjajne zrake, oko glave čitaju se ove rieči napisane zlatnim slovima: »O Marijo, začeta bez grieha, moli za nas, koji se Tebi utječemo«. Sestra Katarina gleda zapanjena ovo rajsko vidjenje, kad najednom, kao da se okrenula neka slika, vidi iznad oltara veliko slovo M s nataknutim križem. Izpod njega nalaze se dva srdca, jedno okrunjeno trnovom krunom, drugo probodeno mačem, a oko svega sjaje se dvanaest zviezda. Redovnica gleda u zanesenju ovaj novi prizor, i tad čuje u srdcu glas, koji joj kaže: »Daj skovati medalju prema uzoru, što si ga promatrala. Nastoj, da se ona svuda proširi. Tkogod je bude nosio oko vrata i bude ponavljao ovaj zaziv, uživat će posebnu zaštitu Majke Božje«.

Sestra je Katarina saopćila ovaj dogadjaj svome izpovjedniku. On je bio oprezan, pa se nije htio na brzu ruku odlučiti. Ali doskora se Gospa ponovno ukazala redovnici i dala joj razumjeti, da je Njoj krivo, što se toliko zateže s izvršenjem Njezine volje. G. Aladel podje tada s vrhovnim starješinom svećenika Misionara k nadbiskupu Pariza, Mons. de Quélenu. Ovaj, saslušavši izvještaj svećenika, dozvoli da se medalja skuje i onda širi. On je sam dapače počeo širiti novu pobožnost zbog ovog znamenitog dogadjaja. U Parizu je živio bivši nadbiskup Malinesa u Belgiji, du Pradt, koji se radi političkih razloga bio odalečio od Crkve te se konačno na strani ljevičara borio protiv njezina priznanja u Francuzkoj poslije krvave revolucije. On se dapače obarao na nastojanja crkvenih ljudi oko obnove samog kršćanskog života, koji je bio težko nastradao u tužnim vremenima.[64]) Kolikogod je parižki nad-

biskup nastojao oko njegova obraćenja, ipak Du Pradt, premda težko bolestan, ostajao je tvrd u nepokornosti. Tada mu Mons. de Quélen donese čudotvornu medaljicu Bezgrješne. Bolestnik, taknut napokon milošću, pokaje se, prizna svoje sablažnjive pogrješke i umre pomiren s Bogom.

Čudotvorna je medalja osvajala Francuzku. Bezbroj milosti, čudesa i obraćenja dokazuju njezinu moć. Vidjeli smo već njezin učinak i u rukama bl. Chanela i gospodje Šuvalov, a vidjet ćemo ga još moćniji u obraćenju jednog Židova. Medjutim je sestra Katarina Labouré bila poslana u Enghien, gdje su joj bili povjereni starci u skloništu. Dok se nova pobožnost širila, nitko, osim izpovjednika i nadbiskupa, nije znao, da je bila objavljena preko one nepoznate redovnice. U tome vidimo krasan dokaz njezine duboke poniznosti, a i tajnovite puteve Providnosti, koja se više puta služi orudjem, koje treba ostati skrito i zabačeno, da još više odskače moć Njezina djelovanja. Ponizna redovnica je šutjela i onda, kad je Papa, u velikoj nevolji god. 1849., stavio Crkvu pod zaštitu Bezgrješne u čas, kad je pred Mazzinijem i Garibaldijem morao pobjeći iz Rima; šutjela je, ali se neizmjerno veselila, kad je Pio IX. god. 1854. proglasio dogmu, da je Marija začeta bez iztočnoga grieha, a tom je proglašenju bez dvojbe pridoniela i pobožnost prema čudotvornoj medalji; šutjela je i onda, kad se Neokaljana četiri godine kasnije pokazala Bernardici Soubirous u Lourdesu. Nije li bila junačka ova šutnja sestre Katarine, kad joj je srdce klicalo od radosti, kad joj je cielo biće plivalo u zanosu oduševljenja, što se »njezina« Gospa tako otvoreno objavila svietu, kad su hodočašća sa svih strana dolazila k Masabielskoj spilji, a nitko nije smio znati, da se ista Gospa najprije n j o j pokazala, s njome govorila u tišini samostanske kapelice?

Devetnaesti je viek viek Bezgrješnog Začeća. U doba pozitivizma i materijalizma Marija se objavila kao simbol i ujedno dokaz vrhunaravnog reda. Izabrala je zato kao svoje pouzdanice ne učene,

moćne i sposobne osobe, nego najprije mladu seljakinju, koja se tek pripravljala da postane redovnicom, zatim neuku pastiricu. Preko njih dala je svietu neporecive dokaze, da postoji Bog i Njegova milost, da postoje svetci i andjeli, da medju svetcima Božja Majka ima posebnu ulogu zaštitnice ljudi i Crkve, da Bog vlada prirodom, da se brine za svakog čovjeka, ali od njega traži štovanje i posluh, da nagradjuje i kažnjava. Blažena je Djevica pružila dokaze, kojim se modernom znanstvenom i kritičnom metodom može utvrditi, da zaista postoje čudesa, vidjenja i objavljenja Boga i svetih, tako da sve ono, što nam je srednji viek ostavio, nisu nemoguće priče, samo plod legende i maštanja. Pružila je napokon i dokaz, da je Crkva Božanska ustanova, jer je tražila, da crkvena vlast potvrdi i ono, što je Ona, Bogorodica, željela. Ovo svoje milostivo djelovanje nastavlja Neokaljana i u dvadesetom vieku, jer se god. 1917., pri kraju prvoga krvavog svjetskog sukoba, ponovno ukazala, i to opet djeci, koja su pasla svoja stada, u Fátimi u Portugalu. Istinitost tih ukazanja i svojih objava podkriepila je Gospa izvanrednim znakovima u samoj prirodi, na očigled 60 do 70 tisuća ljudi, vjernika i bezvjeraca, a podkrepljuje ih i dalje mnogim ozdravljenjima i obraćenjima.

Blaž. Labourè je tiho umrla, s krunicom u ruci, na zadnji dan godine 1876. Bilo joj je prema tome 70 godina i 7 mjeseci. Poslije njezine smrti sviet je doznao, da je ona jednostavna i šutljiva stara redovnica bielih krila, koja je služila bolestnicima i starcima, bila izvanredno povlaštena Marijina kćerka.[65])

20. V. Neka sutrašnji dan prođe bez najmanje trzavice u obitelji! — Marijo, bez grieha začeta, moli za nas, koji se k Tebi utječemo! (300 d.)

[64]) Wetzer u. Welte's Kirchenlexicon ad »Pradt«.

[65]) La B. Caterina Labouré, Torino, Berruti editori, 1933. — La medaglia miracolosa, Torino, Berruti, 1930.

UČENJAK I DIPLOMATA

Ivan Donoso Cortez rodio se 6. svibnja 1809.

Rodio se u selu Valle de la Serena u Estremaduri. Roditelji su bili u biegu pred Napoleonovom vojskom, koja je bila provalila u Španjolsku, da nametne narodu Josipa Bonapartea za kralja. U tako težku položaju pobožna majka, Donna Helena, posveti nevino diete Gospi od Zdravlja, koja se častila u seoskoj župskoj crkvi. Htjede da Njoj na čast sinčić dobije na krštenju ime Ivan Franjo Marija od Zdravlja.

Kad mu je bilo pet godina, Ivan je stupio u gimnaziju, u dvanaestoj godini počeo je učiti pravo na sveučilištu u Salamanki, četiri godine kasnije dobio licencu, a u devetnaestoj godini već je profesor književnosti u kolegiju u Caceresu. Tom brzom uzponu pogodovale su donekle ratne prilike, ali glavni je razlog bila izvanredna umna sposobnost Donosa Cortesa. Već je njegov prvi učitelj bio opazio tu sposobnost, kad je rekao: »Donoso je dragulj«. U dvadesetoj godini mladić se oženi s Terezom Carascom, koju je ljubio svim žarom svojega srdca a koja mu se divila zbog blistavog njegova uma. Dobio je i sina, ali malo iza toga spusti se ruka smrti na obitelj. Donoso ostade sam.

Europa je u ono vrieme proživljavala krvave i osudne dane. Napoleon je bio propao, s njime se srušila ona Europa, koju je on na krvi bio izgradio. Španjolska je bila vraćena narodnoj dinastiji, ali revolucionarni je duh tinjao izpod vrućeg pepela. Podpirila ga još više borba, koja se razvila medju samim Španjolcima. Kralj Ferdinand VII., protivno nasljednom zakonu, ostavi priestolje svojoj kćeri Izabeli, a na njegovoj smrti (1833.) nastupila je udovica, Marija Kristina, kao regentica. Kraljev brat

Don Carlos, koji je imao pravo na nasljedstvo, počeo je braniti svoje pravo oružjem. Tako se razvila borba izmedju »Kristinosa« i »Karlista«. Prvi su bili demokratskog duha, skloni reformama, koje su bile posljedak francuzke revolucije; karlisti su naprotiv branili stare povlastice pokrajina. Mladi Cortes, opojen idejom slobode, pristade uz Mariju Kristinu, nadajući se, da će slobodarska načela obnoviti Španjolsku.

Ali njegovu jakom duhu nije bilo dovoljno prihvatiti jedan nazor, braniti ga i širiti blistavim govorničkim darom, koji je Ivan posjedovao. On je htio produbiti načela i doći do njihova izvora. Zato je htio stvoriti svoj filosofski nazor. Pao je u ruke filosofa Quintana, koji ga je uputio enciklopedistima i Rousseau-u. Nazori tih pisaca bili su protivni katolicizmu, pa i bezvjerski. Mladi profesor je upio njihove nauke, premda se nije odrekao Boga. Ali, kad je god. 1832. upravio kralju Ferdinandu »Spomenicu o položaju španjolske monarhije«, ovaj je spis zaprepastio katolike i pružio najbolje nade njihovim protivnicima. Francuzka srpanjska revolucija godine 1830. ubrzala je razvoj pokreta i preko Pireneja. Donoso Cortes se sada dao svim žarom proučavanju poviesti revolucija. To proučavanje ga je dovelo do spoznaje, da je Crkva katolička dotada vršila izvrsnu dobrotvornu, družtvovnu i kulturnu ulogu, ali je smatrao, da je ona tu ulogu doigrala, te da narod XIX. vieka ne treba više njezina skrbničtva. Sada treba da se razvije ljudski individualizam, koji ima svoj temelj u ljudskom umu. Ljudski razum je novi vladar, koji je Bog dao čovjeku, a njegov je prvi ministar sloboda. Razum nadomješštava Crkvu, a intelektualci, ta aristokracija duha, imadu u svojim rukama rješenje družtvovnih i političkih pitanja. To je i nauka onog liberalnog salonskog antiklerikalizma prošlog vieka, koji je vikao: Neka svećenici ne izadju iz sakristije! Cortes je ipak znao, da razum nije nepogrješiv, zato kaže, da pravi vodić razuma mora biti n a p r e d a k.

Sporedno je, misli on, da li razum pogodi uviek pravo; glavno je, da čovječanstvo uviek napreduje. Zato treba da ga vode samo sposobni. Te sposobne odgajat će »nova« škola, koja će se manje brinuti, da učenici budu dobri, a više da budu sposobni. »Pokoljenje sposobnih« bit će njezin cilj.

Evo, takav je sustav izgradio za se Ivan Donoso Cortes, na temelju pojmova i nauka, koje su onda vladale u Europi. Medjutim god. 1836. osim civilnog rata izmedju Karlista i Kristinosa na sjeveru, bukne u srednjoj i južnoj Španjolskoj revolucija. Ekstremni elementi u antikarlističkom taboru odieliše se od konservativnih, koji su Donosa Cortesa smatrali jednim od svojih vodja. I sam Madrid je bio u rukama revolucionaraca. Intelektualci, svećenici, srednji stališ padali su žrtvom razularene svjetinje. To je našem mladom učenjaku otvorilo oči. Uvidi, da zbilja života ne odgovara filosofskim sustavima. Treba životu jedan vrhovni auktoritet, a taj auktoritet ne može biti drugi nego Gospodin Bog. I kad ga je pokrajina Cadiz god. 1838. izabrala svojim narodnim zastupnikom, on je ušao u parlamenat imajući pred očima uzorna O'Connella, velika branitelja prava potlačenog irskog naroda i oduševljena katolika. Kad je parlamenat izglasao zakone o zapljeni crkvenog imanja i protjerivanju redovnika, Cortes se velikom rječitošću uzprotivio. Kada se je pak provodjenje zakona izrodilo u razaranja i ubijstva, mladi je idealista razumio, da slobodarstvo vodi k anarhiji a anarhija k diktaturi.

Marija Kristina prisiljena je medjutim od generala Espartera odreći se priestolja i bježi u Pariz. Nju prati kao tajnik vjerni Donoso. Njemu će taj put biti od velike umne i duhovne koristi. U Parizu će još bolje vidjeti razorne posljedke takozvane demokratske slobode. Ondje će naći prijatelje, koji će ga jako približiti Crkvi. Godina 1843. vraća Regenticu u Španjolsku, a s njome se vraća i njezin tajnik. Milostivi ga je Bog čekao kod bolestničkog kreveta njegova brata Pedra, godinu dana mladjeg od njega.

U razgovoru medju braćom Ivan je mnogo toga uvidio i razumio. Na smrti Pedro je ostavio bratu kao baštinu »istinu, vjeru i vlastitog izpovjednika«, kaže Montalembert. Tekla je godina 1847.

Donoso Cortes se poslije obraćenja predao svim žarom svoje španjolske duše obnovljenom vjerskom životu, jer je za njega vjera bila odsada uistinu život. Četiri godine kasnije, kad je izdao svoj znameniti »Esej o katolicizmu, liberalizmu i socializmu«, u tri knjige, ovako na jednom mjestu piše: »Osjećam u sebi glas, glas srdca, glas savjesti, moj ja, koji mi kaže: Hoćeš li spoznati pravog Boga, gledaj tko je onaj, koji te ljubi do ludila; gledaj, tko je onaj, koji te poziva i pomaže ti, da njega do ludila ljubiš: onaj je pravi Bog. Blaženstvo je u Bogu, a posjedovati blaženstvo znači ljubiti, znači biti zanesen ljubavlju, znači vječno živjeti u ekstazi«. Ne čitamo li te rieči kao da su odjek izlieva srdca velike sv. Tereze Avilske? I upravo je k njoj Cortes hodočastio, kad je knjiga bila izdana, da položi na njezin grob u Alba de Tormes jedan primjerak svojega djela. Tada, naime 1851., Ivan Donoso Cortes bio je španjolski poslanik u Parizu, dok je prije toga kroz dvie godine predstavljao svoju zemlju u istom svojstvu kod pruskog kralja Fridriha Wilhelma IV.

Nije čudo, ako se mladi španjolski diplomata u tako kratko vrieme uzvinuo do visokog stepena katoličkog života. Montalembert, koji mu je bio prijatelj, kaže da je poslije obraćenja »uronio s pravom strašću u učenje teologije i velikih asketskih pisaca. Ništa nije moglo izbjeći njegovoj žudnji, da upozna istinu, da u njoj uživa, da se za nju bori«. Svoj je napredak pripisivao Nebeskoj Majci, a bio je uvjeren, da Njoj duguje i svoje obraćenje. I onaj, koga je majka već prvih dana njegova života posvetila Blaženoj Djevici Mariji, osjeti sada kako se u njegovu srdcu opet zapalila ona vatrena i nježna ljubav, koju je prema Njoj gojio u svom djetinjstvu. Kad je o Mariji govorio, užarilo bi mu se lice. Krasan dokaz te ljubavi ostavio je u svom glasovitom

govoru o Bibliji. Taj je govor izrekao kod svečanog primanja u članstvo kraljevske Akademije poviesti u Madridu. U tom govoru on ističe, kako se u Svetom Pismu nalazi izraz triju velikih osjećaja, koji vladaju u ljudskom srdcu: osjećaj vjerski, ljudski i patriotski. Govoreći o Blaženoj Djevici Cortes Joj pjeva veličanstvenu pjesan: »O, kako je liepa Marija, kako je liepa! Ljepša je nego sva stvorenja skupa. Što su prema Njoj najljepši tipovi hebrejskog pjesničtva, Rebeka, Debora, Judita, Vjerenica Pjesme nad Pjesmama? Čovjek nije dostojan, da dirne Njezine biele odjeće; zemlja nije dostojna, da Joj služi kao podnožje; Njezina bjelina bjelija je od sniega na planinama, Njezin sjaj nadvisuje sjaj zviezda. Mariju ljubi Bog, Nju uzvisuju ljudi, Njoj služe andjeli. Čovjek je preliepo stvorenje, jer je gospodar zemlje, gradjanin neba, diete Božje; žena ga nadvisuje i potamnjuje, jer Marija ima uzvišenije naslove: Otac Ju zove svojom kćerkom i šalje Joj poslanike, Duh Je Sveti zove zaručnicom i zasjenjuje svojim krilima, Sin Je zove Svojom Majkom i ulazi u čisti stan Njezina tiela: serafini sačinjavaju Njezin dvor, nebesa Je zovu Kraljicom, ljudi Gospodaricom. Ona se je rodila bez ljage, živjela je bez grieha, umrla je bez boli. Evo velike žene, po kojoj Bog je posvetio sve ostale!«

Ne zaboravimo, da je ovaj govor izrečen pred skupinom učenjaka, od kojih su mnogi bili prožeti protukatoličkim duhom onoga vremena, u doba, kad je Europom vitlala revolucija, koja je rušila i priestolja i oltare, kad je u samom Rimu vladala masonska republika, a Papa bio bjegunac u Gaeti. Ali Cortes nije znao za »ljudski obzir«; on je otvoreno izpoviedao svoju vjeru, nije u svojim vatrenim govorima zatomljivao niti najnježnije osjećaje svoga velikog srdca, jer je bio duboko uvjeren ne samo o istini katoličke nauke nego i o neophodnoj potrebi, da evandjeoska nauka pravde, ljubavi i istinske pobožnosti zavlada svietom, jer inače ga čeka propast. I nem dvojbe da je očekivao spasenje čovječanstvu

upravo po Majci i Zaštitnici čovječanstva i Crkve, svetoj Bogorodici. Neoskvrnjena je bila onaj veliki svjetionik, koji je imao pokazivati nesretnoj Europi luku spasa. Zato je Cortes gojio prema Bezgrješnom Začeću Marijinu posebnu pobožnost te je velikom ljubavlju pratio pripravni rad svetog Otca Pape Pia IX. za proglašenje dogme o toj velikoj odlici Majke Božje. Koliko Ju je on častio pokazuje nam i ovaj dogadjaj: Nekom prigodom nalazio se Donoso Cortes u družtvu, u kojem se počelo govoriti o skorom proglašenju te istine. Neki si je od prisutnih dozvolio, da se o Gospi izrazi na nedostojan način. Cortes je neko vrieme šutio, ali napokon opomene drska čovjeka, neka šuti. »A što se Vas tiče«, odgovori ovaj uvriedjen, »ako kažem, što mislim? Nisam li slobodan, da to učinim?« »Što se mene tiče?«, odgovori vatreno Cortes, pa nastavi: »i još to pitate? Radi se o mojoj Majci, koju Vi prostački vriedjate, i hoćete da šutim? Što biste Vi kazali, kad bih se ja nabacio blatom i kad bih uvriedio onu, koja Vas je rodila? Rekli biste, da sam kukavica, a imali biste i pravo. Marija je naša Majka, a Vi kao Njezin sin morate Je častiti, a ne vriedjati.« Zašutio je tada drski uvrieditelj, a drugi su zadovoljno odobrili odrješit nastup velika čovjeka.

Ivan Donoso Cortes nije doživio radost, da na zemlji slavi proglašenje dogme o Bezgrješnom Marijinu Začeću. A da je i doživio, bila bi ova radost težko zagorčena postupkom španjolske vlade, koja je zabranila objavljivanje odredbe, kojom je sveti Otac proglasio novu dogmu kao da se ova protivi dobru države! Proglašenje je dozvolila tek iza nekoliko mjeseci ali uz smješnu ogradu, da to bude »bez štete za zakone, naredbe i uredbe, koje ravnaju slobodu štampe, te javnu i privatnu nastavu!« Kao da u sve to u čemu ulazi proglašenje istine, da je Marija začeta bez iztočnoga grieha, što smo ga inače svi nasliedili od Adama!

Cortes je uviek jako težio k povučenosti. Sviet, njegova načela i njegovi griesi gadili su mu se. Osim

toga mnogi su ga katolici napadali i tužili ga Svetoj Stolici, da u svojim djelima piše stvari protivne katoličkoj istini. Tužbe su pale u vodu, ali su njega duboko ražalostile. No sve je primio mirno i odano volji Božjoj. Makar je uživao ime slavno u čitavoj Europi i pokrivao, kod kuće i u inozemstvu, sjajna mjesta, bijaše ponizan poput djeteta. Nisu prošle ni dvie godine, što je bio u Parizu, uhvati ga bolest, koja ga je doskora odvela u smrt. On je smrti pošao u susret radosnom vjerom i nadom: »Miran sam«, rekao je nekoliko dana prije smrti pokazujući na Propeće, »jer idem u zagrljaj mog Otca«. Časna sestra, koja ga je dvorila, govorila je njegovim prijateljima: »Ne prolazi ni pet minuta, a da on ne misli na Boga. Kad pak o Njemu govori, njegove rieči zadiru u srdce«. Liečnik reče jednom sestri: »Vi dvorite neobičnog bolestnika, svetca«. Neprestano je zazivao Boga, Isusa, Blaženu Djevicu, svoga zaštitnika sv. Ivana. Malo prije izdahnuća zavapio je: »Bože, ja sam Tvoje stvorenje. Ti si rekao: Ja ću sve privući k Sebi: primi me dakle, uzmi me!«

Umro je 3. svibnja 1853. Nije bio navršio četrdesetčetvrtu.[66])

21. V. Prikažimo sva naša dobra djela ovoga dana za naše biskupe i duhovne pastire — Kraljice apostola, moli za nas!

[66]) Isp. Beunard, La fede e i suoi trionfi, Torino, Libreria del Sacro Cuore, i L. Falletti, Profili Mariani, Torino, Marietti, 1914.

OD SINAGOGE DO CRKVE

Nebeska Majka bila je uviek uz dragu Crkvu Njezina Sina u svim njezinim potrebama. Ali Ona nije Majka samo kršćana, nego i onih, koji su izvan katoličke Crkve, posebno pak sinova onog naroda, kojemu je ona po tielu i krvi pripadala: a to je židovski narod. Židovi su danas, a i već odavna, u svietu slabo gledani, u nekim zemljama i progonjeni. Katolička Crkva ne odobrava nikada progone nevinih ljudi, dok pravda traži, samo da onaj, koji je zlo učinio, bude kažnjen a onomu, koji škodi družtvu, da bude onemogućeno škodljivo djelovanje. S druge strane Crkva priznaje i izpovieda, kako je kazao nekom prigodom i Papa Pio XI., da smo mi kršćani duhovno potomstvo patriarha Staroga Zavjeta, a svaki dan kod sv. Mise spominjemo žrtve Abela, Abrahama i Melhizedeka, koje su bile slike jedino vriedne žrtve, žrtve Isusove na Križu i na oltaru. Ali stoji činjenica, da je židovski narod bio od Boga izabran, da iz njega izidje Spasitelj svieta, a Židovi, kao »svećenički narod«, bili su odredjeni da budu apostoli čovječanstva šireći istinu, koju je Mesija donio svietu. No, »On dodje Svojima, a Svoji ga ne priznaše«. Samo malen broj pojedinaca priključi se i ostade vjeran Isusu, dok ogromna većina začepi svoje uši, da ne čuju rieč spasa i da ne sliede svoj poziv u poviesti čovječanstva. Zasljepljeni svojim strastima i svojom težnjom za vremenitim vladanjem vodje izraelskog naroda zanemariše svoju divnu ulogu, digoše se protiv svojega Božanskoga Kneza mira i Kralja vasione, zatražiše Njegovu smrt, a narod se pridruži njihovoj mržnji i u ludom biesu izazva na sebe prokletstvo: »Neka se razapne, a Njegova krv neka padne na nas i na naše sinove!«

Nema li dakle spasa za pripadnike židovskog naroda? Ima, kao i za sve ostale narode, i to u Kri-

stovu ovčinjaku. I Crkva nije nikada prestala moliti za obraćenje Židova, ona to i svečano čini na veliki petak, kad moli posebice za njih, a u »posveti Presvetom Srdcu Kralju naroda«, koju po naredbi sv. Otca Pape Pia XI. iz god. 1925., čitamo javno na blagdan Krista Kralja, nalazi se i ova usrdna molitva: »Svrni napokon milosrdne oči Svoje na potomke onoga naroda, koji je tako dugo bio narod izabrani; a Krv nekoć na njih izazvana neka sada i na njih sadje kao odkupnina i vrelo života«.

Ne samo da Crkva ovako moli, nego i Blažena Djevica udostojala se, ima od toga jedan viek, da velikim čudom svrati pažnju Židova na Crkvu i na središte kršćanske istine, na Vatikan. Poslužila se za to jednim njihovim sunarodnjakom. Bio je to Alfons Ratisbonne.[67])

Alfons Ratisbonne rodio se od bogate židovske obitelji u Strasburgu god. 1815. Nije dobio nikakav vjerski odgoj, te nije mario ni za Bibliju ni za sinagogu. Ljubio je pak svoj narod, jer ga je smatrao nepravedno progonjenim. Nauke je svršio u jednom protestantskom zavodu, a što se tiče kršćanstva, kako je sam kasnije pisao, on je gojio žučljivu mržnju protiv svećenstva i Crkve, a osobito protiv Isusovaca. Kad bi čuo, da ih se samo spominje, obuzeo bi ga bies. Za ćudoredne zakone nije mario, novčani položaj omogućivao mu je lagodan i bezbrižan život, umno je bio vrlo sposoban, sklon poruzi i sarkazmu. Dvie su stvari jedino zasjenjivale njegov život: njegov brat Teodor bio se obratio na katolicizam i postao svećenikom, te je zbog toga Alfons bio posve s njime prekinuo, tako te nije ni znao, gdje se nalazi; osim toga žarko je ljubio jednu djevojku, svoju nećakinju, kojoj roditelji nisu davali, da se još uda, jer je bila premlada.

Kada je došao do svoje 27. godine, nastupi za Ratisbonne doba, da se lati ozbiljnog posla: njemu će stric, jer roditelji su mu odavno umrli, povjeriti vodstvo banke, koja pripada obitelji. Prije toga Alfons će poduzeti putovanje Francuzkom, posjetiti

Italiju, Maltu te zemlju svojih djedova, Palestinu, i napokon Carigrad. Nije htio ići u Rim, gdje je sjedio mrzki Papa. Alfons ide u Napulj, koji je onda bio glavni grad napuljske kraljevine, i ostane ondje mjesec dana kao gost židovskog bankara Rotschilda. Mladić se divi ljepoti onoga kraja, ali u svojim pismima napada vjeru i svećenike, koji su, kako kaže, »uistinu izgledali kao smetnja u onoj sretnoj zemlji«. Iz Napulja htio je odputovati na Maltu, no onda se dosjeti, kad se vrati u Pariz, da će ga njegovi prijatelji pitati o Rimu, a tada, ne bude li mogao odgovoriti na njihova pitanja, trpjet će njegova slava. Odluči dakle poći u Rim, i tu susretne jednog prijatelja, protestantskog Engleza, koji je u pitanju vjere bio posve sličan njemu. S tim Englezom posjeti mladi Židov galerije, trgove, crkve i katakombe, kao putnik i ljubitelj umjetnosti. Ali u Rimu nadje takodjer jednog školskog druga, barona de Bussière, koji je bio protestanat, no njegov brat Teodor bio je prigrlio katolicizam i živio je kao revan vjernik. Taj brat je dobro poznavao Palestinu i Bliži Iztok, te, iako je Alfons prema njemu osjećao odvratnost radi njegove vjerske gorljivosti, nije izbjegavao njegovo družtvo zbog podataka, koje je dobivao o životu na Iztoku.

Jednog dana podje Ratisbonne u braće Bussière, da se s njima oprosti. Razgovor je pao na vjerska pitanja, te najednom Teodor predloži svomu znancu Židovu, da uzme »čudotvornu Gospinu medalju« i da je stavi oko vrata. Ratisbonne se nasmije tom čudnom priedlogu, ali ipak udovolji želji svoga gosta, držeći, da će i ta medalja biti jedna od uspomena s njegova puta, kojom će moći zabavljati prijatelje poslije povratka na račun katoličke gluposti. Ali Teodoru nije bilo dosta: on pruži Alfonsu i listić, na kojemu je bila tiskana molitva »Spomeni se« od sv. Bernarda, i zamoli ga, da je prepiše, zadrži i svaki dan opetuje. On se naime tvrdo nadao, da će nebeska Majka ovoga nevjernika obratiti, zato je onih dana mnogo molio i preporučivao drugima, da

se mole, osobito svom težkom bolesnom prijatelju Laferronays-u. Začudi se Židov na »nametljivu revnost toga gospodina, koja ga je«, veli on sam, »uviek više odalečivala od katoličke vjere«, ali napokon udovolji i toj želji. Kad je pak u večer prepisivao molitvu, rieči su mu se živo usjekle u pamet, te on ih je kasnije i nesvjestno ponavljao.

Ratisbonne nije medjutim odmah odputovao iz Rima zbog nekih neprilika. Dodje dan 20. siečnja. O podne Alfons udje u kavanu na Piazza di Spagna, pročita novine i prodje sat u razgovoru i šali s Bussièrovim zetom Humanom. Zatim se digne te se uputi na objed. Prolazeći ulicom »Condotti« susretne Teodora de Bussière, koji mu javi, da je prijatelj Laferronays umro. Teodor je upravo išao u crkvu Sant'Andrea delle Fratte, da nešto uredi s upravom glede sprovoda. Alfons pristane, da će ući i on u crkvu, pa će tu čekati znanca. Ovaj udje u sakristiju, a Židov je medjutim šetao crkvom »gledajući oko sebe«, prema vlastitom priznanju, »hladnim i nemarnim pogledom, koji kao da je govorio: kako je ova crkva ružna!«

Iza 10 ili 12 časaka vrati se Teodor u crkvu i na prvi mah ne opazi druga. Pogleda bolje i onda vidi Alfonsa, gdje kleči pred kapelom sv. Mihovila Arhandjela držeći glavu medju rukama. Iznenadjen on mu se približi, i morade ga prodrmati tri do četiri puta, dok je Alfons okrenuo prema njemu lice obliveno suzama. Tada sklopljenih ruku, a izražajem, što se ne da opisati, reče: »Oh, kako je ovaj dobri gospodin molio za me!«[68]) Prijatelj je Teodor u čudu: podiže druga, koji je kao smalaksao od uzbudjenja, odvede ga i gotovo ga odnese iz crkve i upita ga, što se dogodilo. »O, vodite me kamo hoćete«, kaže Alfons; »iza onoga što sam vidio, slušam sve«. Na novi upit, mladić nije mogao odgovoriti: on samo izvadi iz njedara čudesnu Gospinu medaljicu, poljubi je opetovano i polije suzama. Kad stigoše kući, Alfons kroz plač izusti: »O, kako sam sretan, kako je Gospodin dobar! Kakva punina mi-

losti i radosti! Kako je jadan onaj, koji je ne uživa!« Napokon zagrli Teodora i zamoli ga, da ga odvede kojem izpovjedniku, jer, reče, »ono što imam kazati, ne smijem i ne mogu kazati nego klečeći«. Teodor ga odmah odvede Isusovcu o. de Villefortu, koji ga osokoli, neka slobodno priča, što se dogodilo. Tada Alfons izvadi medaljicu, poljubi je i kroz suze uzklikne: »Vidio sam je! Vidio sam je!« I kad se malo smirio, izpričao je dogadjaj ovako:

»Bio sam kratko vrieme u crkvi, kad me najednom obuze neki neizrecivi nemir; podignem oči, i ciele zgrade kao da je nestalo; jedna jedina kapela, rekao bih, bila je sakupila sve svietlo, a u sredini toga svietla prikaže mi se uzpravna, sjajna, puna veličanstvene sladkoće Djevica Marija, onakva, kakva je na mojoj medaljici. Neka neodoljiva sila me privuče k Njoj, i Ona mi dade znak, da kleknem pred Njezine noge. Kao da mi je kazala: O v a k o m i se s v i d j a š! Nije mi ništa rekla, a l i j a s a m s v e r a z u m i o!« Svećenik i prijatelj slušali su ga srdcem punim radosti i zahvalnosti, diveći se Božjem milosrdju i Njegovim tajnim putevima. Alfons nije dobio samo milost obraćenja, koje se u crkvenoj poviesti može uzporediti s obraćenjem sv. Pavla na putu u Damask, nego i dar znanja. Katoličke istine izlazile su mu sada iz srdca, on je govorio o istinitoj prisutnosti Isusovoj u presv. Euharistiji riečima, koje su odavale ne samo vjeru, nego kao da je sve osjećao. Netom je ostavio o. de Villefortа, evo hoće da se ide zahvaliti Gospi u bazilici Santa Maria Maggiore, zatim ide posjetiti baziliku apostolskog Prvaka. Crkva ga napunja sladkim osjećajima: »Sada razumiem«, kaže prijatelju stišćući mu jako ruku, »zašto katolici toliko vole svoje hramove, zašto ih kite i rese. Duša u njima tako sladko miruje: težko je izaći iz njih. Ovo nije zemlja, ovo je nebo«. Pred oltarom Presv. Sakramenta obraćenik osjeća svoju nedostojnost: kako može stati pred Isusom s tolikim griesima na duši? On se zgraža samome sebi i ide se skloniti kod Gospina oltara.

»Ovdje, reče, nemam zašto da se bojim; osjećam, da me neizmjerno milosrdje brani«. Na grobu sv. Petra prijatelj mu pripovieda obraćenje sv. Pavla. Alfons lije suze radostnice.

Viest o čudesnom obraćenju Alfonsa Ratisbonne-a uskoro se razširila po Rimu. Kardinal - vikar Patrizi naredio je iztragu; odbor, koji je u tu svrhu bio imenovan, izpitao je sve podatke i dogadjaje i zaključio, »da je podpuno istinito čudo, što ga je Bog prevelik i predobar učinio u časovitom i savršenom obraćenju Alfonsa Ratisbonne-a«. Jedanaest dana kasnije mladić je iz ruku samoga stožernika - vikara primio sv. krštenje te uzeo ime Marija, iz zahvalnosti nebeskoj Majci. Primio je i sv. potvrdu i sv. pričest.

Ratisbonneovo obraćenje nije bilo milost dana samo njemu. Bog je ovim čudom upravio poziv svim Židovima, da upoznaju, gdje se nalazi istina, da prihvate Isusa Krista kao svoga Mesiju i Odkupitelja, kao Onoga, koga su Zakon i proroci navještali. Možda je to bio posljednji otčinski Božji poziv židovskom narodu, prije nego se imala spustiti na njega težka ruka onih, koji su se htjeli riešiti, ma i progonstvima i krvlju, njegove moći i njegova razgranjena upliva. Ratisbonne je kasnije u jednom svom pismu pričao, da su prije njegova odlaska iz Strasburga najvidjeniji Židovi grada održali jedan sastanak, na kojemu se razpravljalo »o reformi židovskog bogoštovlja, da ga se dovede u sklad s duhom vieka«. Alfons je bio zato, da se napuste svi religiozni oblici, te da svatko vrši ono, što odgovara njegovoj vjeri, kako mu se svidi. »Ali neki Izraelićanin«, piše dalje, »pametniji od mene, izrekao je rieči, koje ovdje doslovce navodim: Nećemo li, da nas zatrpaju ruševine ovoga starog hrama, ostatci kojega škriplju na sve strane, treba se žuriti, da izadjemo iz njega«. »To su rieči istine«, veli dalje Ratisbonne, »koje svaki Izraelićanin ponavlja danas, ali, na žalost, imade već osamnaest viekova, što su izišli iz starog hrama, a ipak ne ulaze u novi, prem-

da su mu vrata širom otvorena!« Da su onda Židovi poslušali glas razuma i topli Božji i Marijin poziv, drugačije bi se bila razvila njihova, a možda i europska poviest!

Mladi je obraćenik odgovorio glasu s neba, koji mu je namienjivao apostolsku službu medju sinovima Izraelovim. Ostavio je obitelj, koja ga je sada smatrala odpadnikom, prijatelje i zaručnicu, povukao se k Isusovcima, gdje je prošao bogoslovne nauke te bio zaredjen za svećenika. Dozvolom starješina izašao je nekoliko godina kasnije iz Družbe Isusove, pa u družtvu sa svojim bratom Teodorom, s kojim se nakon obraćenja brzo sastao, osnovao mužku i žensku granu Udruge Naše Gospe od Siona, koja ima kao glavnu svrhu obraćenje Židova i čašćenje Djevice bezgrješno začete. Udruga se ubrzo proširila po svih pet kontinenata. Ona se osim glavne svrhe bavi i odgojem mladeži, siročadi, radnica, a posebno vodi Nadbratovštinu kršćanskih majki, koju je osnovao Alfonsov brat Teodor, a ima svoje sjedište u kapeli Naše Gospe Sionske u Parizu. O. Alfons Marija kroz četrdeset je godina sveto živio i revno djelovao u Palestini. Medju ostalim radom, podigao je svetište nazvano »Ecce Homo« na mjestu, gdje je bila Pilatova sudnica u Jerusalemu, jer je ondje židovski puk zazvao na sebe krv Pravednika. Ratisbonne je umro 6. svibnja 1884. zazivajući sladko Marijino Ime. Pokopan je blizu svetoga grada. Na njegov grob često dolaze moliti, uz ostale vjernike, sirotice zavoda, koji je on osnovao.

22. V. Slušajmo sv. Misu za obraćenje Židova — Kraljice patriarha i proroka, moli za nas!

---

[67]) Theodore de Bussière-Ratisbonne, Conversione di Maria Alfonso Ratisbonne, Torino, Ed. »La Salute«, 1933. — »La gloria mariana di M. A. Ratisbonne«, »Osservatore Romano«, 19.—20. I. 1942.

[68]) Mislio je na pok. Laferroneysa.

ODGOJITELJ DUŠA

I mi Hrvati imamo svoje svetce. Samo što za njih malo marimo. Kad je 1. XI. 1924. umro u Zagrebu posvećeni biskup dr. Josip Lang jedan njegov mladi štovatelj, koji se nalazio na sveučilištu u Rimu, pisao je uredniku časopisa »Sacerdos Christi« u Zagrebu, da je razgovarao s Isusovcem profesorom bogoslovlja na Germanikumu Van Laakom, koji se jako zanimao za život pokojnog hrvatskog biskupa. On je bio proštudirao mnoge spise o postupcima za beatifikaciju i kanonizaciju svetih osoba i uvidio je, da bi i biskup Lang mogao jednom biti uzdignut na čast oltara. I mladi svećenik nastavlja ovako: »Naročito je P. Van Laak upozorio na razliku, kako u sličnim slučajevima postupaju Talijani i Francuzi, a kako Niemci i mi ... Kad bi biskup dr. Lang živio u Italiji, siguran sam, da bi se već stvorio skup ljudi, koji bi započeli akciju za kanonski postupak«.[69])

Životopis toga odličnog Hrvata sveta života veoma je zanimljiv i poučan. Rodio se Lang 25. siečnja 1857. u Lepšiću kraj Ivanić-grada, od otca mlinara, koji je radio na nadbiskupskom dobru. Obitelj se poslije preseli u Zagreb, pa u Novake kraj Jastrebarskog, gdje je otac uzeo u najam mlin i pilanu grofa Erdödyja. Ondje umre otac i ostavi udovicu s petero neobskrbljene djece.

Dok je polazio pučku školu već se u malome Josipu ističe pobožnost, i to, kao u sv. Jozafatu, prema Razpelu. Znalo se kadkada desiti, da je diete ostavilo braću i drugove u igri te bi ga nestalo. Kamo bi se izgubio? Kao mala Tereza iz Lisieux-a potražio bi samotno mjesto, da se moli pred razpetim Isusom. Vratio bi se tek na večer, gladan ali zadovoljan. Radi velike bogoljubnosti već su mu tada govorili: Ti ćeš biti svećenik.

Da može lakše proturati svoga Pepeka u škole, brižna se majka preseli u Zagreb, gdje je mali svršio pučku školu i polazio gimnaziju. Prije nego bi pošao

u školu, znao bi dugo vremena klečati i moliti pred razpelom. U gimnaziji je bio izvrstan djak. Sam je kasnije pripoviedao, kako je bilo u školi veliko natjecanje medju drugovima, osobito u hrvatskom i grčkom jeziku. Ono su bila vremena, kad se u školi zaista učilo, jer škola nije, kako je kasnije često bilo, služila svakojakim svrhama, a najmanje odgoju i nauci. S velikom ljubavlju djaci su proučavali materinji jezik i književnost, što u velike doprinaša, uz učenje domaće poviesti, ljubavi i štovanju prema domovini i narodu.

No Josipovo srdce je težilo višim idealima. Biti svećenik, propoviedati rieč Božju i tješiti one, koji trpe, prikazivati sv. Misu u crkvama punim pobožnog naroda, to su želje, koje su razpaljivale mladog djaka, te koje je iznosio kad je molio pred Propetim ili pred Marijinom slikom. Napokon odkrije svoju žarku želju majci, koja se neobično razveseli. Ona uloži molbu i Josip bi primljen u nadbiskupski Orfanotrofij u Vlaškoj ulici.

Navršivši srednju školu stupio je Lang u bogosloviju. Mladić nadaren i kreposnog života privuče pažnju starješina, te ga već druge godine pošalju na glasoviti zavod Germanikum u Rimu, da se ondje usavrši u znanosti i u svetosti. Ondje je bilo na okupu preko devedeset pitomaca iz skoro svih europskih naroda. Pobožnost je vladala medju njima, a medju najdražim bila je pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. Josip Lang je u Marijinoj Kongregaciji Germanikuma posebno naučio ljubiti nebesku Majku, a ta ga je ljubav grijala kroz sve dane njegova života. Možemo kazati, da je ondje bio početak njegove svetosti.

U Rimu je ostao šest godina. Nakon treće položio je doktorat iz filosofije, ali kad je navršio bogoslovske nauke na Gregorianskom fakultetu razbolio se, te nije mogao položiti doktorat iz bogoslovlja. Morao se vratiti u domovinu, a kad se oporavio primio je sveti svećenički red iz ruku kardinala Mihalovića na Gospin blagdan, 24. rujna 1883.

Mladomisnik Lang bio je poslan za kapelana u Zlatar. Odmah je vjernicima upala u oči njegova pobožnost, no ono što im je bilo najdraže bilo je slušati ga kako vatreno i milo propovieda, ili se pak u njega izpoviedati: u izpovjedaonici bio je učitelj i tješitelj, pa makar je u Zlataru ostao jedva deset mjeseci, kasnije su mnogi seljaci dolazili odanle u Zagreb, da se u njega izpoviede.

Naredba nadbiskupova prekine njegov rad na župi i pozove ga na rad kod Milosrdnica u Zagrebu. Godinu dana je proveo kao duhovnik u bolnici. Tu je bilo pravo polje rada za njegovo milosrdno srdce i za njegovu žarku ljubav prema dušama: primiti čisti duh umirućega, komu si sam pomogao, da se očisti, i predati ga u ruke Stvoritelja, govorio je, to je najdivnije, što može biti.

Sliedeće je godine zapala Langa nova dužnost: bio je imenovan duhovnikom samostana i ujedno profesorom vjere i uzgojoslovlja na učiteljskoj školi Milosrdnica. Prema potrebi poučavao je i neke druge predmete. Dr. Lang je proveo 15 godina u tom uzgojnom radu. Vatrenom riečju i liepim primjerom, naukom i molitvom odgajao je buduće odgojiteljice mladog hrvatskog pokoljenja. Ali izpovjedaonica je bila središte njegova šireg odgojnog rada. K njoj su dolazile i časne sestre i učenice, ali mnogo više vanjski sviet. »Oko nje se sakupljala najsiromašnija čeljad i odlazila presretna po primljenoj utjehi; onamo su dolazili najotmieniji katolici tadašnjeg Zagreba da kleknu pred njega i prime sveto odriešenje. Ondje je Bog preko Langa činio čudesa. Sate i sate kroz dane i godine proveo je Lang u izpoviedaonici i provodio Svetotajstvenom Spasitelju grješnike, a vodio putem kreposti pravedne duše i pojedinačno ih uzgajao. Kako u ono vrieme nije bilo u Zagrebu čč. otaca Isusovaca, bio je samostan sestara Milosrdnica oaza pobožnosti, a u toj oazi bio je učitelj i najljepši uzor duhovnik Lang«. Tako čitamo u njegovu životopisu.[70]) Nema dvojbe da Zagreb i čitava nadbiskupija, a i drugi krajevi duguju biskupu

Langu, već zbog njegova odgojnog rada u školi i naročito u izpoviedaonici, mnoge kasnije uspjehe na polju katoličke organizacije, jer se duhovi ne spremaju za pravi apostolski rad na sastancima i predavanjima već u tajnosti sakramenta pokore.

Površnim duhovima će se ova tvrdnja činiti pretjeranom. Ta, ne vidimo li dnevno, kako se mnogi izpoviedaju a da se ipak ne poboljšavaju; kako u svečanim prigodama hiljade hrle k izpoviedaonici i Svetom Stolu, a kasnije, možda isti dan, padaju u težke griehe? Odgovor ovom prigovoru nije težak: ponajprije treba uzeti u obzir ljudsku slabost; ali najveća zapreka djelovanju sv. izpoviedi stoji u tome, što se mnogi vjernici na nju ozbiljno ne pripravljaju; što se zadovoljavaju time, da kažu svoje krupnije griehe a drže dušu zatvorenu, zapečaćenu, ne dozvoljavajući da svećenik, koji je otac i učitelj i liečnik, prodre svojim pogledom u nju, i da im pruži svoju pomoć; što se često iskreno ne pokaju. Naravno, da nisu svi izpovjednici svetci, kao što je bio dr. Lang, no ima ih mnogo dobrih i izvrstnih, koji su pravi voditelji duša. Treba svakako uviek, a osobito za četiri vremena, po naredbi Crkve, moliti Boga, da nam dade dobrih i svetih svećenika.

Nakon dugog i svestranog rada u sjeni crkve sv. Vinka nadbiskup dr. Posilović pozva Langa na još odgovornije djelovanje: da bude odgojitelj budućih svećenika. God. 1900. dr. Lang dakle nastupi kao duhovnik u bogoslovnom sjemeništu. Njegov dosadašnji život bio ga je izvrstno spremio za tu službu: poznavao je duhovni život sela i grada, učenih i neukih, potrebe bolestnika, učenica i redovnica. Sada treba da pripravi za isti posao one, koji će ga dalje vršiti u raznim prilikama. Osim duhovničke službe predavao je Lang još na fakultetu.

Godine 1908. postao je dr. Lang kanonikom stolne crkve i ujedno ravnateljem sjemeništa; god. 1912., u jeseni, povjerio mu je pak nadbiskup župu sv. Marije. Njegovo je srdce bilo presretno. Sada će moći odgajati duše ne samo jednog zavoda ili onih,

koji k njemu dolaze jer su za njega doznali, već on će biti otcem hiljada i hiljada župljana, vodit će Marijine kongregacije, pohadjat će bolestnike, neumorno će propoviedati i katekizirati narod, doznat će za mnoge nevolje, koje će moći ublažiti. O, kako je liepo biti župnik! Dr. Lang je osjećao istinu te tvrdnje svaki dan, pa i onda, kad ga je trnje župničke službe bolo. Uz vršenje svojih dužnosti mnogo je molio. Pred divnom slikom Majke Božje u maloj sakristiji u zvoniku sv. Marije sate je i sate klečao, tražio pomoć i zahvaljivao.

Župniku se Langu otvorilo još jedno široko, dotada slabo obradjeno polje rada: polje katoličke Akcije, koju su onda zvali katolički Pokret, dok se s Piom XI. nije ustalio novi naziv te se od onda jedan i drugi izraz razlikuju i po sadržini: pokret obuhvaća sva polja djelovanja katolika u svietu, a za nj crkvena vlast ne odgovara, dok je akcija sudjelovanje vjernika u hierarhijskom apostolatu Crkve. Katolički pokret medju Hrvatima imao je kao svoju središnjicu Hrvatski Katolički Narodni Savez, koji je osnovan u Zagrebu 7. IV. 1910. To je djelo velikoga Langova suvremenika biskupa Mahnića, a medju osnivačima bio je i kanonik Lang: on je kasnije bio mnogo godina i predsjednik Saveza. Osim toga bio je duhovnik Hrvatske Katoličke Ženske Sveze, grane Saveza, preko koje je uspio ustanoviti u Zagrebu bratovštinu svete Krunice, koju je želio uvesti još kao mlad svećenik u samostanu. Dr. Lang je takodjer mnogo pisao u katoličkim listovima, izdao neke knjige, pomagao katolički tisak, podupirao osnutak katoličkog dnevnika, bio je napokon i predsjednik Apostolata sv. Ćirila i Metoda, jer je nosio, kao svaki pravi svećenik, u svom srdcu visoki ideal jedinstva Crkve, i zato, gdjegod je mogao, pružio bi svoju pomoć našim katolicima iztočnog obreda. U kongregaciji djevojaka upoznao je posebno život služavki, te se za njihove duhovne i vremenite potrebe živo zanimao. Po njegovoj smrti odbor, u kojem su većinom bile njegove bivše učenice, osnovao

je u Zagrebu »Dom biskupa Langa«, gdje kućne pomoćnice nalaze stan i zaštitu a djevojke se usposobljavaju za to zvanje.

Godine 1914. buknuo je prvi svjetski rat. Župnik sv. Marije uočio je nove potrebe, koje je ratno vrieme nametnulo. Prva je bila, da se više moli. Zato je uveo u župskoj crkvi svagdašnju večernjicu.

Jednog dana god. 1915. nadbiskup Bauer pozva dra. Langa k sebi te mu reče, da je odlučio predložiti ga za zagrebačkog pomoćnog biskupa. Ponizni kanonik molio je plačući svojega starješinu, da ne meće taj teret na nj, jer da je za njega pretežak. I nije se prestao moliti, dok mu preuzvišeni nije zapoviedio i nije ga upozorio, da je to volja Božja. Onda se tek smirio.[71])

Kad je postao biskupom težko se dielio od službe sv. Marije. Ta onamo su još uviek dolazile duše, koje su ga trebale; kako ih je mogao napustiti? Ondje je bila mila slika Majke Divne: kako će se moći od nje rastati? I dr. Lang još dugo vremena tamo propovieda i izpovieda, obavlja svećeničke službe i svečanosti u Marijinim kongregacijama. A dok se u crkvi služi večernjica, on kleči, u maloj sakristiji, pred svojom dragom Majkom.

Svećenik i biskup Lang nije samo radio i molio: to nije dovoljno, da se netko posveti. Svetost zahtjeva vršenje svih kreposti. Tko je Langa poznavao znao je, kako se on odlikovao u ljubežljivosti, u vedrini, u blagosti — premda je bio gnjevne naravi — u posluhu, u postu i pokorničkom životu. Osobito je bio poznat u Zagrebu kao prijatelj siromaha. Već kao duhovnik kod Milosrdnica posvetio se radu u Konferencijama sv. Vinka Paulskoga. Kao kanonik, župnik i biskup, budući su mu prihodi bili veći, mogao je još više razdavati siromašnom svietu. Sve, što je imao, sve, što mu je kao službeniku svome od vremenitih dobara davala sv. Crkva, sve je to pripadalo sirotinji, sve je on razdielio siromasima i biednima. I nije davao tek od suviška, nego i ono, što je njemu bilo potrebno. Tako je jednom neko

žensko družtvo poklonilo biskupu dvanaest liepih košulja, koje su gospodje same sašile. Saznali to siromasi pa dodji jedan, dodji drugi, a svi trebali baš košulje. I naš biskup sve ih, do jedne, razdao. Jednom je darovao nekom siromahu, koji nije imao cipela, par novih cipela, a stare zadržao je za sebe.[72])

Premda je život biskupa Langa bio uzoran u svakom pogledu ne možemo reći, da je već zato bio svet. Prava svetost sastoji se u ljubavi prema Bogu. Ta pak ljubav potiče čovjeka na krepost, na rad, na samopriegor i žrtvu, na molitvu. I upravo ljubav, velika ljubav je gorjela u srdcu svetog biskupa. Ta se ljubav sredotočila u tri predmeta. S p a s i t e l j n a k r i ž u bio je već od djetinjstva, kako smo vidjeli, predmet razmatranja i privrženosti malog Josipa: takav je ostao kroz čitav život. Biskup je i pri kraju svojega života napisao liepo djelce: »Slava presvetoj Krvi«. Drugi predmet njegove žarke ljubavi bio je I s u s u p r e s v e t o m S a k r a m e n t u. Lang je dnevno obavljao uru klanjanja pred Svetohraništem. Kad u bolesti ne bi mogao ustati obavljao bi je u krevetu: zato mu je bilo tako drago, što je stanovao blizu crkve Franjevaca na Kaptolu. S kreveta je mogao vidjeti oltar. Okrenuo bi se prema mjestu, gdje je bio glavni oltar i zadubio bi se u molitvi i razmatranju. Svetu Misu je čitao s najvećom pobožnošću. Kad mu se život približavao kraju, misio je ipak uz najveće napore u stolnoj crkvi. Jednom mu jedan prijatelj savjetovao, neka ne misi dok je tako slab. »On plane i u tom žaru izjavi: Pa Vi branite i odvraćate me od onoga, što mi je najdraže i najsvetije? Vi vjerujete a ipak tako govorite? — Svi smo se pokunjili i zašutjeli«, priča svjedok.[73]) Napokon sam nadbiskup mu naloži, da dade urediti oltar u sobi, tako te je mogao kod kuće misiti. Ali to nije dugo trajalo, jer ga je bolest doskora svladala.

Kako je ljubio Isusa u Euharistiji i Njemu se dnevno klanjao, tako je i druge poticao, da isto čine. Bio je diecezanski predsjednik Družtva Svećenika

Klanjalaca a posljednji je njegov javni nastup bio kad je predsjedao, u kolovozu 1923., prvi Hrvatski Euharistijski Kongres u Zagrebu.

Treći predmet žarke pobožnosti biskupa Langa bila je n e b e s k a M a j k a. Njoj je na čast preveo krasnu knjigu sv. Alfonsa Liguoria »Slava Marijina«. Krunicu je dnevno molio i svakomu preporučivao, da je moli. Kad bi propoviedao o Mariji sav bi se zažario od zanosa. Često je vodio procesije u Remete »Najvjernijoj Majci Hrvatskoga Kraljevstva«. Posebno je volio Majku Božju pod Kamenitim vratima. Onamo je često polazio i preporučivao drugima da ju časte. Kad je u posljednjoj bolesti bio u najtežim mukama govorio je svom duhovniku: »Molite se Majci Božjoj, da pošalje andjela, da me povede k Gospodinu mome«. Dirljivo je bilo slušati, kako često poluglasno razgovara sa svojim Spasiteljem. U najtežim je časovima znao šaputati: »Isuse dobri, smiluj mi se! Marijo, predobra Majko, pogledaj na me!« Isus i Marija su došli po nj upravo na zaključku listopadske pobožnosti. Još ju je mogao obaviti na zadnji dan mjeseca. U jutro, na blagdan Svih Svetih, primio je svetu pričest u 6 sati. Pol sata kasnije nije ga više bilo medju živima na zemlji.

Biskup dr. Lang bio je i veliki hrvatski rodoljub: divno je znao spajati ljubav prema svom narodu i domovini s ljubavlju prema nebeskoj domovini i prema općinstvu svetih. Njegovo tielo počiva sada u srdcu starog Zagreba, u njegovoj crkvi sv. Marije. Onamo hodočaste hiljade, da mu se preporuče. Već mu se pripisuju mnoge milosti. Neka dragi Bog dade, da ga što prije častimo na oltaru!

23. V. Slušajmo sv. Misu za sve naše žive i pokojne odgojitelje — Blagoslovljeno ime Marije, Djevice i Majke!

[69]) »Sacerdos Christi«, Zagreb, studeni 1924., pismo dra. Kolareka. — [70]) S. M. Dr. Josip Lang, Knjige katoličkog života, Zagreb, 1925., str. 22. — [71])-[73]) V. »Sacerdos Christi«, Zagreb, 1924., studeni i prosinac.

VITEZ GOSPE BEZ LJAGE

Otok Krk, najsjeverniji u iztočnom djelu Jadrana, slavan je u hrvatskoj poviesti. Već koncem petoga vieka počeli su dolaziti na njega s kopna Hrvati, dok su se ostatci rimsko-liburnijskog življa zgrnuli u samom gradu Kurykta (Krk, Vegla) braneći se od došljaka iza njegovih bedema. Hrvati, podieljeni u plemena, nastavali su u župama, usred kojih su stajali župni gradovi, utvrdjena mjesta Omišalj, Dobrinj i Vrbnik. U jedanaestom vieku postao je otok središtem glagoljaškog bogoslužja. To je doba, za vrieme kralja Zvonimira, kad je nastala glasovita Bašćanska ploča u opatiji sv. Lucije kod Baške, a malo je mladja Dobrinjska isprava Kirina, sina Radonjina, »pisca od komune«. Biskupija se u gradu Krku spominje već oko godine 585.[74]) U redu mnogih važnijih i manje važnih osoba, koje su ondje vršile biskupsku službu, najpoznatiji je svakako biskup dr. Antun Mahnić, čovjek svetoga i mučeničkoga života, koji je preminuo u Zagrebu 14. prosinca 1920.[75])

Antun Mahnić rodio se 14. rujna 1850. u Kobdilu, na goričkom Krasu. Roditelji su mu bili težaci, Slovenci, ali je Mahnić kazivao, da su se njegovi predji onamo preselili iz hrvatskih krajeva. Odkada je postao biskupom u Krku on se uviek smatrao Hrvatom. Prije toga bio je profesor Novog Zavjeta na bogoslovnom učilištu u Gorici, a nekoliko godina prefekt i kasnije ravnatelj Dječačkog sjemeništa.

Doba, u koje je Mahnić stupio na pozornicu katoličkog života medju Hrvatima, bilo je doba gnjilog liberalizma. Liberalizam ili slobodarstvo nauka je, koja propovieda neograničenu slobodu čovjeka. Ta je nauka protekla od protestantizma, koji je proglasio, da svaki vjernik može tumačiti Sveto Pismo, kako ga Duh Sveti nadahne, a to praktično znači: kako se njemu čini. Ova je slobodarska nauka zatim prešla na polje v j e r e i b o g o š t o v l j a u o b ć e

te je proglasila, da svatko može vjerovati i Bogu se klanjati kako hoće, prema zasadi: sve su vjere dobre; prešla je na polje znanosti i književnosti, koje su se proglasile slobodnim od svake veze, pa i od veza, koje propisuju istina i ćudoredje, dok je u mudroslovlju posebno proglašeno načelo, da do prave istine čovjek ne može doći, da prava istina uobće ne postoji, nego postoje samo ljudska mišljenja, koja se mijenjaju. Slobodarstvo je prešlo i na gospodarsko polje, te je proglasilo, da je svatko slobodan sticati kako hoće, bez obzira na druge ljude i na zajednicu, a to je urodilo nesmiljenim glavničarstvom i izrabljivanjem slabijih; napokon na političkom je polju iz njega nastala slabo shvaćena demokracija, koja nije išla za tim, kako Bog hoće, da vlast služi dobru naroda, nego da narod, prevaren i obmanjen, služi lukavijima, bezobzirnijima i nasilnijima.

Sve su te »slobodarske« ideje vladale Hrvatskom koncem devetnaestoga vieka. A katolički krugovi, zabavljeni s pravednom borbom protiv tudjinca, nisu opažali, kako crv vjerskog i ćudorednog slobodarstva podgrizuje korien katolicizma u narodu. No Bog nije zapustio narod, koji Mu je kroz viekove bio vjeran i koji je na granici Europe ginuo za krst častni: On mu posla biskupa Mahnića, da mu otvori oči. I Hrvati su se prenuli na vrieme, stvorili su oko svoga duhovnog Vodje novi rod, rod duboko katolički odgojen i nacionalno sviestan, koji je dugim, uztrajnim i mukotrpnim radom pripravio ljude, koji će novoj Hrvatskoj dati katolički duh.

Kad je Mahnić sa stolice profesora bogoslovlja došao na Krk, kroz šest godina dublje je proučavao prilike u Hrvatskoj, te kupio tiskaru, koja će mu služiti, da ostvari svoje namjere. Smjestio ju je u prizemlju biskupske palače. Godine 1903. počeo je izdavati »Hrvatsku Stražu«, »časopis namienjen nauci i književnosti«, koja je imala glavnu zadaću da bistri pojmove i da gradi temelje javnog katoličkog života. U prvom broju biskup piše: »Pretežna je većina hrvatskog naroda kršćanska. Kršćanstvo

je uhvatilo korien u misli i ćudi hrvatskoga naroda, te je tako spojeno s njegovom poviešću, sa slavom i veličinom njegovom, kako je težko kod ikojeg naroda u Europi ... Ipak moramo priznati žalostnu činjenicu, da je ona protukršćanska struja, koja je već odavna zavladala višim slojevima zapadnog družtva, sebi i u Hrvatskoj prokrčila put i otimlje sve više maha. Da, i naši naobraženi krugovi odmeću se sve više od starih kršćanskih predaja ... Isusova stvar imade u Hrvatskoj vrlo malo neustrašivih, odrješitih pobornika«.[76])

Vodjen od samoga Duha Svetoga, kojemu je Mahnić bio duboko pobožan, veliki biskup nije tražio površne i djelomične liekove protiv jedne ili druge zaraze. Prodro je do koriena dobra, da ondje nadje liek protiv koriena zla. Korien zla bio je liberalizam, korien dobra je sam Stvoritelj Bog, vrhovni gospodar i vladalac. Boga, Božji duh treba dakle unieti svuda: u književnost, koja odgaja mladež; u nauku, koja se predaje sa stolica srednjih i viših škola; zatim u družtvovni život, medju gradjanstvo, seljake i radnike, u gospodarstvo i u politiku. Prije svega treba da tim duhom bude prožeto svećenstvo.

Da se možemo vladati prema namisli, koju je Bog imao kad je stvarao i ima kod upravljanja svieta, treba tu misao poznati. Ona se razabire u vasioni: odavle ona se čovjeku očituje kao odsjev vječne, nepromjenljive bitnosti Božanske, namećući mu se kao načelo.[77]) Zato će Mahnić biti veliki pobornik Božjih misli, načela. A budući su odrasli ljudi previše vezani uza svoju okolinu, običaje i javno mnijenje, koje je redovito pogrješno, biskup se obraća mladeži, u prvom redu školskoj, koja je uviek idealna, naime bezkompromisno traži ideje, misli, i zato će lakše doći do vrhovnih, Božjih misli, do načela, i njih svuda prihvatiti.

I Mahnić uspije. On je otac hrvatskog katoličkog pokreta, pokreta budjenja katoličkih sila u hrvatskom narodu, koji je počeo okupljanjem malenog broja djaka; koji je doskora stvorio katolička akademska družtva »Hrvatsku« u Beču i »Domagoj«;

u Zagrebu, a kasnije i druga družtva na nekim inozemnim sveučilištima. Pokret se proširio na srednjoškolce i na sve narodne slojeve, dao je Hrvatima njihov katolički tisak i katoličku književnost, održao krasnih sastanaka i veličanstvenih zborova, te kasnije iznio nove grane, Orlovstvo, Križarstvo i Katoličku Akciju: sve su te grane započete i u svojim početcima vodjene od ljudi, što ih je Mahnić neposredno odgojio. Svima je ostavio kao amanet načelo, t. j. B o g a, i njegov a u k t o r i t e t, koji je predan C r k v i, P a p i.

Ovaj velikan duha bio je istodobno svećenik svetoga života. Duboka vjera u Boga i djetinjsko pouzdanje u nebeskog Otca vodili su sve njegove korake. Žarka ljubav prema Bogu učinila je od njega vatrenog pobornika pobožnosti prema Isusovu Srdcu, tako te je njegova biskupija za rana nazvana »biskupijom presv. Srdca«. Mahnić je bio čovjek molitve, te je dnevno, osim ostalih svećeničkih molitava, obavljao uru klanjanja pred presv. Sakramentom. Ondje, »na podnožju oltara, dozrievale su osnove katoličkog pokreta, nesebična ljubav spram katoličkog djaštva, ona mirna borbenost, koja pobjedjuje trpeći«.[78]) Daljna krepost, koja je kao dragi kamen blistala u njegovu životu, bila je poniznost. Tko prolista »Spomen-knjigu o II. hrvatskom katoličkom kongresu«[79]) god. 1913., koji je bio njegovo djelo i djelo njegovih organiziranih djaka, čudom će se čuditi kako je on malo govorio na sastancima, premda je svatko svuda osjećao njegov duh a djaštvo mu je neprestano izkazivalo oduševljene izlieve svojih čuvstava. Mahnićeva se poniznost očitovala i u tome, što nije o sebi nikada govorio, u svom srdačnom obćenju s djaštvom, pa i s najmladjima.

Jasno je, da je u takva čovjeka morala biti velika i pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji, koju je on usisao kao maleno diete od vrlo pobožne majke. Njegovi osjećaji prema Gospi bili su upravo djetinjski; to se vidjelo iz načina, kako je molio i kako je o Mariji govorio, ali i tu je izbijala ona sveobuhvatna načelnost i praktičnost, koja je temelj nje-

gova značaja i njegova rada. Pišući svećenstvu u članku »Hajdemo k izvorima spasa!« Mahnić ovako veli: »U našim je propoviedima često previše — cvieća. Značajno je to često za svibanjske pobožnosti. Istina da već prolieće kiti Djevičin oltar cviećem, pa treba da se tomu prilagodi i besjeda propovjednikova. Ali i tu vriedi: Ne predaleko! Ni tu ne valja zaboraviti, da se nalazimo u hramu Božjem, te da i tu za nas ima svoju moć opomena Apostolova: propoviedati Krista! Često na svibanjskoj pobožnosti slušaoci ne dobivaju nego slike iz proljetne prirode, razne anegdote nabožne naravi, crtice iz života svetaca ili katoličkih muževa; da se stvar čini interesantnijom i privlačivijom, iznose se svakojaki slučajevi crpeni iz novina. Uši će se i mašta, istina, napuniti svakojakim ugodnim slikama i dojmovima, ali će brzo sve izhlapiti poput magle«.

Sabrana duša biskupa Mahnića, zauzeta velikim idealima i uviek u borbi protiv svieta i zla za pobjedu tih ideala, nalazila je obilnu hranu u promatranju bolova Božje Majke. Zato je gojio posebnu pobožnost prema Sedam Žalosti Blažene Djevice, preporučivao kršćanskim majkama, da se upišu u istoimenu Bratovštinu, a sjajnu razpravu za svećenike »Rane Isusove na Njegovu mističnom Tielu«[80]) započeo je ganutljivim razmatranjem o tim ranama: »Malo koja svetkovina u crkvenom ljetu nježnu dušu potiče toliko na ozbiljno razmatranje, kako spomen sedam žalosti Blažene Djevice Marije. Žalosti su to i muke, što ih pretrpjela Majka Božja, od svih majka najnježnija i najsvetija, zbog muke i smrti Svoga Jedinca«. To su uvodne rieči razprave, koja nam kao otvoreni prozorčić dozvoljava, da zavirimo u srdce pisca. Kasnije veli o tomu, kako »Marija nije bila na tielu ranjena, nije prolila krvi, Njezina muka stoji sva u duši, koja je obdarena najsavršenijim spoznanjem, u srdcu, koje ljubi kako nije ljubilo i ne može ljubiti nijedno čovječje srdce«. Pa onda pita: »Nije li nam Bog posebnu ljubav izkazao baš time, što je htio, da Marija bude mučenica ne tielom nego srdcem? Kako bismo mogli inače nasliedovati

stope Marije, naše Majke, u ovom najsvetijem primjeru, što nam ga je ostavila: dičiti se Križem Isusovim, i smrt Gospodnju oznanjivati našim životom?«

Sveto Ružarje bila je takodjer mila Mahnićeva pobožnost, a on je i jako preporučivao širenje njegove Bratovštine. Mladeži je toplo preporučivao, da se upiše u Marijine kongregacije. Iz mnogih njegovih izjava bjelodano je, koliko je Mahnić nastojao oko širenja Marijinih Zborova za djaštvo, i kako je smatrao te zborove kao bitno, pače najvažnije sredstvo za uzgoj hrvatske katoličke mladeži.[81])

Ali kraljica Mahnićeva srdca bila je bezgrješno začeta Djevica. On Ju je dao svom djaštvu kao Zaštitnicu, Majku i uzor ne samo zbog svete čistoće, koja je nenadoknadivi uvjet kršćanskom življenju i svakom radu u apostolatu, nego i zato, što je ona bila zastava i program u borbi protiv slobodarstva i njegova ogranka, naturalizma. »Bit naturalizma«, pisao je, »sastoji se u negaciji svrhunaravskoga poredka. Iztočnim griehom izkvarena narav i milost Kristova, to su dva oprečna principa, medju kojima dodje do sukoba. Bezgrješnim Začećem održa milost najsjajniju pobjedu nad griehom. Ova je dogma najkonkretnija afirmacija milosti i svrhunaravskoga poredka. Njome se pogadja životna žila naturalizma«.[82])

Misao na Neokaljanu Djevicu prati svuda Mahnića. Na prvoj sinodi on Nju zove »Vladaricom krčke biskupije«. Svečani dekret odobrenja te iste sinode izdao je u prvom redu na čast Bogu, zatim bezgrješno začetoj Djevici. God. 1908. Mahnić predsjeda prvom hrvatskom hodočašću u Lourdes, te na Veliku Gospu služi u bazilici svečani pontifikal. Preko pontifikala održao je divnu propovied o značenju otajstva Bezgrješnog Začeća za vjeru, te pozvao Hrvate, da u težkim vremenima ostanu vjerni Bogu i Gospi. Crkva je bila puna hodočasnika mnogih narodnosti, svi su napeto slušali propovjednika, makar ga nisu razumjeli. »Kad je biskup zazivao blagoslov na hrvatski narod«, pripovieda jedan od na-

zočnih, »briznuo je u plač, a s njime zaplakali su ne samo Hrvati, već i svi tudjinci u crkvi. To je bio prizor veličanstven, neopisiv, a riedko kada u svietu vidjen ... Poslije propoviedi jedva se biskup progurao izmedj silnog svieta, koji se rivao k njemu, da mu poljubi ruku. Čulo se, gdje Francezi, Španjolci a i ostali narodi šapuću: Mora da su Hrvati vrlo dobar i pobožan narod, kad njihov biskup tako oduševljeno propovieda, i kad na njih tako spasonosno djeluje njegova rieč!«[83])

Sličan dogadjaj, i ako u manjoj mjeri, zbio se u Velom Lošinju god. 1901. Na Uzašašće održi Mahnić govor na svibanjskoj pobožnosti. Na propovied dodje i nadvojvoda Stjepan i njegova obitelj, jer su toga dana dvie njegove kćeri bile primile prvu svetu pričest. Biskup je preko pola sata govorio, i to bez predhodne priprave, jer ga je župnik bio u posljednji čas zamolio, o Bezgrješnom Začeću. Nadvojvoda je najpozornije pratio njegovo oduševljeno razlaganje, bio je vidljivo ganut, te poslije propoviedi izjavi, da još nije čuo tako govoriti i da ga je biskupova rieč podpuno poučila i uvjerila o otajstvu Bezgrješnog Začeća.

Tri godine iza prvog hodočašća u Lourdes, biskup izdaje poslanicu u kojoj upućuje svoje svećenstvo i vjernike k Isusu preko Marije, koja je »najjači štit katoličke vjere«. U njoj kaže: »Ja ne bih Vam o (lurdskim) dogadjajima govorio, ako toga ne bih držao za svoju dužnost, što mi je nalaže zahvalnost prema Bezgrješnoj Djevici Mariji. Ja to činim evo zato, da se Mariji odužim. Dva sam puta bio tako srećan, da sam mogao vlastitim očima gledati čudesa, što ih Marija tvori u Lurdu. Ondje se uvjerih, da je ono, što sam prije čitao ili čuo, sve premalo. Zato sam se Mariji zavjetovao, da ću Njezina djela i slavu navieštati svakom prilikom i svima, s kojim ću doći u doticaj«.

Katoličkom djaštvu neprestano je preporučivao pobožnost prema nebeskoj Majci. I za vrieme prvog svjetskog rata napisao je u ratnoj knjizi »Luči« 1914-15. članak »Vienac na oltar Svibanjske Kra-

ljice«, koji sadržava program svakog djaka i svakog intelektualca u njegovoj pobožnosti prema Gospi.

Poslije rata imao je silnih potežkoća u odnošajima prema okupatorskoj vlasti. Talijani ga odvedoše u internaciju i smjestiše ga u samostan Camaldoli kod Frascatija. U zatočničtvu je uviek molio, tako te su ga ukućani zvali »Biskup koji uviek moli«. Ali istodobno je i radio: za svoju biskupiju i za svoj narod. Medjutim počela ga podgrizati bolest. Vrativši se kući, biskup je doskora bio prisiljen, da podje u Zagreb i da ondje potraži liek svojoj bolesti. Stanovao je u nadbiskupskom dvoru. U »Narodnoj Politici« pripoviedao je kasnije dr. Šime Cvitanović svoj posjet bolestnomu Mahniću ovako:

»... Na jednom krevetu ležao je pokojni biskup i Učitelj. Oči su mu bile upale i zatvorene, donju ustnicu držao je pritisnutu gornjim zubima, lice se oteglo, požutilo, uši prozirne ... On nije uzdisao, nije se ni tužio, nije riečima molio olakšicu, ali su to tražile one duboke izmučene i bolne oči, ono mršavo i prozirno lice. U ruci je držao krunicu i prsti su grčevito stiskali prilično velika zrna. Na zidu je bila slika sv. Bogorodice — a eto pod Njezinim nogama ležao je u golgotskim mukama Njezin sluga i štovatelj. Prvog dana jedva smo što govorili ... Sutradan je on pomoću medikamenata ipak lakše trpio i dok sam se s njim bavio, priznao sam mu usred razgovora, da sam i ja senior. Starac se na to trgne, okrene i pogleda me, a onda digne ruke prema slici sv. Bogorodice, te duboko uzdahnu: Hvala Ti, Majko draga, što sam i to dočekao, da sjeme, koje je posijano, već je u plodu i da me jedan senior lieči. Tko bi se to nadao, a ipak je došlo!« Iza kratkog razgovora starac je malo počinuo i opet nastavio: »Znate doktore, boli to, boli i reže, ali ja sam tvrde naravi, mogu, još mogu. Nego vi što ste izrasli i ušli u život, pazite i čuvajte se, da vas ne zaraze ideje svieta. Vaš je put trnovit, ne nadajte se, da će vas lako razumjeti, a i ondje, gdje se budete nadali utjehe, često ćete biti ožalošćeni. Gledajte sve s pogleda Božje ljubavi. U politici baš

ostanite puni ljubavi Kristove. To vam je cilj kao Hrvatima, jer cilj je našem narodu Krist i On treba da proširi svoju ljubav nad cielim našim narodom«. »Slušao sam i gutao rieč po rieč velikog Učitelja i sluge Božjega«, veli dr. Cvitanović. »Nikad u svom životu nisam bio pažljiviji i meni se činilo, da je preda mnom prorok Kristov i da Krist govori preko njegovih usta«.

Oprostivši se od svoga domaćine, nadbiskupa dra. Bauera, od ljubljenih djaka, od njihovih seniora, zaklopi dr. Antun Mahnić svoje svete i umorne oči 14. prosinca 1920. Njegovo tielo bilo je privremeno pokopano u kanoničkoj grobnici na Mirogoju, odakle je devet godina kasnije preneseno na Sveti Ksaver, sada župnu crkvu Franjevaca Trećoredaca glagoljaša. Tom je prigodom t i e l o n a d j e n o n e t a k n u t o. Sada ostatci Velikana s Krka leže pod oltarom Gospinim, na kojemu Bezgrješna sklopljenih ruku moli za njegovo duhovno potomstvo i za hrvatski narod.

24. V. Odstranimo iz svoje kuće zle knjige i slikane časopise i čitajmo samo dobre stvari. — Marijo, blagoslovi katoličke novinare!

---

[74]) V. Vjekoslav Klaić, »Krčki knezovi Frankopani«, Zagreb, Matica Hrvatska, 1901.

[75]) Mahnićev životopis napisao je s velikom ljubavlju i s izravnim poznavanjem pok. biskupa fr. Ignacij Radić, Požega 1940., naklada »Dobra Štampa«.

[76]) »Hrvatska Straža za kršćansku prosvjetu«, Krk, 1903., god. I., svezak I.

[77]) Dr. Antun Mahnić, »Knjiga života«, sabrao A. Alfirević, D. I., Osiek, 1923., str. 17.

[78]) Radić, Dr. Antun Mahnić, str. 210.

[79]) Uredio dr. Janko Šimrak, Rieka, Tisk. Miriam, 1913.

[80]) »Svećenička Zajednica«, Krk, 1912., str. 82 i slij.

[81]) »Vjestnik Marijinih Kongregacija«, Zagreb, 1925., br. 4 i 1926. br. 1 i 2.

[82]) Mahnić, »Na razkršću dvaju doba«, Zagreb, 1924., str. 38.

[83]) Ivan Nepomuk Jemeršić, »Hrvati u Lurdu«, Zagreb, 1909., strana 210.

GRADITELJ MARIJINIH SVETIŠTA

Bijaše dne 24. rujna 1886., dan Majke Božje od Nadarja.

Župska crkva u Kaštel-Sućurcu kod Splita puna je puncata vjernika, a župnik don Niko Škrivanić služi zavjetnu svetu Misu. Prije osam dana on ju je puku naviestio, jer je sada doskora vrieme berbe a suša već traje nekoliko mjeseci, pa treba usrdno moliti Nebo da dade blagotvornu kišu. Ali revan svećenik je još nešto tražio od svojih vjernika: obećanje da će dobrovoljnim doprinosima popraviti zapušteno svetište Majke Božje na Hladima, koje se diže na proplanku sjeverno od varoši, podno Kozjaka.

Dok se sveta Misa služi, valjaju se nebom silne oblačine, gonjene jugozapadnim vjetrom, svijajući se izpod planine. Kad eto, sukobiše se oblaci, zabljeska, zagrmi i sasu se suha tuča. Četvrt sata padala tuča silnom vijavicom. Zrna bijahu velika kano orasi. Mjestom nastalo zapomaganje. A kako i ne bi? Propali vinogradi, skoro jedini imetak onih seljana.

U sredini crkve nalazila se čudotvorna slika Majke Božje iz svetišta na Hladima. Donesoše je u procesiji, po običaju u sličnim prigodama. Kad poče tuča padati, nastade mukło jecanje u crkvi. Župnik u onoj nevolji okrenuvši se puku reče: »Zašto, puče, tugueš? Ne vidiš li svoju Zaštitnicu nasred svetog hrama? Ne boj se, već se srdčano prihvati popravka Njezina svetišta. Ruke na posao, a srdce k Bogu. Ne će biti zla!«

I uistinu bi tako! Onakva tuča uz onako silan vjetar, imala je stući ne samo groždje, nego i mlazove. Kad tamo, nije odronila ni zrna. Narod plakao od veselja i ganuća vidjevši ne samo kako ga je dobra Gospa spasila od propasti, nego kako Ona očevidno pokazuje skrb za svoju djecu.[84])

I nije to bio ni prvi ni posljednji put. Stari su se mješćani sjećali, kako je godine 1810., kad je u Dalmaciji već šest mjeseci vladala strašna suša, bila upriličena procesija s istom slikom Majke Božje. Tada su u onoj pokrajini gospodarili Francuzi generala Marmonta. Promatrajući obhod častnici su se rugali, a i general s njima, »lakovjernosti naroda«. Dan bijaše vedar kao riblje oko, sunce peklo kao za oklad, nebo, rekao bi, od željeza, nigdje ni vlasa oblaka. Procesija ulazi u župsku crkvu, nosači polažu nasred crkve Gospinu sliku, a puk srdačno vapi: Sveta Marijo, moli za nas!

U čas, oblak zastre obzorje, zabljeska nekoliko puta, i eto kao mane s neba tihe kiše, koja nastavi padati cio dan i cielu noć. Ljetina je bila spasena. Sutradan francuzki zapovjednik, potresen očevidnim čudom, pratio je bosonog, a s njim ciela posada, uz najveće slavlje i gruvanje topova, Majčinu sliku u Njezino svetište na Hladima.

I u drugim je prigodama Gospa pokazala Sućuranima svoju moć i svoju majčinsku zaštitu. Ali, posljedice ratova i francuzke revolucije izopačiše duhove. Protucrkvena i protuvjerska načela prodrieše, kao i drugdje, i u biela Kaštela. Narod stao tražiti neka prava na biskupska zemljišta. Pitanje je bilo zamršeno. Puk se razciepio u dvie stranke. Mržnja medju zavadjenima pooštrila se do skrajnosti. Dolazilo je i do krvoproliča, a vredjanjima Boga ni kraja ni konca. Trebalo je i vojske, da se sprieče teže nesreće.

U to, god. 1886., dodje u Sućurac novi župnik, don Niko Škrivanić. Rodjen u Omišu, na ušću Cetine, 7. ožujka 1855., od roditelja Ivana i Josipe, obrtničkog stališa, učio je gimnazijske i bogoslovne nauke u sjemeništu u Priku kod Omiša. Bogoslovske je izpite položio u Zadru. Zaredjen je za svećenika 10. kolovoza 1877., a mladu Misu odslužio je na Veliku Gospu. Prva je njegova služba bila uprav-

ljanje biskupskim dobrima iz biskupske kurije. Zatim je poslan kao upravitelj župe u Kostanje, odakle ga biskup Mons. Kalodjera premjesti za dušobrižnika u Kaštel Sućurac računajući, da će svojim pobožnim životom, svojom ljubežljivošću sa svakim i svojom vedrom ćudi uspjeti, da s Božjom milošću povrati narodu mir. Ali don Niko ubrzo uvidi, kako je sam kasnije pričao, da tu nema pomoći od ljudi i da je treba očekivati samo od svemogućega Boga. Kako je bio jako pobožan prema Majci Božjoj, odluči, da će doći do Isusova Srdca preko Njegove Majke. I uputi se jednog dana k svetištu na Hladima, kleknu pred slikom čudotvorne Gospe i poče usrdno moliti. Njezino žalostno lice ganulo ga je na plač. I on osjeti neki nutarnji glas koji mu reče: »Pozovi puk na obnovu moga svetišta, i prestat će nemir«.

Kao preobražen vrati se župnik u svoj stan, i već smišlja, kako će svoje vjernike nagovoriti, te pravi nacrte za uredjenje crkve. Uz vidljive znakove, kojima je nebo pratilo don Nikino nastojanje, sav sviet pristade malo po malo uz posao. Rad je trajao dvie godine. Uredilo se svetište, uredio se sav prostor oko njega, koji obuhvaća i župsko groblje. Kad je sve bilo dovršeno, župnik odredi dan 12. kolovoza 1888. za prienos slike, koja je, dok se je radilo, bila u župskoj crkvi. Spremilo se nezapamćeno slavlje. Preko deset hiljada ljudi nagrnu iz Primorja i Zagore. Prije nekoliko mjeseci Gospa je opet bila spasila ljetinu od tuče, pa je još jače oživjela vjera u narodu. Kočije i vozovi prekrili su mjesto, mužari pucali, glazba svirala, narod klicao: Slava čudotvornoj Majci na Hladima!

Doskora se osjetili plodovi ovog preporoda. Ljudi se umiriše, zavolješe svoga biskupa, podigoše mu slavoluke u mjestu kad ih je došao pohoditi, a u Sućurcu zavlada Božja ljubav i svaki blagoslov. Župnik nije prestao moliti i hvaliti Gospu. Svake je sriede Njoj na čast postio, jedne je godine o Njezinoj veličini i dobroti svake nedjelje propoviedao,

a blagdan Majke Božje od Nadarja bio je na Hladima uviek velik dogadjaj, koji je privlačio ne samo Sućurane, već i sav narod iz okolice.

Dobra je Gospa imala Svoje nacrte s vriednim svećenikom. Još prije nego se obavilo ono Njezino slavlje, dok Niko je jedne sriede, kad je, kako rekosmo, postio na čast nebeske Majke, molio pred Njezinom slikom. I evo, što je sam kasnije pričao: »Tada moju dušu obuze osobit pokoj i neka neobična milina. Za vrieme molitve čujem opetovno neki nutarnji glas: Ostavi sve i hajde u redovnike! Ta me misao cieli onaj dan salietala bez prestanka. Povratih se opet k molitvi, i opet navalila na me ista misao, uz to kao da mi netko govori: Za dobiveni dar zvanja prikaži uzdarje Mariji, ostavi se pušenja«. Bilo mu je vrlo težko, jer je bio strastven pušač. Znao bi na dan popušiti do pedeset smotaka. Ali Marija ne će djece, koja se ne znaju svladavati. Borio se cieli dan i protiv zvanja i protiv zahtjevane žrtve, ali plemenita njegova narav i Božja milost pobjediše. Sliedeći dan, 18. svibnja 1888., čvrsto odluči poći u redovnike a u svojem crkvenom kalendaru zabilježi ovu odluku: »Majko moja, evo ja se ostavljam duhana rad ljubavi Tvoje, a Ti mi spasi dušu!« Još dva puta svlada ga napast, i on iznova zapali; to bijaše 19. i 21. istog mjeseca. Kod ponovnih napasti sjetivši se obećanja, bacio bi smotak pa ponovio obećanje. Poslije se utvrdilo, da su to bili dani za nj blagoslovljeni. Godinu dana zatim, 18. svibnja, obuče redovničko ruho; 19. svibnja 1890. položio je privremene, a 21. svibnja 1893. svečane vječne zavjete. Tako Božja Providnost vodi Svojim putovima duše, koje se Njoj prepuste.

Don Niko Škrivanić izabra pokornički Red kapucina. Podje u njihov novicijat na Rieci. Kod oblačenja dobi novo ime, Bernardin. Pater Bernardin je ime, koje će trajno ostati u poviesti hrvatskoga naroda. Kroz osamnaest je godina bio dušobrižnikom bolnice i djevojačkog Skloništa na Rieci, gdje je svake nedjelje držao pouku. On se podpuno i odu-

ševljeno predao dušama. Znao je izvrstno i talijanski, neumorno je propoviedao, izpoviedao, pohadjao bolestnike i siromahe. Poglavari, vidjevši ga tako okretna i puna duha Božjega postaviše ga godine 1900. gvardijanom riečkog samostana, a sliedeće godine sam ga vrhovni starješina Reda imenova provincialom. U dobar čas!

Na Rieci je u ono doba vladala masonska i protuhrvatska klika. Hrvatsko se ime proganjalo, zastava se nije smjela pokazati. Samostan otaca Kapucina, središte hrvatske provincije Reda, bio je i državnim i občinskim vlastima trn u oku. Skromni redovnici nisu vodili nikakve politike, ali je njihov tihi duhovni rad bio zazoran masonima, kao što je hrvatska rieč s propoviedaonice i u dušobrižništvu bila zazorna onima koji su imali vlast. Godine 1903. odluči občina odstraniti Kapucine iz središta grada i prebaciti ih na periferiju. Poslužila joj kao izprika činjenica, da su njihova crkva i njihov samostan neugledne vanjštine, pa je potrebito, da se sruše, a na onom iztaknutom položaju gradit će se novo kazalište. Dojaviše prijatelji otcu Bernardinu, da je odnosni priedlog već kod Ministarstva u Budimpešti. Od žalosti se razboli. Možda je tu bio početak šećernoj bolesti, koja ga je mučila do groba. Ipak o. Bernardin ne gubi pouzdanja u nebesku Mamu, kako Ju je on nazivao. Jednog posliepodneva pozove fra Špira, njegova bivšeg župljana iz Sućurca, koji je s jednim drugom bio pošao za njim u redovnički život, te mu izjavi svoju odluku: »Gradit ćemo novu crkvu, a ti ćeš odmah početi sakupljati milodare«. Fra Špiro se malko začudio, nu znao je on otca Bernardina. »Trebalo bi ipak prije javiti narodu, da znade«, opazi. »A kako ćeš da idem u crkvu«, reče provincijal, »kad imam 37.6° ognja?« Ipak se odluči. Bila je nedjelja i upravo se u hramu svršavalo moljenje sv. krunice. Obuče habit, potrči u crkvu i popne se na propoviedaonicu. Drhćućim glasom poče ovako: »Hvaljen Isus i Marija!« I nastavi: »Dragi moji Riečani, mi smo naumili graditi crkvu

i sutra šaljem po gradu brata Špira sakupljati milodare. Raznesite viest gradom, dok ne oglasim u novinama. Znate, moji vjerni Riečani, radi se sada svom brzinom, da nas iztjeraju s ovog mjesta, gdje smo već trista godina. Više vam ne mogu kazati, jer sam bolestan, grlo mi je promuklo, a suze me oblile kao sv. Mandalinu pokornicu. Hvaljen Isus!«

Nastao je žamor u crkvi, ljudi su počeli plakati, plačućim glasom je narod odgovarao »moli za nas« na zazive litanija Blažene Djevice. Idući dan fra Špiro se uputio bisagama po gradu. Prvu milostinju, dva novčića, dao je neki Bartul Kovač. I tako je počela gradnja velebne crkve Gospe Lurdske, koja je i danas najljepši ures Rieke. Marijina je ruka blagoslovom pratila taj ogromni posao. Nacrt za crkvu, dugu 54 metara a široku 18, izradio je talijanski kapucin o. Francesco, izučeni inžinir. Zatim je poslan Ministarstvu na odobrenje. Prošlo dva mjeseca te jednog dana pozovu o. Bernardina na Magistrat. Neki ga gradski otci počnu pitati, odakle će siromašni kapucini smoći miljune za gradnju takve crkve. O. Bernardin odgovara, da će Gospa pomoći. Dok zastupnici glasuju, o. Bernardin moli krunicu. Glasovanje je izpalo ovako: 40 za, 8 protiv. Provincijal plače kao malo diete i zahvaljuje Gospi, koja je očito pomogla. Odmah se dao na posao. Na 11. veljače 1904. blagoslovio je temeljni kamen kripte, uz ogromno sudjelovanje naroda i vlasti. Kad je vidio, da se stvar na Ministarstvu zateže, hodočastio je u Lourdes, ka Gospi. Na povratku nadje dozvolu i tada je započelo velebno djelo, koje je rat prekinuo, a mir, odalečivši hrvatske kapucine s Rieke, predao na dovršenje njihovoj subraći iz Italije. Gospa je vidljivo pratila ovaj podhvat na svakom koraku, ali je otca Bernardina obdarila osim tjelesnim mnogim duševnim patnjama i progonstvima.

Oltar Gospe Lurdske u kripti posvetio je Bernardinov prijatelj biskup dr. Mahnić.

Osim gradnje kamene crkve o. Bernardin Škrivanić posveti svoje sile duhovnoj izgradnji Riečana

i Hrvata uobće. God. 1906. osnovao je krasno uredjivan talijansko-hrvatski tjednik »Il Quarnero«, koji je prestao tek prestankom Monarhije god. 1918. Osnovao je »Kuću Dobre Štampe«, koja je dala hrvatskom narodu na tisuće nabožnih, poučnih i zabavnih knjiga, i tiskaru »Mirjam«, koju su godine 1919. okupatori razorili. U toj tiskari počeo se izdavati vjersko-apologetski talijanski tjednik »Il Risveglio«, koji je pobijao neprijatelje vjere i Crkve, liberalce i slobodne zidare. Napokon je o. Bernardin počeo izdavati glasnik »Naša Gospa Lurdska«, koji je uz crkvu trajan spomenik njegova rada, jer još sada dalje izlazi u nakladi družtva Sv. Jeronima u Zagrebu. U istoj tiskari tiskala se u početku Mahnićeva »Hrvatska Straža« a kasnije prvi katolički dnevnik »Riečke Novine«: taj list su izdavali starješine hrvatskih katoličkih akademskih družtava, uz koje su u prvom redu stajali biskup dr. Mahnić i o. Bernardin. Za rata im je cenzura zakrenula vratom. O. Bernardin je takodjer organizator i duhovni vodja 4 hrvatskih hodočašća u Lourdes, 6 u Loret, 3 u Padovu, pa u Rim, u Asiz i na Brezje u Sloveniji.

Žarko apostolsko djelovanje riečkog kapucinskog provincijala bilo je zapaženo i na najvišem crkvenom mjestu. God. 1910., kad je o. Bernardin posjetio sv. otca Papu Pia X., ovaj je bio tako oduševljen i ganut njegovim nastupom, da je uzeo u ruke Bernardinovu siedu bradu i poljubio je. A kad je sestra Svetog Otca bila na umoru, Papa je zaželio, da joj pater Bernardin podieli svete sakramente. Na fra Bernardinovu molbu, da sv. Otac blagoslovi njegovu braću i cielu hrvatsku provinciju, odgovori Papa: »Otče Bernardine, što ti blagosloviš, to je od Svetoga Otca blagoslovljeno«. Dva puta je provincialu ponudjena biskupska čast, ali on, uviek skroman, ne prihvati je.

Kad je Rieka pripala Italiji, o. Bernardin, iza mnogo šikanacija, bude nenadano prognan. Tada podje u Split k Pojišanskoj Gospi, koju čuvaju njegovi redovnici. Uz pomoć dobrih ljudi i tu je posve

obnovio Gospino svetište, a i povećao samostan. Dok je mogao, propoviedao je i izpoviedao neumorno. Godinama je bolovao, ali uviek je bio vedar i dobro raspoložen. Bol je smatrao Božjim darom, za sebe i za druge. Na lievoj nozi mu se stvarali crvi, a on tajio to svoje »bogatstvo« pred ljudima. Učen u svim bogoslovskim znanostima i pun Božjega duha, bio je do posljednjih dana svoga zemaljskoga života duhovni savjetnik mnogih, i intelektualaca i neukih, koji su se k njemu utjecali. Njegov je liečnik dr. Filip Marušić na dan njegove smrti napisao o njemu: »Bio je redovnik svetosti i personifikacija pobožnosti. Ovaj veliki naš čovjek najbolje je dokazao, da se i u prosjačkom habitu kapucinskog Reda može biti velik gospodin, kad je duša plemenita. Ljepšeg, harmoničnijeg i nježnijeg ljudskog bića nisam u životu poznao. Bio je umjetnik i pjesnik, kao pravi sljedbenik sv. Franje. Uviek vedar kao vedar dan, sijao je radost, nadu, pouzdanje i vjeru«.

Čista se duša o. Bernardina Škrivanića odielila od ovoga svieta 25. rujna 1932. Tielo mu je zakopano na Sustjepanskom groblju u Splitu, med ostatcima zidina benediktinskog samostana, u koji se god. 1074. bio sklonuo hrvatski kralj Stjepan.

Bilo bi dobro, da se u našim potrebama obratimo ovom velikom Marijinu ljubitelju. Kako bi bilo liepo, kad bismo ga jednom mogli vidjeti okružena slavom blaženika!

25. V. Posjetimo crkvu ili oltar bl. Djevice, udielimo milostinju i molimo za hrvatske redovnike i redovnice — Zaštitnice redovničkih udruga, moli za nas.

---

[84]) Podatci za ovaj kratki životopis Marijina ljubitelja uzeti su iz jednog članka u Kalendaru Srdca Isusova i Marijina, god. 1909., pretiskana u brošurici »Gospa na Hladima«, te iz uspomena onih, koji su pok. o. Škrivanića osobno poznavali i s njime radili.

OD ZEMALJSKOG PLEMSTVA DO NEBESKOG

Kod svih naroda Europe postoji plemstvo. Činjenica, što postoje plemići, izaziva danas, u doba, kad se naglašava, da se čovjek ne treba cieniti po imenu i po kući već po vriednosti, stanovitu odbojnost. Svi su ljudi pred Bogom jednaki: zašto bi se dakle neki uzdizali nad drugima zato, što su baštinili plemićki naslov? Nu, kako je dobro opazio sveti otac Papa Pio XII. prigodom jednog primanja rimskog patriciata,[85]) absolutna jednakost ljudi ne postoji: već se u obitelji opaža ta nejednakost ne samo u dobi nego i u duhovnim, ćudorednim i tjelesnim sposobnostima; to ipak ne diže članove obitelji jedne protiv drugih, nego ih pače povezuje, jer svatko od njih traži od drugoga pomoć u onomu, čega sam nema ili što ne može ili ne zna. Ova ovisnost, koje bi mnogo manje bilo, kad bi svi bili jednakih sposobnosti, služi jedinstvu porodice, medjusobnoj ljubavi i poštovanju. Ta se ljubav i poštovanje izkazuje osobito roditeljima, ali ona se preko njih proteže i na djedove i na ostale predje, koji su sadašnjem pokoljenju ostavili duhovnu i materijalnu baštinu, časno ime, koristne pouke i predaje. Svaka uredna obitelj ima dakle obdržavati kult svojih predja, svojeg patricijata. Neuredne obitelji, upropaštene nemoralom, nemaju toga kulta ili, ako ga imaju, on je nestalan i labav. Budući je pak narod sastavljen od obitelji, naravna je stvar, da se obitelji zaslužne za narod posebno štuju. To je štovanje na mjestu, dok su članovi tih obitelji sviestni, da im njihovo plemstvo nameće posebnih dužnosti. Kao nasljednici onih, koji su se svojim junaštvom u borbama ili svojim političkim radom, svojom vjernošću narodnim probitcima ili svojim zaslugama u kulturnom pogledu izticali u prošlosti, dužni su čuvati te svietle predaje, te i dalje raditi na korist svoga naroda. Na ovaj način svaki od njih zaslužuje poštovanje, koje ide njegove predje, jer nastavlja rad onih, koji su bili patres, otci, glavari plemena, odakle i naziv »plemstvo«, koji su, kako reče sveti Otac o prvim rimskim patricijima, »poistovjetovali probitke svoje s onima obćenitosti«.[86]) Naravna je stvar, da u katoličkom narodu plemstvo mora biti čuvarom i katoličkih tradicija i promicateljem vjerskoga života.

Ove misli o plemstvu izaziva sjećanje na jednog poljskog plemića u čijim je žilama tekla krv junaka i kraljeva, no koji je to smatrao bezvriednim u poredbi s plemstvom, koje resi onoga, koji služi Kristu u poniznosti i siromaštvu, i čija je konačna kruna rajsko blaženstvo.

Rieč je o knezu Augustu Czartoryskomu, (Čartoriskomu), sinu kneza Ladislava i jedne kćeri španjolske kraljice Marije Kristine. Njegov djed Adam iztakao se u borbi za slobodu svog naroda protiv ruskog tlačitelja kao jedan od vodja ustanka god. 1830. August nije nikada uzeo u ruke oružje na obranu narodnih prava, ali je žarko ljubio svoj narod, uviek na nj mislio, premda je većinom živio vani domovine, te sve sile uložio, da mu koristi u duhovnom pogledu, u čemu je, uz vidljivu pomoć blažene Djevice Marije, i uspio.

Knez Czartoryski rodio se u Parizu, jer je otac onda bio izagnan iz domovine, na blagdan Gospe od Andjela, 2. VIII. 1858. Majka je umrla, kad je dječaku bilo sedam godina. Od nje je nasliedio slabunjavo tielo i sklonost k sušici, koja je kasnije pokosila i njegov mladi život. Jednog dana nadje obiteljski kapelan Augusta gdje kleči pred Gospinom slikom. »Što radiš?«, upita ga. »Dobri moj otče, odgovori dječak, molim presvetu Djevicu, da mi Ona bude Majkom. Znate dobro, da me je zemaljska majka ostavila i pošla u nebo«.

Czartoryski su imali u domovini još jedino posjed u Sjenawi kod Jaroslava, u Galiciji, a posjedi su im u Poljskoj od vlade bili zaplienjeni. August je više puta posjetio Sienawu, te ondje i dulje bo-

ravio. U kripti župske crkve, gdje su bili zakopani njegovi predji, obavio je god. 1871. prvu svetu pričest. Najljepše je pak dojmove mladić ponio iz kraljevskog Krakova, prvog glavnog grada poljske države, koji je svojom ljepotom brisao u duši mladog plemića parižke utiske. Ondje je boravio skoro godinu dana, a često je posjećivao čudotvornu sliku Gospe u Njezinu narodnom svetištu, koja se časti pod naslovom Kraljica Poljske.

Na povratku iz domovine obitelj Czartoryski je gotovo neprestano putovala Europom iz rodbinskih ili kulturnih razloga ili da potraži za mladog Augusta zgodna podneblja. Otac se medjutim bio po drugi put oženio s princesom Marijom d'Orléans. Ali sva ta putovanja, sve zabave i izleti, pa i duži boravak na španjolskom dvoru nisu mogli zadovoljiti srdce mladog Poljaka. Upravo raskoš dvora i neprestane svečanosti utjeraše mu u srdce želju za višim načinom života. Novi se sviet otvarao njegovim duhovnim pogledima, koji je bio širok kao onaj ocean, koji je promatrao s kraljevskog dvorca kod Gijona. Ali još nije znao, što zapravo želi. Zato je, poput sliepca na putu u Jerihon vapio: »Gospodine, daj da progledam!«

Putovanje Italijom godine 1878., ostavilo je na Augusta silne utiske, jer je dva puta, u Napulju i u Loretu, vidio, gdje se pred njegovim očima zbilo čudo. U Napulju se čuva u dvie ampulice krv zaštitnika grada sv. Jenara, mučenika iz IV. vieka. Kad na blagdan Svetca ili kojom drugom svečanom prigodom, svećenik približi ampulicama svetu mučeničku glavu zgusnuta se krv topi, poprimajući svježu boju, te na koncu poprimi posve tekuće stanje. Dogadjaj je svestrano izpitan pa nema sumnje o njegovoj svrhunaravnosti. U Loretu je obitelj Czartoryski posjetila svetu Kuću 18. svibnja 1878. Ondje se upravo desila Francuzica Jelisava Bluchet, koja je 17 godina bila tako uzeta, da se nije mogla micati. Ležala je na nosiljkama i molila dobru Majku, neka joj bude milostiva. August je promatrao

siromašnu bolestnicu i možda se pridružio njezinim molitvama. Pobožno se izpoviedio i slušajući svetu Misu čekao čas, kad će se pričestiti. Nadodje čas sv. pričesti. U crkvi nasta komešanje. Što se dogodilo? Jelisava je najednom osjetila, kako tajanstvena sila teče njezinim udima; ustala je te je bez ikakve pomoći pošla k svetom Stolu. Veliko se čudo dogodilo![87]) Mlad je Poljak, duboko potresen, primio Spasitelja u svoje srdce. Od toga je dana postao propoviednikom Marijine slave.

Prošlo je od onoga doba šest godina. Augustov je otac pravio nacrte o budućnosti svoga sina i združivao ih je s nacrtima o budućnosti Poljske. Mislio je na veliku Konfederaciju naroda od Crnog Mora do Baltika a svom starijem sinu namjenjivao je ulogu svoga nasliednika kao glavara obitelji i kao radnika za narodnu stvar. Nagovarao ga je zato, neka uzme u svoje ruke upravu Sienawe i neka se odluči na ženidbu. Prvoj otčevoj želji udovolji preuzimanjem raznih poslova, ali drugu odlučno odbije. Osjećao je, da ga Bog zove drugamo, iako još nije znao kamo.

Devetnaesti viek, pored toga što je bio viek nacionalnih ustanaka i slobodnozidarske borbe protiv Crkve, bio je i viek družtvovnih pokreta. Napredak industrije privukao je velik broj seljačkog i obrtničkog svieta velikim tvornicama te ih tako odalečio od zemlje i od radničke samostalnosti. Francuzka revolucija, ukinuvši cehove, ostavila je radničtvo bez obrane protiv izrabljivanja kapitala, stvorena industrializacijom. Odalečivanje radničkog svieta od Crkve a glavničara od njezina duha pravednosti i bratske ljubavi, materializiralo je sav gospodarski i družtvovni život. Radni je sviet bio zreo da prihvati nove lozinke i nove ideje. God. 1848. Židov Karl Marks izdaje svoj »Manifest komunističke stranke«, pozivajući radnike cieloga svieta, da se sjedine u borbi protiv kapitalističke klase. Šesnaest godina kasnije (1864.) drži se prvi veliki medjunarodni radnički kongres u Londonu, a godine 1870.

imamo prvi pokušaj komunističke vlade u Parizu, koji nije uspio. Na drugoj strani, Crkva se takodjer zauzimala za radničtvo. U Njemačkoj je Ketteler već g. 1847. počeo organizirati radničtvo na kršćanskim načelima i u obranu njegovih prava. Isto se radilo u Belgiji, u Francuzkoj i drugdje. Godine 1891. Papa Lav XIII. izdaje znamenitu encikliku »Rerum Novarum«, u kojoj razčlanjuje i proučava družtvovno pitanje i predlaže program njegova pravednog rješenja. Kako pak programi nisu glavna sila Božje Crkve već ljubav, Bog šalje sada svietu čovjeka, koji će radniku donieti riečju i djelom Evandjelje ljubavi. Taj je čovjek bio Don Ivan Bosko, utemeljitelj Salezianske Udruge.

Veliki Don Boskovi uspjesi u odgoju siromašne mladeži privukli su pažnju kneza Ladislava Czartoryskoga. Knez zaželi upoznati svetca i s njime razpravljati o tome, kako bi Salezijanci mogli proraditi i u Poljskoj. Prigodom posjeta Don Boska u Parizu god. 1883. zamoli ga knez, da posjeti i njegovu obitelj. Prvi dodir s velikim odgojiteljem osvoji dušu mladog Augusta. On razumije, da mu ga Bog šalje kao duhovnog vodju. Don Bosko se toga primio. Sada je mladi knez gorio od želje da vidi, što je svetac učinio u Turinu. Iste godine posjeti taj grad i Valdocco, gdje se oko veličanstvena hrama Marije Pomoćnice dizale brojne zgrade, koje su služile raznim salezijanskim ustanovama. Iduće godine, u svibnju, August je opet u Turinu, te ima sreću stanovati mjesec dana u samom Oratoriju i prisustvovati dvjema veličanstvenim svečanostima: blagdanu Marije Pomoćnice, koji se slavi 24. svibnja, i imendanu Ustanovitelja Družbe, 24. lipnja. Živeći uz Don Boska i u salezijanskoj sredini, knez osjeti, da ga Bog zove u tu Družbu. Toplo je preporučio svoje zvanje Mariji. Ali, kad je kazao svoju želju svetcu, ovaj ga u prvi mah odbije. Htio ga je dobro izkušati.

Počelo je za Augusta vrieme težkih kušnja. Njegova duša čezne za redovničkim životom, a Don

Bosko odbija. Uz to otac i strina žestoko se protive tom zvanju. Borba je trajala četiri godine. Napokon mladić odluči zamoliti samoga sv. Otca Papu, da se za nj zauzme. Prigodom posjete Rimu, godine 1887., zamoli audienciju. On izloži Papi Lavu XIII. svoju želju. Sveti Otac ga posla u Turin Don Bosku porukom, da ga primi. Sada je zadnja prepreka pala: svetac vidi u uztrajnosti kneza očit znak njegova zvanja, te ga otčinski primi. Pet mjeseci kasnije August primi s trojicom drugova blagoslovljene haljine iz ruku svetog Ustanovitelja u hramu Marije Pomoćnice. To je bio posljednji put, što je Don Bosko obavio ovaj svečani obred, jer se nekoliko mjeseci kasnije preselio u vječnost. Kad mu je na dan oblačenja mladi novak tronuto izkazao svoju zahvalnost, reče mu svetac: »Samo srdčano, moj kneže! Danas smo izvojštili veliku pobjedu. Osim toga mogu Vam radostnim srdcem kazati, da će doći i dan, kada ćete postati svećenik. Tada ćete, po Božjoj volji, učiniti mnogo dobra Poljskoj«.

Redovničke zavjete položio je Czartoryski 2. listopada 1888. Don Boska već nije bilo medju živima, bio je umro 31. siečnja one godine. Novi je redovnik odmah pristupio u bogosloviju. Božja je odluka bila, da sada nove kušnje navale na njega. Zdravlje mu se pri kraju prve godine pogoršalo. Otac, doznavši to, učini sve moguće, da ga otme iz Družbe. Pisao je njemu, starješinama i Svetoj Stolici. Salezijance je pače sumnjičio, da mu drže sina silom ili prevarom i to zbog svojih probitaka. Time je pokazao da, premda dobar katolik, više ljubi sina nego Božju volju, te da zemaljske i plemićke probitke predpostavlja duhovnima i vječnima. Došlo je do toga, da otac i strina nisu htjeli prisustvovati Augustovu zaredjenju i njegovoj mladoj Misi! Prisutni su bili samo pomajka i brat Vitold, koji je i ministrirao. Gorak se pelin tog dana pomješao s medom nebeskih utjeha, koje je mladomisnik primio od Boga. Ali putovi su Božji uviek takvi: bez križa nema spasenja ni prave radosti. August napisa otcu

i strini ganutljivo pismo, u kojem izvjesti o svečanosti. Trećega svibnja iste godine podje u Mentone, gdje se nalazila njegova obitelj, da skupa proslave poljski narodni blagdan. Hladnoća je vladala i toga dana izmedju otca i sina. To bijaše posljednji put, što su se vidjeli. Don August će završiti svoj mukotrpni život, uresen svim krepostima, 8. travnja 1893. Njegovo tielo bilo je preneseno u obiteljsku kriptu župske crkve u Sienawi. Otac je umro neko vrieme prije njega.

A rieči Don Boskove, da će Czartoryski učiniti mnogo dobra Poljskoj?

One se izpunile ovako: viest o pristupu kneza u salezijansku Družbu potakla je mnoge mlade Poljake, da podju njegovim stopama. U doba, kad je on odslužio svoju mladu Misu, bilo ih je 150, koji su se pripravljali, da postanu Salezijanci. Pozvanih je dakle bilo, ali tko će im dati kuću i crkvu? Zato se pobrinula nebeska Majka.

Neki mladi svećenik Krakovske nadbiskupije bolovao je na plućima i na očima. Liečnici su se bojali, da će podpuno izgubiti vid. U to je doba Don Bosko još bio na životu. Bolestnik, koji je iz »Salezijanskog Glasnika« pratio razvoj i uspjehe mlade Družbe, napiše Utemeljitelju pismo, u kojem je molio njegov blagoslov i zagovor kod Marije Pomoćnice, da mu Gospa povrati zdravlje. Don Bosko mu odgovori: »Dragi prijatelju, uzdajte se u Mariju Pomoćnicu i ozdravit ćete«. Svećenik ozdravi i doskora bude imenovan župnikom u Oswiencinu nedaleko Krakova. Neprestano je mislio, kako će Salezijancima otvoriti put u Poljsku. Na Tjelovsku osminu god. 1894. vodio je procesiju u kojoj je sudjelovalo množtvo pobožnog naroda. Izvan grada stršile su ruševine bivšeg samostana dominikovaca s crkvom, koja je nekad bila Marijino svetište. Kad se župnik okrenuo prema onom predjelu, da dade blagoslov sa Svetotajstvom, zaviknu najednom jedan dječak: »Evo na ruševinama velika Majka Božja s djetetom Isusom!« Množtvo se odmah okrenu i

vidje usred velike svietlosti sjajni Marijin lik, koji zatim izčezne. Svi su bili uvjereni, da Gospa hoće, da Joj se ponovno podigne hram. Sastavio se odbor, počeo se sakupljati novac. Župnik je promislio, da je došao njegov čas, te predloži, da se u novu crkvu pozovu Salezijanci. Odbor ne htjede tih nepoznatih redovnika, te ponudi crkvu i samostan koji su se imali graditi redom Dominikovcima, Isusovcima i drugim poljskim redovnicima, no svi odbiše. Napokon budu pozvani Salezijanci, koji spremno prihvatiše poziv. Novo veliko svetište dobi naslov Marije Pomoćnice, a kad bi u privremenoj kapeli izložen Njezin kip, narod uzkliknu: »Evo, to je upravo ona Gospa, koja se nama prikaza!« Kuća u Oswiencinu bila je središte, odakle se salezijanska Družba proširi po cieloj Poljskoj.

Tako je Don August Czartoryski svojim primjerom i zagovorom izpunio Don Boskovo proročanstvo. Postupak za njegovo proglašenje blaženikom privodi se kraju, te se možemo nadati, da ćemo ga doskora častiti na oltaru.[88])

26. V. Prikažimo tri žrtvice za hrvatske svećenike i bogoslove — Majko katoličkog klera, moli za nas!

---

[85]) V. »Osservatore Romano« od 5. i 6. I. 1942.

[86]) Poznato je geslo dubrovačkih plemića: Obliti privatorum publica curate — Zaboravivši posebničke probitke brinite se za javne.

[87]) Spisi su sačuvani u pismohrani biskupske kurije u Loretu.

[88]) Can. dott. Lardone, Il servo di Dio Principe Augusto Czartoryski, Torino, Soc. Edit. internazionale.

SIN DVIJU MARIJINIH OBITELJI

Blažena Djevica Marija nije samo zaštitnica Crkve, naroda i pojedinaca već Ona prati Svojom nježnom i materinskom brigom i obitelji, koje Ju časte i zazivaju. Ta Ona je Majka liepe ljubavi, a ljubav, i naravna, koja gleda na tjelesne oblike, na zemaljska dobra i na duševne vrline, i svrhunaravna, koja spaja duše u toplini i sjaju nadnaravnih dobara, temelj je kršćanskoj ženidbi. Obitelj je, prema riečima sv. Pavla, slika uzvišenog druženja izmedju Krista i Crkve: kako može od toga družtva biti daleko Majka i Krista i Crkve?

Mnogo je poroka uhvatilo korien u našem narodu, pa i onih, što raztaču kršćansku obitelj. No ipak obitelj, to veliko i dragocieno dobro, još i danas liepo je sačuvana u mnogim našim krajevima, a ponajviše ondje, kamo nije prodro takozvani moderni život, koji sebi stavlja za glavnu zadaću uživanje i bezbrižnost. Naša je obitelj i danas liepo sačuvana gdje se živi s čvrstim uvjerenjem, da je glavna naša dužnost izpunjavanje obveza prema Bogu i narodu i dragovoljno preuzimanje žrtava.

Jedna takva uzorna kršćanska hrvatska obitelj bila je ona Ante i Kate Barbarića, koja je pod kraj prošloga vieka živjela u malom seocu Klobuku kod Ljubuškoga u Hercegovini. Ante je bio čovjek bistre pameti, bogobojazan, drevna poštenja i okretan u poslovima. Zato ga je odlični musliman Alibeg Kapetanović imenovao, premda je to muslimanima bilo zazorno, upraviteljem svoga imanja. Seljani ga više puta izabraše svojim knezom, a on, uvelike zaposlen, istom jedan put prihvati i to onda, kad su mu zaprietili kaznama, ne primi li čast i dužnost

kneza. Majka je bila pobožna, puna vjere i dobra, ali ne onom dobrotom, koja se izpoljava u slabosti, te pušta, da u duši djeteta preotmu maha drač i korov neplemenitih sklonosti. Ima na žalost mnogih majki, koje tako rade, jer same nisu odgojene ili se nisu ozbiljno pripravile na materinsko zvanje te, dobivši djecu misle, da je najbolje pustiti, neka rastu, kako sreća dade. Kate je Barbarić znala u težim se slučajevima poslužiti i šibom, ali tako, da su njezina djeca morala priznati svoju krivicu, poći sama po šibu, donieti je majci, pa je poljubiti i prije i poslije kazne.

Medjutim nije u obitelji Barbarić bilo samo negativne strane u odgoju. U njoj su se brižno njegovale katolička vjera, njezina nauka, molitva, dobar primjer. A sjetimo li se, da je takvih obitelji bilo mnogo u kršnoj i siromašnoj Hercegovini, koja je do onog doba, naime do god. 1878., bila pod turskom vlašću, moramo se zaista diviti i Božjoj milosti, koja je za buduće dane pripravljala tako korjenite kršćane, i karakternosti i vjernosti plemenitih Hercegovaca, i požrtvovnom radu njihovih dušobrižnika, »ujaka« Franjevaca.

Obitelji Barbarić rodi se 19. svibnja 1874., sredinom Marijina mjeseca, sin kojem nadjenuše ime Petar. Pretežni dio svojeg djetinjstva proživio je Petar čuvajući stado svog otca. Bio je mirne i vesele ćudi. Kako je bio bistar i kako je volio knjigu, naučio je, kad se u mjestu otvorila pučka škola, u dvie godine ono, što se imalo naučiti u četiri. Izticao se u ljubavi prema Blaženoj Djevici. Kad bi se uputio od kuće sa stadom, u jednoj je ruci nosio krunicu a u drugoj pastirski štap. Nikada se na paši ne bi predao igri ili razgovoru, ako ne bi prije izmolio Gospinu krunicu. Moljenje je krunice, koje su Franjevci i u tursko doba gorljivo širili, bila glavna pobožnost u Barbarićevoj kući. Kako je liep obiteljski život, koji se razvija »u vedrom i nabožnom svietlu svetoga Ružarija!«, reče jednom prilikom Papa Pio XII. Sveti je Otac tada uzporedio na kra-

san način život u kršćanskom braku s radostnim i žalostnim otajstvima a uputio je roditelje, da im otajstva slavna moraju uviek biti pred očima kao nebeski cilj njihova zemaljskog života.[89]) Blago obiteljima, koje žive u duhu Marijinih otajstava! Takva je bila i Barbarićeva obitelj.

Kad što nekoć Isus reče Petru: »Ostavi mreže, odsad ćeš loviti duše«, tako je Spasiteljev tajanstveni glas već tada šaptao mladom Petru Barbariću rieči, kojih on još nije shvaćao, ali on je ipak, kako nekoć Apostol, odano sliedio svog dragog Gospodara. Po nakani Božjoj pastir je ovaca imao težiti za tim, da postane pastirom duša. I prve duše, koje je Petar pasao, bile su one njegove rodbine i susjeda, dok su bili na večernjim sjelima. Župnik, budući nije mogao često pohoditi ni skupiti svih svojih vjernika, ovlastio je sposobnije u župi, da mu budu zamjenici u tumačenju i izpitivanju katekizma. Taj se duhovni rad obavljao osobito u korizmi, kao priprava na uzkrsnu sv. pričest. Ceduljica o poznavanju vjeronauka bila je svakomu potrebita, da može obaviti vazmenu kršćansku dužnost. Na taj se način u pretežkim prilikama i očuvalo kroz viekove u Hercegovini i Bosni vjersko i ćudoredno znanje. U Petrovu komšiluku tko drugi da bude zamjenikom župnika do mali Petar? I zbilja on je to bio, pa je poučavao i mladji sviet i stare brkate ljude i bake. Petar je tako liepo tumačio vjerske istine i tako ljubko govorio o Isusu i Mariji, da ga je svatko volio slušati. Tako je u svom djetinjstvu radio i sv. Ivan Bosko. Najmilije pjesme Marijine, koje je Petar znao i druge učio, bile su »O prislavna Božja Mati« i »Gospin plač«.

Kad je svršio pučku školu, a bilo mu je 14 godina, roditelji su Petra dali u dućan Ante Babića u Vitini, da se uči trgovini. Ali u srdcu momčića tinjala želja, da izabere zvanje, koje će mu dati prilike, da dalje uči. I tako jednom napravi molbu na sud u Ljubuškom, da bude primljen za pisara. Nikomu nije svoju osnovu povjerio, do jedino Gospi

i sv. Anti, kojima se vruće preporučio. Pisar, komu je on imao predati molbu, ne htjede mu je ni primiti.

U to vrieme, na poziv prvog nadbiskupa u Sarajevu dra. Josipa Stadlera, otvoriše otci Isusovci u Travniku sjemenište s gimnazijom za svećeničke kandidate. Kad je bivšem Petrovu učitelju Vukanu stigla zamolba od ravnatelja sjemeništa, da bi mu preporučio darovitije dječake, koji bi željeli postati svećenicima, učitelj odmah pomisli na Petra. Pozove ga k sebi, a dok mu izlagao stvar »rieči dobra učitelja zvučile su u ušima pobožna i nauke željna mladića poput sladkih i čarobnih glasova vilinskih«, piše o. Vanino. »Svećenik biti, to je nešto nadzemno! Kao sjajna zviezda sinu mu u duši uzvišena ljepota Božjeg svećenika«.[90]) A o. Puntigam, koji je dobro poznavao Petra, piše: »Petar je (slušajući dobra učitelja) ganut i lije radostne suze. Sliedeći poziv milosti on tvrdo odluči, da će odsada trgovati za nebo, da nadje dragocieni biser svećeničke službe«. Mladić je pripisivao veliku milost zvanja zagovoru Majke Božje. On se Njoj bio preporučio, kad je htio postati sudskim pisarom. Ali, govorio je kasnije, znajući kolikim bi pogiblima bio izložen na tom mjestu, Ona ga nije onda uslišala, već izprosila mu od Boga mnogo veću milost.

No, što će na ovu novost otac?

Papa Pio XII. govoreći mladencima na blagdan Marijina Navještenja 1942. godine, razlagao im je, da Gospodin Bog imao pravo, da traži svoj dio u obitelji. Taj je dio Njegov poziv upravljen kojemu sinu ili kćeri, da se Njemu posvete u redovničkom ili svećeničkom stališu. »Bude li taj poziv upravljen kojem od vaše djece«, nastavio je sveti Otac, »znajte, da je to veliki dar Božji, koji ulazi u vaš dom. To je prilika, da prikažete na oltar Gospodnji cviet, koji se rodio iz vaše krvi, koji je nebeska rosa zalila, i koji miriše djevičanskim miomirisom: iz toga će se cvieta razviti život, koji će biti sav posvećen Bogu i dušama ... Dignite svoje duše u ljubavi k Bogu i u pravom duhu vjere, i ne bojte se,

dragi mladenci, dara svetog zvanja koji bi mogao sići na vašu djecu!«

Tako je, bez dvojbe, mislio i Ante Barbarić, koji je jednog sina, fra Marka, već bio poklonio Bogu i svetom Franji. Na nagovor župnika fra Ambre Miletića pristao je otac, da i mladji njegov sin podje u sjemenište. Kada pak stigne od ravnateljstva odgovor, da je Petar primljen, ovaj hitno odputuje u vezirski grad.

Petar je došao u sjemenište početkom rujna 1889. Isusovci, kojima mi Hrvati dugujemo ne samo, kao i Pavlinima, prve svoje srednje škole nego i sveučilište u Zagrebu, bili su otvorili prvi razred gimnazije u Travniku u priprostoj turskoj kući 1. listopada 1882. Sada su zavodske prilike već bile bolje. Pobožna i uredna duša novog sjemeništarca, željna Boga i znanja, odmah se je snašla u novoj sredini. Petar je ostavio tjelesnu obitelj, koja ga je i duhovno odgajala, a sada sretno i veselo živi u duhovnoj obitelji, koja se brine i za njegovo tielo. Godine, provedene u sjemeništu, bile su za njega neprestani napredak u svakom pogledu: dobro je naučio klasične jezike, materinski i dva živa jezika. U svim je predmetima bio odličan djak, u vladanju pak uzoran. Po njegovoj smrti jedan je njegov profesor napisao: »Ja sam se razpitivao kod Petrovih poglavara, profesora, učitelja i nadstojnika, kod drugova, suučenika i (Marijinih) zbornika ... pa mirne duše, mislim, mogu izjaviti ovo: u našem sjemeništu nije nikada nitko opazio na njemu ništa priekorno ili što ne bi bilo u redu«. A o. Puntigam nadodaje: »Taj sud moram izpraviti samo u nekoliko neznatnih stvarčica. Ono nekoliko pogrješaka, za koje sam saznao, ili je Petar sam prigodice pripovjedio ili su opažene na njemu u prve dvie godine njegova boravka u sjemeništu. Nije li to vjerna Berchmansova slika?«

Svet život, koji je Barbarić u sjemeništu provodio, bio je u prvom redu plod njegove sinovske

pobožnosti prema Majci Božjoj. Pobožnost iz djetinjstva i dječačkog doba produbio je i pojačao u sjemeništu. Netom je u nj stupio, upisao se u Marijin zbor. Nije bilo bez posebne upute Božje, što se to dogodilo, jer su u kongregaciji bili samo djaci viših razreda, ali Petrova bogoljubnost i prijaznost navele su starješinstvo, da s njim izuzetno postupa. Drugi je izuzetak, još značajniji, bio, što je Petar jednoglasno bio izabran za pročelnika Marijina zbora već u početku petoga razreda, dok je običaj bio, da pročelnikom bude stariji djak. Ostao je u tom svojstvu do smrti. Nitko kao on nije revnovao za Mariju, pa je svim silama nastojao, da zbornici budu dostojni Njezini sinovi: molio je, upozoravao, a kad je trebalo, korio je svoje drugove. Nakon njegove smrti jedan je zbornik ovako pisao o njemu: »Kao rumen - ruža cvjetao si u vrtu djece Marijine, prožet ljubavlju prema Njoj i Sinu Njezinu. I kad je cvjetak svoju čašku razvijao, presadi ga nebeski Vrtlar u raj, jer ga zemlja nije bila dostojna«. Sveta je krunica bila Petrov nerazdruživi drug. Izticao se velikom revnošću u kićenju Marijina oltara. Njegova je najveća radost bila, kad je nekoliko mjeseca prije smrti mogao sudjelovati kod posvete kongregacijskog barjaka. Tu je, premda bolestan, svirao i pjevao posvetnu himnu »Nek se barjak vije — U bojovni, braćo, red! — Svaki da se bije — Smjelo Gospi dižuć gled! — Na bojištu mio — Tvoj stieg se nama vio — Pobjedio nam izvojštio — Marijo!« Neprijatelji su, protiv kojih se treba boriti, kako je sam Petar iztakao u zanosnu govoru na svečanoj Akademiji zbora 2. veljače 1896. »neuredna pohota, opaki sviet, sotona paklena«.

Marija je vodila svoga zbornika k Isusu. Presveto je Isusovo Srdce, odkad se Petar upoznao s tom pobožnošću, bilo sjajno Sunce njegova života. Isusovo Srdce i Mariju propoviedao je Petar svojim sumještanima, kad bi preko praznika bio kod kuće, a kao plod svojih nagovora širio bi bratovštinu presvetog Srdca uz bratovštinu svetog Ružarija. Do-

zvolom starješinstva uveo je u sjemenište pobožnost prvih petaka ili »devetnicu spasa«.

Ali, Petar bijaše već zreo za nebo. Prigodom školskog izleta u travnju 1896., razboli se. Bolest se razvi u sušicu, uzprkos svoj njezi i liekovima. Mladić sjemeništarac, sada već maturant, podnosi mirno dugu bolest te se veselo spremi za veliki prielaz. U bolesti se upiše još u Bratovštinu Gospe od Loreta. Već od početka sedmog razreda gojio je Petar u sebi želju, da postane redovnikom u Družbi Isusovoj jer, reče, »u Družbi nisam izložen pogibeljima svieta, osobito glede čistoće, protiv koje ćutim mnogo napasti«. Sada bolestnik zamoli starješinstvo Družbe, da mu izvanredno dozvoli stupiti u nju u času smrti. Brzojavna dozvola od otca provincijala stigne na veliki utorak, 13. travnja 1897. U veče u 9 sati položi Petar vječne zavjete. Tko sada sretniji od njega! Bogu se podpuno predao kao žrtva. Na veliki četvrtak primi rano Isusa u svetoj pričesti, a poslije podne oko dva sata povrati Mu svoju liepu i svietlu dušu. Marijin vitez, kako su ga nazivali, podje u nebo, da vidi milu Isusovu i svoju Majku. Prof. Oton Slavik, nastavnik matematike i fizike, kad je održao pred tadašnjim osmoškolcima spomen Petru Barbariću, završio je ovim riečima: »Imao sam sreću gledati, kako umire svetac«.

Tielo pokojnikovo, prvi put obučeno u redovničke haljine, bi na veliku subotu, dok se u crkvi pjevao uzkrsni aleluja, preneseno na ubav obronak Bojnu, i zakopano. Tridesetosam godina kasnije grob bi otvoren. Kotarski liečnik i razkužnik prije otvorenja izjaviše, da se od tiela ne će naći ništa, to više, što je u blizini više grobova, i mnogo mladjih, bilo otvoreno, a u njima se našli samo neznatni ostatci. Ali s Petrom Bog je drugačije odlučio: lies, premda od obične jelovine, bio je tako sačuvan, te su mogli u njemu prenieti tielo do crkve; redovničko je odielo bilo isto tako posve sačuvano. Tielo se bilo osušilo, koža je bila mjestimice sačuvana a mjestimice pougljena; članci prstiju su se tako čvrsto

držali, da se nije razkinuo ni pomakao nijedan prst, kad su izmatali krunicu ovitu oko njih. Petrovo tielo, položeno u nov sanduk, bi sahranjeno u podzemnom hodniku sjemenišne crkve, uz temelje iste do oltara prečistoga Marijina Srdca.

Po Petrovu zagovoru mnogi su dosada od Boga dobili izvanredne milosti, a na Crkvi je, da prosudi, radi li se o čudesima. Narod se ovom svetom mladiću žarko preporučuje u svojim duševnim i tjelesnim potrebama. Dao dragi Bog, da Crkva što prije uvrsti Petra Barbarića, uzor hrvatske mladeži, u broj blaženih!

27. V. Slušajmo sv. Misu za našu omladinu; u prvom redu preporučimo Bogu Marijine zbornike. — Marijina smo djeca mi!

---

[88]) Govor mladencima 16. listopada 1940.

[89]) Životopis Petra Barbarića napisao je odmah po njegovoj smrti o. Ante Puntigam D. I. — O. Miroslav Vanino je popunio i preuredio djelo o. Puntigama god. 1936. Izdala Naklada Glasnika Srdca Isusova, Zagreb.

APOSTOL BOLI

Svaki je čovjek pozvan u svrhunaravni red života, u koji ulazi sv. krštenjem. Ovaj sakramenat podiže čovjeka, koji je Božje s t v o r e n j e, na čast Božjega d j e t e t a: od tada on ne živi samo naravnim životom, nego je i dionik života samoga Boga. Ono, što tako preobrazuje čovjeka, jest posvećujuća milost. Ta milost ima svoj korien u daru ulivene svete vjere, a ostaje u duši, dok kršćanin ne prekrši koju Božju zapovied u težkoj stvari. Ali svrhunaravni red, osim vjere i vršenje Božjih zapoviedi, uključuje još treći čimbenik: t r p l j e n j e s I s u s o m. Zašto to? Jer nam je Isus zaslužio dar svrhunaravnog života Svojom mukom, a svaki od nas treba da s tom mukom sjedini svoje patnje, da tako, prema riečima sv. Pavla, »upotpunjuje nedostatak trpljenja Kristovih u tielu svome«. (Kološ. 1, 24). To ne znači da muka Kristova nije bila dovoljna za spasenje svih ljudi, nego da svaki čovjek mora, po Božjoj odredbi, zaslužiti plodove te muke time, što ne samo moli nego sam trpi u zajednici sa Spasiteljem. Budući pak da smo svi združeni kao udovi jednog tiela, možemo primjenjivati svoje zasluge i patnje takodjer i na druge ljude. Treba dakle da prihvatimo dragovoljno barem one patnje, koje nam Providnost šalje, jer tako nam kaže Apostol: »Krist je trpio za vas ostavljajući vam primjer, da idete za stopama Njegovim«. (I. Pet. 2, 21).

Kad se Neporočna Majka objavila u Lourdes-u kao zviezda spasenja Europi uzburkanoj od posljedaka krvave francuzke revolucije, Ona nije mogla, a da posebno ne naglasuje ovu treću bitnu oznaku svrhunaravskoga života: kršćansku bol, koja spasava. Zato je Bernardici naložila, neka se moli za grješnike, a u osmom ukazanju je više puta ponovila zapovied: pokora, pokora, pokora! I svaki hodočastnik, koji posjeti Lourdes, vrši djelo pokore.

Medju tisućama i tisućama tih hodočastnika ističe se poddjakon Josip Marija Girard (Žirar), koji je iz ljubavi prema Isusu i Mariji kroz 22 godine težke bolesti, vršio najteži, ali i najuspješniji apostolat: apostolat boli.

Josip Marija rodio se u mjestu Buré u biskupiji Séez u Francuzkoj, na Malu Gospu god. 1874. od seljačke obitelji. Kršćanski roditelji dali su ga istog dana krstiti, tako te blagdan rodjenja Blažene Djevice bio je za njega dan naravnog i svrhunaravnog rodjenja. Zato, pisao je kasnije, »Marija ima nada mnom više prava nego nad drugima, i Ona će to pokazati i obasuti me milostima ... Rodjen isti dan kao i Ona, kako bi želio umrieti na dan Njezine smrti!« Njegovoj je želji bilo udovoljeno s malom promjenom: umro je na blagdan Sedam Žalosti.

Odgoj je u kući Girard bio pravi kršćanski. Jedna Josipova sestra postala je redovnicom. Ali majka, koju je on silno volio, trpjela je od bolesti, kojoj je kasnije podlegao i sin, i umrla je kad je njemu bilo 12 godina. Otac je bio dobar čovjek, ali tvrd prema sebi i prema drugima: uviek zdrav, nije shvaćao, što je bolest. Bolestni sin, kako se može zaključiti iz Josipovih uvienih rieči, bio mu je na teret, a tako isto i drugoj sestri i svaku, kod kojih je do kraja života stanovao. To je sve još više otežavalo njegovo stanje.

Diete je bilo živahno i vrlo inteligentno. Pobožnost mu je bila prirodjena, a andjeoska čistoća resila je njegovu dušu. Do šesnaeste godine, kad je najednom osjetio Učiteljev poziv, tajne su mu života bile nepoznate i najmanja sjena činila mu se smrtnim griehom. On je pripisivao svoje osjećaje Gospi: »Neznam, da li se može imati veću ljubav prema svetoj čistoći od one, koju mi je Blažena Djevica nadahnula. Oh, kako ljubim tu nebesku Mamu! I kako Je molim, da me čuva!«

Otac je pristao, da mu sin ide u sjemenište. U školi je diete dotada bilo prvo medju prvima. Tako

će biti i nadalje. Njegovi uspjesi potiču njegovu samosviest. On je pomalo častohlepan. Ima i krasan glas, kojim nadvisuje drugove kod pjevanja u sjemenišnoj kapeli. Naučio je svirati na harfi i na harmoniumu. Sastavlja i pjesme.

U to doba ulazi u njegov život preko jednih praznika jedan drug, koji mu je davao zle primjere. Nikada ne bi od njega čuo pobožnu rieč. Josip se je opirao njegovu uplivu. Čini se, da nije nikada popustio kakvom težem griehu, premda kaže, da je, prije nego je pošao u bogosloviju, bio »zabasao«. God. 1895. bio je pozvan u vojničtvo, ali doskora bi pronadjen nesposobnim. U listopadu 1896. primljen je u bogosloviju. Bilo mu je tada 22 godine.

Odmah ga je zaniela znanost. Mnogo učiti i naučiti, da uzmogne kao svećenik vršiti intelektualni apostolat: to je bio njegov ideal. I njegova se pobožnost promienila: prije bila je sva u vjeri i u ljubavi, sada je poletna; ona gleda rad oko spasa duša u intenzivnoj vanjskoj djelatnosti. »Bila je možda prožeta, veli sam, više od ljubavi prema meni nego prema Bogu«. On ne ostavlja nijedne molitve, nijedne duhovne vježbe, ali svemu tomu nedostaje »oživljavajući duh«. U školi pokazuje se smion, nepopustljiv, auktoritativan. Prema drugovima je prilično rezerviran. Iskren je, te dolazi više puta s njima u sukob. U njemu je bilo sposobnosti, odvažnosti i književne kulture. Njegova biskupija bila bi dobila svećenika, govornika, organizatora, polemistu. Umjesto toga Providnost će pribiti Josipa za dugi niz godina na krevet.

Već kad mu je bilo 19 godina, bila se pojavila upala želudca, zatim upala plućne opne. Mladić ozdravi, ali je počeo osjećati smetnju u koljenu, tako te mu je bilo težko klečati. Ipak 27. svibnja 1899. primi red poddjakonata. Vrata k svećeničtvu, k radu, k apostolatu, bila su mu otvorena. Koliko liepih nada! I on uze za geslo svog života: Tuus sum ego! — Gospodine, Tvoj sam!

Prošlo je nekoliko mjeseci. Bol se u koljenu pogoršala. Liečnik je utvrdio tuberkulozu kostiju, te

naredio operaciju, koja se obavila u bolnici u Mans-u. Samo jedne stvari se Josip plaši: ne bude li mogao više kleknuti, ne će moći biti svećenik. »Bože moj«, piše, »je li moguće da to bude? Ne, nije istina da ćeš Ti to dopustiti ... Ali ipak, mora li tako biti, nek se vrši volja Tvoja. Fiat!«

Iza ove prve operacije bolestnik kuša hodati po sobi na štakama. Pretežko je! Ne, ne može! »Bože, zavapi, htio bih živjeti kao i drugi, raditi, za petnaest dana povratiti se u sjemenište. Ali kad gledam one strašne rane na mom koljenu, pitam se, hoću li ikada ozdraviti ... I čini mi se, da mi neki glas veli: ne, nikada! Bože moj, kad bih uviek morao ostati na križu, morao bih se ipak prepustiti Tvojoj volji. Ali, ako ovaj kalež može da me mimoidje! ...« I jednom rukom dohvati svoju milu reverendu, privlači je k sebi, pipa je, htio bi je obući, ali ne može! I nakvasi je suzama. Zdravlje, to je već san, samo san!

Poslije prve operacije došla je druga, pa treća. Stvar je bila jasna: Josip ne će više ozdraviti. I napala ga je strašna napast: nije li možda jednostavnije završiti težki život samoubistvom? »Da, izkusio sam onaj strah«, pisao je kasnije, »prošao sam grozne satove i sada razumijem bol onih nesretnika, u čijem se srdcu radja ova okrutna, bezpomoćna misao ... Ali tada sam se okrenuo Propetome, osjećajući veliku potrebu zaštite i pomoći. Križ mi je u svojem tajanstvenom jeziku odgovorio ove rieči, koje danas ponavljam, i koje su mi podpuno promienile dušu: Uzdaj se u Boga, i neka ti je dovoljna moja milost!«

Dosad je bolestnik boravio u bolnici. Posljednju ljudsku radost imao je na Uzkrs 1899., kad se mogao dovući do harmoniuma u bolničkoj kapeli te svirati za vrieme svete Mise uzkrsne pjesme i svečani aleluja. Tada je morao napustiti bolnicu i sklonuti se k udatoj sestri. Odsada će ga krevet podpuno osvojiti. »Ali, piše, u tom krevetu, koji je postao moj stan, nisam pravo znao trpjeti, prepuštao bih se Božjoj volji, ali opet bih joj se opro: nisam još razumio ozbiljnu, neizmjernu vriednost mojega križa«.

Napokon, Bog mu se smilovao. Na koji način? Upoznao se sa dvjema gospodjama: jedna je bila podpuna bezvjerka anarhistkinja, a bilo joj 72 godine. Bila se svom pokojnom otcu takodjer bezvjercu zaklela, da se ne će nikada izpovieditи ni pričestiti. Druga je bila kalvinistkinja. Josip se nadao, da će ih obratiti dokazima. Nije uspio! I razumio je, da djelovanje razuma bez milosti Božje nema uspjeha. Razumio je, da više vriede molitva, trpljenje, ljubav, svetost. I odlučio je, da će postati svetcem. Našao je novo znanje i mnogo utjehe u čitanju života svetaca. Intelektualni apostolat zamjenio je sada s apostolatom trpljenja. Svoje će pak patnje prikazati za obraćenje grješnika i za svećenike: da svećenici budu što bliži Kristu i da spase što više grješnika.

Nije ipak izgubio nadu u ozdravljenje. Zašto mu se nebeska Majka ne bi smilovala? Ne množe li se čudesa u Lourdu? I godine 1900. Girard putuje prvi put k svetištu na Pirenejima. Uvjeren je, da će ga Gospa ozdraviti. Dala mu je samo mir duši i odanost volji Božjoj. Pri kraju sliedeće godine on se mora podvrći težoj dvostrukoj operaciji. Probušili mu koljeno s jedne strane do druge i u rupu umetnuli ciev, kroz koju je tekla gnjiloća i krv. Otvorili mu bok i izpraznili mu bedro u dužini od 20 cm. Neprestano ga muči visoka groznica. Mjesta, gdje dobiva injekcije, uviek mu se upaljuju. Ovim patnjama pridružuju se poniženja zbog njege, koje njegovo siromašno tielo, težko gibljivo, mora primati. Noga ga silno boli. »Čini mi se, kao da je u paklu«, kaže. Ipak se još nada, da će ga Bezgrješna ozdraviti. I još šest puta hodočasti u Lourdes, da izprosi zdravlje. No uzalud: Bog ima s njime druge nacrte. Bolestnik ih prima: nek se vrši volja Svevišnjega! Njemu predaje vlastitu volju: »Uzmi je, Gospodine, neću je više; kad bi mi je povratio, bio bih izgubljen. Neću imati drugih želja, nego samo da Ti ugodim. Za sebe zadržavam samo zahvalnost i ljubav. O Marijo, presladka Majko, uzore neprestanog odricanja, pomozi mi, da hoću samo ono, što Bog hoće«. Tako je glasila njegova molitva.[91])

Godine 1907. Girard se napokon odrekao svake nade u ozdravljenje. Odsada on želi trpjeti, što više trpjeti. Tjelesnim patnjama dodava neprestana mrtvenja i odricanja: u hrani, u položaju, u sitnim željama. On će još sedam puta polaziti u Lourdes, ali samo zato da moli za svećenike i grješnike. Za sebe on moli samo jednu milost: da se može osloboditi svog »najvećeg neprijatelja«. Taj je neprijatelj ublažavajuće sredstvo, na koje su liečnici naučili njegovo tielo prvih godina bolesti, a sada ga se ne može nikako podpuno odreći. Odricao se mnogih injekcija, ali bez ijedne nije mogao biti. Tako se istodobno borio i protiv bolesti i protiv lieka. Kad je posljednji put pošao u Lourdes, s narodnim hodočašćem, napisao je: »Želim izprositi od presvete Djevice jakost, da se mogu osloboditi mog jedinog neprijatelja: tažila. Želim, po Njezinoj milosti, postati žrtvom vrlo čistom, vrlo velikodušnom, koja vrlo ljubi i koja će biti, prema mjeri ljubavi i velikodušja, vrlo sretna. Bezgrješna mora od Svog sluge učiniti svetca: da, svetca, u kojeg će biti duboko utisnuta slika trpećega Krista. Ne dolazim da ozdravim, nego da izposlujem obraćenje grješnika«.

Biti žrtvom: to je misao, koja je zavladala Josipom posljednjih godina njegova mučeničkog života. Kad nije mogao biti svećenikom, zadovoljan je s ulogom žrtve. »Pristao sam ponovno«, piše, »da budem žrtva sa Žrtvom, žrtva Božanske gladi i Božanske žedje za dušama. Volim biti žrtva, ma kako siromašna i biedna, u rukama Isusa svećenika, nego biti svećenik, u čijim je rukama Isus žrtva. Zašto? Jer ja nisam dostojan, da se popnem na oltar i j e r j e m i l o s t n a d s v i m m i l o s t i m a, k a d m e s a m I s u s p r i k a z u j e.«

K sušici kostiju nadošla je i sušica u želudcu. Tielo mu je slomljeno, pokriveno ranama od bolesti, operacija, injekcija i dugog ležanja. K tjelesnim bolovima pridružuju se težkoće u obitelji, ali Bog ga tješi Svojom milošću. Kad promatra svoje izpaćene i osakaćene udove kliče: »Kakva sreća, kad pomislim, da je Isus odnio sve, što mi nedostaje!« Kad je

sam čita osim časoslova živote svetaca i predaje papiru svoje misli, svoja čuvstva. Bog mu nije uzkratio ovu mogućnost zaposlivanja i utjehe. Kad je buknuo svjetski rat, on moli i prikazuje svoje boli za Crkvu i za Francuzku. Na kraju, sav je ukočen. U listopadu 1921. ne može gotovo više micati ruku. Afta, biela gnojavnica, pojavljuje se na ustima. »Dokle, Bože moj?«, vapi. Ali jednog jutra on je preobražen: »Ah, kad biste znali«, veli svojima, »s kolikom sam sladkoćom primio ljubko milovanje nebeske Majke!«

Sve se jasnije približava konac. »Moje je tielo kao krpa«, veli. »Ali kako mi je draga ova nova rana (od ležanja) jer mi ju je pružilo presveto Srdce Isusovo!« Neki prijatelj svećenik dodje ga posjetiti i spomenu mu, kako je bilo težko, što nije mogao ali ne bi nigdje mogao biti v i š e s v e ć e n i k nego da ne bi nigdje mogao biti v i š e s v e ć e n i k nego ovdje, na ovom krevetu: kakva je milost ovaj krevet, Gospodine Bože, kakva milost!«

Na 15. studenoga Josip Marija Girard vidio je zadnju zoru na zemlji. Posjetio ga je njegov biskup, njegov rodjak svećenik, s kojim je razgovarao o vječnoj svjetlosti i o sreći smrti. Primio je svete sakramente, a sada čeka, dok podje vidjeti Isusa i Mariju u nebu. Kad mu je častna sestra najavila, da će možda one iste noći vidjeti Gospodina, bolestnik je bio izvan sebe od radosti te je zavapio: »Dobro, dobro, kakva sreća! Neka dodje brzo Isus, neka me dodje brzo uzeti!« Trpio je silne bolove do zadnjega časa: »Ne mogu više«, ponavljao je, »ne mogu više. Isuse, dodji!« I stiskao je Propelo i ljubio ga žarko.

To su bile i njegove posljednje rieči. Girard, apostol boli, smirio se u blaženoj vječnosti. Sada se radi o tom, da bude proglašen blaženikom.

28. V. Obavimo ¼ sata klanjanja za sve bolestnike — Mila naša Gospo Lurdska, moli za nas! (300 d.)

[21]) Girardov životopis napisala je Marianne de G. »Vingt-deux ans de martyre«. Djelo je prevedeno i na talijanski jezik: »Ventidue anni di martirio«, Milano, 1937. 3. izdanje.

MUČENICA SVETE ČISTOĆE

Subota je, 5. srpnja 1902.

U talijanskom seocu Ferriere di Conca, nedaleko morskoga kupališta Nettunia, dvanaestgodišnja Marija Goretti sjedi na predzadnjoj stepenici triema kmetske kuće, u kojoj stanuje s majkom i petero braće. Pokojni otac ovamo je bio došao, jer nije mogao hraniti veliku obitelj na svojoj maloj otčevini u Corinaldu kod Ancone. Ali ovdje ga je zahvatila groznica Rimskog polja, te uslied nadošlih zapletaja bolesti umro je godinu dana kasnije. Tada se majka junački prihvatila posla svoga pokojnog muž te je svim silama pregnula za radom, da prehrani brojnu obitelj.

U istoj kući, u stanu, što ga od Gorettijevih dieli predgrada, stanuje drug u poslu pokojnoga Ljudevita, a sada drug njegove nasljednice, udovice Assunte, Ivan Serenelli sa sinom Aleksandrom. Obje obitelji imadu zajedničku kuhinju, a kmetovi su plemića Attilija Mazzoleni. Danas, poslije objeda, mužkarci i Assunta sišli su na gumno, Aleksandar se popeo na kola te tjera volove naokolo, udovica pomaže, a Marijica, kako je zovu, krpa jednu mladićevu košulju na kućnom pragu.

Najednom Aleksandar sidje s kola i zamoli Assuntu, da za čas uzme njegovo mjesto, te se uputi u stan. Prolazi šuteći mimo djevojčice, udje u sobu te iz neke hrpe željeza izvadi bodež dug 25 cm., položi ga na skrinju, te onda poziva: »Marijo, dodji unutra!«

Djevojčica se sva trese. Ona se boji osamnaestgodišnjeg mladića. Znade, da je pokvaren: ta svu sobu, gdje spava s otcem, obliepio je bezsramnim slikama, što ih je iztrgnuo iz raznih novina. Pred mjesec dana on ju je pokušao zavesti. Ali Marija je

pravi andjeo čistoće, pa niti u misli ne bi sagriešila. Radije umrieti! I to mu je rekla. Tada joj se on zaprietio, da će je ubiti, ako ikomu što kaže o njegovu nagovaranju. I ona je od straha šutjela.

Sada ona se boji najgorega. Sama je. Majka su i braća dolje. Bude li zaviknula, težko će je čuti, jer škripanje kola i vika na gumnu pokrit će njezin glas. »Što hoćete?«, pita. »Dodji unutra!«, odgovara mladić. O ona opet: »Recite mi, što hoćete, inače ne ću doći«. Aleksandar izadje naglo iz kuće, zgrabi je za ruku, ona se slobodnom rukom hvata prsobrana stepenica: ali on je jači, i prije nego je mogla dati glas od sebe, on je otrgne, povuče u kuću, zakračuna vrata, i baci je na pod. I on joj sada nalaže, neka popusti njegovoj strasti, inače sigurno će je ubiti. »Ne, ne, ne!«, odgovara djevojka, i hoće da zove majku u pomoć. Ali on joj rukom zatvara usta i pokuša silom izvršiti ono, što ona nije milom htjela dozvoliti. Siromašna ptičice, u pandžama okrutnog sokola! Slabija je, morat će podleći. Ali ne! U obranu svoga djevičanstva ona postaje lavicom.

No, ne misli samo na sebe. Ona misli i na razbojnika, na njegovu dušu: »Aleksandre, šta radiš? Ići ćeš u pakao! ... Ići ćeš u pakao!« Kako ovaj poklik, ovaj strah pred griehom, ova ljubav prema duši onoga, koji hoće oskvrnuti njezino tielo, pokazuje svetost te andjeoske duše! Ali pokvarenjak ne popušta: on je hoće prisiliti po što po to, a ona se brani podvostručenim silama i plačući ponavlja: »Ne, ne, ne!«

Vani, pred vratima kuće, ostala je mala sekica Terezica, od dvie godine. Kad je razbojnik bio došao, ona je sladko spavala na jednom pokrivaču. Sada se probudila. Ne videći Mariju, počela je plakati. I on je čuje. Sada bi mogla doći majka. Treba svršiti. Uzme sa skrinje bodež i pokaže ga svojoj žrtvi: ili će popustiti, ili će je ubiti. Marija ponavlja: ne! Aleksandar je pobjesnio: i poče badati bodežom njezino djevičansko tielo, i propara joj trbuh, tako te joj crieva izpadnu. Djevojka se brani rukom, pa i

u onom strašnom položaju nastoji da sakriva dielove tiela. Kakav primjer za tolike kršćanske djevojke i žene, koje su od odkrivanja tiela, od svoje golotinje i od golotinje svoje djece učinile program svoga družtvovnog života!

Zločinac, misleći da je djevojčica gotova, napustio je svoju žrtvu i povukao se u svoju sobu, da se predade svom nemoćnom biesu. Ali Marija nije umrla. Pala je samo u nesviest, a kad se povratila k sebi, povuče se do vrata, otvori ih, i videći nedaleko staroga Serenellija, gdje leži u hladu, pozove ga slabim glasom: »Ivane, dodjite gore, jer me je Aleksandar ubio!« Aleksandar čuje te rieči. I pritrči, ponovno zgrabi ubojito oružje i djevojku za vrat, te zarine joj nekoliko puta bodež u ledja: jedan je udarac podpuno probio njezino srdce, tako te je vršak oružja izišao na prsima. Četiri druga udarca će joj dalje raniti srdce. Ona se ponovno slegla u lokvi nove krvi, a krvnik se povukao u svoju sobu i bacio na krevet, gdje će se pričinjati da spava, dok ne dodju karabinieri, da ga zatvore.

Ne ćemo opisati dogadjaje, koji su sliedili: bies naroda, koji je htio smlatiti zločinca, prienos ranjenice u lječilište Milosrdne Braće u Nettunu, prebolne operacije, šivanje mnogih rana, pretežke bolove, djevojčinu uzornu uztrpljivost. Neizrecive su bile patnje, koje su još trajale dvadeset sati, a uz to bolestnica nije smjela, po lječničkoj naredbi, niti okusiti vode. Ali ne možemo prieći preko činjenice, koja je začudila same liečnike, a narod ju je smatrao čudom: nevina je naime žrtva dalje živjela s tako težkim ranama na srdcu. Njezin životopisac misli,[92]) da je Bog ovo dozvolio zato, da se iz njezina izkaza pred vlastima nedvojbeno utvrdi razlog i način, kako je Serenelli izvršio zločin. Uz to je dragi Bog htio da se bolje iztakne svetost one, koju ćemo doskora, nadamo se, častiti na oltarima. A nije li možda htio i to, da ona, koja je smrtnonosno bila ranjena u obranu svog ljiljana u subotu, dan posvećen Kraljici ljiljana, umre sliedeći dan, kad je Crkva

slavila presvetu Krv Isusovu? Na svaki način, mi znamo, da Božja Providnost mudro vodi i male i velike dogadjaje, makar Njezini putevi ostali nama sakriveni. Mnogo je važnije potražiti odgovor na pitanje: kako to, da se seoska djevojčica od 12 godina, koja je Crkvu pohadjala jedva u nedjelju, jer joj je bila daleko, a nije znala ni čitati, mogla dovinuti do visokog stupnja kreposti te junački žrtvovati život radije nego okaljati dušu smrtnim griehom? Odgovor glasi ovako: to je sve plod pravoga kršćanskog odgoja, koji se temeljio na iskrenoj pobožnosti prema presvetoj Djevici Mariji.

Roditelji su joj bili uzori čistoće. Otac je kao mladić izbjegavao ma i svaki nečedan razgovor, a za odsluživanja vojničkog roka, koje je za mnoge mladiće prigoda ćudoredne propasti, sačuvao se čistim. Majka, koja je u najranijoj dobi ostala sirotom, rasla je i razvijala se bez imovine i bez škole, provodeći život kao poljska radnica kod raznih gospodara. Ali u tom svom biednom skitničkom životu čuvala je ljubomorno svoju čistoću i tako zaslužila čast, da je postala roditeljicom mučenice sv. čistoće.

Iza vienčanja Alojzija Goretti s Assuntom počelo se u siromašnoj njihovoj kući razvijati uzorno kršćansko življenje. Premda je muž umro u naponu života, sedmero je djece okitilo njihov skromni dom; od ovih je jedno odletjelo u nebo osam mjeseci poslije rodjenja, druga je bila naša mučenica Marija, treće je umrlo od 20 godina, jedna je njihova sestra redovnica misionarka, a dva brata, danas dobrostojeća seljaka, vesele se takodjer brojnim obiteljima.

U kući Goretti glavna zajednička molitva na večer bijaše sveta krunica. Marijica, odana kćerka svoje nebeske Zaštitnice, držala je sv. krunicu za najbolji ures, i ne bi nikada legla, a da je nije uza se imala. Redovito bi još izmolila još jedan dio Ružarija za se. Bratu, koji se iza nje rodio, nadjenuli su ime Marijan. U kući se posebno častila slika Gospe od dobroga Savjeta, jer su pobožni roditelji znali, kako su im potrebni savjeti i pomoć nebeske

Majke. Marijica nije išla u školu, jer škole nije ni bilo. Kad se približavalo vrieme prve svete pričesti, dobra ju je majka pripravljala na ovaj znameniti dogadjaj, a kadkad bi majčine pouke upodpunjavala jedna susjeda, koja je dobrovoljno poučavala katekizam. U nedjelju bi djeca pješačila s roditeljima do daleke župne crkve, te bi poslije Mise župnik izpitivao i poučavao djecu.

Na dan prve svete pričesti — Marijici je tada bilo 10 godina i 8 mjeseci — pristupilo je k svetom Stolu, osim male Goretti, šest djevojčica i tri dječaka. Župnik im je održao govor iz punine srdca, ali ono, što im je najžarkije preporučio, bilo je ovo: sveta čistoća iznad svega! Zato im savjetova, neka goje nježnu pobožnost prema Blaženoj Djevici i neka svaki dan izmole tri Zdravo Marijo za očuvanje svete čistoće. Čistu dušu male Marije zaniela je ganutljiva propovied dobroga starog duhovnog pastira, a običaj moljenja triju Zdravih Marijo prihvatila je svim srdcem.

Nekoliko vremena kasnije, vratio se jedne večeri naš andjelak sav prestrašen kući. Bila je čula nekoga mladića, koji je upravio neke bezsramne rieči jednoj djevojci, a ova, mjesto da ga odbije, odgovorila mu je nepristojnim izrazima. Što je jače boljelo Marijicu, ta je djevojka bila jedna od onih, koje su s njome primile prvu svetu pričest. »O, kako je zlo govorila!«, pričala je majci. A dobra je žena odmah uhvatila priliku, da djetetu preporuči, da se ne druži s takvom mladeži, da ne bi i ona pristala na slične razgovore. »Nemoj se misliti, mamo«, odgovori Marija. »Prije nego bih takva šta govorila, voljela bih ...« Nije dovršila rečenicu, možda da ne ožalosti majku. Ali prodje jedva mjesec dana, i ona je svojom krvlju zasvjedočila, da voli umrieti nego sagriešiti.

U prilikama, u kojima je živjela, Marijica se nije mogla često pričešćivati. I zaista, primila je dragog Spasitelja u svoje nevino srdce jedva još četiri puta: dva puta u svetištu Gospe od Milosti, jedan put u

župskoj crkvi; peta je sveta pričest bila njezina popudbina za raj.

Da je ovo kreposno diete toliko ljubilo svetu čistoću, to je bilo u prvom redu plod milosti i kreposnog života roditelja ali i dobrog majčina odgoja. Assunta nije ništa tako toplo preporučivala svojoj Mariji kao tu krepost, ništa nije žarkije molila za svoju djecu od Boga nego ljiljanski ures. Na smrtnom krevetu, u lječilištu Orsenigo, kamo je bila prenesena, Marija je nalazila utjehu i jakost da podnese svoje muke u grljenju Propeća i u mislima na nebesku Majku. U Nettunu postojala je Udruga Kćeri Marijinih, koju je vodio o. Martin Guijarro; on je pohrlio do smrtnog kreveta naše mučenice. Videći njezinu žarku pobožnost prema Kraljici djevica predloži joj, da se upiše u Udrugu, za koju Marija do tada jedva da je bila čula. Ali može li njoj biti što milije nego da pred smrt pristupi medju Marijine kćeri? Ona odmah prihvati, i otac upravitelj joj uresi vrat medaljom Blažene Djevice. »Jesi li sada zadovoljna, Marijica?«, upita je tada redovnik. Ona nije odgovorila riečima, nego je obasula vrućim cjelovima lik bezgrješno Začete na medaljici.

Rano u jutro u nedjelju Marija je primila svetu pričest kao popudbinu. »Znate li«, zapita je svećenik, »koga ćete primiti sada?« »Da«, glasio je odgovor, »primit ću onoga Isusa, koga ću doskora vidjeti«. »A praštate li iz srdca vašem ubojici?« — »Naravno, da mu praštam ... Pače, u nebu ga želim blizu sebe«. Tada se pobožno pričesti i primi sveto posljednje pomazanje. Na zahtjev karabiniera majka je umiruću kćerku zapitala, da li ju je kada prije onoga kobnog dana Aleksandar napastovao. »Da«, odgovori djevojčica, »dva puta pred mjesec dana«. — »A zašto mi to, moja ljubavi, nisi rekla?« — »Mamo draga, zakleo se, da će me ubiti, ako što kažem. A evo, ubio me svejedno«.

Nastupila je posljednja kriza. Ranjena je djevojka, u visokoj groznici, bulaznila. Ponavljala je: »Aleksandre, što radiš, ići ćeš u pakao!« A malo za-

tim misleći, da leži još na podu poslije krvavog čina: »Nosite me u krevet, jer hoću da budem bliže Gospi«. Umirili su je, ali je opet uhvati strah, kao da je razbojnik napada: i podiže se, uhvati se ruke svoje kume, kao da traži nečiju pomoć protiv onoga, koji joj je htio oteti čistoću, te se onda na jedanput spusti na krevet.

Njezina čista duša odletjela je tada u družtvo svjetlih andjela.

Blažena njezina smrt doniela je mnogo duhovnih koristi narodu onoga kraja i njezinoj obitelji. Najutješnija je medju njima obraćenje ubojice, koje se zbilo iza nekoliko godina. Aleksandar, potaknut od milosti, priznao je javno rugobu svoga zločina, pokajao se, postao je u tamnici dobar i pobožan vjernik, pa je zbog dobrog vladanja dobio oprost diela svoje kazne. God. 1929. izišao je iz tamnice, te se povukao u neko selo picenske krajine, gdje se u povučenosti marljivo bavi poljodjelstvom, a provodi život pokornički. Po svemu se čini, da će se izpuniti želja umiruće Marijice: u nebo ga želim imati blizu sebe.

Posljednjeg svibnja godine 1935. započeo je postupak za proglašenje Marije Goretti blaženicom. Postupak dobro napreduje, pa se njezina dobra i plemenita majka, koja još živi, nada, da će prije smrti vidjeti svoje milo diete na oltaru.

29. V. Pričestimo se, da za se i za druge izprosimo sv. čistoću — Kraljice djevica, m. z. n.

---

[92]) »Maria Goretti, martire della purità«, Milano, 1931. Piazza s. Ambrogio 9.

IDEALNI SUVREMENI KATOLIK

Nad Europom prohujao je prvi svjetski rat. Hrvatski su krajevi ostali gotovo netaknuti od njegovih grozota ali sinovi hrvatskoga naroda nakvasili su svojom krvlju sve ratne poljane. Po ratu stvorena je nova država, koju su Hrvati katolici većinom sa zadovoljstvom a neki i s oduševljenjem prihvatili, jer su se Hrvati u njoj našli gotovo podpuno na okupu i jer su se nadali, da će kao kulturniji i vjerski izgradjeniji i čvršći dio, moći dati toj državi, u zajednici sa Slovencima, europski pečat. Zadojeni ćirilometodskom idejom nadali su se takodjer, da će unieti svietlo u iztočni pravoslavni elemenat i tako pomagati općoj misiji Crkve oko jedinstva u vjeri. Što je nakon tog razdoblja ostalo od Mahnićeva katoličkog pokreta? Nekoliko desetaka starješina svjetovnjaka i mala četa svećenika. Djačke i omladinske organizacije su gotovo podpuno izčezle. Trebat će sve na novo stvoriti. Medjutim biskup - vodja odjeljen je od hrvatskoga života zbog talijanske okupacije njegove biskupije. Doskora će se razboliti i umrieti. Na čelu Hrvatskog katoličkog narodnog saveza stoji biskup dr. Lang, koji će nastojati okupljati razpršene sile, ali već se i kod njega javljaju prvi znakovi bolesti, koja će ga survati u grob. Je li dakle sve propalo? Ne, jer Providnost bdije!

U prvom redu treba utvrditi, da »organizovanje djaka (prije rata) nije ostalo bez posljedica. Učinjen je prvi i najteži korak. U našoj zagušljivoj atmosferi i općem nemaru, najteže je bilo naći način, kako da se pokrene široko narodno gibanje. Djaštvo je moralo biti početak jednog velikog pokreta, koji nije imao svoju svrhu u samoj organizaciji djaštva nego u stvaranju novog naroda — novog roda Hrvata«.[93]) S drude strane, Mahnićevim je pokretom dan prvi ali žestoki udarac slobodarstvu u Hrvatskoj, osobito onome slobodarstvu, koje su učenici Masarykovi

bili donieli iz Praga. Njegovi djaci, sada već seniori, bili su ljudi vjere i borbe, a njihov upliv nije se ograničavao na njihove drugove u družtvima nego je bio potresao svom omladinom. Isto tako proces razčišćavanja ideja medju inteligencijom bio se proširio na sve krugove. Trebalo je dakle samo nastaviti posao okupljivanjem nove mladeži i radom. Taj će pak rad lakše i dublje obraditi one d u h o v n e temelje, koje je krčki biskup dao svom pokretu, ali kojima je najprije trebalo pripraviti tlo. U ovo doba dobri Bog šalje hrvatskoj omladini novog čovjeka, mladog svjetovnjaka, koji će joj kao takav biti bliži nego svećenici ili biskupi. On će za jedan dio katoličke omladine, za Orlove, postati ideologom težnje sadržanih u geslu: Žrtva, Euharistija, Apostolat; ali njegova svietla pojava pripada svima, jer on može i mora da bude uzor i ideal svakom Hrvatu. Taj je čovjek dr. Ivan Merz.

Ivan Merz rodio se u Banjaluci 16. prosinca god. 1896. od otca častnika u austro-ugarskoj vojsci. Pučku školu svršio je što u rodnom mjestu što u Priedoru a realku u Banjaluci. Pošao je zatim u vojnu akademiju u Bečkom Novom Mjestu (Wienerneustadt). Napustio je akademiju krajem 1914. da se upiše na sveučilište, jer je želio biti profesor. Sliedeće godine pozvan je u vojničku službu te provodi tri godine na talijanskoj fronti. Poslije rata nastavlja svoje studije na bečkom sveučilištu i u Parizu. Godine 1922. dolazi u Zagreb i biva imenovan nastavnikom francuzkog i njemačkog jezika na nadbiskupskoj velikoj gimnaziji, gdje djeluje do kraja svoga zemaljskoga života. Godine 1923. promoviran je u zagrebačkom sveučilištu na čast doktora filosofije.[94])

Vriednost Merzova prekratkog života na zemlji jest u razvoju njegove ličnosti i u krepostima, koje su ga resile. Njegovi roditelji nisu bili praktični katolici pa nisu ni Ivana katolički odgojili. Jedino, što su ga kao diete učili, bile su kratke jutarnje i večernje molitve. Kao djak realke »pošao bi češće u

protestantsku crkvu na propovied, jer da su tamo propoviedi mnogo ljepše« nego kod katolika. Jedan njegov profesor, poznati katolički radnik, posudjivao bi mu književne časopise, da ih čita. Merz mu je jednom vratio njemački »Gral«, jer da je »suviše katolički«. Ali malo po malo on se ipak približavao katoličkom pogledu na sviet, iz daleka pratio je rad katoličkog narodnog djaštva, »u osmom razredu došao je do toga, da sve više traži blizinu vjerskog života« i upisao se u Marijinu kongregaciju.[95]) Odsada, možemo reći, Gospa će ga očito dalje voditi. Kako vidimo, Merz je »uzrastao u otmjenoj sredini liberalnih nazora, koja se ipak, u mješavini tadašnjih narodnih i vjerskih bosanskih prilika priznavala katoličkom, ako to i nije bio onaj katolicizam, koji se kasnije u njegovoj duši razvio«.[96])

Škola života, koju je Ivan prošao, izvrstno mu je služila u kasnijem radu medju omladinom. Ono, što ga je pak očuvalo, bila je bez dvojbe njegova čistoća. U vojnoj akademiji našao je »gnjusnu okolicu«, »ognjište nemorala i propasti Austrije«. Bezvjerska i nećudoredna sredina još više ga približiše vjeri, sakramentima, jer je njegova duša težila k visinama. Kao što u Banjaluci tako i u Beču on druguje s djevojkama ali odbija prostu sjetilnost. Ženski sviet, koji se nedolično ponaša, odvratan mu je. I na njega navaljuju napasti, kadkad i žestoke. On shvaća, da nečista strast može prevariti i onoga, koji ima najbolju volju, da se čuva, samo ako ne pazi na sebe. »Strast direktno obustavi logično mišljenje«, piše u svom dnevniku. »Vidim, da je nagon zao, gadan, da bi svu moju ideologiju mogao da baci u blato, a svejedno se uviek pojavi«. Zato će stvoriti odluku, koja sadržava jedino praktično pravilo za uzčuvanje čistoće a za koje mnogi ne će da znadu: »Život mora da nam je žrtva, da mnogo liepoga ne gleda. Život je silno težka borba, koja traži pregaranja, ne gledanje liepoga. Boriti se proti nagonu k liepoj ženi, savladati ga, i uzpeti se do visine čovjeka, koji nagon ni ne osjeća više, nego

na ženu gleda kao na mužkarca sebi ravna ... Mnogo ih je stradalo, jer ih je demonska ljepota žene predobila. Možda je i mene skoro. Ali od sada velim: Oči zatvoriti!« Ne bi li i naš ženski sviet malo razmišljao o ovim i sličnim borbama, a često i o griesima, koje izaziva svojim odjevanjem i svojim ponašanjem, kad se ona ne slažu s propisima kršćanske čednosti?

No Merz je znao, da naravne sile nisu dostatne u ovoj borbi. On se zato utječe Mariji. »Kad pozovem u pomoć Djevicu, pomogne mi mnogo, ali opet se (nagon) javi«. »Majko moja, dobra, najveća, molim Te, napuni dušu moju liepim osjećajima, plemenitim mislima i uviek mi označi pravi put, ako mi ga i bude težko sliediti«. »Kad čujem, da se gadno govori, kad se i u moju dušu hoće gadne slike da uvuku, uviek vidim sliku Madone s djetetom, onaj liepi i majestetični i blagi izraz, ono usredotočenje svega uzvišenog«. Napokon, stvorio je čvrstu odluku: vezat će se vezom zavjeta. »Strašno mi je, kad pomislim, da ću se uviek morati kretati u družtvu punom sjetilnosti. Neki dan sam zavjetovao Blaženoj Djevici čistoću sve do ženidbe; no možda će to trajati i do smrti«. Neka se pak ne misli, da je Ivan izbjegavao ženski sviet. Kad je bila prilika bio je u družtvu djevojaka, s njima šetao ili igrao tenis.[97]) Jer, očito, nema u tome grieha: grieh je u traženju sjetilnog udovoljavanja, koje nije dozvoljeno izvan svete ženidbe. Uz pomoć milosti Božje i čvrste volje Merz se u tome podpuno svladavao: zato kao da je iz njega izlazio miris ljiljanske bjeline, a mnoge djevojke, koje su s njime dolazile u dodir, osjećale su se bolje, čišće, bliže Bogu. Merzovo vježbanje u svladavanju strasti omogućilo mu je da napiše onu krasnu brošuru »Ti i ona«,[98]) u kojoj pruža mužkoj omladini savjete o čistom životu, o odnošajima sa ženskim svietom i o pripravi za brak. Znade se za slučajeve, kad su djevojke i dame tražile u dra. Merza, tada već profesora i odgojitelja omladine, savjete u duhovnim težkoćama. »On je za sve našao

razumievanje, dobru rieč, savjet i molitvu«.[99]) Za Orlice napisao je život njihove zaštitnice, sv. Ivane Arske.

Čist život, u prilikama u kojima sadašnja mladež živi, ne da se zamisliti bez česte svete pričesti. Jer čist život znači pobjedu duha nad tielom, a tu pobjedu možemo postići jedino tako, da tjelesne nagone svladamo a duh ojačamo, čemu najviše pomaže sjedinjenje s Kristom: On pobjedjuje zlo u našem tielu, On daje našemu duhu polet i jakost. Ivan Merz došao je postepeno do ove spoznaje. Najprije osjeća potrebu »veze s Božanstvom«. To ga već približava Euharistiji. Ratno vrieme pojačava njegovu glad nebeske Mane: kadgod može pristupa svetom Stolu. U Parizu dolazi u dodir s francuzkim spiritualizmom, koji je dublji od talijanskoga i mekši od njemačkoga. Duhovni život, koji se već do tada bio u njemu dobro razvio, prikazuje mu se u novom, sjajnom svietlu. Liturgijski pokret mu otvara nove, gotovo neizmjerne vidike. Sveta Misa, sveti obredi, život s Crkvom odkrivaju mu svoje ljepote, koje naknadjuju i nadvisuju sve ono, čega se čovjek odriče, kad hoće vjerno služiti Bogu. Merz pristupa sada već dnevno svetoj pričesti, i kad se povratio u domovinu izabrao je za svoju doktorsku radnju liturgijski predmet: »Utjecaj liturgije na francuzke pisce od Chateaubrianda do danas«. Neke odlomke ove radnje pročitao je na jednom sastanku družtva akademičara »Domagoj«. Slušajmo što o tome čitanju kaže jedan od prisutnih: »Čitao nam je Ivan Merz svoju doktorsku disertaciju. Plod studija, finog osjećaja, istinskog proživljavanja života. Pričinja se časomice, kao da on stoji posve izvan obradjenog materijala i promatra, kako nebeska ljepota katoličke liturgije svladava ohole pjesnike bezbožne Francuske. Kako ih čini malenima, sićušnima, nemoćnima ... Na svakoj strani vidiš i osjećaš njega. Njega, koji je tako liep, čist. Dok nam čita duša mu gori vatrom, koju ja ne poznajem, glas zvoni ljepotom, koju sam vidio u dječjim očima. Pa kad dodje

koje mjesto, koje ilustrira psalmom ili crkvenom himnom, onda je izražaj njegova lica neobičan. Ne znam da opišem to lice, koje plamti. Je li to intenzivni doživljaj literarne ljepote? Je li to proživljavanje Božanske poezije sv. Pisma? Je li to izljev ljubavi nebeskom Auktoru te poezije? Je li to čistoća mladenačke duše, koja izgara u čežnji za Zaručnikom?«[100])

Na djačkom sastanku u Požegi, godine 1924., referirao je dr. Merz o predmetu »Najzgodnije sredstvo za duhovnu obnovu«. U referatu se jasno izrazuje njegov program duhovnog života: sav taj život, molitva, razmatranje, pričest, pobožnost prema Isusu, Mariji i svetcima, sve je usredotočeno u svetoj Misi. »Najveća stvar«, veli, »koja obstoji na svietu jest sv. Crkva, najveća stvar u Crkvi jest Misa, a u Misi pretvorba«.[101])

Euharistija, Misa vode Ivana svećeniku. Bez svećenika nema sakramenata, nema, barem u redovitim prilikama, milosti. Bez njega nema prave »veze s Božanstvom«, nema istine, nema spasenja. Od svećenika pojedinca Merz ide dalje: on se divi svećeničtvu kao Božanskoj ustanovi, on uzlazi do onoga središta, gdje se nalazi izvor svećeničtva, do Vrhovnog Pastira u Vatikanu. Čujmo njegovu žarku rieč, upravljenu Orlovima, kad ih poziva na hodočašće u Rim godine 1925. »Nama je potrebno da idemo u Rim: hoćemo i mi da se tamo opojimo vjerskim oduševljenjem, uzhićenjem i zanosom; želimo, da u srdcima našim uzplamti ljubav prema Gospodu Bogu, Tvorcu zviezda i sunaca, Stvoritelju naših brda i dolina; naših rieka i našega mora, naše domovine i naših narodnih kreposti; želimo da se u Rimu što čvršće nakalemimo na Kristu - Bogu, Kristu euharistijskom, Kristu stieni, koji živi u Papama; hoćemo da Duh ljubavi razstali i uzvitla naše duše, da se povratimo u domovinu nadahnuti o s v a j a l a č k i m žarom, te da posvuda uzmognemo sijati u duše ljudske ljubav Bogu i svemu onom, što se On udostojio stvoriti; da stvorimo u hrvatskim

zemljama i medju ljudima, usred kojih nas je On postavio, kršćansku civilizaciju«.[102])

U vatrenim riečima ovoga poziva odrazuje se apostolska duša dra Ivana Merza. On posjeduje Istinu, Dobrotu i Ljepotu: hoće li ih zadržati za se? To ne bi bilo dostojno ni čestitog čovjeka, a kamo li katolika! Zato prihvaća svim srdcem Papin poziv na rad u redovima Katoličke Akcije i postaje jedan od njezinih najuvjerenijih i najoduševljenijih pobornika u Hrvatskoj. Da pak lakše predobije omladinu zalaže se za uvodjenje tjelovježbe u redove organizirane mladeži. »I naše Orlovstvo priznaje« — piše — »da imade po sebi i drugih veoma vriednih organizacija, ali je duh današnje omladine takav, da se lako oduševljava za organizacije Orlovskog tipa«.[103]) Treba znati, da je Merz sam u mladjim godinama bio odličan sportaš no kasnije, u reviziji i produbljivanju svih svojih nazora, smatrao je sport ono što uistinu i mora biti: odgojnim sredstvom u oplemenjivanju duše i tiela.

Ne možemo reći, da je dr. Merz izključivo učenik biskupa Mahnića. Mahnića je jedva lično poznavao. U srednjoj školi nije bio član organizacije katoličkog djaštva. U Beču bio je doduše aktivan član »Hrvatske«, koju su Mahnićevi djaci ustanovili i vodili sve do propasti Austrije, ali podpuno se Ivan izgradio u Parizu. Mahnića je pak proučavao i častio. Smatra ga »najmarkantnijom ličnošću« u našem životu te prigodom njegove smrti piše: »Koliko dosada saznadoh o njegovu unutarnjem životu, najviše se približava svetcu katoličke Crkve«. Zatim nadodaje: »Naš Mahniću, moli za nas; moli se, da iz našeg pokreta nikne što više snažnih ličnosti, koje će raditi samo za svetu Crkvu katoličku!«[104]) Ali nema dvojbe, da su i cilj i ideali i duhovni temelji rada u obnovi hrvatskog naroda isti u Mahnića i u Merza. Dvie velike svete duše, jedan silan um orlovskog pogleda i jedna nježna duša, koja je gorjela od aktivne ljubavi, darovao je Gospodin Bog Hrvatima na početku XX. stoljeća. Hoćemo li zanemariti taj

dar te prezreti poziv, koji nam je preko njih došao s neba, da se u čvrstim i nepobjedivim redovima borimo za Boga, za hrvatski narod, za socijalnu pravdu u duhu Euharistije, žrtve i apostolata? To je uostalom poziv i Crkve i našega vremena. Nisu ni Mahnić ni Merz osamljene pojave. Vrieme prije rata bilo je u cieloj Europi vrieme velikih idejnih borbi, dok je vrieme poslije rata vrieme duhovne izgradnje boraca preko Euharistije i liturgije. Taj je pokret duhovne izgradnje već bio započeo papa Pio X. a pomogao je njegovu širenju val religioznosti, koji je po ratu bio zahvatio europsku inteligenciju. Sadašnje pak doba traži načelne i učene katolike, koji žive uistinu pobožno i kreposno, i koji će se moći opirati valu novog poganstva, koje bi htjelo odstraniti ili uništiti kršćanstvo. Jedino tako moći će se izgraditi nova Hrvatska u obnovljenoj Europi.

Već je više puta iztaknuta Ivanova pobožnost prema Bogorodici. Bio je uviek revan član Marijina zbora, a u Zagrebu i tajnik kongregacije »Academica maior«. Dva puta posjetio je Lourdes. Prvi put god. 1921., dok je još studirao u Parizu. Bolovao je na očima pa je pošao k Gospi, u nadi, da će ozdraviti. Osjetio je poboljšanje, pa je pisao prijatelju: »Ako mi bl. Djevica u Lurdu i nije p o s v e izliečila oči, tako, da s dosta potežkoća čitam, to sam u Lurdu zavolio krunicu, koja će mi biti uz Euharistiju najvjerniji prijatelj do groba«. God. 1923. objelodanio je u »Hrvatskoj Prosvjeti« podužu studiju u »Zolinom Lurdu«, u kojoj brani istinitost lurdskih čudesa a pokazuje svu moralnu nizkoću francuzkog romanopisca, koji ih je htio njekati a u Parizu je javno utvrdjen kao lažac i falsifikator.[105])

Ličnost našega Merza ne bi bila podpuno zacrtana kad ne bismo spomenuli ono, što je bilo najvažnije: naime njegove kreposti. O čistoći smo već posebno napisali. Ali Ivan se još izticao u blagosti, u ljubežljivosti, u požrtvovnoj ljubavi. U svladavanju samoga sebe mnogo mu je pomoglo, osobito s početka, vodjenje intimnog dnevnika, prema savjetu

već spomenutog profesora u Sarajevu, jer je tako samog sebe dnevno izpitivao i kontrolirao. Napokon, Merz je vodio pravi pokornički život: malo je jeo, često postio, spavao na podu, u svemu se svladavao. Značajna je pohvala, koju je o njemu izrekao Isusovac o. Hausherr, profesor ascetike i mistike na Iztočnom Zavodu u Rimu: »Svetac mi se čini čovjekom, koji je iznad i izvan ovoga svieta našao u Bogu svoju sreću te, slobodan od svih potražnja za ličnom utjehom, ništa drugo ni ne sanja nego samo izcrpsti svoj život u službi djece Božje. Ova je svojstva ostvario dr. Merz u svome životu možda više od ikoga, koga sam sreo u svom životu«.[106])

Kao što je sveto živio, dr. Ivan Merz je sveto umro iza težke bolesti i bolnih operacija, posve odan volji Božjoj, na blagdan Gospe od Trsata, 10. svibnja 1928. Mnogi njegovi štovatelji pokrenuli su akciju, koja ide za njegovom beatifikacijom. Uskorimo taj dan moleći Gospodina, da nam po svom vjernom slugi pruži one nedvojbene dokaze, koje Crkva traži o svetosti krepostnih pokojnika, naime čudesa.

30. V. Mrtvimo bar tri puta oči za uspjeh hrvatske Katoličke Akcije — Djevice častna, moli za nas!

---

[93]) Dr. Ivo Protulipac, »Hrvatsko Orlovstvo«, Zagreb, 1926.
[94]) Dr. Dragutin Kniewald, »Dr. Ivan Merz, život i djelovanje«, Zagreb, 1932.
[95]) V. bilješku dra. Ljubomira Marakovića, Ivanova profesora, u »Hrv. prosvjeti« 1930., br. 7—10, str. 338—339.
[96]) Dr. Kniewald, nav. dj. str. 14.
[97]) Dr. Kniewald, dr. Ivan Merz, str. 25, 36, 55, 56.
[98]) Zagreb, 1926., Tiskara Merkantile.
[99]) Prof. Marica Stanković u Kniewalda, str. 246.
[100]) Pero Crnkovački (dr. Prro Ivanišić) u »Luči«, 1928., broj 9—10.
[101]) »Luč«, 1924., br. 1, str. 13.
[102]) »Mladost«, 1925., br. 3, str. 66.
[103]) »Orlovska Straža«, 1926., br. 4, str. 18.
[104]) Dr. Kniewald, cit. dj. str. 124.
[105]) broj 7.
[106]) Dr. Kniewald, »Dr. Merz«, str. 215.

MILJENICA SRDCA ISUSOVA

Poviest čovječanstva jest, uz malo iznimaka, nizanje borba izmedju čovjeka i Boga. Bog hoće voditi čovjeka k sreći. Sv. Ivan Zlatousti veli: »Nije Bog samo stvorio ono, što postoji, već On i brani i goji svako stvorenje: bilo andjele ili arhandjele, bilo više moći ili sve ono uobće, što vidimo i ne vidimo; sve se koristi Njegovom providnošću, a prestane li ona djelovati, sve izteče, gubi se, nestane«.[107]) Gospodin Isus služi se najobičnijim slikama, da nas uvjeri, kako se Božja providnost za sve brine i kako ona sve vodi: hrani ptice, odjeva poljsku travu, bez Njezine volje ni vrabac ne pada na zemlju; Ona je i prebrojila vlasi na našim glavama i odredila njihovu boju. Kako pak čovjek prima ovu Božansku pažnju i koliko se on prepušta vodstvu Stvoritelja? Poviest nam kaziva, da se je čovjek, već od Adama unapried, uviek htio oteti Božjoj moći, sam stvarati svoj život i uredjivati ga po svoju, a Boga, kad u Njega vjeruje, htio je prisiliti, da mu služi. U tomu i jest grieh svieta, grieh o h o l o s t i, koji upropašćuje pojedince i narode, a kojemu je baš Spasitelj Isus donio jedini mogući liek p o n i z n o s t.

Što vriedi za pojedine ljude vriedi i za narode i za čovječanstvo. Narodi su obćenito nesretni, jer svoj zajednički, javni život ne uskladjuju s Božjom voljom, već ili za nju ne mare ili se njoj protive. Medjunarodni su odnošaji zatrovani, često krvavi, jer oni, koji vladaju u svietu, ne priznavaju vriednost zakona, koje je Kralj kraljeva postavio.

No ako poviest svjedoči, da se čovjek trajno opire Bogu, tko je nepristrano proučava i uzporedjuje dogadjaje s onim, što kršćanstvo uči, mora priznati, da ljudski život ide zaista, ma i protiv volje čovjeka, tokom. kojim vlada Providnost. I to je takodjer silan dokaz, kad bismo ga inače trebali, za istinitost kršćanske nauke, jer sve napokon svršava, kako traže njezini probitci i volja Boga. On sam reče: Sve je Gospodin stvorio zbog Sebe (Posl. XVI.).

I životopisi nekolicine svetaca i ljudi svetoga života, koji su živjeli od Kristovih vremena do današnjih i koje smo iznieli u ovoj knjizi — a oni nisu drugo nego dio obće ljudske poviesti — dokazuju to isto. Vlastodržci su mogli po svojoj volji proganjati kršćane, krivovjerci nastojati izopačivati katoličku nauku, razkolnici razdirati Isusovu haljinu, neprijatelji navaljivati na Kristovo stado mačem i ognjem, sami crkveni ljudi unositi u nj zabunu svojim opakim životom: Bog je ipak uviek našao način da se Crkva održi, da se prava nauka očuva, da se kršćanski i sveti život razvije. On je u pravi čas poslao apostole i vojskovodje, ljude molitve i ljude rada, obraćenike i tihe duše, koje nisu znale za grieh, mučenike i svetce, kojima se poslužio, da okrene tok djelovanja opakih sila, da zasjaji svietlo ondje, gdje je vladala tama, da se blaga viest Isusova širi i medju poganima, koji su po njoj primili svietlo uljudbe. I milo nam je, kad se možemo uvjeriti, da ono, što je Svemogući učinio za ostale, učinio je i za naš mali ali nama najdraži hrvatski narod.

No iz jednog prikaza crkvene poviesti, koji se temelji na životima svetih ljudi, ne može izostati osoba, koja u dogadjajima poslije Lutherove nazovireforme igra središnju ulogu. Nije to ni Papa ni kakav veliki učenjak, nije to vatreni govornik niti mučenik, koji je dao svoju krv za svjedočanstvo Kristu, već se radi u jednoj djevojci, poniznoj i nepoznatoj, koja je živjela zatvorena u samostanu malog Paray-a, a preko koje je Gospodin Bog ipak učinio veliko djelo od nedoglednih posljedaka u životu Crkve i čovječanstva. Premda se o toj djevojci dosada mnogo napisalo, ipak će njezinu ulogu moći razsvietliti tek kasnija pokoljenja, koja će je moći podpunije shvatiti u toku dogadjaja ljudskog zbivanja. Djevojka, o kojoj je govor, jest Margarita Marija Alacoque. koju je sam Spasitelj nazvao miljenicom Svoga Srdca.

Život ove svetice pokazuje kao malo koji drugi, kako Providnost pripravlja izvedenje Svojih nacrta. Spasitelj je htio na poseban način u drugoj polovini

sedamnaestoga vieka — a to je bilo vrieme najljućeg jansenizma i vrieme Ljudevita XIV., koji se zvao Kralj Sunca — obnoviti u kršćanstvu sviest, da Bog neizmjerno i nježno ljubi čovjeka, jer je kršćanstvo tada bilo zaboravilo Ivanovo Evandjelje ljubavi. S tom objavom o ljubavi Božjoj prema ljudima htio je Isus još združiti poziv na ljude, da shvate težinu grieha i zato ne samo da Mu ljubav ljubavlju uzvrate, nego i da Mu dadu zadovoljštinu i naknadu za hladnoću mnogih, pa i posvećenih osoba, i za griehe svega čovječanstva. Tu objavu Isus je htio predati osobi blagoj i poniznoj, jer je On blaga i ponizna Srdca; osobi sklonoj povučenosti i mističnom životu, jer kako bi mogla inače primiti odredjeno joj duhovno blago? I evo upravo je takvu osobu Spasitelj Sebi pripravio.

Margarita je već u najmladjim godinama bježala od družtva i povlačila se u šumu ili u kapelicu, gdje je duge satove proboravila klečeći, sklopljenih ruku, i toliko je uživala u tome, da nije trebala ni tražila nikakve druge zabave. Iza otčeve smrti, kad je s majkom stanovala kod nekog strogog rodjaka, koji joj nije uviek davao ni poći u crkvu, ona se sakrivala na kraju perivoja, iza neke velike granitne gromade, i ondje ostajala po više dana u molitvi i razmatranju. Po noći se pak klanjala Isusu u presv. Sakramentu, koji je boravio u nedalekoj župnoj crkvi, a ona kao da je gledala titraje Njegova Srdca, kad je žižak svjetlucao pred oltarom. U to vrieme hranila bi se komadom kruha ili kakvim voćem, što bi joj ga prolaznici darovali.

Otčeva smrt bila je bacila obitelj Alacoque u biedu. Rodjak, koji je pod svoj krov primio siromašnu obitelj, te tri ženske osobe u kući, muče i proganjaju mater i kćer. Davaju im najoskudniju hranu, najgoru odjeću i vrlo slabe liekove u bolesti. Na djevojčicu viču, možda je i tuku, sumnjiče je radi težkih stvari, zabranjuju joj poći na sv. Misu i na svetu pričest. Margarita, premda joj je bilo vrlo težko, smatrala je progonitelje svojim najvećim dobročincima i, kako je sama pisala, »pravim prijate-

ljima« njezine duše, jer su joj davali prilike da trpi. To je tek bila priprava na ono, što će kasnije trpjeti u samostanu, gdje će biti izložena i težim progonstvima od drugarica u Redu: njima naime njezin izvanredni duhovni život ne će biti po volji, one će zazirati od pobožnih »novotarija« svoje sestre, jer su možda pomalo i one udisale jansenistički kužni zrak. A Margarita sve će primati odano i sa zadovoljstvom, jer je na trpljenje bila naviknuta, znala je njegovu vriednost, a Isus joj je bio kazao, da je ona »zaručnica propetog Boga« i da je On nju »doveo upravo u onaj samostan, da ona udovolji Njegovoj povriedjenoj pravdi, koja traži jednu žrtvu«.[108])

Kao što je Isus pripravio Sebi poniznu i razpetu dušu, koja Ga je žarko ljubila, tako je pripravio i Red, u kojemu je ta duša imala boraviti. Sv. Franjo Saleški, koji je zajedno sa sv. Ivanom de Chantal ustanovio Red Pohodjenja bl. Djevice, sam priznaje, da je iz njegovih ruku izašlo nešto »posve protivno od onoga, što je kanio«. Zamislio je redovnice, koje će se posvetiti aktivnom životu, koje će poći po gradovima i selima tražiti one, što trpe — zato i jest toj družbi ime »Red Pohodjenja bl. Djevice« — kad tamo, ustanovio je Red kontemplativnog života, kojemu je dakle glavna svrha molitva i razmatranje, red duša povučenih i nepoznatih svietu.[109]) Ali Isus je htio povjeriti upravo tom Remu, mladomu i bez tradicija, veliki dar Svoga Srdca. Redovnice će se u svom neznanju u početku protiviti Isusovoj nakani, a i Isusovci, koji su odredjeni da budu glasnici presv. Srdca, primit će, osim nekoliko njih, hladno svoj častni poziv. Uspjeh će to jasnije dokazati, da se radi o Božjem, a ne o ljudskom djelu. Gospodin će pak postepeno, kadgod blago, kadgod oštrom rukom, upraviti sve struje u tok velike rieke ljubavi.

No nacrti Božje Porvidnosti u Novom Zavjetu nikad se ne ostvaruju, a da ne prodju kroz blagoslovljene i mile ruke nebeske Majke. I to smo vidjeli tokom ove knjige. Bog vodi sviet prema svojim nacrtima, ali On povjerava Svojoj Majci, da kao Njegova slavna službenica, u isto vrieme kao Kraljica,

kao Majka takodjer naša, pripravlja i oblikuje duše, koje je On izabrao; da prati svećenike u njihovu radu; da bude uz misionare na dalekim putevima; uz borce u borbama za svetu vjeru; uz grješnike, koji traže oprost; uz sliepce, koji traže svietlost; da kriepi mučenike u mukama; da štiti bjegunce i hodočastnike; da čuva čistoću djevica; da probudi i njeguje redovnička zvanja; da vrati zdravlje tjelesno, kad je to koristno bolestnicima ili drugima. Kako se krasno očituje Marijino Materinstvo! Ima li srdca, koje bi moglo odbiti toliku ljubav i brigu, koje bi se htjelo oteti tolikoj zaštiti?

Isus je i miljenicu Svojega Srdca povjerio brizi Svoje Majke. Udahnuo joj je već u djetinjstvu veliku ljubav i pouzdanje u Mariju. Evo što Margarita sama kaže o svojim najranijim godinama: »U svakoj potrebi utjecala sam se Mariji i Ona me je oslobodila mnogih pogibelji. Budući da se nisam usudila obraćati se Njezinu Božanskom Sinu, to sam se Njoj obraćala, moleći na golim koljenima krunicu Ružarija, ili kleknuvši svaki put, kad sam izgovarala rieči Zdravo Marijo, ili ljubeći zemlju«.

U doba svoje prve pričesti, djevojčica se razbolila. Morala je ostaviti samostan, u kojemu se školovala, i vratiti se kući. Sva nastojanja rodbine, da ozdravi, ostadoše bez uspjeha. Margarita je u svojim uspomenama zabilježila, kako je ipak ozdravila: »Jedini liek mojoj bolesti bilo je ovo, da sam se zavjetovala bl. Djevici, da ću jednom, ako mi Ona povrati zdravlje, biti Njezina kći. Netom sam se zavjetovala, odmah sam ozdravila i tako sam izkusila zaštitu blažene Djevice nada mnom kao nad predmetom, koji Njoj posve pripada«.

U težkim danima, koji su sliedili iza smrti otčeve, kad je djevojčica bila izručena ljudima tvrdog srdca, Margarita je vruće molila Boga, ali uviek, kaže, »tražeći posredničtvo presvete Djevice, u koju sam bila postavila svu svoju nadu«.[110])

Margarita Marija je već redovnica. Isus joj se često ukazuje i s njome razgovara. Jednog dana, On joj kaže i ovo: »Izabrao sam te, da mi budeš zaruč-

nicom; mi smo jedno drugome obećali vjernost onda, kad si položila zavjet djevičanstva. Ja sam te potaknuo, da to učiniš ... Zatim sam te povjerio mojoj svetoj Majci, da te Ona odgoji prema mojim nacrtima«.[111])

Poslije drugoga velikog vidjenja, u kojem je Srdce Isusovo zatražilo od nje, da sama daje zadovoljštinu za griehe i da druge potiče, neka to isto učine, Margarita je upala u težku i čudnu bolest. Opatica, vidjevši, da bolesti nema lieka, htjede izkušati, da li se zaista radi o Božanskoj kušnji, te naloži sestri Margariti, neka zatraži od Isusa, da je ozdravi. Redovnica posluša, a Isus joj odgovori, da će je ozdraviti posredstvom blažene Djevice. Gospa joj se zatim prikaže i ovako se izrazi: »Samo srdčano, kćeri moja: donosim ti zdravlje kao dar Moga Sina, jer još imaš prevaliti dug i težak put, uviek na križu ... Ne boj se, ne ću te ostaviti, i obećajem ti Svoju zaštitu«.[112])

Pri kraju svoga života svetica je napokon imala nebesko vidjenje, koje je bilo kao kruna svih ostalih, a imalo joj je pokazati ulogu, koju će članice njezina Reda imati u širenju pobožnosti prema presv. Srdcu Isusovo. Evo kako je sama opisala to vidjenje:[113]) »Na uzvišenom mjestu, u divnoj ljepoti, prikazalo mi se plameno priestolje, na kojemu se nalazilo Srdce Isusovo sa Svojom ranom. Iz ove su rane izlazile goruće i svietle zrake, koje su razsvietlivale i ražarivale sve naokolo. S jedne je strane priestolja bila sveta Djevica, s druge sv. Franjo Saleški i o. de la Colombière,[114]) a bile su tu i kćeri Pohodjenja ... Sveta Djevica pozivala nas je ovim riečima: Dodjite, premile kćeri, jer hoću da vama predam ovo dragocieno blago, što Ga je Božansko Sunce pravde oblikovalo u djevičanskoj zemlji Moga Srdca, gdje je bilo sakriveno devet mjeseci ... Evo ono Božansko Blago, koje vam je posebno objavljeno, zbog nježne ljubavi, koju Moj Sin goji prema vašoj ustanovi, a nju On smatra Svojom ustanovom najdražom«. Tada se okrenula prema otcu de la Colombière, koga je nazvala »vjernim slugom Svoga Sina«, i kazala mu:

»Ako je kćerima Pohodjenja povjerena zadaća, da upoznaju (presv. Isusovo Srdce) i da Ga drugima navještaju, otcima je Družbe Isusove odredjeno, da tumače vriednost i korist te pobožnosti, da bi od nje vjernici imali što veći dobitak«. To je, reče, želja presv. Srdca, koje »će izliti Svoj blagoslov tako obilno na njihov duhovni rad, da će imati plodove, koji će nadvisiti njihov trud i njihove nade«.

Zaista, u životu Miljenice Srdca Isusova praktično je sažeto sve ono što razsvietljuje nauku o Providnosti vječnoga Boga, koji vodi i spasava sviet preko ruku presvete, preslavne i preljubljene naše nebeske Majke. Povjerimo se Njoj podpuno i odano!

Margarita Marija Alacoque rodila se god. 1647. Prvo veliko vidjenje Srdca Isusova imala je godine 1673., upravo one godine, kad se rodio bl. Alojzije Marija iz Montforta, a umrla je god. 1690. Preko nje je Srdce Isusovo upravilo takodjer poseban poziv francuzkom kralju za spas Francuzke. Ljudevit XIV. ga nije prihvatio. Sto godina kasnije buknula je francuzka revolucija.

31. V. Prikažimo sv. pričest na čast presv. Srdaca Isusa i Marije — Sladko Srdce Marijino, budi spasenje moje!

---

[107]) Govor protiv Anomeaca, De Journel, Enchiridion Patristicum, Herder, 1911. str. 483.

[108]) Gauthey, Ecrits par ordre de la mère de Saumaise, T. II. strana 128.

[109]) Bougaud, Histoire de Ste. M. Alacoque, gl. VII.

[110]) Vie de la bienheureuse M. Marie écrite par elle-meme, Henrion, strana 98.

[111]) Henrion, nav. dj. str. 214., Bougaud, gl. XI.

[112]) Bougaud, nav. dj. gl. II.

[113]) Henrion, Margherita Maria Alacoque, »Vita e Pensiero«, Milano, 1929., str. 43.

[114]) O. de la Colombière, Isusovac, bio je prvi duhovnik, kojemu je Margarita povjerila Isusove poruke. Već je proglašen blaženim. Njegov životopis izdala je Tiskara Glasnika Srdca Isusova u Zagrebu godine 1934.

SADRŽAJ:

	Str.
Uvodno pismo	5
Čitatelju	7
Marijin posinak — Sv. Ivan Evandjelista	9
Na izlazu iz katakomba — Sv. Efrem Sirski	15
Branitelj svetih slika — Sv. Ivan iz Damaska	22
Junački patriarh — Sv. Ignacije carigradski	28
Savjetnik kraljeva — Sv. Dunstan	36
Borac za slobodu Crkve — Sv. Grgur VII.	42
Graditelj kršćanske Europe — Sv. Bernard	49
Svetac sa zviezdom na čelu — Sv. Dominik	56
Pouzdanik milosrdne Majke — Sv. Šimun Stock	63
Zaštitnica kućnih pomoćnica — Sv. Zita	69
Najveća mističarka XIII. vieka — Sv. Gertruda	76
Žrtva uzvišenog sakramenta — Sv. Ivan Nepomuk	83
Papa Lepanta — Sv. Pio V.	90
Drugi apostol Njemačke — Sv. Petar Kanizije Blaženici Marko Krizin i Nikola Tavilić	97
Zaštitnik svetog sjedinjenja — Sv. Jozafat Kuncević	104
Ljiljan Irokeza — Katarina Tekakwitha	112
Marijin rob — Bl. Alojzije Marija iz Montforta	119
Gospin pjesnik — Fra Petar Knežević	127
Prvi mučenik Oceanije — Bl. Petar Chanel	134
Kroz trnovite klance u svjetlost — Grgur Šuvalov	141
Pouzdanica Bezgrješno Začete — Sv. Katarina Labouré	148
Učenjak i diplomata — Ivan Donoso Cortez	155
Od sinagoge do Crkve — Alfons M. Ratisbonne	162
Odgojitelj duša — Dr. Josip Lang	169
Vitez Neporočne — Dr. Antun Mahnić	177
Graditelj Marijinih svetišta — O. Bernardin Škrivanić	186
Od zemaljskog do nebeskog plemstva — August Czartoryski	194
Sin dviju Marijinih obitelji — Petar Barbarić	202
Apostol boli — Josip M. Girard	210
Mučenica svete čistoće — Marija Goretti	217
Ideal suvremenog katolika — Dr. Ivan Merz	224
Miljenica Srdca Isusova — Sv. Margarita Marija Alacoque	233

Od is

MASONSTVO PROTIV KATOLIČKE CRKVE

● Kuna 30.—

O ovom je djelu pisala sarajevska »Vrhbosna« br. 4-5 god. 1936.: »Uza sve upozoravanje naše štampe na destruktivno djelovanje masona, mi te pogibli nismo još možda jasno uočili. Bilo je stoga opravdano da nam je preč. g. dr. Pilepić dao djelo, koje zahvata stvari na izvorima ... Sigurnim dokumentima pisac nam pokazuje kako je slobodno zidarstvo provodilo ovo opako djelo (uništenja papinske države) imajući pred očima upravo poniženje i uništenje katoličke Crkve ... Pisac nas je vrlo zadužio, što nam je ove stvari jasno i pregledno iznio ...«

RED U PRIRODI DOKAZUJE NEPOBITNO DA BOG POSTOJI

● (razprodano)

U NADNARAVNOJ ATMOSFERI

● Kuna 10.—

Knjiga o kršćanskom moralnom životu, I dio

Naručuje se kod

Knjižare Narodne Prosvjete, Zagreb, Kaptol 29

Hrvatske Knjižare u Splitu